

Universitatea de Stat din Moldova

Sesiune națională de comunicări științifice studențești

Ediție dedicată aniversării a 70 de ani ai USM

21-22 aprilie 2016

Rezumatele comunicărilor

Chișinău, 2016

Universitatea de Stat din Moldova

Sesiune națională de comunicări științifice studentești

21-22 aprilie 2016

Rezumatele comunicărilor

**Științe umanistice
Științe sociale**

*CEP USM
Chișinău, 2016*

**Sesiune națională de comunicări științifice
studentești**

21-22 aprilie 2016

Rezumatele comunicărilor

**Științe umanistice
Științe sociale**

Responsabil de ediție:

Tatiana BULIMAGA, Șef secție PVEȘ, DCI

***

**Responsabilitatea asupra conținutului
rezumatelor revine în exclusivitate
autorilor și conducătorilor științifici**

© Universitatea de Stat
din Moldova, 2016

Științe umanistice

LITERE

LIMBAJUL DOCUMENTULUI OFICIAL LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XVIII-LEA. STUDIU DE CAZ: DIMITRIE EUSTATIEVICI, SCURT IZVOD PENTRU SCRISORI, SIBIU, 1792

*Aurelia FEDORCEA (CURELARU), Facultatea de Litere și Științe
ale Comunicării, Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava*

Secolul al XVIII-lea constituie un câmp important de cercetare, multe din tipăriturile și manuscrisele acestei epoci fiind încă necitite și nestudiate. Pentru cunoașterea limbii literare a unei epoci este necesară studierea documentelor juridice și istorice, a diverselor acte care prin conținutul lor pot aduce mărturii concrete în legătură cu anumite mutații din limbă. În acest context se impune valorificarea documentelor cu caracter oficial descoperite în scrierea lui Dimitrie Eustatievici Brașoveanul *Scurt izvod pentru scrisori* și intenția de a le stabili un loc în vastul proces de dezvoltare și perfecționare a normelor lingvistice în cadrul unui stil și, prin extensie, în cadrul limbii literare.

Scurt izvod pentru scrisori, editat la Sibiu în 1792, folosit ca manual școlar în epocă, prezintă interes pentru istoria literaturii didactice românești, dar și pentru istoria stilurilor limbii literare. Menționată în *Bibliografia veche românească*, cartea nu a constituit până acum obiectul unor interpretări sau analize. Aceste acte datează de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, reprezentând diverse testimonii, contracte de vânzare-cumpărare și scrisori de rugare (cereri). Prin conținutul și structura lor formală, aceste documente reflectă particularități morfologice, sintactice și lexicale caracteristice limbajului administrativ, având un pronunțat caracter oficial.

Personalitate marcantă a secolului al XVIII-lea și traducător al textelor analizate, Dimitrie Eustatievici Brașoveanul ocupă un loc aparte în dezvoltarea învățământului românesc din Transilvania. Dimitrie Eustatievici Brașoveanul descinde din neamul Grizilor, din care s-au ridicat mulți preoți și dascăli cu merite însemnate în istoria culturală a Brașovului. În documentele vremii îl aflăm consemnat sub numele de

Eusthatiadis, Dumitru Eustatu, Dimitri Statievici, însă cărturarului brașovean i-a plăcut să se numească *Eustatievici*, de fapt *Evstatievici*, adică fiul lui *Evstatie*. Numele în *-ovici* sau *-evici* erau obișnuite în epocă la intelectualii români din Transilvania și Banat, în special la cei ortodocși, împărtășind moda sârbească și rusească.

Născut în Șcheii Brașovului, Dimitrie Eustatievici a primit primele cunoștințe la școala înființată de tatăl său la biserica Sf. Nicolae, urmând apoi studii la Academia din Kiev. Revenit la Brașov, Dimitrie Eustatievici a fost câțiva ani dascăl sau „profesor” la școala românească din Șchei. În acest timp, el a lucrat la definitivarea gramaticii limbii române, care era gata la 1 septembrie 1757.

Autor al primei gramatici românești, director al școlilor neunite din Transilvania și editor de manuale școlare, Eustatievici a lăsat posterității o importantă literatură didactică, printre care și *Scurt izvod pentru scrișori*. Cu toate acestea, doar *Gramatica românească* s-a bucurat de o atenție deosebită din partea cercetătorilor.

Referințe:

1. *Acte, documente și scrisori din Șcheii Brașovului*, text ales și stabilit, note de Vasile Oltean, București: Minerva, 1980.
2. ALBU, N. *Istoria învățământului românesc din Transilvania până la 1800*. Blaj, 1944.
3. BÂRSEANU, A. *Istoria școlilor centrale române grecești ortodoxe din Brașov*. Brașov, 1902.
4. BIANU, I., HODOȘ, N. *Bibliografia românească veche*, vol. II. București, 1910.
5. CHIVU, Gh. *Limba română de la primele texte până la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Variantele stilistice*. București: Univers Enciclopedic, 2000.
6. COTEANU, I. *Structura și evoluția limbii române (de la origini până la 1860)*. București, 1981.
7. GHEȚIE, I. *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*. București, 1997.
8. GHIBU, O. *Din istoria literaturii didactice românești*. București: EDP, 1975.
9. MUȘLEA, C.C. *Biserica Sf. Nicolae din Șcheii Brașovului*, vol. I, 1943; vol. II, Brașov, 1946.
10. MUȘLEA, C.C. Protopopul Eustatie Grid. În: *Țara Bârsei*, Brașov, 1933, p.3-20.

11. NAGY, B. Dimitrie Eustatievici à l'Académie de Kiev. În: *Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis, Sectio Philologica*, tomul VII, Budapesta, 1967, p.57-67.
12. SARAMANDU, M. *Terminologia juridic-administrativă românească în perioada 1780-1850*. București, 1986.

*Recomandat
Niculina IACOB, dr., conf. univ.*

LIMBAJUL TINERILOR ÎN REȚEAUA FACEBOOK

Felicia NISTOR, Facultatea de Litere

O preocupare însemnată a societății actuale o constituie internetul ca mijloc de comunicare și informare în masă, dar și impactul lui asupra tinerilor. Rețelele de socializare, chiar dacă mulți nu le acceptă, reprezintă un pilon important în viața omului contemporan. Astăzi mulți tineri trăiesc după sloganul „Nu ai Facebook, nu ești”.

Datorită profilurilor prietenoase, metodei simple de încărcare a fotografiilor și filmelor, posibilităților de comunicare audio, disponibilității apelurilor video etc., Facebookul a devenit una dintre cele mai răspândite rețele sociale din lume. El nu numai că a ajuns însoțitor al vieții de fiecare zi a tinerilor, dar exercită o influență covârșitoare asupra opiniei publice, fiind și un spațiu propice pentru distracție, afaceri, popularizare a unor idei sau produse, promovare a propriei imagini.

Unul dintre aspectele remarcabile ale Facebookului este caracterul său deschis și interactiv, aici oricine putând să-și expună o părere sau să lase un comentariu, de aceea limbajul pe care îl utilizează în acest spațiu tinereții sau pe care îl urmăresc ei zi de zi reprezintă o importantă problemă de cercetare.

Activitatea preferată a utilizatorilor de internet este comunicarea cu ceilalți. Pe parcursul anilor, socializarea pe internet a devenit tot mai populară printre tineri, care treptat au început să-și formeze un limbaj specific. Astfel, prima marcă a acestui cod au ajuns cuvintele abreviate și acronimele (*cfc, omg, lol, imho*), care sunt o barieră pentru cei ce nu le cunosc înțelesul. Pentru copii și mai ales pentru

adolescenții, acronimele sunt foarte atractive datorită „noutății” lor și datorită creării iluziei de a aparține unei comunități distincte.

Pentru a transmite un mesaj, pentru a da un aspect mai semnificativ comunicării lor, pentru a-și sublinia apartenența la o comunitate aparte, tinerii recurg la:

- complimente, diminutive etc. (Mai mai mai, frumosilor!; iubiteii mei!; scumpa; Esti o regina adevarata; Fetele cochetele; La multi ani, iubire!! Esti apreciata si iubita! Xoxo; Harnicutsa noastra!!!!);
- sublinierea emoțiilor prin majuscule (SEI BELISIMA!);
- semne grafice și semne de punctuație pentru redarea limbajului paraverbal (100% va poftim la sanius_), Súper,súper,súper....tare; Trasniti..energieeee cit mareaaaa.);
- cuvinte străine sau inventate (Loba loba...)); spasibociki; Milion roz.);
- combinații de litere curente în rețelele de socializare străine; nu doar de origine engleză, ci și rusești (Liubovi ne znaet granitz);
- o trăsătură aparte a limbajului tinerilor o constituie scrierea și distribuția unor citate, expresii înaripate, de multe ori atribuite (greșit) personalităților notorii, sau aforisme – urări, meditații prilejuite de anumite ocazii – proprii ale tinerilor, aceasta fiind o altă formă de manifestare a creativității prin limbaj (*Să nu spui niciodată prietenului ceea ce nu ar trebui să afle dushmanul tău*);
- trunchierea cuvintelor, în special prin omiterea părții finale, e un fenomen curent în variantele argotice ale mai multor limbi; tinerii utilizează frecvent trunchieri de tipul: *prof, dirig, bac, mate; cas, mag, sax; extra* („o masă extra“), din *extraordinar, sal* („salut”, „salutare”);
- o altă inovație a limbajului tinerilor pe rețelele de socializare este posibilitatea de a utiliza în text diferite pictograme. Acestea pot fi de două tipuri: emoticoni (sau smileys) și imagini (uneori animate). Introducerea limbajului nonverbal, adică a elementelor picturale, este un fenomen care simplifică și face mai facil procesul comunicativ, permițând exprimarea universală a emoțiilor. Mesajul pare interlocutorilor mai sec dacă nu are un emoticon, iar un simplu salut pe Facebook capătă o cu totul altă coloratură dacă este însoțit de un „zâmbăreț”.

Potrivit specialiștilor în comunicarea online, folosirea emoticoanelor trebuie interpretată ca un joc pentru creier, care permite să se sintetizeze și să se exprime rapid o informație. În plus, cel care primește simbolul îl percepe în mod natural, ca pe o față care transmite o emoție și astfel comunicarea mediată de computer este mai aproape de cea tradițională, compensând mimica din viața reală, gesturile, intonația, situația de comunicare etc.

Toate trăsăturile de limbaj pe care le-am menționat pot fi interpretate ca elemente de argou al tinerilor, dar și ca mărci ale creativității tinerilor pe internet. Nu putem să nu recunoaștem că apariția mijloacelor de comunicare on-line a dus la modificarea limbajului și a structurilor de comunicare tradiționale. Mulți tineri au trecut, datorită Facebookului, peste bariere de comunicare, iar în ajutor le vin elementele pictografice, acronimele, unele aforisme și expresii clișeizate care circulă în acest mediu. Dar, în același timp, le este tot mai greu să construiască enunțuri și texte care se înscriu în comunicarea oficială, ei transferând amestecul specific de limbaj oral și scris din internet asupra vieții off-line, de aceea profesorul de limbă română are un rol major în cultivarea limbii corecte ținând cont și de noile tendințe ale e-comunicării.

Recomandat

Elena VARZARI, dr., conf. univ.

INTERFERENȚA LUMILOR ABSURDE ÎN DRAMATURGIA LUI MATEI VIȘNIEC

Mariana POZDIRCA, Facultatea de Litere

Albert Camus a definit absurdul astfel: „timpul corupe spațiul”, pe când în teatrul lui Matei Vișniec spațiul și timpul pot forma o lume nouă, conturată de trei direcții distincte. Prima presupune manifestarea cronotopului, conform conceptului bahtinian, care reprezintă o asociere dintre timp și spațiu, determinând imaginea universului dramatic al operei, denumită „imagine spațio-temporală”. Aceasta se datorează și abundenței didascalioilor, prin care cititorului i

se oferă în mod detaliat elementele necesare reconstituirii lumilor absurde. A doua direcție provine din text, fiind generată de replicile rostite de personaje, iar a treia constituie produsul spațiului scenic și al imaginației regizorale.

Lumile absurde create de Matei Vișniec, fiind inspirate din realități existențiale, se referă la prezentul continuu, manifestând interferențe cu trecutul istoric îndepărtat. Acest fapt se constată în piesele: *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte*, *Richard al III-lea nu se mai face sau Scene din viața lui Meyerhold*, *Istoria comunismului povestită pentru bolnavii mintal*, *Hotel Europa Complet* etc. Procedeu definitoriu utilizat la crearea acestor lumi absurde este **anacronismul** și presupune interferența a două tipuri de evenimente îndepărtate în timp, un paradox temporal, care reprezintă trăsături distonante, neprecizate cronologic.

În categoria lumi absurde imagineare vom include piesele ce valorifică motive preluate din basme sau povești: *Țara lui Gufi* – operă concepută în spiritul teatrului de avangardă, în care personajele trăiesc într-o lume imaginară absurdă și sunt mai degrabă orbiți de rețeta unei false fericiri impuse de către altcineva decât orbiți; *Femeia țintă și cei zece amanți ai săi* – o piesă de dragoste cu personaje ciudate, situații tragice și umor negru, unde întreaga lume este o casă a groazei, iar odată intrat în ea, timpul se dilată, memoria dispăre, omul este supus unor teste în fața cărora oricum va ieși învins; *Frumoasa călătorie a urșilor panda povestită de un saxofonist care avea o iubită la Frankfurt* – prezintă o realitate strecurată în două planuri, cel oniric și cel real; structura piesei este circulară, primele două secvențe se desfășoară dimineața, în corespunderea unui plan de referință real, concret, fiind urmat apoi de cele nouă nopți, care echivalează cu planul imaginar, abstract. **Modelul contrapunctic** al piesei se referă la imaginea spațio-temporală și propune, de fapt, anularea timpului pentru personaje.

O altă tehnică utilizată de Vișniec în realizarea interferenței lumilor absurde este cea a **flash-back-ului**. Ea se regăsește în majoritatea pieselor autorului, mai ales în cele cu substrat oniric, în care se constată o pendulare între momentele de vis ale protagoniștilor și între

perioadele distincte de timp real, concret. În dramaturgia lui Matei Vișniec lumile onirice au rolul de a le compensa pe cele interioare, în sensul în care individul este frustrat din cauza lipsei de protecție pe care ar trebui să o simtă în spațiul în care locuiește.

Teatrul descompus sau Omul-pubelă dezvoltă o legătură strânsă dintre realitatea absurdă și stările interioare sau exteriorizate ale personajului. Aici totul e relatat paradoxal, predomină straniul, iar oamenii sunt prizonieri ai propriilor obsesii, frici, obiceiuri ce le destramă viața. Sufletul devine o ladă de gunoi unde sunt aruncate deșeurile omenirii. Procedul dominant al acestei direcții este **așteptarea**, atunci când piesa este întoarsă spre trecut și începe cu efectele evenimentelor întâmplare înainte. Fenomenul așteptării din teatrul modern se poate asocia crizei lumii contemporane, astfel încât reprezintă un apogeu al depersonalizării individului care trăiește într-o lume pe care o refuză, împotriva căreia nu mai are forță să se revolte. Peisajele se modifică, timpul se scurge și totuși ne dăm seama că nu se întâmplă nimic.

Spațiul, asociat cu timpul, realizează anti-lumea în piesele lui Matei Vișniec, definită ca o lume conflictuală sau ca un univers dereglat, fenomen specific teatrului modern. Toate personajele vișniecieni trăiesc într-un univers multiplu, au contact cu mai multe lumi, duc o luptă între viață și moarte, mereu așteaptă ceva, chiar dacă asta poate însemna doar trecerea timpului. Există piese ale autorului în care predomină lumile deschise, precum strada, orașul, câmpul etc., acestea fiind, de fapt, spații ostile individului sau lumi-capcană (camera, casa, groapa, sala de așteptare, gara etc.). În acest mod, relația dintre personaj și cadrul său de existență generează sentimentul izolării, angoasei, precum și alienarea în spațiul claustant. Prin implicarea lumii-capcană, reprezentată de cerc, locul din care personajul nu mai are nicio posibilitate de a scăpa, autorul accentuează destinul tragic al omului. Cercul se închide din ce în ce mai mult în jurul acestuia, simbolizând ruperea comunicării. Lumile interioare și cele exterioare de cele mai multe ori alternează și sunt spații ale morții.

Toate direcțiile absurde pe care le-a experimentat Matei Vișniec creează lumi noi, dar și o altă modalitate de abordare a realităților

decât cea cu care suntem obișnuiți. Autorul compune cu stringență lucruri rafinate, inventează un teatru absurd, prin plămuirea unui grotesc acaparator de obsesii torturante. Situațiile-limită în care se află fiecare personaj deschid mereu un orizont neașteptat la final. În această lume destructurată haotic toți luptă pentru existență.

Matei Vișniec este un autor posmodernist, reprezentant marcant al teatrului absurdului în literatura română, opera căruia este puțin cercetată deocamdată, dar care a valorificat artistic în piesele sale realități contemporane ce merită a fi studiate.

Recomandat

Adriana CAZACU, dr., conf. univ.

**ELEMENTE INTERTEXTUALE DE ORIGINE
BIBLICĂ ÎN *FLORI DE SALCÂM*
(*BALADE CREȘTINEȘTI*) DE ION DRUȚĂ**

Constanța SOLTAN, Facultatea de Litere

În comunicarea de față ne-am propus drept scop studierea și analiza conceptului de intertextualitate în Baladele creștinești „Flori de salcâm”, care iau ca model versetele din Vechiul și Noul Testament.

Conceptul de intertextualitate presupune existența unei interacțiuni clare, a unei interrelații în interiorul unui text. Julia Kristeva, semiotician francez de origine bulgară, este primul cercetător care menționează termenul dat la sfârșitul anilor '60, pentru a explica teoriile lui Mihail Bahtin despre dialogismul romanelor lui M.Dostoievski. Autoarea argumentează că o operă sau un text nu va mai fi produsul unui singur autor, ci produsul relației sale cu alte texte. În lucrarea sa *La révolution du langage poétique* (1974), intertextualitatea este caracterizată în esență ca o trans-codare sau un „câmp” de transpoziții a mai multor sisteme semnificante. Criticul și teoreticianul francez Gérard Genette, în studiul său *Palimpsestes*, introduce noțiunea de transtextualitate sau transcedență textuală, distingând cinci subdiviziuni:

1) intertextualitate propriu-zisă („relația de coprezență între două sau mai multe texte, și cel mai adesea prin prezența efectivă a unui text în celălalt” – citatul, plagiatul, aluzia);

2) paratextualitatea (relația textului cu titlul, prefața, notele, ilustrațiile);

3) metatextualitatea (relația de comentariu care leagă un text de altul, fără ca, în mod necesar, să-l citeze sau să-l numească);

4) hipertextualitatea (relația de derivare a unui text din altul prin transformare sau imitație – parodia, pastișa);

5) arhitextualitatea – relația de apartenență, de gen; uneori uzează de o formulă paratextuală, de un subtitlu – „poezii”, „roman”, „eseu”.

Chiar de la titlul volumului „Flori de salcâm” putem observa o conexiune cu Cartea Sfântă, întrucât, așa cum reiese din Vechiul Testament, lemnul salcâmului este la fel de valoros ca și metalele prețioase – aurul, argintul și arama: „Dumnezeu a cerut lui Moise să folosească lemnul de salcâm pentru a face chivot legii, o masă pentru pâinile aduse ca ofrandă, pilaștri pentru cortul adunării și altarul tămâierii” [Ieșirea 25:5]. Ion Druță folosește în titlu numele copacului sacru, pe care îl descrie drept singuratic, „veșnic stârpit de prin grădini, din fața caselor, de pe sub garduri, de nenorocirii mei pământeni, care habar n-aveau că-și stârpesc norocul”. Autorul îl caracterizează astfel prin poziționarea în spațiu, înțelegând importanța acestui copac, dar, în același timp, afirmă că oamenii îl marginalizează, deși lemnul de salcâm se utilizează la construirea altarelor, a drugilor, a meselor, a chivotului, a scândurilor pentru diferite construcții, fiind considerat un simbol al veșniciei, un martor ocrotitor al iubirii, un simbol al tenacității și longevității.

O invocare a divinității este următoarea rugă: „Izbăvește-ne./ Doamne./ De străvechiul/ Nostru blestem/ De-a pururi peste tot/ Și-a nu ajunge nicăieri./ De-a încărca mai mult/ Decât putem duce./ De-a le începe pe toate./ Și a nu duce nimic/ Până la capăt”, care în Biblie este atestată în două versete ale lui Matei „și nu ne duce în ispită, ci izbăvește-ne de cel rău. Căci a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin!” [Matei 6:13] și Luca „și ne iartă nouă păcatele noastre, fiindcă și noi iertăm oricui ne este dator, și nu ne duce în ispită, ci izbăvește-ne de cel rău.” [Luca 11:4]. Atestăm o intertextualitate propriu-zisă în aceste cazuri, deoarece leagă textul druțian de textul biblic prin invocarea Domnului, dar și prin caracterul religios care predomină chiar de la primul lexem – „izbăvește-ne”.

Un element paratextual este expresia „Pace vouă”, pe care scriitorul a folosit-o ca titlu al ultimului capitol: „Și celor sărmani,/ Și celor bolnavi,/ Și celor înstrăinați,/ Nedreptățiți,/ Uitați de lume,/ Tuturora/ Domnul vă dăruiește/ Cea mai mare minune,/ Zicându-vă:/ Pace vouă!”. Pacea înseamnă curățirea minții, blândețea sufletului, dulceața inimii, odihna vieții, este o minune, un dar dumnezeiesc, pentru că Însuși Isus a spus stând în mijlocul oamenilor „Pace vouă!” [Luca 24:36], „Har și pace vouă de la Dumnezeu, Tatăl nostru, și de la Domnul Isus Hristos!” [2 Corinteni 1:2]. Biblia ne îndeamnă să trăim în pace și înțelegere, însă firea omenească mereu e predispusă spre război și conflict. Prin urmare, ne dăm seama că, de fapt, scriitorul reflectă realitatea de astăzi aflată în opoziție cu ceea ce spune și ne îndeamnă Biblia.

Balada „Rugă albă” este plină de lumină și tămăduire prin desele invocări și implorări fierbinți ale divinității, rugată să îmbunătățească lucrurile rele de pe pământ: „Curăță-ne,/ Doamne.../ De toate/ Rătăcirile,/ De toate/ Păcătuirile,/ De toate nelegiuirile...”, inspirându-se din Biblie „Curățiți-vă mâinile, păcătoșilor; curățiți-vă inima, oameni cu inima împărțită!” [Iacov 4:8]. Dacă Ion Druță se adresează la persoana I plural „curăță-ne”, în Biblie atestăm persoana a II-a plural („apropiați-vă, curățiți-vă”), ceea ce exprimă un îndemn spre purificare și liniște deplină.

În concluzie putem afirma că Ion Druță explorează prin mijloacele intertextualității textul Bibliei și paremiologia populară. Spovedaniile autorului se organizează în jurul unor dialoguri ontologice și metafizice cu Dumnezeu. Scriitorul este atras de meditații elegiace impregnate cu lirism și tonalități liturgice, în atenția lui se află în permanență ocrotirea valorilor creștine, promovarea unui etos popular sănătos. În plămădirea baladelor sale din aluatul realității, Ion Druță ar avea tot dreptul să spună: „Scriu cu fața întoarsă spre Tine, Doamne!”.

Recomandat

Alexandra GHERASIM, dr., conf.univ.

ASPECTE ALE EXPRESIONISMULUI ÎN POEZIA ROMÂNĂ CONTEMPORANĂ

Victoria SOTNIC, Facultatea de Litere

Specificul recidivant al literaturii postbelice, determinat de relansarea unor formule poetice neepuizate în perioada interbelică, a devenit un subiect de interes sporit al cercetărilor actuale. În acest context, expresionismul, definit ca stare de spirit permanentă în artă, își atestă caracterul recurent prin varietatea modalităților de perpetuare și resemantizare a valențelor sale novatoare în poezia contemporană.

Noua estetică, infiltrată în arealul culturii române în perioada interbelică de personalități ale timpului care și-au făcut studiile în Germania, pare să nu fi avut priză, așa cum remarcă Ovid S. Crohmălniceanu, în critica literară românească de atunci, răspândindu-se și încetățenindu-se în spațiul literar românesc aproape în exclusivitate datorită teoretizărilor, cu prelungiri în plan poetic, ale lui Lucian Blaga.

Conceptualizările lui Lucian Blaga referitoare la expresionism, reperabile în epocă, rezultă din contactul direct al acestuia cu expresionismul german. Analizând însă specificul expresionismului românesc, Georgeta Moarcă atrage atenția asupra faptului că, pe lângă dimensiunea istorică a acestei mișcări artistice, încetățenită la noi prin mediere blagiană, există și o fațetă a unui expresionism decontextualizat, valorificat de poeți care nu au avut nicio tangență cu focarele expresionismului german. Exemplul cel mai elocvent este George Bacovia, considerat primul nostru expresionist nu printr-un program poetic explicit, ci prin asumarea unei atitudini și sensibilități expresioniste. De aici, toți poeții expresioniști postbelici și contemporani vor fi analizați din perspectiva acestor două modele, a expresionismului metafizic blagian și a celui nihilist bacovian, modele care vor configura, așa cum observă E. Simion, două tipuri de poezie: o poezie care construiește viziuni sumbre, groțești, sinistre și o poezie în care domină arhaicul, elementarul, increatul.

În opinia Georgetei Moarcă, trăsăturile expresioniste care se resimt în poezia română postbelică, dovedindu-și viabilitatea și în poezia actuală, nu sunt cele teoretizate și regăsite în creația lui Lucian Blaga, dar cele specifice poeziei bacoviene.

Ecouri ale expresionismului de tip blagian vor fi identificate la poeții generației '60, numiți „poeții pământului” (M.Mincu), valorificatori ai unui „expresionism țărănesc” (E.Simion): Ioan Alexandru, Gheorghe Pituț, George Alboiu, Ion Gheorghe. Evidente trăsături (neo)expresioniste se profilează însă în poezia generației '80, reprezentată de poeții Ion Caraion, Ion Mureșan, Mariana Marin, Ioan Es. Pop, Aurel Pantea, Nichita Danilov, Angela Marinescu, tributari în privința viziunilor de ansamblu și a imaginării modelului nihilist bacovian.

Un caz inedit de valorificare a expresionismului în spațiul literar basarabean îl reprezintă Leonida Lari, creația căreia atestă joncțiunea celor două modele. Astfel, elemente precum tendința de mitizare a realității, căutarea febrilă a feței ascunse a lucrurilor, obsesia întoarcerii în arhaic și elementar, contopirea cu Marele Tot, caracterul stihinic și dionisiac al trăirilor se revendică modelului expresionist blagian, în timp ce peisajele apocaliptice cu accente grotești, viziunile angoasante, sentimentul alienării, stridența peisajelor și a trăirilor o apropie de expresionismul pesimist bacovian.

Formula expresionistă a Leonidei Lari se dovedește a fi mai apropiată de modelul blagian în comparație cu cea a poezilor postbelici de dincolo de Prut. Analizând lirica feminină din această perioadă, reprezentată de poete precum Angela Marinescu sau Mariana Marin, observăm că în poezia acestora tendința de transgresare a limitelor cotidianului nu mai este o dominantă. Plasată într-un realism ostentativ, această poezie aduce în prim-plan somaticul, corporalitatea cu inflexiunile ei naturaliste.

Caracterul disonant al manifestărilor expresioniste este determinat de lipsa unui manifest, a unei școli sau program estetic care să-i definească specificul. Astfel, intenția de a identifica trăsături expresioniste în creația unor poeți contemporani se va sprijini nu pe corolarul teoretic și retoric propriu acestei mișcări, ci pe valențele expresioniste care, așa cum sugerează Al.Cistelean, se află „în inima fiecărui autor”.

Certă este perpetuarea unor constante de viziune defnitorii expresionismului, pe tulpina cărora se vor realiza, în funcție de

sensibilitatea fiecărui poet în parte, modulații de viziune. De aici necesitatea permanentei nuanțări a formulei expresioniste adoptată de un poet sau altul. Vom identifica, așadar, un *expresionism blazat* la Nichita Danilov, un *expresionism sanguinic* la Aurel Pantea, un *expresionism nativ* la Claudiu Komartin, un *expresionism cu diplomă ludică* la Emilian Galaicu-Păun. Urmând sugestia lui Al.Cistelean, axată pe particularizarea esteticii expresioniste pentru fiecare poet în parte, considerăm că expresionismul Leonidei Lari, venit pe linie blagiană, poate fi definit drept unul vizionar, epifanic, iar cel tributar modelului bacovian – unul mesianic.

Astăzi, poezia contemporană valorifică un expresionism contaminat din ce în ce mai mult de ideologia și procedeele lirice ale postmodernismului, ironia, ludicul fiind modalități de disimulare a adevăratelor stări, a trăirii paroxiste a marii drame existențiale. Transcrierea stranietății cotidianului, a banalului insignifiant, obsesia corporalității, fascinația pentru morbid sunt indici ai unei stări de criză născute din pierderea transcendenței și din dorința de spiritualizare a lumii, a materiei. Astfel, în poezia postmodernistă aceeași presiune interioară, specifică sensibilității expresioniste, iese la suprafață într-un limbaj poetic diferit.

*Recomandat
Marcela ADAM, lect. univ.*

А.А. ШАХМАТОВ КАК ЛЕКСИКОГРАФ

Полина ЛАМБОВА, филологический факультет

Алексей Александрович Шахматов занимает достойное место среди составителей толковых словарей. До него традиция составления словарей в России была уже достаточно длительной. В 1596 г. в Вильне появился первый печатный в России словарь, составленный известным филологом того времени священником Лаврентием Зизанием Тустановским. На этот «лексис» ссылается автор следующего печатного словаря – Памва Берында, наш земляк.

Взгляды Шахматова на словарь определялись основным направлением его научных интересов – историко-диалектологическим. Он не был согласен с точкой зрения Грота на «пределы содержания» словаря и добился того, что из словаря литературного языка академический словарь превращается в так называемый *thesaurus* – сокровищницу русского языка во всем объеме его литературной и областной лексики; кроме того, в словарь широко вводятся церковнославянизмы. Алексей Александрович был противником нормативного словаря, поэтому он отказывается от редакторских примечаний, которые давал Грот, от стилистических и других оценочных помет. Шахматов не считает себя вправе что-либо рекомендовать своим читателям ни в отборе слов, ни в употреблении тех или иных грамматических форм.

Считая главной задачей академического словаря «зарегистрирование по возможности всех слов русского языка с указанием их значений и степени распространенности», Шахматов все время увеличивал круг источников для словаря и, естественно, чувствовал, что одному человеку невозможно справиться с такой массой материала. Он деятельно ищет и подготавливает себе сотрудников. Его помощниками стали Василий Ильич Чернышев, Дмитрий Константинович Зеленин, Сергей Константинович Булич и другие филологи.

А.А. Шахматов 7 января 1895 года впервые выступает на заседании Отделения русского языка и словесности с докладом, в

котором характеризует имеющиеся в его распоряжении словарные материалы («выписки более чем из ста писателей») и объясняет необходимость изменения существующих традиций работы с ними («пополнять и расширять»). Ученый работал над словарем 12 лет (1895-1907), он обработал и опубликовал 9 выпусков словаря, составивших его второй том (буквы Е, Ж, З). Второй том академического словаря, отредактированный Шахматовым, представляет громадный научный интерес и как богатейший сборник русской лексики, народной и книжной, и как образец thesaurus'a – особого типа лексикографического труда. Структура и объем словарных статей А.А.Шахматова настолько сложны и объемны, что привести их в качестве примера очень затруднительно, даже без иллюстративного материала. Так, словарная статья «живой» занимает 16 столбцов (89 листов формата А4), «жизнь» – 14 столбцов. А.А.Шахматов пришел к тому типу толкового словаря, который впоследствии Лев Владимирович Щерба в своей известной типологии назовет тезаурусом. Второй том Словаря, содержащий 9 выпусков на буквы Е, Ж и З (1897-1907), отредактированный полностью Шахматовым и включающий часть материалов, разработанных лично им (например, на слова «живой», «жизнь», «жить»), является примером словаря тезаурусного типа, аналога которому в русской лексикографии до сих пор не было и нет. Но работа над ним показала, что составление такого полного словаря – задача нереальная.

Став членом правления Академии наук, в 1906-1907 гг. он постепенно отошел от работы над «Словарем». Однако, несмотря на незавершенность «Словаря русского языка» в шахматовской редакции, он представляет собой уникальный образец собственно функционального словаря русского языка, предвзяя современную тенденцию русской лексикографии – переход от словарей-справочников к словарям, реализующим научные концепции, предназначенным, прежде всего, специалистам и знатокам русского языка. Причем реально выполнима лишь задача разработки или гнезд родственных слов, или тематических групп, или синонимических рядов, но никак не всех слов языка. Относительно полные словари возможны, лишь если ограничиться словами ли-

тературного языка, причем за период не более 50 лет. Затем словарь переиздается с исправлениями и добавлениями.

Показательно то, что, занимаясь русской лексикографией не более 12 лет, Шахматов занял в ней, как и в ряде других отраслей отечественного языкознания, совершенно особое место, представив образцы невероятно глубокой функционально-семантической разработки слова и создав особый тип «шахматовского» словаря. Как достоинства, так и недостатки лексикографического труда такого типа оказались одинаково полезными для дальнейшей работы специалистов в этой области, так как позволили выработать оптимальную концепцию достаточно полного нормативного толкового словаря. В дальнейшем академические толковые словари строились по другому принципу: в них включались лишь слова литературного языка, словарные статьи стали короче, грамматическая и стилистическая характеристики – по-настоящему нормативными. Это общеизвестные БАС и МАС, но их анализ – это тема отдельного исследования. Отметим лишь, что с 2004 года издательство «Наука» приступило к третьему изданию «Большого академического словаря русского языка» в 30 томах, подготовленного Институтом лингвистических исследований РАН. Издание базируется на основе ССРЛЯ, по состоянию на 2011 год свет увидело 17 томов, на первое полугодие 2013 вышло 21. Издание ещё не окончено, подготовки к печати ожидает 10–12 томов.

Рекомендовано

Н.Ф. ДОНЦУ, докт., конф. унив.

**«ФЛАМАНДСКИЕ ПОСЛОВИЦЫ» П. БРЕЙГЕЛЯ
СТАРШЕГО (МУЖИЦКОГО)
И ИХ РУССКИЕ ЭКВИВАЛЕНТЫ**

Анастасия ГОНЧАРУК, филологический факультет

Бывают живописцы, слава которых, обретенная ими при жизни, живет затем в веках. Бывают живописцы, не понятые современниками, но оцененные вскоре после смерти. Но бывает и так, что художник, чье имя было хорошо известно современникам, потомками постепенно забывался. И проходило много времени, пока его открывали заново. Именно так и случилось с жившим в XVI столетии Питером Брейгелем Старшим.

Современному человеку, который знает и любит искусство минувших лет, трудно представить себе, что картины Брейгеля, так полно отражающие жизнь своего столетия, своего народа, впервые привлекли к себе внимание около ста лет назад. Они казались просто занимательными сценами из жизни нидерландских крестьян и простого люда. С тех пор за художником и сохраняется прозвище «Брейгель Крестьянский», «Брейгель Мужичий». Но когда специалисты взгляделись в его произведения, оказалось, что содержание картин Брейгеля гораздо глубже, что на легендарное прошлое человечества и на современность, на природу и на человека Брейгель смотрел глазами мудрого философа.

Первый беглый, самый общий и поверхностный взгляд на творчество Брейгеля наводит на мысль о его сходстве с творчеством И.Босха. Конечно, в определенном смысле это очевидно. Но в искусстве Брейгеля заключено и нечто такое, чего у Босха нет или что присутствует на периферии его интересов. Фантазматический мир Босха порожден фантазией художника, тогда как мир Брейгеля – это реальная жизнь, со всеми ее – и это в первую очередь – бытовыми сторонами. Из всех сохранившихся картин Брейгеля около трети находятся в Музее истории искусства в Австрии, другие выставлены в Бельгии, Чехии, Дании, во

Франции, в Испании, Голландии, Германии, США, в Швеции, Венгрии, Великобритании, Италии. В России произведений Брейгеля нет.

Наиболее известными картинами, принадлежащими кисти Брейгеля, являются следующие: «Падение Икара» (1558), «Фламандские пословицы» (1559), «Триумф смерти» (ок. 1562), «Вавилонская башня» (1563), «Крестьянская свадьба» (1568). Но есть одна картина у Брейгеля, которая заметно выделяется на фоне иных. Она выставлена в Берлинской картинной галерее и носит название «Фламандские пословицы». Именно о ней и пойдет далее речь. Известно несколько работ мастера на тему нидерландских пословиц. Кроме «Фламандских пословиц» (1559), главной картины на этот сюжет, – «Двенадцать пословиц» (1558, Музей Маер Ван дер Берг, Антверпен) и цикл гравюр «Двенадцать фламандских пословиц» по рисункам художника (1558, рисунки не сохранились, гравюры находятся в разных собраниях).

Но вернемся к главной картине. «Фламандские пословицы» (нидерл. *Nederlandse Spreekwoorden*), или «Мир вверх тормашками» (англ. *The Topsy-Turvy World*), а также «Голубой капюшон» (англ. *The Blue Cloak*), написанная в 1559 г. картина изображает буквальные значения нидерландских пословиц. Картина наполнена символами, относящимися к нидерландским пословицам и поговоркам, однако не все из них расшифрованы современными исследователями, т.к. некоторые выражения по ходу времени были забыты.

Его сын П.Брейгель Мл. сделал около 20 копий работы отца, причем не все копии в точности воспроизводят оригинал, отличаясь от него рядом деталей.

Нами было обнаружено 85 пословиц, которые мы перевели с английского языка и подобрали русские эквиваленты. Скрупулезно изучив исследования на эту тему, мы отметили, что одни ученые склоняются к тому, что на картине скрыто 115 сцен-метафор, другие – 125, но их трактовка пословиц является либо неясной, либо спорной.

Картина с изображением фламандских пословиц – «энциклопедия всей человеческой мудрости, собранной под шутовским колпаком». Посредством пословиц народное остроумие высмеяло тщеславие и глупость многих человеческих начинаний. С большой художественной силой Брейгель представляет картину абсурдности, слабости, глупости человека. Это не просто набор пословиц, как-то произвольно сведенных вместе, но тщательно проработанная картина. Само полотно небольшое, 117 x 163 см. И в таком малом пространстве художник сумел разместить более сотни сюжетов-миниатюр!

Композиция всей картины выстраивается так: отдельные миниатюры соединены не чисто механически, а один сюжет оказывается по смыслу продолжен и развит другим. Вот тут и становится понятен смысл парности в картине изображения глобуса – в нормальном и перевернутом виде. Мир картины – это перевернутый мир, в котором страшной реальностью стало то, что реальностью быть не должно. В нем так буднично, так обыденно творится не только глупость – творится следующее рука об руку с глупостью зло. Опрокинутый мир. Перевертыш. Разрушенный мир. Рассматривая персонажей, разгадывая шифр, вдруг понимаешь смысл этой сложной картины. Брейгель в «Нидерландских пословицах» – вовсе не банальный коллекционер пословиц. И работа его – не развлечение для скучающего бездельника, а назидание. Нетрудно заметить, что большинство пословиц, даже из тех, что попали в обзор, тенденциозны, они осуждают глупое, безнравственное поведение.

Брейгель создает на основе фольклора панораму современного общества. Различные пороки – скупость, себялюбие, чревоугодие, любострастие и т.д. – воплощаются в образах живых людей, в их конкретных поступках. Важно то, что Брейгель не навязывает зрителю своих выводов, не выделяет фигуры носителей порока из общего течения деревенской жизни.

Таким образом, понимание истинного места человека в мироздании делают Брейгеля одним из величайших мудрецов в искусстве Нового времени.

*Рекомендовано
В.Д. Чернелев, докт., конф.унив.*

LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

DEZVOLTAREA COMPETENȚEI SOCIOLINGVISTICE LA NIVELUL B1

Doina TALCHIU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Conceptul de „competență” reprezintă o structură a sistemului de tratare a informației care permite:

- ▶ a clasa un ansamblu de obiecte, fapte, evenimente sau fenomene distincte în cadrul uneia și aceleiași categorii;
- ▶ a accede la proceduri de acțiune relative categoriei vizate;
- ▶ a armoniza înțelegerea unui domeniu de cunoștințe sau a unei realități;
- ▶ a simplifica comunicarea ideilor complexe evitând descrierea detaliată a fenomenelor tratate;
- ▶ a facilita acțiunea concertată a mai multor intervenienți.

Printre principalele caracteristici putem releva faptul că: o competență este vizibilă doar în acțiune; competența este proprie unei familii de situații-probleme; competența este caracteristică prin forța de mobilizare a resurselor interne și externe de care dispune un individ pentru a face față situațiilor-problemă ce aparțin uneia și aceleiași familii; competența trebuie să fie definită în funcție de realitatea extrașcolară.

Conform Cadrului European Comun de Referință, competența sociolingvistică vizează cunoașterea și abilitățile impuse pentru a face ca limba să funcționeze în dimensiunea ei socială.

Competența sociolingvistică include câteva componente de bază, printre care: mărcile de relații sociale; regulile de politețe; expresiile înțelepciunii populare; diferențele de registru; dialectul și accentul.

Mărcile relațiilor sociale variază în funcție de limbi și culturi, întrucât depind de astfel de factori, precum: a) statutul relativ al interlocutorilor; b) proximitatea relației; c) registrul discursului.

În limba franceză distingem câteva mijloace lingvistice de exprimare a politeței, cum ar fi:

- utilizarea și alegerea salutarilor, care pot fi: de întâmpinare *Bonjour, Salut*; de prezentare *Enchanté*; de rămas bun *Au revoir, À bientôt*;

- utilizarea și alegerea formulilor de adresare, care variază în funcție de registrul în care ne exprimăm, astfel pentru registrul oficial se utilizează formele de adresare *Votre Sainteté, Votre Excellence*; pentru cel formal: *Monsieur, Madame, Mademoiselle*; *Monsieur* sau *Madame* + funcția (*Monsieur le Professeur, Madame la Ministre*); pentru registrul informal se adresează cu prenumele singur (*Jean, Suzanne*) sau *Monsieur* + numele de familie; pentru cel familiar, intimitate formele de adresare sunt mai specifice, și anume: *Chéri, Mon Chou, Mon vieux* etc.

Ceea ce vizează partea practică a acestui studiu, în urma analizei manualelor naționale de limbă franceză de clasa a X-a am observat faptul că elementul sociolingvistic este introdus destul de exhaustiv, îndeosebi prin două componente: expresiile înțelepciunii populare, cum ar fi: *Oublier ses ancêtres, c'est être un ruisseau sans sources, un arbre sans racines.* (Maximă chineză) (Unitatea 2, p. 25); *La santé est le trésor le plus précieux et le plus facile à perdre.* (Maximă franceză) (Unitatea 5, p.73); regulile de politețe, și anume, exprimarea complimentelor: *Tu es jolie comme un cœur. Qu'il est beau! Qu'elle est belle! Tu es superbe avec ce pull! Que ça te va bien! Ça vous va à merveille!* (Unitatea 3, p. 53)

În concluzie, putem menționa că dezvoltarea competenței sociolingvistice contribuie, cu precădere, la dezvoltarea competenței socio-culturale și interculturale, care sunt prevăzute în curriculumul național.

Recomandat

Viorica MOLOȘNIUC, dr., conf. univ.

MOTIVUL ȘAHULUI ÎN LITERATURĂ

(Analiză comparativă în baza romanului *Apărarea lui Lujin* de Vladimir Nabokov, a nuvelei *Jucătorul de șah* de Stefan Zweig și a povestirii *O luptă* de Patrick Süskind)

Victoria CUCU, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Dacă ar fi să facem o paralelă între realitatea de azi din Republica Moldova și un joc, am alege în calitate de bază de comparație o partidă de șah în faza finală, dar nu una obișnuită, ci una în care aceeași persoană face jocul ambelor tabere. Acest joc a început cu

câteva zeci de ani în urmă și nu mai ajunge la final. Poate de aceea că noi toți, antrenați în această competiție, nu facem altceva decât jucăm împotriva noastră înșine?

Anume această idee a servit ca imbold pentru a face o încercare de a studia prezența fenomenului șahului în literatură, care, fiind una dintre cele mai complexe arte, reflectă lumea din jur în toate manifestările sale. Fiind considerat o formă de manifestare a inteligenței pure, reprezentată printr-un cod universal al posibilelor combinații, care variază la infinit, șahul rămâne indispensabil lumii reale, reflectând-o și conferindu-i o altă dimensiune existențială. Literatura sec. XIX și a sec. XX oferă mai multe mostre de opere relevante în acest sens. Atenția noastră am focalizat-o asupra scriiturilor *Apărarea lui Lujin* de Vladimir Nabokov, *Jucătorul de șah* de Stefan Zweig și *O luptă* de Patrick Süskind în care am descoperit atât un fond de idei, cât și motive comune. Motivul „Izolării” în *Jucătorul de șah* și în *Apărarea lui Lujin* sunt prezentate prin izolarea propriu-zisă a Dok. B, din care acesta încearcă să evadeze în jocul de șah și izolarea lui Lujin în șahul propriu-zis, care reprezintă un alt raport dintre protagonist și lumea din jur, eroul șahmatizând lumea, ceea ce duce la autodistrugere. Motivul „autodistrugerii” este la fel prezent atât în *Apărarea lui Lujin*, cât și în *Jucătorul de șah*. Astfel șahmatizarea lui Lujin duce la autodistrugere, precum și propria apărare a Dok. B împotriva naziștilor. Șahmatizarea lui Lujin rămâne în abis, suspendată, pe când a Dok. B rămâne prizonier al realității – resemnarea în spiritul lui Zweig.

Motivul „Absurdului utopic” este reprezentat în povestirea *O luptă* de Patrick Süskind. Specificul șahului de a varia la infinit combinațiile de mișcări transformă tabla de șah, divizată cu rigiditate în benzi alb-negru ce se suprapun, într-o virtuală bandă Möbius. Caracterul dual al acesteia îi conferă proprietatea de a crea iluzia unei perpetue mișcări, care de fapt constituie o iluzie a cunoașterii, adică reflectă atitudinea față de lume ca un fenomen, ce există în afara ta. Relevant, în acest sens, este jocul de cuvinte codificat în numele personajului principal al nuvelei lui Nabokov *Lujin/illusion*. Lujin trăiește într-o altă dimensiune, ce ar putea fi comparată cu geometria neeuclidiană, în cadrul căreia nu există drepte paralele, adică acestea se intersectează – teorie care are anumite tangențe cu principiul benzii Möbius. Pentru el

combinația sa de joc înlocuiește realitatea, ducându-l la suicid inconștient, deoarece urmărind combinația sa, Lujin urmărea traiectoria unei astfel de benzi fără de ieșire, dorind să se depășească pe sine, încercând să ajungă la Inaccessibil. Principala opoziție structurală a romanului o constituie conflictul dintre registrul bidimensional și tridimensional, ceea ce duce la inversarea relațiilor dintre șah și lumea reală a personajelor. Același principiu al dualității poate fi regăsit și în nuvela *Jucătorul de șah* în care prin prisma șahului protagonistul ajunge la o duplicitate a gândirii – „das Doppeldenken”. Aici șahul apare atât ca simbol al logicii de oțel, cât și al fanteziei și spiritului care eșuează și se resemnează cu teroarea, în pofida tuturor încercărilor de a se opune acesteia, constituie una dintre principalele idei în contrapunere cu fascismul. Caracterul dualist al șahului: logica de oțel și fantezia nemărginită conduc în mare măsură la *absurdul frumos*. Motivul Absurdului utopic este dezvoltat și în povestirea lui Patrick Süskind *O luptă*. Autorul optează, asemănător tehnicii acestui joc, pentru o prezentare contrastivă a unei partide de șah în cele mai amănunțite detalii, ai cărei participanți reprezintă două tipuri de personaje opuse atât la nivel de caracter, cât și la nivel de măiestrie în șah.

Caracterul universal al șahului, principiile cărui se regăsesc, afirmându-și aplicabilitatea, în diferite sisteme sociale (politică, psihologie etc.), reprezintă o dovadă că șahul nu este doar un joc, ci și hotarul dintre utopie și absurd, restabilind în acest sens o balanță între ele care, de fapt, e o transcendență sau devenire, victoria în acest sens pierzându-și semnificația tradițională. El a devenit o reflectare codificată a jocului vieții, care nu este altceva decât o luptă continuă între rațiune și existență fiziologică. Decodificarea și găsirea celor mai reușite soluții ale acestui joc, probabil, nu ne-ar face mai fericiți, deoarece am fi lipsiți de plăcerea de a ne autoafirma.

Recomandat

Ivan PILCHIN, lector universitar

NUMERE CARDINALE ÎN FRAZEOLOGISMELE DIN LIMBA GERMANĂ/ROMÂNĂ

Viorica MARCU, *Facultatea de Limbi și Literaturi Străine*

Frazeologia, definită de către Fleischer, reprezintă o subdisciplină lingvistică specializată în cercetarea frazeologismelor, dar și un inventar al expresiilor frazeologice ale unei limbi. Frazeologismele sunt îmbinări fixe de cuvinte ce funcționează ca o singură unitate.

Prin prezenta lucrare, se urmărește stabilirea particularităților fixe ale expresiilor frazeologice, determinarea dificultăților și a gradelor de echivalență prezente în procesul de traducere, precum și cercetarea simbolisticii numerologice în raport cu numerele componente în frazeologisme ce predomină în ambele limbi.

Frazeologismele sunt caracterizate prin polilexicalitate, idiomaticitate, stabilitate și reproducere. Polilexicalitatea stabilește că în componența frazeologismelor intră cel puțin două lexeme.

Prin gradul de idiomaticitate se determină că sensul separat al lexemelor nu corespunde sensului întregii expresii. Astfel, sensul expresiei *dt. zwei linke Hände haben* – ro. *a avea două mâini stângi* nu corespunde sensului separat al lexemelor, având semnificația de a fi neîndemânatic.

Stabilitatea presupune că lexemele din componența expresiilor frazeologice nu pot fi înlocuite prin alte sinonime. În expresia *dt. das fünfte Rad am Wagen sein* – ro. *a fi a cincea roată la caruță (căruța nu poate fi înlocuită prin mașină)*. Iar particularitatea de reproducere reprezintă utilizarea expresiilor frazeologice în limbajul cotidian.

Având drept scop stabilirea principalelor probleme apărute în procesul de traducere a frazeologismelor, va fi determinat gradul de echivalență în analiza contrastivă germană/română.

Echivalența totală presupune că traducerea expresiilor corespunde din punct de vedere lexical, structural și semantic. Ex.: *dt. ein Herz und eine Seele sein* – ro. *a fi un trup și un suflet*; *dt. vier Augen sehen mehr als zwei* – ro. *patru ochi văd mai bine decât doi*; *dt. das fünfte Rad am Wagen sein* – ro. *a fi a cincea roată la căruță*; *dt. sich um hundertachtzig Grad drehen* – ro. *a se suci la 180 de grade*.

Echivalența parțială desemnează unele diferențe la nivel lexical sau structural. Traducerea e realizată prin înlocuirea unor componente. Ex.: *dt. im sieb(en)ten Himmel sein* – ro. *a fi în al nouălea cer (șapte înlocuit prin nouă)*; *dt. zehn Leben haben* – ro. *a avea nouă vieți (zece înlocuit prin nouă)*.

Echivalența nulă apare atunci când traducerea este total diferită. Burger oferă trei căi de traducere:

– Căutarea unei expresii frazeologice stabile apropiate de sensul expresiei din limba sursă. Ex.: *dt. arm wie eine Kirchenmaus sein* – *ro. a rămâne cu ața mămăligii* (mot-a-mot *a fi sărac ca un șoarece de biserică*); *dt. wie ein Pfeil dahinschießen* – *ro. a alergera mincind pamântul* (mot-ă-mot *ca o săgeată împușcată*).

– Înlocuirea printr-un lexem apropiat de sensul expresiei. Ex.: *eins über den Durst trinken* – *a se aghesmui*.

– Înlocuirea prin parafrizare Ex.: *dt. j-n auf hundert/hundertachtzig bringen* – *ro. a scoate pe cineva din sarite* (mot-a-mot *a aduce pe cineva la 100/180*); *dt. die Augen auf Null stellen* – *ro. a inchide ochii pe vecie* (mot-ă-mot *a pune ochii pe zero*).

Sensul expresiilor frazeologice în componența cărora se regăsesc numerele cardinale corespund simbolisticii numerologice. 0 semnifică haos, nimicnicie, pustietate, la fel și expresia *die Augen auf Null stellen/drehen* – *a inchide ochii pe vecie*; 1 semnifică individualitate, originalitate, început, sens regăsit în expresia *einen Namen machen* – *a-și face un nume*; 2 semnifică polaritate, precum și expresia *an zwei Fronten kämpfen* – *a lupta pe două fronturi*; 3 semnifică sfânta treime, lumea tridimensională la fel și frazeologismul *drei Kreuze machen* – *a-și face cruce*; 4 semnifică stabilitate: *auf allen vieren in die Schule krabbeln* (*Penzoldt*); – *a se târi în patru labe*; 7 semnifică împlinire, sacrament: *im sieb(en)ten Himmel sein* – *a fi în al nouălea cer*.

În urmă cercetărilor, am constatat că dintr-un total de 200 de expresii frazeologice 78,5% din ele sunt traduse în limba română prin echivalență parțială sau nulă, ceea ce complică procesul de traducere. Din același total, numerele cardinale din 43% de expresii germane nu se mai regăsesc în limba română, deci germanii tind mai mult să măsoare intensitatea stărilor prin numere cardinale. De asemenea, în 38% de cazuri germanii folosesc numere mai mari în expresii.

În concluzie, utilizarea numerelor se face în strânsă legătură cu spectrul cultural și modul de gândire a fiecărui popor în parte. În funcție de nivelul emoțional al fiecărui popor, stări, precum fericirea sau tristețea, sunt situate în expresii prin numere mai mici sau mai mari.

Recomandat

Svetlana CORCEVSCHI, dr., conf. univ.

CONSTRÂNGERILE SOCIOCULTURALE ÎN COMUNICAREA INTERLINGUALĂ. ASPECTE LINGVOPRAGMATICE

*Ludmila CREȚU, masterandă, Facultatea de Limbi
și Literaturi Străine*

Este evident că, în sec. XXI, decizia de a accepta sau a refuza să trăim într-un mediu plurilingv în care conviețuiesc, mai mult sau mai puțin reușit, numeroase comunități și națiuni variate, deseori diametral opuse sub aspect politic, social, cultural, religios etc., nu ne mai aparține. În acest context, în procesul iminent de comunicare interlinguală, adesea pot surveni situații în care o intenție comunicativă voit neutră sau una cu tentă absolut pozitivă, în virtutea conținutului implicit al anumitor formule verbale specifice, incorect utilizate sau percepute de către interlocutori, este pasibilă de a genera neînțelegeri stânenitoare sau chiar unele conflicte. În atare condiții, obiectivul major al studiului de față este de a investiga aspectul pragmalingvistic al comunicării interlinguale, la nivel de cuvânt/frază/interdiscurs – mijloace lingvistice cu substrat sociocultural, care constituie componentele decisive în acest tip de comunicare și favorizează procesul de interpretare și evaluare a impactului diferențelor de natură socioculturală exprimate în și prin limbă. Or, e cert că anume constrângerile de acest ordin, inerente habitatului și spiritualității unei națiuni, în special, pot declanșa confuzii care afectează intercomprehenziunea în procesul de comunicare interlinguală.

În acest sens, într-un nou mileniu declarat al politicii globale și confirmat ca fiind prin excelență cel al comunicării interetnice, interculturalitatea este deja acceptată ca o stare de facto. Schimburile verbale interculturale tind așadar să devină, în ultimul timp, adevărate provocări, iar diferențele culturale pronunțate și stereotipurile verbale și comportamentale adânc înrădăcinate ne fac tot mai mult să conștientizăm că o comunicare interlinguală eficientă se adevărește a fi cu mult mai complexă decât ne-am putea imagina. Astfel, diverși experți în problema interculturalității în comunicare consideră că discordiile și confuziile provocate de ambiguitățile lingvistice și culturale manifestate mai ales în plan verbal pot fi evitate, dacă nu se insistă pe stereotipuri preconcepuate, căci semnificația anumitor cuvinte și expresii (mai ales ale așa-zișilor „amici falși”) poate să

coincide, dar poate să fie și diferită în cazul unor contexte culturale diferite. Drept exemplu poate servi aici substantivul *compromis*, un internaționalism în aparență nevinovat, care acuză însă o semnificație diferit percepută de către britanici și de către ruși: în timp ce pentru primii substantivul dat are o conotație pozitivă, pentru ruși acest cuvânt nu înseamnă altceva decât „înfrângere”, chiar „capitulare”, comportând o conotație negativă, care e determinată, probabil, de un context sociocultural specific, de setul de valori al acestei din urmă națiuni, fapt ce trebuie neapărat luat în considerare, atunci când e cazul ca acesta să fie utilizat în comunicarea interculturală dintre reprezentanții celor două națiuni, dar și ai altor popoare (or, pentru francezi, de exemplu, *compromis* semnifică fie „angajament reciproc”, fie „soluție intermediară între două extreme”).

Conform cercetătorilor K.Vogel și S.Cormeraie, eșecul comunicativ intercultural este adesea provocat de decriptarea incorectă a diferențelor culturale exteriorizate în plan lingvistic, altfel spus de barierele comunicative ce apar atunci când interlocutorii înțeleg greșit sensul intenționat al unui mesaj transpus în/și dintr-o altă limbă. Sunt de remarcat aici riscurile legate de așa-zisa *interlimbă*, care constituie un „cod aparte, ce implică interacțiunea a două sisteme lingvistice diferite: limba sursă (LS) și limba țintă (LȚ)” [1, p.45] și care rezultă „atât din transferuri pozitive, cât și din interferențe [adică din transferuri negative] între LS și LȚ...” [Ibidem]. Și dacă eșecul pragmalingvistic est lesne detectabil, mai ales în cazul unor expresii uzuale, cum ar fi: formule de adresare în LȚ, mesaje de mulțumire, întrebări directe etc., atunci eșecul sociopragmatic este cu mult mai greu de sesizat și el poate provoca consecințe mult mai grave în procesul de comunicare interlinguală, deoarece valorile pragmatice ale cuvintelor și expresiilor limbii sunt adesea neglijate. Un exemplu elocvent în acest sens îl prezintă și felul de a răspunde la o întrebare a japonezilor care optează în favoarea unei strategii implicite, adică a unui răspuns indirect, atunci când răspunsul se vrea a fi negativ, din simplul motiv că în cultura japoneză se evită refuzurile tranșante, exprimate într-o formă voit explicită.

Cu referire la subiectul dat, C. Kerbrat-Orecchioni opinează că eșecul comunicativ-pragmatic „poate fi evitat, dacă vom înțelege constrângerile socio-culturale existente și ne vom construi enunțurile în

funcție de contextul social al interlocutorilor, adică vom ține cont de sistemul de valori specifice ale unei sau altei culturi” [2, p.9]. În această ordine de idei, întrebuintarea numeralului englezesc „patru” (*four*) este indezirabilă în Japonia, căci modul în care se pronunță el în engleză este similar cu cel în care se rostește cuvântul ce semnifică „moarte” în limba japoneză.

În concluzie, ținem să subliniem că, în comunicarea interlinguală actuală, în epoca globalizării și a mondializării, luarea în considerare a discrepanțelor de ordin sociocultural și pragmalingvistic devine din ce în ce mai mult un imperativ, și aceste diferențe, care sunt reflectate în limbă, nu ar trebui să fie percepute ca un impediment, ci mai degrabă ca oportunități de cunoaștere, de acceptare reciprocă și de cooperare în comunicare, iar lingviștii și traducătorii ar trebui să fie mereu în căutarea unor soluții optime de surmontare a acestor bariere comunicative.

Referințe:

1. VOGEL, K. & CORMERAIE, S. Du rôle de l'autonomie et de l'interculturalité dans l'étude des langues étrangères. In: IRAL, 1996, no. 34, p. 37-48.
2. KERBRAT-ORECCHIONI, C. *Les interactions verbales*, T. III, Paris: A. Colin, 1994.

Recomandat

Veronica PĂCURARU, dr., conf. univ.

SIMBOLUL CA SEMN MULTIVALENT ÎN PUBLICITATE

Elena NANI, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Comunicarea în cauză prezintă rezumatul temei de cercetare al cărei **obiect** de studiu este *simbolul* ca semn multivalent în publicitate. Ținem să precizăm faptul că tema de cercetare include un studiu comparat al publicității franceze și române, în cadrul cărora am analizat spoturi video din diverse domenii pentru a releva similitudini și diferențe, ca spre final să fie identificate trăsăturile specifice publicităților date din unghiul de vedere al simbolului.

Actualitatea temei de cercetare se explică prin raportul de proporționalitate directă existent între dezvoltarea megarapidă a societății în toate sferile de activitate și necesitățile cotidiene ale oamenilor, precum și dorința de emancipare prin utilizarea produselor de marcă drept

rezultat al interacțiunii frecvente atât cu ceilalți membri ai societății, cât și cu membrii altor societăți.

Concomitent, vom menționa faptul că industria publicitară este un domeniu destul de riscant, care mizează pe strategii bine definite pentru a convinge potențialul client să cumpere produsele prezentate. Iată de ce publicitatea face apel la simbol – unitate plurivalentă capabilă să codifice și să transmită un mesaj cât mai convingător prin intermediul spoturilor video.

Tema de cercetare este actuală și datorită faptului că este pertinentă în raport cu tendințele și realizările curente în spațiul socioeconomic național al Republicii Moldova. În condițiile economiei de piață, mai ales al embargoului impus exportului moldovenesc de vinuri și fructe, publicitatea redevine un avantaj al întreprinderilor autohtone pentru promovarea produselor noastre pe plan internațional.

Scopul major al studiului consistă în identificarea mecanismului de funcționare a simbolului în cadrul publicității, considerat o strategie extrem de benefică pentru a convinge potențialii cumpărători.

În concordanță cu scopul enunțat, survin următoarele **obiective**:

- Determinarea identității simbolului.
- Elucidarea particularităților simbolului în cadrul industriei publicitare.
- Relevarea similitudinilor, diferențelor și a trăsăturilor specifice publicității franceze și române prin realizarea unui studiu comparat.
- Elaborarea strategiilor eficiente de promovare în domeniul publicitar al Republicii Moldova.

Reperle teoretice ale temei de cercetare includ enunțarea definiției simbolului ca entitate ce își regăsește identitatea în semnul lingvistic. În această ordine de idei, în cadrul temei de cercetare, simbolul este considerat drept „semn lingvistic special (cuvânt-simbol sau semn estetic), creat pe baza reasocierii semnificantului cu semnificatul prin reinterpretarea selectivă a semnelor dominante ale unității nominale în scopul obținerii unor semnificații estetice motivate” [1, p.54]. Un rol aparte se acordă operației de resemantizare prin care semnul lingvistic se transformă în semn estetic.

Astfel, **dimensiunea teoretică** a studiului se axează pe dualitatea semn lingvistic – cuvânt-simbol cu relevarea trăsăturilor specifice, atât ale semnului lingvistic, cât și ale cuvântului-simbol, privilegiat fiind cel din urmă. Utilizând metoda comparativă, sunt extrase cele mai importante trăsături ale simbolului care permit exploatarea acestuia în publicitate.

Dimensiunea practică a studiului realizează o analiză a categoriilor referențiale simbolizatoare care stau la baza mecanismului de simbolizare: *forma, culoarea, calitatea, cantitatea, conținutul etc.* În baza categoriilor simbolizatoare au fost analizate în detalii spoturile video propuse: unul din publicitatea franceză, și anume, din industria parfumieră, iar celelalte din industria vinicolă a Republicii Moldova, efectuându-se comparații și studii în paralel.

În definitiv, simbolul este o entitate multivalentă care are un rol extrem de important în industria publicitară, și anume, cel de codificare a mesajului prin utilizarea formelor, culorilor, a sloganelor pentru a crea armonia și echilibrul în cadrul spotului video.

Zi de zi trăim în ritm alert și suntem expuși unei lupte contra cronometru cu timpul. Iată de ce, 30 sec ale spotului video sunt mai mult decât suficiente pentru a atrage potențialii clienți.

În acest context, este motivată și alegerea *spoturilor video din industria vinului* în Republica Moldova. Aceasta este industria cu cea mai mare priză la public, cea care suscită interes pe plan național, dar mai ales internațional. Realizarea spoturilor publicitare în această industrie este foarte importantă – ea are rolul de promovare și dezvoltare a industriei vinicole autohtone în contextul unui ideal european.

Referințe:

1. Guțu, I. *Symbologie*. Chișinău: CEP USM, 2014. 214 p.

*Recomandat
Ion GUȚU, dr., conf. univ.*

DIMENSIUNILE COMPETENȚEI DE COMUNICARE

Adelina MERIACRE, Facultatea de Litere

Comunicarea este o verigă care leagă oameni, mai ales în secolul nostru, oameni de diferite culturi. Fiind reevaluate, sistemele educaționale moderne au pus la bază competența de comunicare.

Competența de comunicare este un concept introdus de către Dell Hymes. Pe parcurs, aceasta a fost discutată și redefinită de către mulți autori. John Austin definește comunicarea drept o serie de acte comunicative folosite sistematic pentru împlinirea scopului propus. Canale și Swain sintetizează acest concept prin abilitatea de a înțelege și a folosi o limbă pentru a comunica eficient în mediul social și

școlar. În viziunea lui Noam Chomsky, competența lingvistică reprezintă cunoștința automată a limbilor.

Totuși considerăm că cea mai pertinentă teoretizare este cea a lingvistului Dell Hymes, deoarece el propune o paradigmă amplă de valorificare a competenței de comunicare. Competența de comunicare este structurată pe două dimensiuni complementare: *aspectul lingvistic* și *aspectul pragmatic*, având fiecare câte patru subdiviziuni.

Din punct de vedere lingvistic, un vorbitor de limbă străină trebuie să cunoască **sistemul fonologic** al limbii respective și să-și adapteze pronunția la standardele acesteia. De exemplu, între limba română și limba engleză există o deosebire tranșantă cu privire la pronunția grupurilor de litere, ceea ce îl pune în dificultate pe vorbitor. Alte disimilarități sunt constituite de intonație, accent care în limba engleză cade pe primele silabe, ritm și ortografie. Cu siguranță, trebuie de insistat asupra acestei competențe, deoarece gramatica limbii engleze este una mai simplă, iar o eventuală traducere în limba română necesită adaptarea la specificul autohton.

Competența gramaticală presupune abilitatea de a recunoaște și de a produce diferite structuri gramaticale ale unei limbi și utilizarea lor eficientă în comunicare, iar un potențial emițător trebuie să dețină asemenea cunoștințe pentru a putea exprima evenimentele raportate la cele trei dimensiuni temporale: trecut, prezent, viitor și formele acestora. Partea substanțială a unei comunicări este constituită din **vocabular**, iar din acest punct de vedere un vorbitor de limbă străină trebuie să cunoască diferitele relații dintre cuvinte, precum și expresiile frazeologice locale. Sinonimia, antonimia, omonimia îi permit manipularea lexicului în favoarea unei exprimări adecvate și corecte.

Atunci când vrem să comunicăm ceva în fața unei audiențe prin formă monologată, sau atunci când inițiem o conversație facem apel la **competența discursivă**, de aceea trebuie să ne adaptăm la genul, stilul și necesitățile iminente pentru a efectua o conversație eficientă.

Comunicarea nu poate exista în afara unui scop, iar scopul este susținut de comunicare. Din perspectivă pragmatică, prin **competența funcțională** este urmărit faptul de conștientizare a acțiunii limbii asupra scopului vorbitorului. Vorbitorul trebuie să cunoască cum funcționează o limbă și prin ce mijloace lingvistice va realiza împlinirea scopului său. Există o varietate de scopuri pentru care oamenii

folosesc limba, de exemplu, formula de salut conține în sine scopul de a saluta un grup de persoane, de a cere scuze sau a întreba o adresă.

Competența sociolingvistică, fiind subordonată dimensiunii pragmatice, urmărește interpretarea varietăților lingvistice alese în conformitate cu un grup social, iar în funcție de membrii grupului se va alege o formulă potrivită – *Salut, Bună ziua, Noroc/Hi, Good morning, How are you doing?* Atunci când comunicarea are loc cu o persoană superioară în statut social se va prefera un nivel de formalitate înalt, în timp ce cu pietenii vom vorbi mai familiar.

O altă **competență** este cea **interacțională**, implicând o serie de reguli nescrise care insistă asupra comportamentului din timpul conversației. Pentru o comunicare eficientă vorbitorii, trebuie să abordeze un limbaj adecvat al corpului, să țină cont de contactul vizual și de proximitatea impusă de interlocutor. Unele culturi au reguli diferite în ceea ce privește proximitatea și gesturile, de aceea cunoașterea etichetei favorizează evitarea unor conflicte interculturale.

Cea din urmă **competență**, dar și cea mai importantă este ea **culturală**, reprezentând abilitatea de a înțelege comportamentul din punctul de vedere al membrilor unei culturi și de a se comporta într-un mod în care va fi înțeles corect de aceștia, în conformitate cu scopul stabilit. Competența culturală întregeste dimensiunea lingvistică prin cunoașterea valorilor credinței și particularităților locale ale unei culturi străine și își asumă conștientizarea modului în care lucrurile trebuie făcute. Cunoștințele pe care le avem în limba maternă nu sunt universale și nu pot fi aplicate tuturor sistemelor lingvistice. Chiar dacă *La mulți ani* și *Happy Birthday* înseamnă același lucru, formulările diferite sunt niște exponenți ai culturii fiecărei țări în parte, apărute și cizelate în cadre culturale diferite.

Pentru a considera că deținem o competență de comunicare într-o limbă străină, trebuie să știm răspunsul la următoarele întrebări: Ce? Cum? Când? Unde? De ce? Cu cine? să comunicăm. În concluzie, trebuie să recunoaștem că un vorbitor de limbă străină nu trebuie doar să utilizeze corect limba, ci să pătrundă în universul cultural străin pentru el și să își adapteze comunicarea la un standard adecvat care va fi pe măsura așteptărilor interlocutorilor.

Recomandat
Irina GÎNCU, dr., conf. univ.

FORMAREA CUVINTELOR ÎN LIMBA GERMANĂ, ÎN BAZA „DENUMIRI DE FLORI”

Victoria NEGRUȚA, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Limba este un mijloc de exprimare și comunicare între oameni care se află în continuă dezvoltare și schimbare. Permanent, unele cuvinte ies din uz, în timp ce altele apar. Astfel, vocabularul unei limbi se îmbogățește continuu cu termeni și expresii noi.

Formarea cuvintelor este o subdisciplină a lexicologiei, un proces de creare a cuvintelor prin combinarea unor elemente conform unor modele deja existente în limbă. Albert Busch/Oliver Stenschke definesc formarea cuvintelor ca fiind „un proces de creare a cuvintelor, care servește la extinderea vocabularului unei limbi. Morfemele fiind combinate sau modificate în diverse moduri”. În limba germană, cele mai importante procedee de formare a cuvintelor sunt compunerea, derivarea și conversiunea.

Compunerea este una dintre cele mai frecvente procedee în limba germană, care contribuie semnificativ la îmbogățirea vocabularului. În urma acestui proces, rezultă un cuvânt nou, care constă în simpla alipire a două sau a mai multor cuvinte care există și independent în limbă. Cuvântul nou se numește cuvânt compus. Prin procedeul compunerii se formează: adjective, verbe, însă cel mai des substantive.

➤ *substantiv + substantiv*: die Trompetenzunge (limba trompetei) – floarea trompetei; die Eisblume – plantă de gheață; die Wachsblume – floarea de ceară;

➤ *adjectiv + substantiv*: das Schöngesicht (față frumoasă) – barba împăratului, trei-frați-pătați;

➤ *numeral + adjectiv*: das Tausendschön (frumos de mii de ori) – părăluțe, bănuței.

Compunerea poate fi clasificată după două criterii:

a) criteriul formal (care ține cont de aspectul grafic al cuvântului format prin compunere);

b) criteriul structural (care ține cont de logica internă a cuvântului format prin compunere):

▪ compunerea prin juxtapunere: cuvântul compus ia naștere din alăturarea unor termeni inițiali care nu stabilesc relații sintactice între ei;

▪ compunerea prin subordonare: cuvântul compus este format dintr-un cuvânt determinativ și cel de bază. Între ambele există o

relație asimetrică, în care cuvântul de bază e cel dominant și el determină partea de vorbire, genul.

Derivarea este un procedeu de formare a cuvintelor cu ajutorul afixelor; adică prefixelor, care modifică sensul cuvântului și sufixelor, care schimbă partea de vorbire. În limba germană sufixele îndeplinesc o funcție importantă, și anume, ele sunt tipice pentru unele părți de vorbire. De exemplu: *-bar* – un sufix folosit doar la formarea adjectivelor; *-ieren* – la formarea verbelor; *-maßen* – la formarea adverbelor; *-er* – la formarea substantivelor. Următoarele exemple sunt din partea practică a lucrării mele: *-chen*: das Maiglöckchen – lăcrimioara; das Waldglöckchen – degețelul roșu; das Leberblümchen – trei crai, crucea voinicului; *-ling*: der Winterling – iernița.

În continuare, vom vorbi despre partea practică a temei date. Deci scopul lucrării a fost să găsim ce denumiri de flori există în limba germană și să le clasificăm după diferite criterii. Astfel am observat că multe cuvinte compuse conțin acest cuvânt german “Blume” (floare), undeva 60 de cuvinte compuse din numărul total de 180. De exemplu: die Paradiesvogelblume – pasărea paradisului; die Eisblume – plantă de gheață; die Wunderblume – barba împăratului, frumoasele nopții, „floarea de la ora patru”; die Schachblume – laleaua peștriță sau floarea de șah. La fel am constatat că cuvintele, care sunt folosite pentru a forma cuvinte compuse, fac parte din anumite domenii. Ca de exemplu:

○ *Tiere* (animale): das Löwenmaul – gura leului; der Katzenschweif (coada pisicii) – bătrânișul; der Löwenzahn (dintele leului) – păpădia; die Leopardenblume – floare leopard;

○ *Farbe* (culori): der Goldlack (lac galben) – micșunea; das Blaukissen (perna albastră) – aubrieta sau „perdeaua de flori”; die Goldtrompete – clopoțel galben; die Grünstilbe – voalul miresei, crinul verde, planta păianjen;

○ *Monate* (lunile anului): das Maiglöckchen – lăcrimioară; das Märzveilchen – toporaș, violetă;

○ *Feiertage* (sărbători): die Osterglocke – narcisă galbenă; die Weihnachtsrose – trandafirul Crăciunului, der Weihnachtsstern – Crăciunița.

În concluzie, putem spune că formarea cuvintelor joacă un rol esențial în viața noastră, pentru că în urma acestui proces, permanent apar cuvinte noi care contribuie la îmbogățirea vocabularului. De asemenea, am vrea să menționăm că traducerea acestor cuvinte e

destul de importantă, pentru că uneori o traducere greșită ne poate induce în eroare.

*Recomandat
Svetlana CORCEVSKI, dr., conf. univ.*

CONCEPTUL DEMONICULUI ÎN CADRUL LITERATURII ROMANTICE

Irina MOISEENCO, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Literatura universală de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea se caracterizează prin afirmarea unui nou curent literar – **romantismul**. Apariția romantismului a fost determinată de un șir de procese de ordin social-politic, filozofic și estetic. Revoluția Franceză din 1789 a dat o lovitură decisivă vechii orânduirii feudale, dar idealurile iluministe de libertate, egalitate și fraternitate nu erau realizate. Scriitorii preromantici și, în continuare, cei romantici, se opun regulilor și normelor clasiciste, insistând pe sensibilitatea umană, pe om ca identitate absolut individuală. Așadar, imposibilitatea realizării plenare a aspirațiilor iluministe a impus căutarea altor posibilități de afirmare prin depășirea realității concrete, prin evadarea într-o altă lume. Astfel, apare concepția romantică despre două universuri, despre două lumi: una reală, concretă, pe care romanticii o resping, și alta ideală, închipuită, spre care aspiră. Cea din urmă însă rămâne doar în imaginație.

În acest context, Evul Mediu, pentru un moment, a părut preromanticilor tărâm la care visau, dând naștere „romanului gotic”, în care groazele timpului au dobândit o întrupare mistică. Și totuși, existența unei granițe rigide între bine și rău în Evul Mediu nu mai putea satisface omul, ce tindea spre libertate. În epoca, în care speranțele au rezultat în dezamăgiri, era esențialmente necesar a admite ambivalența celor două forțe anterior polare. Metaforic vorbind, pensula romantică a estompat contrastele medievale.

Ideea dualității omului, prezentată de creștinism ca sufletul și trupul, josnicul și înaltul, a însemnat că binele și răul în sufletul uman au existat separat, fără a se amesteca, și având fiecare o natură diferită. Personajul demonic al Romantismului are o substanță spirituală, care se bazează pe iraționalism, care nu permite să se distingă binele de

rău. Odată ce conceptele de bine și de rău sunt relative, din punct de vedere etic devine nedefinit și subiectul, caracterizat de un set de trăsături, ce nu pot fi supuse judecății de valoare (eroii lui Byron, Shelley, Lermontov). Așa-numita „ceață etică” a creat o atmosferă favorabilă pentru apariția unui nou tip de personaj – personajul rebel și singuratic.

Sufletul romantic e un suflet sfâșiat de antagonisme, un suflet ce nu-și găsește liniștea. Refugiul în vis, în mit, scufundarea în zonele obscure ale conștiinței umane reprezintă canalizări și sublimări ale refuzului de a accepta o realitate considerată dureroasă. Anume inadaptabilitatea este sursa celor mai multe atitudini ale romanticului. Această inadaptabilitate conține nuanțe, tonalități, intensități diferite. Putem vorbi despre o inadaptabilitate pasivă, introspectivă, caracterizată prin morbiditate excesivă, refugiu în vis sau halucinație și despre una activă, exteriorizându-se în tipurile romantice ale titanului, demonului, cu alte cuvinte ale răzvrătitudinii.

Inadaptabilitatea pasivă se regăsește în opera literară a lui **Ernst Theodor Amadeus Hoffmann**. Scriitorul prezintă o realitate în care domină forțele iraționale, dușmănoase față de personajele sale. Acestea din urmă sunt, de obicei, personaje excepționale, scindate între visul utopic sau o iluzie și realitatea banală, imaginația excesivă și rațiunea cotidiană, falsitate și adevăr. Principalul conflict – cel dintre vis și realitate – capătă la Hoffmann un caracter tragic, fără posibilitatea salvării. Dihotomia lumii se răsfrânge asupra personajelor hoffmanniene. Ea provoacă tulburări de personalitate, prăbușirea integrității acesteia, care, la rândul său, duce la o despicare a sufletului uman.

Tema duplicității este evidentă în opera sa *Omul de Nisip*. Pentru eroul principal al operei, Nathaniel, demonicul Om de Nisip, creat de propria lui conștiință, devine fantomă groaznică, ce mereu îl bântuie. E o fantomă a propriului „eu”, în care se concentrează laturile întunecate ale sufletului său. Hoffmann a găsit în sufletul uman în loc de armonie originală, dualitate fatală, în el există lumină și întuneric, bine și rău, afirmând astfel faptul eterogenității psihicului uman.

Inadaptabilitatea activă se regăsește în opera lui **George Gordon Byron** – una dintre figurile cele mai reprezentative nu numai ale romantismului englez, ci și ale romantismului european, în general. Byron a creat o variată tipologie a eroilor romantici, pe care

M.Cimpoi o prezintă în felul următor: „Demonici sau căzuți într-o melancolie universală, în bizare prăpăstii sufletești”.

O bună parte din titanismul romantic – cu nota lui demonică – porcede de-a dreptul din luciferismul miltonian. Milton, omul revoluției, ce operase o reconsiderare a mitului biblic, în urma căreia Lucifer încetase a mai fi un geniu al perversiunii și un simbol al distrugerii, pentru a deveni un mit al energiei și al revoltei.

În drama-mister *Cain* apare acest personaj răzvrătit, demonic, ce-și manifestă revoltă prin crimă. Byron se adresează mitului lui Cain, dar reinterpretează tradiția biblică, abordând probleme majore de ordin filozofic, precum viața, moartea, sensul vieții, fericirea, și conturând conflicte de proporții universale. Cain nu apare la Byron ca un simbol al răului. Măcinat de îndoieli și remușcări, Cain nu poate fi de acord cu nedreapta alcătuire a lumii. Pe el îl revoltă absurditatea unei existențe menite morții. De aceea, când apare Lucifer, o întruchipare a nesupunerii și a setei de libertate – destinul și cuvintele acestuia găsesc un profund răsunset în sufletul lui Cain.

Aceste teme și motive se regăsesc și în *Demonul* lui **M.I. Lermontov** și se impun la romanticul rus într-o tonalitate specifică dominată de nota tragică. Poemul abordează problema geniului „lipsit de țel și de iubire și părăsit de năzuinți”, sortit să rămână singur. Geniul apare personificat în chipul Demonului, biblicul înger răzvrătit. La fel ca și Lucifer al lui Byron, Demonul lui Lermontov e și el un rebel din descendența Luciferului miltonian, prin disprețul pentru divinitate și sfidarea acesteia. Revolta sa este însă marcată de o tristețe sumbră, de o deznădejde definitivă care-l fac să străbată, asemenea Luceafărului, spațiile astrale cu oboseala pe care o dă conștiința eternității. Ipostaza de geniu al răului îl obosește: „Făcea cu neplăcere răul”. Melancolia lui e vremelnic curmată de dragostea pentru o muritoare: apare ideea răscumpărării prin iubire. Aspirația sa însă e o himeră, fiindcă demonul nu se poate concepe pe sine decât etern printre spații astrale.

Atitudinea față de „demonic” rămâne a fi ambiguă și în secolul XXI, dar chipurile demonice, trecute prin anumite transformări, funcționează și în cultura contemporană.

Recomandat
Natalia SPORÎȘ, dr., conf. univ.

DESPRE TRADUCEREA ARHAISMELOR ÎN PIESA LUI WILLIAM SHAKESPEARE *ROMEO AND JULIET* DIN LIMBA ENGLEZĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Diana JALBĂ, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Se știe că fiecare limbă își are propriile particularități. Limba se manifestă în literatură: precum nu există două limbi la fel, literaturile, de asemenea, diferă una de cealaltă. Însă această diversitate constituie un subiect relevant atât din punct de vedere cultural, cât și din punct de vedere lingvistic. Ceea ce contează pentru un traducător este menținerea stilului în traducerea anumitor categorii de cuvinte, de exemplu, în traducerea arhaismelor și tehnicile de traducere folosite în acest scop.

Creația marelui William Shakespeare este abundentă în arhaisme. Această categorie de unități lexicale reprezintă o dificultate, cu care se poate confrunta un traducător de opere literare. Cu toate acestea, traducerea arhaismelor este posibilă prin utilizarea anumitor tehnici de traducere.

Din acest context, putem deduce două obiective de bază ale cercetării noastre:

- a) identificarea anumitor tehnici de traducere, folosite în traducerea arhaismelor din piesa lui William Shakespeare *Romeo and Juliet*;
- b) exemplificarea acestora prin compararea textului original al piesei, scris în limba engleză din secolul XVI cu varianta română a operei (traducerea fiind efectuată de Ștefan Octavian Iosif).

Vocabularul limbii engleze poate fi împărțit în câteva categorii:

- a) limbaj literar (această categorie include următoarele subdiviziuni: termeni și arhaisme);
- b) limbaj colocvial;
- c) limbaj neutru [1, p. 170].

Caracteristicile utilizării arhaismelor de William Shakespeare sunt următoarele:

- a) pronumele arhaice și formele acestora;
- b) anumite verbe, însoțite de forma arhaică a pronumelui;
- c) formele arhaice ale verbelor predomină în dialog;
- d) verbele auxiliare folosite într-o formă, diferită de cea modernă;
- e) lipsa frecventă a verbului auxiliar din propoziție;
- f) cuvântul „would” avea sensul cuvântului „want”[2].

Tehnicile de traducere, folosite în varianta română a piesei, sunt demonstrate prin analiza următorului exemplu:

<p>“Then plainly know my heart's dear love is set On the fair daughter of rich Capulet: As mine on hers, so hers is set on mine, And all combin'd, save what thou must combine By holy marriage, when and where, and how, We met, we woo'd and made exchange of vow, I'll tell thee as we pass, but this I pray, That thou consent to marry us to-day” [3]. (<i>Romeo and Juliet</i>, Act II, Scene III)</p>	<p>„Atunci ascultă-mă: ți-o spun curat Că sunt înamorat nebun de fata Lui Capulet – și prea frumoasa fată De-asemeni e de mine-namorată. Suntem deci una și rămâne doar Să fim uniți de preot la altar. Cum, unde, când ne-am cunoscut și cum Ne-am logodit, ți-oi povesti pe drum, Dar te implor chiar azi să ne cununi” [4].</p>
--	--

În acest fragment, traducătorul a folosit următoarele tehnici:

- a) diateza pasivă din rândurile 1-3 ale variantei engleze este tradusă în limba română prin diateza activă;
- b) reformulare, parafrază; rândurile 4-5 din varianta engleză;
- c) a fost schimbat timpul verbelor în enumerarea ulterioară a acțiunilor – dacă William Shakespeare a folosit imperfectul (Past Indefinite), atunci traducătorul a optat pentru perfectul compus.

În concluzie, putem menționa că limba engleză veche este dificilă atât pentru lingviști, cât și pentru traducători. Probabil, din acest motiv, aspectul dat nu este profund investigat până acum. Cu toate acestea, arhaismele nu trebuie neglijate în traduceri, mai ales în cele literare. Spre regret, traducerea arhaismului englez printr-un arhaism român este imposibilă. Deși orice traducere trebuie să fie înțeleasă de publicul-țintă, stilul textului-sursă trebuie să fie păstrat ori de câte ori este posibil.

Referințe:

1. YURKO, I. Shevchuk, *The Linguistic and Literary Tradition in the Functional and Stylistic Stratification of the English Vocabulary*, Studio Anglica Posnaniensia, 1991-1993.
2. *English Vocabulary in the Process of Time*. 2014-2016 [citată 01 Decembrie 2012]. Disponibil: <http://www.doclecture.net/1-8231.html>
3. SHAKESPEARE, W. *Romeo and Juliet*. Penguin Popular Classics, 1994, 160 p.
4. SHAKESPEARE, W. *Romeo și Julieta (traducere în limba română de Șt.O.Iosif)*. Editura Tineretului, 1956, 144 p.

*Recomandat
Svetlana CORCODEL, lector universitar*

ANALIZA CONCEPTULUI „DESERT” ÎN ENGLEZĂ ȘI ROMÂNĂ

Daniela BERLINSCHI, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Este în general acceptat faptul că limba și cultura sunt strâns legate. Limba este o parte integrantă a culturii și cultura umană nu poate exista fără ea. Limba ne oferă multe dintre categoriile pe care le folosim pentru exprimarea gândurilor noastre, de aceea este firesc să se presupună că gândirea noastră este influențată de limba pe care o folosim.

Scopul lucrării este de a fi o contribuție la studiul conceptului „desert” în limbile și culturile engleză și română prin mijloace ale termenilor care desemnează acest concept, și anume, prin cuvinte specifice culturii, care nu au o traducere directă din limba engleză în română și viceversa. Iar obiectivele acestei analize sunt:

1) De a defini conceptul „desert” și valoarea acestuia pentru culturile engleză și română;

2) De a stabili criteriul pe baza căruia vom compara conceptul „desert” în engleză și română;

În DEX conceptul „desert” este descris ca „Fel de mâncare, de obicei dulciuri, fructe, brânzeturi etc., care se servește la sfârșitul mesei”. Iar consultând dicționarul Oxford Advanced Learner’s Dictionary regăsim următoarea definiție „Sweet food eaten at the end of a meal”. Analizând definițiile date în dicționare, putem observa că conceptul DESERT este înțeles la fel de către englezi și români. Dat fiind faptul că în engleză numele, caracteristica, descrierea și sensul conceptului coincid cu acel din română.

Cercetarea va urma câteva criterii stabilite de Mona Baker, cu privire la un cuvânt, care exprimă un concept, care este necunoscut în alte culturi. Am folosit doar două criterii, și anume:

a) Cuvintele specifice culturii limbii care nu sunt lexicalizate în limba în care se traduce;

b) Limbile de sursă care au diferite distincții de sens.

Deci, putem considera următoarele cuvinte specifice culturii limbii engleze, care nu sunt lexicalizate în limba română, dar valoarea culturală a cărora poate fi înțeleasă numai căutând sensul lor enciclopedic: *Bread pudding, Christmas cake, Crumble, Ice-Lolly, Jammie Dodgers, Shortbread, Shortcake* etc. Cuvintele specifice culturii limbii

române, care nu sunt lexicalizate în engleză: *Cușma lui Guguță*, învârtită, pască, lapte de pasare, piroșcă, turtă dulce, poale-n brâu etc. Analizând aceste cuvinte specifice culturii, observăm că ele s-au dezvoltat în strâns contact cu civilizația și mentalitatea românilor (inclusiv din Moldova) și englezilor. Ele nu pot fi traduse, nici lexicalizate în alte limbi pentru că nu ar dezvălui același lucru.

Când analizăm cuvintele echivalente din română în engleză, putem observa cât de obscure pot fi traduceri și explicațiile din dicționare. Ca de exemplu, cele mai multe dicționare bilingve dau pentru „Sponge cake” echivalentul „cozonac”, dar trebuie de știut că *sponge cake* este un tort dulce de o consistență ușoară ca o buretă, în timp ce cozonacul este un tort făcut din aluat dospit și e tare. În engleză „marmalade” se referă la o rezervație făcută prin fierberea portocalelor cu zahăr. Iar în română, acesta reprezintă un produs zaharos din jeleu/gelatină cu aromă de fructe.

După o analiză detaliată a cercetărilor făcute, ajungem la următoarele concluzii: conceptul „desert” pentru cultura engleză și cea română este reprezentat ca „un fel de mâncare dulce ce se servește la finalul unei mese”. Aceasta înseamnă că partea noțională a „desertului” ca concept este la fel pentru amândouă culturi. Iar, la compararea conceptului DESERT în engleză și în română, o mulțime de cuvinte specifice culturii pot fi identificate în fiecare între ele. De obicei, nu sunt lexicalizate sau nu au termeni echivalenți direcți, dar ele dezvăluie o mare valoare culturală.

Recomandat

Elena GHEORGHITĂ, dr., conf. univ.

POLISEMIA UNITĂȚILOR GRAMATICALE

Claudia PANUȚĂ, Facultatea de Limbi și Literaturi Străine

Polisemia este un fenomen de amploare aflat mereu în atenția lingviștilor. Necesitatea acestei lucrări este dictată de dorința de a rezolva dilema care persistă de ceva timp, și anume, de a afla dacă polisemia este totuși un defect sau o calitate a limbii. Scopul care ni-l propunem să-l atingem este să definim fenomenul polisemiei și să găsim noi specificități pentru polisemia unităților gramaticale.

Michel Breal este cel care a introdus termenul de „polisemie” la sfârșitul secolului al XIX-lea. El afirma că „Sensul nou al cuvântului,

care nu ar fi acesta, nu pune capăt sensului precedent, ci există unul lângă altul”. Același termen poate fi utilizat rând pe rând: în sens propriu sau în sens metaforic, în sens restrins sau în sens larg, în sens abstract sau în sens concret.

În același context de definiție a polisemiei, s-a pronunțat și lingvistul Grigore Cincilei. Acesta propune revizuirea termenului de „polisemie” în favoarea celui de „polisemie”. Potrivit lui polisemia este o prezență reală a mai multor sememe sau variante lexico-grafice în conținutul semantic al aceluiași cuvânt. Ea se impune ca unul din universalile lingvistice și este o realitate a limbii.

Pornind de la aceste definiții, polisemia joacă un rol important în evoluția unei limbi, așa cum ea oferă multă flexibilitate expresiilor lingvistice. Prin urmare, o limbă fără polisemie ar fi o limbă rigidă, incapabilă să evolueze.

Făcând referire la unitățile gramaticale, trebuie să precizăm că acestea reprezintă un ansamblu structurat de valori pe care pot să le ia în diferite enunțuri. Un exemplu elocvent este verbul modal „a putea” care în context poate să ia o mulțime de valori: capacitate – *Eu pot să ridic această valiză* = sunt capabil de aceasta; permisiune – *Copiii pot privi acest film dacă au atins vârsta de 12 ani* = ei au acest drept; posibilitate – *Ion n-a ratat avionul și astfel va putea participa la întrunire* = el va fi în măsură să fie acolo.

Unitatea gramaticală „que” poate lua, de asemenea, diferite valori în anumite contexte.

Astfel „que”, ca pronume interogativ, exprimă întrebarea despre un anumit lucru; amintește o idee a contextului anterior sau face trimitere la contextul următor. În analiza sintactică îndeplinește funcția de complement direct sau atribut. Exemplu: *Mama îi cumpărase un ghiozdan și o cutie de creioane. Ce altceva putea să-i mai cumpere?*

În acest context, ce (*que*) stabilește o analogie cu lucrurile anunțate *supra* „mama îi cumpărase...”.

În analiza sintactică are funcția de *complement direct*.

Que ca element constitutiv al perifrizei verbale „ne faire que + infinitiv” exprimă caracterul durativ-intensiv al acțiunii exprimat de verbul la infinitiv. În analiza sintactică îndeplinește funcția de predicat verbal compus. Exemplu: *Prezența ta la Chișinău nu face decât să complice o situație deja penibilă. (Votre présence à Chisinau ne fait*

que compliquer une situation déjà pénible...) – nu...să exprimă aspectul durativ-intensiv al verbului „a complica” (compliquer).

Que are funcția sintactică de *prédicat verbal composé*.

Que ca „adverbe de mesure” exprimă o cantitate nedeterminată, are sensul de „câți, ce de-a”. Îndeplinește funcția de *complément circonstanciel de mesure*.

Exemplu: *Ce de-a lume, ce de-a lume! Si nici un om.* În acest context, *ce* arată un număr imprecis.

Într-un alt context *que* este: *marqueur du subjonctif*, adică marcator al conjunctivului – „să”.

Exemplu: *Il est possible que je me trompe.* „Este posibil să greșesc”.

În concluzie, putem afirma că polisemia nu este decât rareori jenantă pentru limbă și pentru cei ce o vorbesc. Ea joacă un rol considerabil în plan sincron, așa cum crearea unor sensuri noi pentru cuvintele existente, prin intermediul mecanismelor metasemice este salvatoare pentru limbă, fiind foarte economică. De asemenea, ea oferă rezultate îmbucurătoare și în plan diacronic, astfel le permite cuvintelor să dobândească sensuri noi, fără a pierde sensul inițial. În general, cuvintele sunt polisemantice la nivelul limbii (norma sau dicționarul) dar, la nivel de vorbire, în anumite contexte devin monosemantice.

Așadar, fenomenul de polisemie ne permite să exploatăm rațional potențialul cuvintelor, oferindu-le posibilitatea de a acumula mai multe sensuri distincte.

Recomandat

Lidia MORARU, dr., conf. univ.

ISTORIE ȘI FILOZOFIE

APORTUL MITROPOLITULUI GAVRIIL BĂNULESCU-BODONI ÎN PREDAREA LIMBII ROMÂNE (MOLDOVENEȘTI) LA SEMINARUL TEOLOGIC DIN CHIȘINĂU

Elena ȚURCANU, Facultatea de Istorie și Filosofie

Studierea activității iluministe a mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni constituie o problemă actuală prin faptul că ne permite să înțelegem mai profund noile schimbări ce au intervenit în viața spirituală a Basarabiei după anexarea ei la Imperiul Rus, inclusiv a rolului care i-a revenit mitropolitului în cadrul acestui proces.

Personalitatea mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni este tratată controversat atât în istoriografia modernă, cât și în cea contemporană. Nepunând în discuție aceste viziuni controversate, vom încerca să evidențiem rolul mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni în instituirea Seminarului Teologic din Chișinău, și în special aportul lui în păstrarea limbii române ca limbă de instruire în cadrul Seminarului.

La 31 ianuarie 1813 în Chișinău, datorită intervenției mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, se deschide prima școală sub dominație rusească – Seminarul Teologic. Acesta era destinat copiilor de preoți și laici. Fiind cunoscut cu situația existentă în Basarabia, în numărul obiectelor predate este introdusă și limba română/moldovenească. În raportul mitropolitului către sf. Sinod, acesta scrie: „Din limbi să se învețe în primul rând și neapărat limba rusească, ca limbă predominantă, cea națională moldovenească cu scopul ca cei ce o învață să poată propovădui Cuvântul lui Dumnezeu și buna morală și cea latină fiindcă din ea se trage și se poate îmbogăți această limbă națională, iar cea greacă ca o limbă în care sunt scrise dogmele și învățătura legii creștine, iar celelalte se vor studia după cum se va găsi de cuviință”.

Alcătuirea programului de studiu a fost încredințată primului rector al Seminarului Petru Kunițki. Conform proiectului de program aprobat la 25 ianuarie 1813 de către episcopul de Tighina, Dimitrie Sulima, în clasa I și a II-a limba moldovenească se preda de 3 ori pe săptămână, câte 2 ore la rând; în afară de aceste ore, profesorul era obligat să facă

câte 2 ore de două ori pe săptămână și exerciții, în aceeași limbă (română). Pentru a ne face o imagine cât mai clară, vom vedea că rectorul Petru Kunițki a programat 22 de ore pe săptămână pentru studierea limbii moldovenești în ambele clase, 20 de ore pentru limba greacă, 18 ore pentru limbile rusă și latină și câte 10 ore pentru aritmetică.

Totodată, profesorii Seminarului foloseau limba română și la predarea celorlalte obiecte, întrucât elevii seminarului nu cunoșteau limba rusă, mai ales că și cărțile de latină și cele de limbă greacă se procurau din Bucovina, iar pentru limba rusească se tipărea în 1819 cunoscuta lucrare *Scurta gramatică de tălmăcire în limba moldovenească pentru ucenicii seminariei și ale altor școli din Basarabia*. Deci chiar și limba rusă se predă românește în primii ani de funcționare a Seminarului. Tot despre faptul că limba română era parte din programul de instruire vorbesc și zilele de onomastică a mitropolitului, un fel de concurs unde se citeau versuri alcătuite și se rosteau cuvântări ocazionale (2 din 1814, 1817). De asemenea, elevii cursurilor superioare erau obligați să alcătuiască predici în limba română și să le rostească în bisericile din Chișinău, exerciții necesare pentru viitorii preoți și parohi moldoveni. Toate acestea demonstau și atitudinea pozitivă a mitropolitului față de limba națională.

Dar care totuși era situația limbii române în alte școli sau instituții de stat sau chiar în biserică? Trebuie să menționăm și următorul fapt – corespondența bisericească până în anii 1870 s-a făcut în două limbi: limba românească era folosită de rând cu cea de stat, rusă. Ca argument este și realizarea corespondenței în Consiliu în ambele limbi, circularele mitropolitului și arhiepiscopului se emiteau în două limbi, precum și actele oficiale ale protopopiilor, ba mai mult, documentele tipărite în română apar chiar și la Petersburg. Ca exemplu ne servesc două cărți cu privire la legea din 19 februarie 1861 privind reforma agrară în Rusia și *Manifestul împăratului Alexandru al II-lea* la 1877, când a fost declarat război Turciei.

Deci limba națională – română a fost parte a programului de studiu din cadrul Seminarului Teologic din Chișinău. Ea se utiliza paralel cu cea de stat – rusească. Multe documente au fost scrise în română nu doar în biserică, ci și în alte domenii, inclusiv cele trimise din Rusia.

Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a plăsmuit Eparhia Chișinăului și a Hotinului după propriul proiect, dar ca parte

integrantă a Bisericii Ortodoxe Ruse, căutând să păstreze, cât a fost posibil, ființa națională și „legea strămoșească”.

Tipografia și Seminarul Teologic din Chișinău au jucat un rol important până în 1918 în promovarea spiritualității crești-ortodoxe, numită *pepinieră de preoți și laici de mare calitate*, din care au ieșit oameni mari ai Basarabiei, inclusiv cei care au făcut Unirea la 1918: poetul limbii noastre – Alexei Mateevici, Alexandru Plămădeală, Gurie Grosu ș.a.

Cu toate că s-a polemizat mult asupra activității personalității mitropolitului Bănulescu-Bodoni, totuși mai rămâne loc pentru cercetare. Incontestabil rămâne faptul că Gavriil Bănulescu-Bodoni a activat și s-a constituit ca personalitate în condiții deosebite, care s-au reflectat asupra orientării lui politice. Mitropolitul a făcut prea multe pentru binele și istoria acestui neam ca să-l învinuim de închinare și plagiere a obiceiurilor rusești. El a încercat să împace stăpânirea politică a rușilor cu cea bisericască a românilor.

Recomandat

Valentin TOMULEȚ, dr.hab., prof.univ.

STABILIREA RELAȚIILOR POLITICO-DIPLOMATICE ÎNTRE REPUBLICA MOLDOVA ȘI REPUBLICA TURCIA: 1991-1994

Mariana BUBUIOC, Facultatea de Istorie și Filosofie

În contextul proclamării independenței Republicii Moldova, la 16 decembrie 1991 Republica Turcia, de rând cu alte state, a recunoscut independența R. Moldova. În perioada 1991-1994, care alcătuiește cadrul cronologic al prezentului studiu, caracterul relațiilor moldoturce a fost determinat, pe de o parte, de prioritățile politicii externe ale R.Moldova, iar pe de altă parte, de interesele Turciei în contextul creat de destrămarea U.R.S.S.

În această perioadă diplomația moldovenească avea drept priorități:

- a) recunoașterea internațională a independenței Republicii Moldova;
- b) consolidarea securității și stabilității țării noastre prin recunoașterea și respectarea de către statele lumii a statutului său de neutralitate permanentă;

c) afirmarea Moldovei ca actor internațional prin integrarea sa în cadrul principalelor organizații internaționale, precum ONU, CE, OSCE, OMC ș.a.

În acest context parteneriatul cu Republica Turcia avea un caracter strategic, însemnând existența unei opoziții moldovenești reale față de poziția Rusiei atât în problema găgăuză, transnistreană, cât și în cea a aderării la instituțiile europene.

După destrămarea U.R.S.S., R. Turcia și-a extins influența în statele turcice din fostul bloc socialist, iar faptul că pe teritoriul R. Moldova locuia compact o populație turcică (găgăuzii) a determinat interesul sporit al R. Turcia față de R. Moldova și în regiune.

Primele acorduri bilaterale dintre R.S.S.M. și R. Turcia au vizat relațiile economice dintre aceste două state și au fost semnate la câteva luni (octombrie 1990) de la proclamarea suveranității R.S.S.M. Bazele relațiilor oficiale între R. Moldova și R. Turcia au fost puse prin schimbul de note diplomatice din 3 februarie 1992. Drept urmare a acestor acțiuni a avut loc deschiderea Oficiului Consulatului General al Republicii Turcia la Chișinău. În același an, 1992, au avut loc și primele contacte oficiale între liderii ambelor țări. Pe 25 iunie, la Istanbul, la inițiativa președintelui R. Turcia s-a desfășurat un summit al șefilor de state riverane Mării Negre, la care a fost semnată *Declarația constituirii Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN)*. La lucrările acestui for regional a participat și Mircea Snegur, având o întrevedere cu președintele turc Turgut Özal. În urma acestei întrevederi s-au intensificat relațiile bilaterale în domeniul educației și culturii.

După alegerea noului președinte Suleyman Demirel (16 mai 1993 – 16 mai 2000), relațiile moldo-turce capătă o mai mare intensitate, având în vedere că primele acțiuni politico-diplomatice au fost realizate anterior.

În aprilie 1993 noul președinte turc a găzduit delegația președintelui moldovean aflat în vizită oficială în Turcia. S-au discutat principalele probleme ale relațiilor bilaterale. Referitor la politica externă a Turciei în regiune, S.Demirel a subliniat că „...obiectivul fundamental al politicii externe a Turciei în această regiune a lumii este promovarea înțelegerii, colaborării, stabilității și prosperării”.

În iunie 1994 președintele turc, Suleyman Demirel, s-a aflat în vizită oficială în R. Moldova. În cadrul acestei vizite a fost semnat

Tratatul de prietenie și colaborare între Republica Moldova și Republica Turcia, act ce a fost ratificat abia în 1997. Tratatul stabilește cadrul general al relațiilor moldo-turce. Poziția Turciei față de problema găgăuză este stipulată în articolul 13 al Tratatului de prietenie și colaborare. Astfel, „având în vedere afinitățile etnice, culturale, lingvistice existente între găgăuzii ce locuiesc în R. Moldova și poporul turc [...] aceasta deschide noi perspective de colaborare bilaterală și că găgăuzii constituie un pod de consolidare a prieteniei între Moldova și Turcia”. Sintagmele „găgăuzii ce locuiesc în R. Moldova”, „găgăuzii constituie un pod de consolidare a prieteniei” dau de înțeles că partea turcă nu susține mișcările separatiste de pe teritoriul R. Moldova. Explicația este clară având în vedere că Turcia se confrunta (și se mai confruntă) cu tendințele separatiste ale populației kurde. Referitor la problema transnistreană, partea turcă indirect susține dezarmarea regiunii prin „dezarmarea globală” conform obiectivelor O.N.U.

Către sfârșitul anului 1994 R. Moldova și R. Turcia au demarat procesul de definitivare a colaborării bilaterale, dar și prin intermediul organizațiilor internaționale.

Conchidem astfel că problematica stabilirii relațiilor moldo-turce rămâne deschisă cercetării. Asemenea probleme ca ratificarea abia după trei ani (în 1997) a Tratatului de prietenie și colaborare, precum și rolul Turciei în soluționarea problemei găgăuze și transnistrene necesită o atenție deosebită din partea istoricilor contemporanești de la noi din țară.

Referințe:

1. ȘAROV, I., OJOG, I. *Evoluția politicii externe a Republicii Moldova*. Chișinău: Cartdidact, 2009.
2. ȘENYUVA, O. Turkey: politics of balance and cautions toward Moldova. In: *Moldova: arena of international influences*, p.205-219.
3. TVERDOHLEB, A., ȚVIRCUN, V. *File din istoria stabilirii relațiilor bilaterale între Republica Moldova și Republica Turcia*. Disponibil pe: http://cogito.ucdc.ro/2012/vol4n1/ro/5_filedinistoriaastabiliriirelatiilorbilateralevictortvircunaurelteverdohleb.pdf [accesat la 20.02.2016].
4. КИРЕЕВ, Н.Г. *История Турции XX век*. Москва: Крафт-ив ран, 2007.

Recomandat

Liliana ROTARU, dr., conf. univ.

FENOMENUL CORUPȚIEI ÎN ȚARA MOLDOVEI (SEC. XVIII)

Diana ENACHE, Facultatea de Istorie și Filosofie

Din punct de vedere istoric și juridic, corupția este o stare de abateri de la moralitate, de la datorie, fiind și o faptă ilegală care afectează exercitarea normală a funcției și care constă în folosirea de către subiectul actelor de corupție sau al faptelor de comportament coruptional a funcției sale pentru solicitarea, primirea sau acceptarea, direct sau indirect, pentru sine sau pentru o altă persoană a unor foloase materiale sau avantaje necuvenite subiecților actelor de corupție.

Fenomenul corupției este cunoscut în istoria umanității din cele mai vechi timpuri. În Egiptul antic judecătorii corupți erau condamnați la moarte, fiind impuși să se sinucidă. Legislația mozaică prevedea biciuirea judecătorilor corupți, iar legile indiene stipulau confiscarea averii judecătorului implicat în acte de luare de mită. În Roma antică persoanele implicate în cazuri de corupție erau pedepsite prin exilare și confiscarea averii. În Franța medievală pedepsele aplicate erau surghiunul, nulitatea actelor, restituirea de împărțiri, privațiunea de serviciu, iar în unele cazuri, cum ar fi judecata unei cauze penale, se aplica pedeapsa cu moartea.

Incrimnarea corupției în dreptul vechi din Țara Moldovei apare mai frecvent în perioada fanariotă, ceea ce deloc nu înseamnă că pe parcursul secolelor XIV-XVII nu ar fi existat acest fenomen. Formele de manifestare a corupției în această perioadă erau mai camuflate și constituiau în realitate traficul de influență și de funcții.

Sub aspect istoriografic, a dominat o perioadă îndelungată percepția negativă asupra secolului al XVIII-lea, epocă dominată de fanarioții care au agravat situația din principate prin existența multiplelor obligații de aprovizionare a Porții, rechizițiile de tot felul, distrugerile provocate de confrunțările militare, jafurile comise de armatele străine, flagelul corupției (Radu Rosetti, Dumitru Z. Furnică, Aurel Cernea, Constantin Drăgan, George F. Jewsbury, Barbara Jelavich). În acest sens era invocată practica nocivă de scoatere la licitație a scaunelor de domnie din ambele principate. Atribuirea domniei era taxată în mod oficial. Pe lângă sumele oficiale, plătite la numirea în domnie, se ofereau daruri sultanei valide și demnitarilor

înalți ai Porții, cu scopul de a câștiga sprijinul lor. Astfel, sumele pe care noii domni le aveau de plătit Porții chiar de la început, se ridicau la 1500 – 2000 de pungi. Unele calcule apreciază cheltuielile anuale medii cu turcii la 1 860 000 de lei. Conform relatărilor unui ambasador olandez, în 1761 Constantin Mavrocordat și-ar fi cumpărat tronul cu 700 000 de lei. Mai puțin sunt cunoscute sumele tănuite, plătite de către pretendenți funcționarilor otomani.

Actele interne din Țara Moldovei nu reflectă proporțiile fenomenului corupției, dar mult mai generoase în informații de acest gen sunt notele și jurnalele de călătorie ale străinilor care ne-au vizitat țara. Un exemplu relevant în acest sens îl reprezintă Jean Louis Carra (1742-1793), care a fost receptor pentru copiii domnului Grigore A. Ghica. Autorul relevă procesul de judecată intentat de către un „negustor din Iași” „pe nume Nicoletti”. Din însemnările lui J.L. Carra rezultă că Nicoletti l-a chemat în fața judecății domnului pe un ins care-i datora 600 de galbeni, prezentând și actele necesare. Datornicul a fost osândit „chiar de către domn” și impus să-i restituie creditorului suma menționată. Dar „primul ministru [*marele postelnic*, N. A.], care îl ocrotea pe datornic, i-a dat de înțeles că, pentru a se răzbuna pe creditorul său și a scăpa de orice datorie, nu trebuia decât să jertfească trei sute de galbeni”. Astfel actul de împrumut al domnului Nicoletti a fost declarat de Grigore Ghica drept unul fals, iar cele trei sute de galbeni au fost împărțite „între domn, primul și al doilea ministru [*marele căminar*, N. A.], iar bietul creditor este osândit să tacă, pentru a nu i se lua și restul averii”.

Un alt caz de atestare a corupției îl vizează pe tânărul boier moldovean, pe nume Balș, „care călătorise în Țara Nemțească și care avea nefericirea de a nu fi așa ortodox, adică așa de prefăcut ca domnul”, se judeca „cu unul dintre tovarășii săi la arendarea ocnelor, pentru paisprezece sau cincisprezece mii de piaștri, care îi erau datorăți”. La primul rechizitoriu al părții adverse boierul Balș a fost osândit *pe barba Înălțimii Sale* să nu primească nimic. Tânărul boier, cunoscând „mersul dreptății grecești”, s-a întâlnit cu „al doilea ministru al domnului”, căruia i-a oferit o mie două sute de galbeni, „dacă izbutește să câștige pricina în care, într-adevăr, dreptatea era de partea lui”. Cel de-al doilea ministru a reușit să obțină de la domnul țării „permisiunea ca domnul Balș să se apere singur”, cunoscându-se

faptul că tânărul nobil este înzestrat „cu o minte destul de uneltitoare”. În fața judecătorilor divanului, boierul Balș a prezentat dovezi convingătoare, domnul îi face dreptate și „le poruncește tovarășilor domnului Balș să-i plătească suma pretinsă”. Dar, „primul ministru”, protejându-i „pe dușmanii domnului Balș, îi sfătuiește să stârneasă interesul medicului prințului, un fel de student la medicină, grec adunat de prin mocirla Constantinopolului, dându-i o mie cinci sute de ducați; ceea ce și fac”.

În viziunea lui J.L. Carra, cazurile de corupere la cel mai înalt nivel denotă existența unor practici rafinate, răspândite de către „grecii corupți și decăzuți”. Aprecieri similare în adresa fanarioților au fost formulate la începutul sec. al XIX-lea de către Louis Langeron, care nota următoarele: „Nu mă tem nici de bănuiala că aș întrece măsura, nici de învinuirea că aș ponegri de voi spune că nu se află pe fața pământului un neam de ticăloși mai mârșavi decât fanarioții”.

Recomandat

Valentin ARAPU, lector univ.

MODUL SOCIALIST DE VIAȚĂ REFLECTAT PE PAGINILE REVISTEI „CHIPĂRUȘ” (1958-1968)

Sorin ȘCLEARUC, Facultatea de Istorie și Filosofie

Scopul cercetării respective este de a prezenta unele aspecte ale modului de viață socialist, utilizând drept sursă materiale din revista „Chipăruș”. Cronologic, studiul cuprinde anii 1958-1968 – un deceniu ce a produs evenimente importante în multiple domenii nu doar în URSS, ci și în lumea întreagă. Iată doar unele din ele: Criza din Caraibe de după operațiunea nereușită a CIA (1962), obținerea independenței a 32 de colonii africane, războiul din Vietnam, adoptarea legii cu privire la lichidarea discriminării rasiale în SUA (1964), începerea cursei pentru valorificarea Lunii (a avut loc prima ieșire a omului în spațiul cosmic, precum și debarcarea americanilor pe Lună). Moda cunoaște un avânt, apar pentru prima dată blugii, intră în uz mocasinii, industria muzicală cunoaște o perioadă de aur. Aceste și alte evenimente au influențat mai mult sau mai puțin modul de viață, dar și de gândire, de percepție a realităților noi ale societății sovietice, inclusiv ale moldovenilor din RSSM, parte componentă a URSS.

Actualitatea temei este motivată de faptul că unele din problemele întâlnite în societatea sovietică au devenit reminiscențe greu de înlăturat deja în societatea noastră.

„Chipăruș” a fost o revistă satirică, primul număr al căreia a văzut lumina tiparului în anul 1958. A fost o revistă din cele mai așteptate de cititori în perioada sovietică. Ea apărea de două ori pe lună și se printa pe opt pagini ce cuprindeau ilustrații color, pamflete, glume, caricaturi tematiche, foiletoane ș.a. Din echipa „Chipăruș” făceau parte oameni de vază ai perioadei (Petru Zadnipru, Glebus Sainciuc, Ion Druță, Aureliu Busuioc, Igor Vieru, Ilie Bogdescu, Iurii Rumeanțev), care, bazându-se pe propriile forțe, dar și pe experiența altor reviste satirice ale republicilor-surori, au reușit să îmbine elementul tradițional moldovenesc (Păcală și Tândală, Cuiul lui Pepelea ș.a.) cu cel sovietic. În așa mod a fost creat un product ideologic puternic, care s-a bucurat de popularitate în cadrul RSSM, pe foile cărora, în pofida cenzurii, s-a strecurat o critică vehementă a realităților de atunci. „Chipăruș” poate fi catalogată drept o gură de aer proaspăt pentru presa existentă în perioada respectivă.

Menirea revistei era de a lupta cu fenomenele negative din societatea sovietică. În conținutul revistei se regăseau materiale ce vizau: critica ideologiei burgheze, a imperialismului și capitalismului, neajunsurile și nedreptățile din viața cotidiană, superioritatea URSS față de SUA. Critica era una sarcastică și directă, adresată birocraților și funcționarilor corupți, elementului religios, leneșilor, bețivanilor, ipocriților, hoților ș.a. Sunt de asemenea observate astfel de elemente precum colectivismul, prietenia popoarelor, internaționalismul, patriotismul socialist, cultul personalității și al trecutului. Se vedea salutată participarea activă a cetățenilor și a organizațiilor obștești în politica statului, care reformulată ar suna ca o „implicare prin susținere”. Este necesar a atrage atenția asupra rolului muncii în viața oamenilor. Omul muncitor era sprijinul întregii societăți socialiste, pentru că doar muncind era posibil progresul și aducerea de beneficii țării. Munca trebuia să devină prima necesitate a fiecărui om. Ea era calea spre un „viitor luminos”.

În revista „Chipăruș” pot fi observate toate obiectivele regimului sovietic precum: obținerea omogenității sociale realizate prin intermediul ștergerii diferențierilor dintre clasele sociale, înfăptuirea

principiului comunist „De la fiecare după capacități și fiecăruia după necesități”, egalitatea totală a oamenilor, dezvoltarea multilaterală a personalității, atât fizic, cât și intelectual etc.

Vom analiza câteva imagini, publicate în revista „Chipăruș”.

În primul desen este prezentat „un lingușitor” care se întinde în fața șefului. Este ridiculizată calitatea unor persoane de a se linguși.

Cel de-al doilea desen cu fraza „Am terminat revizia și nimeni nu mi-a făcut încă cinste” ia în vizor dorința unor funcționari de a fi „răsplătiți” de cei pe care i-au verificat.

Al treilea desen prezintă inegalitatea materială din societatea occidentală. Este înfățișat un muncitor care, din cauza mizeriei, a ajuns la ultima gaură a curelei, precum și un capitalist care, datorită stării materiale excelente, a ajuns și el să poarte cureaua la ultima gaură, dar de partea opusă.

În sfârșit, o caricatură a timpului ce dorea să prezinte viața pașnică a URSS, dar în care încerca să-și „bage nasul” Pentagonul (Ministerul Apărării al SUA). Prin broasca cheii, ca o extensie a „nasului”, apare un avion militar, de spionaj care, iată – a fost distrus de o rachetă sovietică.

În concluzie: studiind materialele revistei de satiră „Chipăruș”, am constatat că pilonii vieții sociale, susținuți de revistă erau: colectivismul, umanismul și optimismul, principii ideologice ce se completează unul pe altul și au un caracter psihologic și social. Din colectivism se desprinde atitudinea omului față de societate, din umanism – atitudinea societății față de individ, iar din optimism – atitudinea față de viață, speranța în viitor și în realizarea idealurilor omenirii. În cele expuse anterior am prezentat modul de viață socialist în diversele ei aspecte, revista „Chipăruș” jucând un rol considerabil în calitate de instrument al răspândirii propagandei sovietice în spațiul RSSM, dar și de reflectare într-o manieră voalată și satirică a stării reale a lucrurilor.

Recomandat

Anatol PETRENCU, dr. hab., prof. univ.

VIAȚA FAMILIALĂ A LUI HENRIC AL VIII-LEA

Nicoleta NICHIFOR, Facultatea de Istorie și Filosofie

Printre cele mai controversate personalități din istoria Angliei, activitatea cărora a influențat în mod deosebit istoria Bisericii în Anglia se înscrie Henrik al VIII-lea (1509-1547), rege care prin voința sa fermă a promovat reforma religioasă (1533-1540), în urma căreia în Biserica engleză s-a stabilit protestantismul. Dar deoarece viața familială a marilor monarhi ai epocii medievale a fost și continuă să rămână o problemă de cercetare, aici abordăm un alt aspect, și anume viața familială a lui Henric al VIII-lea și atitudinea sa față de rolul femeilor în societate.

Cea mai mare parte a vieții (din 1509 până în 1533), Henric a fost căsătorit cu aceeași persoană – Caterina de Aragon, fiica lui Ferdinand și a Izabelei de Aragon, a căror căsătorie contribuise la unificarea regatelor iberice. Caterina a fost, în toate privințele, o soție model, căci se comporta cu demnitate și își slujea cu credință soțul [1]. Henric îi

era recunoscător și pentru numeroasele încercări de a avea copii, ea născând cinci copii, dintre care doar Maria (născută în 1516) a supraviețuit mai mult timp. În 1520 medicii de la curte au constatat că Ecaterina nu va mai putea naște copii, lucru ce îl îngrijoră pe Henric, căci lipsa urmașilor făcea posibil un nou război civil în țară. Credincios din fire, Henric credea că acesta e un blestem din cauza căsătoriei cu văduva fratelui său (căci Ecaterina se căsătorise mai întâi cu fratele mai mare al lui Henric, Artur, dar acesta decedase în 1502 și tatăl lui Henric îl puse să jure pe patul de moarte că se va căsători cu ea). Suspiciunea sa avea drept temei textul din Vechiul Testament în care este scris: „Goliciunea femeii fratelui tău să n-o descoperi, că este goliciunea fratelui tău”[2, p.135]. Pe parcursul anilor această preocupare devenise ca o obsesie și, pe lângă aceasta, el s-a îndrăgostit de Anne Boleyn – o tânără fermecătoare, plină de viață, cu talent muzical, cu stil și educație, ce avea eleganța îmbrăcăminții și grația mișcării. În același an Henric al VIII-lea cere de la Papa de la Roma Clement al VII-lea (1523-1534) să accepte divorțul cu Ecaterina de Aragon. Deoarece Papa a refuzat să legitimeze divorțul, la insistența regelui acest lucru i-a fost impus parlamentului, care a satisfăcut cererea monarhului. La 25 ianuarie 1533 Henric al VIII-lea se căsătorește cu Anne Boleyn, care în septembrie naște o fiică – Elisabete (ce va deveni regina Angliei 1558-1603). După trei ani, Henric hotărăște să se căsătorească pentru a treia oară. Se spune că prin mituiri și amenințări s-au creat dovezi că Anne comisese adulter cu patru bărbați. Ca urmare, la 19 mai 1536 Anna a fost executată. În discursul ținut pe eșafod, ea nu l-a acuzat pe Henric, mulțumindu-i că i-a permis moartea prin decapitare, ci nu prin ardere pe rug. După execuția Annei, Henric afirmă în public că nimic nu-l interesează mai mult decât eventualitatea unei noi căsătorii. Următoarea lui soție – Jane Seymour (cu care s-a căsătorit pe 30 mai 1536) avea părul blond, avea maniere, rafinament și eleganță. La aflarea veștii că ea e însărcinată, regele a simțit că-i renasc speranțele, având mare grijă de ea. Jane a dat naștere unui fiu care avea să devină rege sub numele Eduard al VI-lea (1547-1553), spre bucuria mare a regelui, care a dat ordin ca clopotele bisericilor să sune mai multe zile și nopți la rând. Jane a decedat peste 12 zile din cauza complicațiilor ivite la nașterea copilului.

După câteva săptămâni, chiar dacă era evident că Eduard va supraviețui, atât regele, cât și Thomas Cromwell (principalul său ministru) au considerat că o a patra căsătorie va aduce avantaje de natură diplomatică și dinastică. Pentru următoarea căsătorie, Henric s-a adresat regelui Franței, rugându-l să organizeze o “paradă” cu principalele pretendente la inima lui, la Calais, dar el refuză pe motiv că ar fi necuviincios. Următoarea soție a fost Anna de Cleves (căsătoria având loc pe 6 ianuarie 1540). Cei doi se cunosc în ziua căsătoriei, fiind clar de la început că nu au nimic în comun, căci Anna nu știa să cânte, să picteze, să scrie și să recite frumos poezii, nefiind admiratoare a artei și, în plus, fiind obeză. Henric a luat hotărârea să nu se atingă de ea, propunându-i anularea căsătoriei, ceea ce Anna acceptă mulțumită, câștigând o rentă ce i-a permis să ducă o viață fericită. Cea de-a cincea căsătorie cu Catherina Howard (căsătorie având loc la data de 28 iulie 1540) a reprezentat un exemplu limpede de “nebunie la bătrânețe”, căci Henric avea deja 49 de ani. Tânăra soție ducea lipsă de bun simț și de discreție, inamicii ei aducând dovezi că ea avea mai mulți amanți, printre care și vărul ei. La aflarea veștilor, se spune că Henric ar fi plâns cu lacrimi de copil, ceea ce nu îl oprise să o închidă până la sentință. Catherina a fost declarată vinovată și decapitată. Peste un an se însură cu Catherinei Parr (12 iulie 1543), o femeie de 31 de ani ce rămase văduvă de două ori până atunci. Ea a avut mare grijă de soțul ei și a influențat pozitiv educarea lui Eduard și a prințeselor Maria și Elisabeta. Ultima căsătorie a fost un succes, el bucurându-se în final de o tovărășie tăcută și de o consolare plină de devotament.

Materialul ne permite să concluzionăm că regele Angliei Henric al VIII-lea nu a fost un “vânător de fuste”, ci un monarh care a urmat scopul de a avea moștenitori pe linie masculină (pentru a evita un război civil și pentru a continua dinastia Tudorilor), dragostea pentru soțiile sale fiind plasate pe locul al doilea. Referindu-se la caracterul lui Henrik, Sir Walter Raleigh argumenta: „Dacă ar dispărea din lume toate imaginile și descrierile referitoare la manifestările unui prinț plin de cruzime, ele ar putea fi din nou readuse la viață de povestea vieții acestui rege [3, p.22].”

Referințe:

1. ERICKSON, C. *Viața extravagantă a lui Henric al VIII-lea*. București, 2000.
2. *Biblia*. Complexul de Edituri al Bisericii Ortodoxe din Chișinău, 2004.
3. RANDELL, K. *Henric al VIII-lea și guvernarea Angliei*. București, 2000.

Recomandat

Pavel COCĂRLĂ, dr. hab., prof. univ.

ARMELE NUCLEARE ÎN SECOLUL XXI – UN PERICOL PERMANENT

Rodion RUSNAC, Facultatea de Istorie și Filosofie

Cu 76 de ani în urmă, pentru prima dată în istorie, a fost utilizat armamentul nuclear. În august 1945 SUA au aruncat două bombe asupra orașelor Hiroshima și Nagasaki, omorând în câteva minute peste 200 000 de oameni. Efectul și consecințele acestui nou tip de armă aveau să impresioneze, dar în același timp și să înfricoșeze. Iată de ce, în următoarele decenii marile puteri vor încerca prin toate metodele legale și ilegale să obțină secretul bombei atomice.

În prezenta comunicare ne propunem să evidențiem particularitățile și potențialul statelor deținătoare de focoaase nucleare și pericolele ce planează asupra omenirii în fața unui eventual război suicidal. La ziua de astăzi, oficial, statele care dețin arme nucleare sunt nouă: SUA, Rusia, China, Franța, Marea Britanie, India, Pakistanul și Israelul. Pentru a limita răspândirea armamentului nuclear, pe 1 iulie 1968 a fost deschis pentru semnare Tratatul de Neproliferare Nucleară. În momentul încheierii tratatului stocurile nucleare ale SUA și URSS numărau zeci de mii, aceasta însă nu a împiedicat alte state să acceadă în grupul nuclear. Tratatul de Neproliferare a fost semnat de 189 de state [1, p.15], mai puțin de India, Pakistan și Israel, iar Coreea de Nord s-a retras în 2003. După ultimele amenințări venite dinspre Coreea de Nord, harta țărilor care dețin arme nucleare a intrat în atenția presei internaționale. O analiză CNN, citată de Agerpres, arată că aproape 30 de țări din întreaga lume dispun de capacități nucleare, potențial încă nevalorificate.

Țările care au cele mai multe focoaase sunt SUA și Rusia [2]. Ambele state au capacitatea de a lansa arme nucleare pe cale terestră, aeriană și maritimă. Aproximativ 97% din totalitatea armelor nucleare sunt localizate în SUA și Rusia, cu un număr total de 12 500 de arme operaționale, echivalentul a de două mii de ori mai multe arme decât cele deținute în perioada celui de-al Doilea Război Mondial, cu posibilitatea de a distruge lumea, într-o logică a absurdului, de mult mai multe ori, în ciuda reducerilor deja făcute până în prezent. Pe lângă arsenalul imens al Rusiei și SUA, există alte sute de focoaase ale următoarelor state: Marea Britanie are patru submarine care transportă 225 de arme nucleare. Franța deține al treilea ca mărime arsenal nuclear din lume,

circa 300 de focoase nucleare, ce pot fi lansate doar pe cale maritimă. Următorul stat nuclear este China cu 240 de focoase. În zona asiatică, un alt gigant, India, deține în prezent 100 de focoase și lucrează activ pentru a mări numărul lor. Rivalul Indiei, Pakistanul, deși nu are un mecanism de lansare cu bază pe mare, statul pakistanez are capacitatea de a dota cu încărcături nucleare avioane și rachete cu baza la sol. În prezent deține 110 focoase nucleare.

În privința Coreei de Nord experții spun că țara are plutoniu pentru aproximativ 10 focoase, dar se consideră că nu deține tehnologia pentru a lansa arme. Coreea de Nord deține bomba atomică, dar nu dispune de o capacitate dovedită de a o miniaturiza și de a o utiliza cu ajutorul unei rachete balistice.

Mai puțin este cunoscut programul nuclear al Israelului, care refuză să confirme sau să nege că ar deține bomba atomică. Cu toate acestea, comunitatea internațională consideră că israelienii dețin aproximativ 80 de arme atomice și suficient plutoniu pentru alte 200 de arme. Pericolul proliferării armei nucleare [3, p.55] rămâne în zona Orientală. Să ne imaginăm pentru o clipă ce s-ar putea întâmpla dacă jihadiștii care detonează bombe prin Paris, Londra, Madrid ar intra în posesia câtorva focoase nucleare. Un dispozitiv nuclear cu o putere de 10 kilotone detonat în Times Square din New York ar distruge toate clădirile pe o rază de 500 de metri și ar ucide instantaneu o jumătate de milion de oameni. Impactul economic și, mai ales, psihologic al unui astfel de atac l-ar depăși cu mult pe cel produs de atacurile teroriste de la 11 septembrie. O altă variantă plauzibilă ar fi un atac asupra unei centrale nucleare pentru producerea energiei și efectele dramatice, asemenea Cernobîlului [4, p.3], ar fi apocaliptice.

Unele grupări teroriste precum Al-Qaida pretind că acționează în numele islamului. În acest sens, unii lideri extremiști (asemenea lui Osama Bin Laden, ucis în 2011) consideră că este o „îndatorire religioasă” obținerea și utilizarea armamentului nuclear în scopuri teroriste. Neproliferarea și protejarea strictă a obiectivelor nucleare este unul din scopurile de bază la momentul actual. În contextul instabilității crescând și al extinderii pericolului terorist, comunitatea internațională a extins cooperarea în vederea excluderii accesului teroriștilor la armele de distrugere în masă, cu toate acestea, o garanție de 100% nimeni nu poate da.

Teroriștilor le este dificil să facă uz de focoaase nucleare, dar să nu trecem cu vederea faptul că prima utilizare (asupra civililor) a bombei atomice a fost realizată de un stat, de o democrație prezidențială, și nu de un stat profund religios sau de o un regim comunist. Trăim în secolul extremelor, în care există rivalități între Iran și Israel, China și India, Pakistan și India, Coreea de Nord și SUA și chiar SUA și Rusia, toate aceste state fiind posesoare de arme letale, capabile să distrugă de câteva zeci de ori planeta. Chiar dacă statele s-au angajat să reducă arsenalul nuclear, nimeni nu se grăbește să o facă. Dimpotrivă, numărul statelor pretendente, capabile să-și dezvolte programele nucleare este în creștere. Rămân totuși optimist și convins că, indiferent de potențialul distrugător al bombei atomice, „explozibilul” cel mai puternic este rațiunea omenească, ce în momentele de criză ar trebui să predomine în fața fatalismului.

Referințe:

1. АРБАТОВ, А., ДВОРКИНА, В. *Ядерное оружие после «холодной войны»*. Москва: Центр Карнеги, 2006.
2. Câte arme nucleare există astăzi în lume. În: *D: News*, 2014 (accesat 10 februarie 2016). Disponibil pe: <http://www.descopera.ro /dnews/12765985-cate-arme-nucleare-exista-astazi-in-lume-iata-care-sunt-cele-9-tari-dotate-cu-arsenal-atomic>.
3. CARSON, M. ș.a. *Can Terrorists Build Nuclear Weapons*. Massachusetts: Lexington Books, 1987.
4. AVERY, J. *Dangers of Nuclear Power Generation*. University of Copenhagen, 2011.

Recomandat

Anatol PETRENCU, dr.hab., prof. univ.

CAUZELE IMEDIATE ALE RĂZBOIULUI TRANSNISTREAN

*Igor TURCEAC, Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul*

Războiul transnistrean reprezintă, fără nicio exagerare, cea mai mare problemă moștenită din epoca sovietică de către Republica Moldova. Zdruncinând din temelie întreaga societate moldovenească de la sfârșitul anilor ‘80 ai secolului trecut, „sindromul transnistrean” a marcat deosebit de puternic viața social-politică a Republicii Moldova în perioada de după proclamarea independenței de stat,

uneori punând în joc chiar și destinul istoric al țării. Geneza războiului trebuie găsită în evoluția evenimentelor care au început în vara anului 1989 și care au dus la apariția așa-numitului “conflict transnistrean”. Anume cu acest calificativ, “conflict transnistrean”, putem eticheta evenimentele ce s-au desfășurat în intervalul dintre vara anului 1989 până la 2 martie 1992, când conflictul a evoluat într-un adevărat război.

În viziunea noastră, conflictul transnistrean a apărut înaintea proclamării independenței de stat a Republicii Moldova, dar s-a agravat odată cu proclamarea independenței și recunoașterea de către ONU a Republicii Moldova, transformându-se într-un război pe deplin nedrept.

Transnistria este o regiune care pe tot parcursul istoriei sale a fost victima Rusiei (în toate ipostazele ei istorice: Rusia Kieveană, Imperiul Țarist, Rusia Sovietică, Uniunea Sovietică, Federația Rusă). Interesul Rusiei în această regiune este evident și recunoscut la nivel oficial de către conducerea politică și militară rusă. În acest sens, sunt relevante afirmațiile generalului A. Lebedev: „Transnistria este cheia Rusiei spre Balcani”, iar „Republica Moldovenească Nistreană este o mică parte a Rusiei” [1, p.973-1000].

Deși URSS s-a prăbușit, Rusia își manifestă și astăzi tendința de a păstra controlul asupra teritoriilor ex-sovietice. Astfel, teritoriul dintre Prut și Nistru, iar Transnistria în particular, reprezintă doar un cap de pod al Rusiei spre obiectivul final: *divide et impera*. Federația Rusă, care, *de jure*, se îndreaptă spre democratizare, a susținut liderii regimului separatist de la Tiraspol și a agresat Republica Moldova. *De facto*, Kremlinul nu a renunțat la vechea politică externă, promovând **neoliberalismul** care contribuie la crearea unor zone separatiste în tot spațiul ex-sovietic.

La baza acestui război stau interesele **geopolitice și geostrategice** ale Federației Ruse. Pentru Rusia, susținerea războiului nedeclarat, sub masca unui conflict, e o continuare a geopoliticii și a geostrategiei care i-au fost dintotdeauna caracteristice.

Deci ceea ce se întâmplă în Republica Moldova nu reprezintă un caz izolat, dar face parte dintr-o strategie generală coerentă a Rusiei.

Astfel, confruntarea de mulți ani dintre statul Republica Moldova și regiunea separatistă transnistreană este în esență un conflict politico-teritorial și constituie rezultatul acțiunilor neconstituționale de uzurpare a puterii pe teritoriul de pe malul stâng al Nistrului. Scopul

final al inițiatorilor conflictului politico-teritorial sunt resursele, precum puterea de stat, poziția instituțiilor guvernamentale, statutul politic al marilor grupuri sociale, teritoriilor, regiunilor, valorile și simbolurile care stau la baza puterii politice în structura socială.

Referințe:

1. KOLSTO, P., EDEMSKY, A., KALASHNIKOVA, N. The Dniestr Conflict: between Irredentism and Separatism. In: *Europe-Asia Studies*, 1993, vol. 45, nr. 6.

Recomandat

Vitalie PONOMARIOV, lector superior

**PLASTICA ANTROPOMORFĂ DIN COMPLEXELE
DE CULT CU ROL DE SANCTUAR DIN ARIA
CULTURILOR PRECUCUTENI-CUCUTENI**

*Mihai CHIRIAC, Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie,
Universitatea Dunărea de Jos*

Complexul Precucuteni-Cucuteni face parte din marele complex cultural Ariușd-Cucuteni-Tripolie, evoluția lui întinzându-se pe o perioadă de aproximativ 1500 de ani. Ca răspândire, întâlnim descoperiri Precucuteni-Cucuteni pe o suprafață vastă ce ocupă sud-estul Transilvaniei, colțul de nord-est al Munteniei, aproape întreaga Moldovă, cu excepția extremității de sud-est, și regiunile din vestul și sud-vestul zonei de stepă a Ucrainei.

Prin plastică antropomorfă înțelegem acele piese ce reproduc o formă omenească sau anumite părți ale corpului uman. Marea majoritate a pieselor antropomorfe din arealul culturilor Precucuteni-Cucuteni sunt reprezentări feminine (67,6%), cele masculine fiind în proporție de doar 3,3%, restul având sexul nedeterminat. Din fericire, descoperirile rituale au fost atent documentate, cum ar fi cazul celor de la Poduri sau Isaiia.

Prin plastică *round-bosse* înțelegem acele piese ce pot fi privite de jur-împrejur, fără ca vreuna din părți să fie încastrată într-o altă suprafață, cum ar fi cazul basoreliefurilor sau altoreliefurilor. În cadrul acestei categorii putem întâlni atât piese mobile, ce erau de obicei depozitate într-un vas și scoase cu ocazia unor ceremonii, cât și piese fixe, ce erau prinse pe un pedestal.

Alte piese reprezentative pentru plastica antropomorfă descoperită în cadrul sanctuarelor cucuteniene sunt plăcile antropomorfe. Deși nu sunt multe, impresionează prin mărimea și rolul jucat în cadrul comunităților. În aria culturilor Precucuteni-Cucuteni întâlnim astfel de piese în special la Trușești-Țuguieța.

Importanță în cercetările plasticii antropomorfe este aflarea contextului descoperirilor, ce poate ajuta la clasarea pieselor ca fiind descoperiri în condiții rituale sau nerituale, astfel arheologii putând desluși modul în care erau puse în practică ritualurile religioase. În cazul construcțiilor cu rol de sanctuar, foarte important e numărul pieselor, mărimea lor, precum și poziția lor.

În concluzie, plastica antropomorfă a jucat un rol important în viața spirituală a omului cucutenian, reprezentând sub diferite forme conceptele religioase ale lumii neo-eneolitice, putând fi observate deja anumite idei ce se vor răspândi în Epoca Bronzului odată cu pătrunderea unor populații nord-pontice. Prin cercetarea ideilor religioase se poate determina și legătura dintre neo-eneoliticul românesc și cel anatolian-balcanic. Plastica antropomorfă ne ajută să reconstituim și modul de punere în practică a ritualurilor religioase, chiar dacă uneori unele practici rămân învăluite în mister.

*Recomandat
Ovidiu COTOI, dr.*

TRĂSĂTURILE SOCIAL-ECONOMICE ALE JUDEȚULUI CAHUL ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (1918-1940)

*Aliona ROȘCA, Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea „B.P. Hașdeu” din Cahul*

Județul Cahul a fost o unitate administrativă din Regatul României, aflată în regiunea istorică Basarabia. Consfințită prin decretul lege din 10 aprilie 1918, Unirea Basarabiei nu a implicat o nouă diviziune administrativ-teritorială în spațiul acesteia, păstrându-se județele anterioare: Akkerman, Bălți, Cahul, Chișinău ș.a. Inițial județul Cahul avea patru subprefecturi, deja în anul 1922 județul avea 5 plase, conduse de pretori (șefi administrativi ai unui sector din oraș), ele fiind: Plasa Cantemir, Plasa Ioan Voievod, Plasa Ștefan Cel Mare,

Plasa Traian și Plasa Mihai Viteazu. Pe teritoriul lui se aflau 2 comune urbane: Cahul și Leova, și 67 de comune rurale [1, p.253].

Una dintre cele mai interesante pagini ale istoriei orașului Cahul este perioada interbelică (1918-1940). Aspectele dezvoltării economice au fost mai puțin studiate în istoriografie, însă pentru a descrie ce fenomene se produceau în economia orașului se va lua în considerare economia Basarabiei interbelice la general. Situația înrăutățită în perioada Primului Război Mondial, devastări de întreprinderi, bănci, case și gospodării țărănești, aflarea infrastructurii economice în mâinile bancherilor și capitaliștilor străini denotă faptul că în fața administrației românești stăteau sarcini de integrare urgentă și energică în economia românească în ceea ce privește organizarea producției, unificarea mecanismului economic, a legislației, finanțelor, băncilor, comerțului, drumurilor etc. [2, p.56].

După cum se menționa în Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură, ediția 1928, ponderea economică a județului Cahul era determinată „de situația lui de centru administrativ” , în același context specificându-se câțiva factori cu implicații nemijlocite în comerț și industrie: „Lipsește calea ferată, posibilități de dezvoltare ca port fluvial, lipsește de asemenea comerțul local de cereale, nutreț sau vite, mori mici, fabrici mici, industria casnică se limita la ceva pânze și covoare, iar pescăritul și vânatul de pe baltă nu era suficient” [3, p.673].

Guvernul României a întreprins măsuri energice în vederea creditării industriei, a susținut inițiativele locale de creditare a industriei. Către anul 1924 s-au investit 450 mil. de lei, creditul jucând un rol mare în dezvoltarea industriei, dar el nu era suficient. Plasamentele instituțiilor bancare din județul Cahul îndestula numai 1/3 din necesitate [2, p.57]. Circumscripția locală a Camerei de Comerț și Industrie dezvăluia încă în 1929 că criza economică din ultimii ani de după război a pus industriașii și comercianții din oraș într-o situație de a nu-și putea salva averea agonisită, din cauza că se simțea lipsa de credit [1, p.270].

Din motivul că organizarea noului sistem financiar a fost în centrul atenției administrației românești, în perioada dată au fost organizate sucursalele marilor bănci din România. Astfel, deja în anul 1935 în județ existau 42 de cooperative de credit, care acordau împrumuturi de

peste 50 de milioane de lei [1, p.271]. Băncile au avut buni specialiști, finanțatori, care au făcut față cerințelor dezvoltării financiare [1, p.58].

Agricultura ocupa primul loc în economia județului. Statistica arată că în județ existau 65 375 de gospodării, cerealele semănate ocupând o suprafață de mii de hectare. Jumătate din recolta de cereale mergea la export, iar jumătate se întrebuița pentru consumul intern și însămânțări. În ceea ce privește producția viilor, suprafața ocupată de ele era de circa 150 710 ha, producând anual o cantitate enormă de vin, jumătate fiind utilizată pentru consumul intern, iar cealaltă jumătate fiind distribuită prin alte județe din țară [4, p.76-77]. Cei mai mari producători de vinuri erau județele Orhei, Chișinău, Cetatea-Alba și Cahul [4, p.57].

Căile de comunicații din oraș și din județ s-au intensificat simțitor, cele mai importante pentru județul Cahul au fost căile de comunicație pe râul Prut – pe atunci foarte navigabil, spre deosebire de astăzi. Transportul auto a început să fie destul de important pentru economia Basarabiei, dezvoltându-se în special în orașe. Majoritatea automobilelor erau importate din SUA, Anglia, Austria, Franța, Germania și Italia [4, p.58].

În anul 1930 în oraș s-a introdus iluminatul electric, spre anul 1934 s-au efectuat lucrări mult mai importante precum construirea unor trotuare cu întinderi de 8 km, plantarea a 3000 de pomi decorativi, amenajarea parcului din centrul orașului, dându-i-se un aspect mai civilizată, executarea pavajelor pe principalele străzi ale orașului și construirea unui monument al lui Ioan Vodă cel Cumplit [4, p.81-82]. Un important mijloc de comunicație a devenit radiodifuziunea. În anul 1938 în județul Cahul existau 15 centre telefonice în diferite comisii și 40 de posturi telefonice simple realizau legătura cu cele centrale.

Referințe:

1. MANOIL, Al. *Liceul Teoretic „Ion Vodă” din Cahul*. Chișinău: Labirint, 2005.
2. *Istoria orașului Cahul: Mărturii documentare, personalități marcante*. Primăria orașului Cahul, Muzeul Cahul, Cahul: Cartdidact, 2003.
3. *Anuarul României pentru comerț, industrie, meserii și agricultură*. B., 1928.
4. REABȚOV, C. *Cahul istorie, personalități, cultură*. Chișinău, 1997.

Recomandat

Ion ANTON, dr. hab., prof. univ.

ÎNTEMEIEREA ȘI EVOLUȚIA COLONIILOR GERMANE ÎN JUDEȚUL CAHUL: 1880-1940

*Viorica OLTEANU, Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea de Stat „B.P. Hașdeu” din Cahul*

Partea de răsărit a Bugeacului fiind puțin populată, guvernul rus a decurs la colonizări cu germani, cărora li s-a dat pe Cogâlnic, la 1814-1815, 115,548 de desetine de pământ. Ei au fost aduși din principatul Varșoviei: fiind scutiți pe 10 ani de la orice plată, li s-au dat ca împrumut pe 10 ani bani pentru instalare și s-a asigurat [1, p.52].

Coloniștii s-au bucurat de libertatea de a construi biserici, de a angaja clerici și a practica fără îngrădiri propria lor religie. Drept urmare, în anii 1814-1842 au fost înființate 24 de colonii nemțești. La 1856 în ținut locuiau 24159 de germani. Acești coloniști au adus metode și tehnici agricole moderne, rase superioare de animale, o seriozitate și o ordine exemplare. Așezați la început în partea de sud a provinciei, germanii se vor răspândi cu timpul și în regiunile centrale ale Basarabiei [2, p.286-294].

În continuare vom descrie coloniile germane care au fost întemeiate în sudul Basarabiei, precum sunt: Aldendorf (Albota de Sus și Jos), Alexandrești (com. Burlacu), Alexanderfeld, Aichendorf (sat. Doina), Sofiewka (Sofievca).

1. Colonia germană Aldendorf (Albota de Sus și Jos)

În urma anexării Basarabiei de către U.R.S.S., în baza tratatului de pace de la București din 16 mai 1812, aici și în toată Basarabia a început procesul de colonizare. Albota a fost populată de bulgari și moldoveni. Ei primeau anumite privilegii. Războiul ruso-turc (războiul din Crimeea) din 1853-1856 esențial a schimbat poziția populației bulgare. Ei au fost recrutați. Aceasta a impus ca ei să se mute pe noi teritorii, lăsând iarăși localitatea Albota fără populație, ceea ce a permis coloniștilor-nemți să se așeze în această localitate.

Conform datelor din arhiva germană, satul Albota ca și colonie germană a fost înființată în anul 1880. Întemeietorii coloniei germane erau veniți din Vittemberg, fapt confirmat de datele din arhivă, potrivit cărora 97% dintre întemeietorii erau din Vittemberg, păstrându-și dialectul și concepțiile lor regionale [3, p.25].

Denumirea de „Albota”, tradusă din limba latină-turcească, înseamnă „cal alb”. Edelman Shlinger în anul 1880 a vândut pământu-

rile Albotei nemților, care au întemeiat aici colonia dată [4, p.94]. Trebuie menționat faptul că nemții erau interesați nu numai de pământul roditor, dar și de peisajul bogat, care se referea la pădurea de la poalele Carpaților. Cu cât mai la nord-vest, cu atât mai verde – pădurea tânără își păstrează verdeța care a mai rămas după pustietatea lăsată de război.

Numărul populației la începutul anului 1880 era de circa 872 de oameni. Oamenii trăiau de-a lungul râului și afluentului drept al râului Salcia. Pentru construirea satului, coloniștii germani au ales o regiune dreaptă între două dealuri. Colonia dată a fost construită în formă conică, răspândindu-se către nord. Majoritatea populației din Albota erau creștini, având diferite ocupații: trei cizmari, doi lemnari, un fierar, un șelar care confecționa șa pentru cai, șapte vizitii, iar restul prelucrau pământul. O parte din obște serveau populația: o moară și trei vânzători [5, p.2].

Coloniștii-germani erau oameni religioși, moștenind dogmele religioase și cunoștințele din orașul Vittemberg. De aceea, venind în Albota, ei au construit în centrul satului o casă de cult cu două etaje în formă de sferă cu acoperiș.

2. Colonia germană Alexandrești / Alexandrovca Nemțească (com.Burlacu)

Comuna Burlacu este situată în sud-estul Colinei Tigheciului pe Valea râului Salcia Mică. Nu există date precise despre anii când a fost așezată localitatea din sud-estul Colinei Tigheciului. Potrivit informației de care au dispus alcătuitoarii „Dicționarului Statistic al Basarabiei”, satul Burlacu a luat ființă, în forma sa actuală, în anul 1840. Conform datelor din lucrarea lui Vladimir Nicu „Localitățile Moldovei în documentele și cărțile vechi”, Burlacu ar fi fost atestat documentar la 12 august 1752.

Germanii au sosit în zona Tigheciului și în regiunile limitrofe pe etape începând cu anul 1880, cumpărând și arendând pământ de la moșierii locali, de la alte persoane particulare. Această colonizare a decurs până la începutul Primului Război Mondial și s-a finalizat cu fondarea pe teritoriul județului a următoarelor colonii germane: Albota, Alexanderfeld, Alexandrova, Baimaclia, Balaban etc.

Conform „Dicționarului Statistic al Basarabiei”, comuna germană Alexandrești, în 1922, avea 79 de gospodării și 402 locuitori. Satul era

subordonat primăriei comunei Burlacu, în care avea un delegat. În anul 1925 colonia germană avea 429 de locuitori [6, p.473-478], școală primară, cooperativă economică – „Alexandrești”, mori, fierării, tâmplării, băcănii, iar în anul 1930 avea 718 locuitori, dintre care 600 de germani, 114 români, 1 rus, 1 bulgar și 2 evrei [6, p.477].

Populația coloniei a crescut treptat. Astfel în anul 1939 Alexandrești avea 688 de locuitori, care stăpâneau 2200 de hectare, 37 de familii de etnii germane, biserica evanghelist-luterană, școală, moară, oloiniță și harta satului cu indicarea numelor capilor de familie ai tuturor locuitorilor din Alexandrești [7, p.90-91].

Conform recensământului local de la 10 august 1940, în colonie trăiau 815 persoane, dintre care 705 erau germani, 88 – români, 14 – ruși, 4 – bulgari și 4 – evrei [8, p.59].

Etnicii germani aveau grijă și de biserică, și de școală. Biserica germană a fost construită în anul 1909, iar peste un an în fața bisericii a fost construită o clopotniță și capela cu spațiu pentru profesori. Paracliserul și profesorii erau salariați de comunitatea etnicilor germani. În apropierea bisericii era un rezervor cu apă potabilă care asigura întreaga comunitate și de la care burlăcenii cărau apă cu butoaiete.

Cât privește ocupațiile și elementele de viață economică ale nemților, mulți informatori afirmau că „nemții se ajutau unul pe altul, nu ca ai noștri, să le pară rău...” [9]; „Dacă erau mai sărăcuți, le ajutau ceilalți și își veneau repede în fire. Ce n-ai spune, ei țineau unul la altul, nu ca ai noștri...” [10]; „Nemții hrăneau caii mult mai bine ca ai noștri. Tot hrană aleasă, ovăs, popușoi... Și popușoi erau mai mascați, nu știu cum, că-i primeau de la ei din țară. Numai ei aveau batoze” [11].

În toamna anului 1940, ca urmare a Pactului dintre Hitler și Stalin, au fost strămutați din Basarabia 93 500 de germani basarabeni. Doar circa 2 000 rămaseră pe acest teritoriu. Totuși, strămutarea era, în principiu, voluntară, însă germanilor în cele din urmă nu le rămăseseră altă soluție. După o lungă staționare prin lagăre, cea mai mare parte de coloniști a fost așezată în 1941/42 în Polonia pe atunci ocupată.

Ceea ce germanilor li se părea ca fiind o „acțiune de salvare” din mâinile puterii sovietice, regimul nazist a uneltit ca o introducere în politica sa rasistă de colonizare, expulzare și nimicire în Europa de Est. Pentru inginerii demografici naziști coloniștii germani erau

înainte de toate mase de deplasare, rezerve omenești și potențial de forță de muncă.

Implantați într-o țară ocupată, înconjurați de populația asuprită, nemții basarabeni nu au putut dezvolta aici sentimentul de a fi acasă. În ianuarie 1945 nemții basarabeni strămutați – precum și milioane de refugiați din alte regiuni de Est – au evadat de Armata Roșie spre Vest. În Germania de după război ei au fost nevoiți să-și creeze o nouă existență și o nouă patrie. Mulți din ei au emigrat spre America [12, p.91].

Referințe:

1. ASĂVOAIE, C., MUNTEANU, V. *Basarabia. Recurs la identitate*. Iași: Agora, 2000.
2. TOMULEȚ, V. *Basarabia în epoca modernă (1812-1918)* Vol. I. Chișinău: CEP USM, 2011.
3. ANRM, F. 2067, partea I, doc. 1265.
4. KERN, A. *Указ. Сочинения*.
5. ANRM, F. 2067, Partea I, doc. 1267, pag.2
6. *Localitățile Republicii Moldova V-II*. Chișinău, 1999.
7. *Die evangheliessch-Lutherischen Kirchspiele Bassarabiennes*, 1934.
8. ANRM, F.2948, inv.1, doc. 13.
9. Informator Ștefan Rotaru.
10. Informator Efimia Mihailiuc.
11. Informator Ștefan Rotaru.
12. CAȘU, I. Considerații privind deportarea germanilor și evreilor sovietici în timpul și după cel de-al doilea război mondial. În: *Analele Asociației Naționale a Tinerilor Istorici din Moldova*, nr. 7.

Recomandat
Gheorghe COJOCARU, dr. hab., prof. univ.

**CU PRIVIRE LA ACTIVITATEA CĂMINELOR
CULTURALE ÎN BASARABIA ANILOR 1918-1940:
CAZUL CĂMINULUI „DEȘTEPTAREA”
DIN COMUNA COLIBAȘI, JUDEȚUL CAHUL**

*Andrei CHICIUC, Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul*

Comunicarea abordează problema muncii culturale la sate, întrep-rinsă în Basarabia anilor 1918-1940, reliefând activitatea căminului cultural ca organ de „tutelă morală” asupra satului, cea mai importantă „instituție locală pentru munca de ridicare culturală” a comunităților rurale din acea perioadă. Căminul cultural ca instituție de conducere culturală a satului avea „greaua și frumoasa chemare să organizeze viața satului în privința sănătății, a muncii, a moralității și a preocupărilor intelectuale”, arătând prin activitățile de propagare, precum și prin acțiuni practice, că ceea ce se numește cultură înseamnă stăpânire: „stăpânire a vieții în care trăiești și a pământului din care trăiești”. Căminul cultural s-a manifestat în acea perioadă ca instituție de centralizare și coordonare a activităților speciale sătești, urmărind să redea satului cât mai mult din vechea lui deprindere de conducere proprie, organizându-i pe săteni într-o comunitate firească.

În Basarabia anilor 1918-1940, căminele culturale sătești s-au înființat la inițiativa sătenilor, au funcționat potrivit programelor de activitate culturală ale Fundației Culturale Regale „Principele Carol”, au conlucrat reușit cu Echipele Regale studențești, patronate de aceeași Fundație regală.

Documentele de epocă relevă tendințele de edificare culturală și acțiunile practice ale căminelor culturale în situația degradantă și înapoiată a satelor basarabene, moștenită din anii regimului țarist, arătând importanța deosebită a activității acestor instituții pentru localitățile basarabene din perioada interbelică. Se constată că la momentul organizării, luna noiembrie 1936, a Regionalei basarabene a Fundației Culturale Regale „Principele Carol”, în Basarabia funcționau 560 de cămine culturale sătești și 9 cămine culturale județene. De notat că din tot cuprinsul statului unitar român „în Basarabia s-au constituit primele cămine culturale ale Fundației Regale „Principele Carol”... s-au inaugurat primele cămine județene” și tot în Basarabia s-a înființat cea dintâi Regională culturală a Fundației.

Comunicarea dezvăluie informații inedite privind constituirea căminelor culturale în localitățile din cuprinsul județului Cahul de atunci și, în mod special, prezintă conlucrarea Căminului cultural „Deșteptarea” din comuna Colibași, județul Cahul cu Echipele regale studentești care au activat planificat în această localitate pe parcursul anilor 1936-1940.

Un spațiu distinct în cadrul comunicării ocupă dezvăluirea problemelor detectate în activitatea Căminului cultural „Deșteptarea”, care au împiedicat realizarea multor activități însemnate pentru edificarea culturală și economică a comunei Colibași din județul Cahul.

Recomandat

Liudmila CHICIUC, lect. sup.

FENOMENUL DEPORTĂRILOR STALINISTE DIN RAIONUL LEOVA: CAZUL FAMILIEI RUSU

*Ana CRASILNIC, Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul*

Comunicarea abordează tema deportărilor staliniste aplicate populației din cuprinsul Basarabiei după anexarea acesteia de către URSS în 1940 și reanexarea în 1944. Este reliefat cu precădere cel de-al treilea val de deportări (din anul 1949), incluzând un studiu de caz local din satul Beștemac, raionul Leova. Drama populației basarabene supusă deportărilor staliniste este ilustrată prin trăirile familiei numeroase a gospodarului Efim Rusu din această localitate.

Suferințele familiei Rusu denotă calvarul prin care au trecut sutele de mii de basarabeni încadrați de către autoritățile comuniste în categoria dușmanilor puterii sovietice și supranumiți *colaboraționiști, chiaburi, elemente periculoase etc.*

Potrivit cercetărilor întreprinse, s-a constatat că în urma odioaselor planuri și acțiuni ale puterii sovietice din perioada anilor 1940-1953, numărul persoanelor deportate din localitățile raionului Leova a fost de 1 219 oameni, dintre care: 398 de bărbați; 304 femei; restul – 517 – au fost copii; 10 persoane din numărul total nu au fost identificați nici până astăzi. Aproape jumătate dintre deportații din localitățile raionului Leova erau reprezentanți ai etniilor conlocuitoare: evrei, bulgari, găgăuzi, ucraineni, ruși.

Ca număr, cei mai mulți au fost deportați din orașul Leova – 205 persoane (dintre care 119 persoane încă în anul 1941). În ordine descrescândă urmează satele: Romanovca – 197 de persoane, Colibabovca – 80 de persoane, Tomai – 77 de persoane, actualul orașel Iargara – 68 de persoane, apoi satele: Troița – 58 de persoane, Vozneseni – 49 de persoane, Sărăteni – 48 de persoane etc. Din satul Beștemac – au fost supuse represiunilor și deportărilor 20 de persoane.

În cadrul valului de deportări din anul 1949 din această localitate (satul Beștemac) au fost ridicate patru familii (Rusu, Cimiriș, Potângă, Scutelnic) cu un total de 15 persoane, toți incluși în lista „chiaburilor” și o persoană singulară (Zalisețchi Vera), acuzată de colaboraționism.

Familia lui Efim și Ioana Rusu era cea mai numeroasă, ea se compunea din 7 membri, incluzând părinții și cei 5 copii pe care îi aveau. La momentul deportării cel mai mare copil avea 22 de ani, iar cel mai mic – doar 6 anișori. Contrar condițiilor foarte grele de existență pe care le-au avut atât în drum spre destinație, cât și la locul deportării în R.A.S.S. Bureat-Mongolă, familia lui Efim Rusu a supraviețuit, părinții au știut să organizeze viața astfel, încât să reziste experimentelor comuniste și să revină cu toții la baștină după anul 1953.

Studiul nu reprezintă doar un simplu omagiu pentru familiile victimelor evenimentelor dramatice ce s-au perindat cu peste 70-60 de ani în urmă, ci este o încercare de a transmite amploarea și monstruoșitatea deportărilor, caracteristici care nu pot fi redată atât de reușit prin documente sau cifre, cât prin ilustrarea suferințelor oamenilor concreți.

*Recomandat
Liudmila CHICIUC, lector*

CERCETĂRI ARHEOLOGICE RECENTE ÎN FORTIFICAȚIA BUTUCENI

*Sergiu MORARU, Maria VETRILA, Facultatea de Istorie
și Geografie, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”*

Cunoscut încă din secolul al XVIII-lea [1, p.26], situl arheologic la care ne referim a început să fie cercetat sistematic abia după cel de-al Doilea Război Mondial și astăzi este destul de bine cunoscut grație numeroaselor publicații de specialitate [2-6]. În perioada anilor 1946-1953, cercetările arheologice de la Butuceni au fost conduse de către reputatul cercetător kievean Gh.Smirnov. Rezultatele investigațiilor arheologice au permis descoperirea mai multor fundații de piatră ale construcțiilor de locuit și auxiliare, ale zidului de apărare, a unei palisade, precum și a unui important număr de artefacte [2, p.24-29]. Acestea au permis încadrarea cetății de la Butuceni în rândul celor mai reprezentative situri ale lumii barbare de la nord de Balcani.

În perioada anilor 1983-2000 (cu unele întreruperi), fortificația getică de la Butuceni a fost investigată de către prof. I.Niculiță, secondat de specialiștii arheologi ai Universității de Stat din Moldova. Pe parcursul celor 13 campanii arheologice a fost dezvelită o suprafață de cca 5000 m. p. și descoperite importante vestigii arheologice. Astfel, s-a constatat că promontoriul Butuceni a început să fie locuit încă din epoca Hallstattului (sec. IX-VIII î.Hr.) [3, p.27], ulterior, cel mai probabil la începutul sec. al VI-lea a.Chr., aici așezându-se triburile getice care au și edificat un întreg sistem defensiv ce a dus faima promontoriului Butuceni. Fortificația getică de la Butuceni constă din 9 linii defensive. Primele opt linii defensive au fost cercetate de către Gh.Smirnov și I.Niculiță. Cea de-a noua linie defensivă, fiind amplasată la intrarea vestică a satului actual Butuceni, și-a așteptat rândul până în anul 2013.

Cercetările din spațiul fortificației getice Butuceni au fost reluate în anul 2013 cu ocazia amenajărilor pentru instalarea conductei de alimentare cu apă a locuitorilor din satul Butuceni. Pentru a degaja de sarcina arheologică spațiul prin care urma să treacă canalul de aprovizionare cu apă a satelor Butuceni și Morovaia, a fost secționat spațiul prin care se presupunea că trecea linia defensivă ce barează accesul în promontoriul Butuceni din partea vestică [7, p.55-56].

Constatarea existenței acestui sistem defensiv a ridicat însă un șir întreg de întrebări, ale căror răspunsuri puteau fi oferite doar în contextul unor noi intervenții în sol.

Printre întrebările-cheie desprinse din cercetările preventive din anul 2013, le evidențiem pe cele care vizează elementele constitutive ale sistemului defensiv, tehnicile utilizate pentru edificarea acestuia, dar și delimitarea traiectoriei sistemului defensiv identificat în lumina descoperirilor efectuate. Pentru realizarea acestor obiective, în anul 2014 au fost trasate trei secțiuni, toate orientate spre cercetarea celor două linii defensive din partea vestică a promontoriului Butuceni [8, p.33-42].

În urma cercetărilor de teren prin două secțiuni paralele amplasate mai la vest de secțiunea trasată în anul 2013, a devenit posibilă delimitarea clară a unei construcții defensive cu elemente din piatră. Aceasta era constituită din blocuri nefasonate de dimensiuni destul de mari, în asociere cu pietre de dimensiuni mai mici, fără să fi fost utilizat vreun anumit liant. O situație similară a fost constatată și în partea dreaptă a șoselei ce duce în sat, unde a mai fost trasată o secțiune paralelă cu celelalte trei, la o distanță de circa 45 m de prima. Astfel, după verificarea situației prin patru secțiuni amplasate la distanțe diferite, am constatat același tablou care ne permite să afirmăm cu certitudine că acest sistem defensiv are la baza sa o importantă componentă de piatră. De altfel, a fost pus sub semnul întrebării și caracterul rectiliniu al sistemului defensiv, fiind observată schimbarea traiectoriei fortificației spre sud în partea superioară a promontoriului, fapt ce ne determină să admitem că includerea părții vestice a fortificației Butuceni în tipul de promontoriu barat ar putea să nu mai fie la fel de actuală.

Cercetările din vara anului 2015 au fost canalizate spre aprecierea traiectoriei sistemului defensiv, determinate de depistarea a două aliniamente de pietre, situate pe terenul care coboară spre râu chiar la intrarea în satul Butuceni, în imediata apropiere a răstignirii. Scopul nostru a fost de a verifica dacă aceste amenajări ar putea avea legături cu sistemul defensiv pe care l-am cercetat în anii 2013-2014.

Referințe:

1. CANTEMIR, D. *Descrierea Moldovei*. Chișinău, 1988.
2. СМІРНОВ, Г. *Археологические исследования Старого Орхья*. КСИА, 56, 1954, с. 26-34.

3. NICULIȚĂ, I., TEODOR, S., ZANOCI, A. *Butuceni. Monografie arheologică*. București, 2002.
4. ARNĂUT, T. *Vestigii ale secolelor VII-III a. Chr. în spațiul de la răsărit de Carpați*. Chișinău, 2003.
5. ZANOCI, A. *Fortificațiile geto-dacice din spațiul extracarpatic în sec. VI-III a. Chr.* București, 1998.
6. НИКУЛИЦЭ, И. *Северные фракийцы в VI-I в до н.е.* Кишинев, 1987.
7. MUNTEANU, O., IARMULSCHI, V., POPOVICI, S. Preliminarii privind cercetările arheologice din anul 2013 de la Butuceni, r-nul Orhei. În: *Arheologia preventivă în Republica Moldova*, vol. I, nr. 1-2, 2014.
8. MUNTEANU, O., MORARU, S., VETRILĂ, M. Cercetările arheologice din anul 2014 în situl fortificat de la Butuceni, raionul Orhei. În: *Arheologie preventivă*, 2015, vol. II, p. 33-42.

Recomandat
Octavian MUNTEANU, dr., conf. univ.

STATUTUL ONTOLOGIC ȘI EPISTEMOLOGIC AL *PRIVIRII*

Cristina RAILEAN, Facultatea de Istorie și Filosofie

În această lucrare ne propunem să prezentăm **actul privirii** sub *aspect ontologic*, ca unul al deschiderii noastre spre lume, al ancorării în realitate printre obiecte și fenomene, dar și sub *aspect epistemologic*, ca factor determinant al interceptării și asimilării realității de către subiectul epistemic. Nedumerirea care stă la baza cercetării de față este *cauza instituirii văzului ca sursă primară a experienței și cunoașterii realității*: de ce de-a lungul istoriei gândirii filosofice, în activitatea de producere a cunoștințelor văzul este prioritar în raport cu celelalte simțuri ale omului?

În calitatea noastră de entități umane suntem conectați la lume prin intermediul organelor de simț. Lumea este alcătuită din obiecte sensibile, adică obiecte care conțin cauza sensibilității. Aristotel distinge între trei tipuri de lucruri sensibile: *sensibilele proprii* (lucrurile ce pot fi percepute doar de un anumit organ de simț, spre exemplu: culoarea poate fi percepută doar de ochi), *sensibilele comune* (cele percepute de mai multe simțuri, nu doar de unul singur: mișcarea, repausul, numărul) și cele *accidentale* (percepute în mod întâmplător, simțul nefiind afectat de vreun oarecare sensibil) [1, p.117]. În această ordine de idei, fiind ființe capabile de a avea

senzații, aflându-ne într-o lume constituită din lucruri ce pot fi sesizate, suntem *afecțați* de fapt de stările pe care le percepem sau, altfel spus, ne lăsăm modificați prin acțiuni ale unor influențe (exterioare) ale lucrurilor sensibile. Sensibilul nu depinde de vreața umană, acesta e un dat al lumii înconjurătoare, având caracteristica de a mișca, de a altera tot ceea cu ce vine în contact.

Revenind la ipoteza noastră de lucru – cercetarea fundării perspectivei ocular-centrice în istoria gândirii filosofice [3, 1] –, în lucrarea *Metafizica*, Aristotel afirmă: „vederea, mai mult decât toate celelalte simțuri, ne face să cunoaștem și lămurește multe trăsături distinctive ale lucrurilor” [2, p.55]. Ochiul, în calitate de organ care face posibilă vederea, are un rol primar în receptarea și organizarea experienței individului. Prin actul vederii, noi captăm realitatea înconjurătoare și o aducem în interiorul conștiinței noastre. Astfel vorbind, putem introduce *distincția dintre vedere și privire*, o deosebire semnificativă pentru procesul cunoașterii [4, p.187].

A vedea presupune obținerea unor informații vizuale din exterior, sesizarea unor determinații esențiale ale obiectelor, însușiri particulare ale acestora, care ne afectează mai mult sau mai puțin în calitate de subiecți ai lumii. Vederea are acces la esențe, un acces util pentru realizarea senzației, dar inutil în sine, fiindcă nu permite subiectului accederea la universalitatea obiectului. Deci, vederea își are rostul și semnificația în anumite împrejurări existențiale, orientând și ghidând individul în cotidian, dar neposedând o prea mare utilitate epistemologică. Urmărind acest fir director, **a privi** iese din aria receptării unor simple informații vizuale, pentru că necesită *discernământ*, o schimbare de atitudine în fața realității pentru a distinge nu doar însușirile particulare ale obiectelor, ci caracteristicile lor esențiale, raporturile necesare și universale care se creează între acestea. Privirea scoate subiectul epistemic din staticitate, obligându-l să acționeze asupra obiectului. Actul cunoașterii în acest caz nu mai reprezintă doar o acumulare de date cognitive cu privire la stările de lucruri din cadrul realității material-obiective care permit ghidarea subiectului printre obiectele lumii, ci *construirea realității*, organizarea informației despre lume în baza anumitor parametri referențiali. Prin urmare, vederea ar ține locul unui intermediar între exterioritate și interioritatea subiectivă, intermediar care reflectă o

lume în interiorul altei lumi, acționând aidoma unei oglinzi. În cazul privirii, ne referim mai degrabă la un proiector care depistează în afara sa structurile asupra cărora poate propulsa lumină. Altfel spus, **privirea este modul fundamental de conferire a sensului** dinspre subiectul epistemic spre lume, o acțiune inversă prin care subiectul nu doar se lasă afectat de sensibil, ci îl afectează la rândul său, adică îl modifică. Acest lucru poate fi explicat în felul următor: informațiile vizuale pe care le furnizează obiectul sunt încadrate în anumite structuri cognitive de către subiect, administrate în baza unor preocupări existențiale ale subiectului, care îl și determină pe acesta să introducă schimbări în cadrul realității. Subiectul epistemic deține un arsenal de instrumente cu ajutorul cărora poate interveni în orânduirea lucrurilor, arsenal prin intermediul căruia își orientează privirea spre anumite aspecte care i se par problematice.

În concluzie, lumea nu este doar locul întâlnirii noastre cu obiectele sensibile, ci și *loc al unei petreceri*, petrecere care ne întâmpină, ne miră și ne stârnește curiozitatea, transformându-se în obiectul preocupării noastre. Lumea constituie obiectul demersurilor noastre filosofice, demersuri în care țintim *a vedea dincolo de ceea ce se vede în genere* sau altfel spus: a afecta ceea ce mă afectează pe mine în calitate de filosof debutant.

Referințe:

1. ARISTOTEL. *Despre suflet*. București: Humanitas, 2005.
2. ARISTOTEL. *Metafizica*. București: Humanitas, 2007.
3. BELOVA, O. The event of seeing. A phenomenological perspective on visual sense-making. In: *Culture and Organisation*, June 2006, Vol. 12(2), pp. 93-107.
4. BOLDOR, M. Pedagogia privirii. În: *Studia theologica I*, 4/2003, 178-195.

*Recomandat
Alexandru LUPUȘOR, lect. univ.*

STATUL ȘI RELIGIA ÎN ANTICHITATE: INTERDEPENDENȚĂ ȘI CONTROVERSE

*Ana CUCULESCU, Nelea COGÎLNICEAN,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți*

Fiecare perioadă istorică atribuie anumite caracteristici noțiunii *civilizație*. Elementele definiției pentru aprecierea nivelului de dezvoltare a popoarelor antice sunt considerate: statul, scrisul și religia. Geneza statalității reprezintă un proces complex care a fost însoțit și de importante metamorfoze religioase. Credințele arhaice: totemismul, fetișismul, animismul etc. nu erau în stare să mențină controlul asupra comunității în condițiile formării instituțiilor politice, în consecință s-au cristalizat religiile politeiste – zeităților li se acorda un statut superior, ele erau aranjate în panteon, după modelul ierarhizării instituțiilor statale. Relația persistentă de interdependență dintre instituțiile statului și cele religioase a determinat o serie de controverse ce țin de: delimitarea prerogativelor, influența asupra mentalității colective, capacitatea de a rezista în timp prin autotransformare.

Delimitarea prerogativelor. În Antichitate instituțiile religioase nu erau separate de cele ale statului și, la fel, dispuneau de prerogative politice, economice, judecătorești. Până la apariția scrisului, religia constituia principala modalitate de păstrare și transmitere a informației, formând baza sistemului axiologic din societate. Aspectul fundamental al religiei, conform căruia omul trebuie să răspundă de gândurile și faptele sale, a fost preluat de stat. Autoritatea justiției era confirmată și realizată prin religie. Legile erau considerate de proveniență divină: Hammurabi, regele Babilonului „primește codul de legi de la zeul suprem Marduc”; faraonii Egiptului „vorbesc din numele zeului suprem”; vedele indiene „sunt sacre” etc. Deciziile de judecată, mai ales în lipsa probelor, puteau fi luate în baza ordaliilor. În Antichitate romanii au separat domeniul public de cel privat și au inclus religia în public, cele mai grave crime fiind considerate împotriva statului și religiei. Răspândirea creștinismului a asigurat continuitatea acestei situații. Odată cu evoluția societății, legea scrisă a înlocuit cutuma, modificând-o acolo unde statul avea interes. Dreptatea religioasă urma a fi realizată prin drept – norme juridice elaborate și garantate de stat.

Influența asupra mentalității colective. În Orient și în Imperiul Roman religia era dogmatizată și asigura subordonarea absolută a populației atât față de zeități, cât și față de stat. Încercarea de a reforma acest domeniu și de a ieși din tiparele existente se ciocnea de o puternică rezistență nu doar din partea unei categorii de funcționar (de stat sau religioși), dar din partea majorității populației. Faraonul Amenofis al IV-lea a promovat reforma religioasă (apreciată și ca prima revoluție religioasă), însă societatea împreună cu slujitorii vechiului cult s-au împotrivit și reforma a eșuat. Totuși, dacă transformările propuse vin în context cu mentalitatea majorității, atunci reforma are mari șanse de succes. În 313, la inițiativa împăratului Constantin cel Mare, religia creștină, comună pentru majoritatea popoarelor din Imperiul Roman, a fost egalată în drepturi cu celelalte religii, apoi a devenit religie oficială. Împăratul a folosit religiozitatea oamenilor pentru a păstra integritatea imperiului. Instituțiile politice de rând cu cele religioase au exploatat permanent religiozitatea oamenilor pentru a-și promova interesele. Religia grecilor nu a fost dogmatizată, fapt care le-a permis să inițieze forme de guvernare inedite (democrația ateniană), ce asigurau o anumită libertate. Noțiunea de *păcat* vizează o abatere de la o normă religioasă. Statul a preluat unele componente din aprecierea păcatului pentru noțiunea de *infracțiune* – faptă periculoasă pentru societate săvârșită cu vinovăție. Statul și religia au transformat în frică principiul responsabilității, acțiunile statului obligatoriu erau justificate religios prin argumente ce se încadrau în limitele credinței populației.

Capacitatea de a rezista în timp prin autotransformare. În epoca antică cele trei tipuri de stat: oraș-stat, regat, imperiu au avut diferite modalități de repartizare a puterii, însă au păstrat intact rolul religiei și al instituțiilor religioase. Societatea era dispusă să accepte forma de guvernare agreată de conceptele religioase. Deși orice religie este conservatoare în esență (pretinde că exprimă un adevăr absolut), totuși, ea se poate adapta celorlalte transformări din societate, astfel, la sfârșitul Antichității, religiile monoteiste vor începe a le strămtora pe cele politeiste, nu fără ingerința constantă a instituțiilor statului.

La majoritatea popoarelor antice instituțiile religioase au devenit beneficiarii credinței, ele au impus dogma în religie, la fel cum statul a creat legea prin care-și manifesta puterea. Raportul dintre religie și stat

a contribuit la menținerea constantă a controlului asupra populației, manipulând-o cu intensitate diferită pe parcursul timpului.

Referințe:

1. BERCEANU, B. Religia și dreptul. În: *Revista de filosofie*, București, 1999, nr. 3-4, p. 139-150.
2. CAPCELEA, V. *Etica*. Chișinău: Arc, 2003. 240 p.
3. MAROU, H. *Biserica în antichitatea târzie*. București, 2001. 170 p.
4. PĂDUREAC, L. Impactul evoluției statului și instituțiilor religioase asupra moralei: controverse istorice, perspective contemporane. În: *Dialogul civilizațiilor: etică, educație, libertate și responsabilitate într-o lume în schimbare/* col.red.: Victor Moraru [et al.]; coord.: M. Feridun Tufekci. Chișinău: Almor-Plus, 2013, p.142-150.
5. PĂDUREAC, L. *Istoria dreptului (epoca antică): Prelegeri, Laboratoare*. Bălți: Presa univ. Bălțeană, 2008. 172 p.
6. *История государства и права зарубежных стран*, под ред. О.А. ЖИДКОВА и Н.А. КРАШЕНИННИКОВОЙ. Москва: Наука, 1997. 350 с.
7. КОРНИЛОВА, Е., НЕСТЕРОВА, О. *История архаических и неисламских религий*. Москва: ИПК МГЛУ «Рема», 2009. 310 с.
8. ЛЕГА, В.П. *Религиозная философия*. Москва: ИПК МГЛУ «Рема», 2009. 310 с.
9. ЧЕРНИЛОВСКИЙ, З. *Всеобщая история государства и права*. Москва, 2001. 420 с.

Recomandat

Lidia PĂDUREAC, dr., conf. univ.

IMPACTUL REVOLUȚIEI FRANCEZE ASUPRA DOMENIULUI ECLEZIASTIC

*Vasile MANICĂ, Facultatea de Istorie și Geografie,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, Chișinău*

În perioada primelor 7 decenii ale secolului al XVIII-lea, în societatea franceză au fost sesizate procese în care se observă tendința de reformare a societății, care însă s-au confruntat cu puternice acțiuni de apărare a vechilor privilegii. Vechiul Regim a fost cuprins în ultimele sale decenii de o criză complexă, manifestată atât în domeniul economic, social, financiar, administrativ, cât și în cel moral. Amploarea și evoluția crizei și ineficiența reformelor au determinat ca Revoluția Franceză să fie necesară, inevitabilă și la fel de complexă, extinzându-se nemijlocit și în domeniul ecleziastic.

Revoluția franceză a marcat decisiv momentul rupturii de Vechiul Regim, astfel încât dominația monarhului și a Bisericii asupra statului vor fi subminate de ideea de libertate, egalitate și fraternitate. Franța de după 1789 a fost supusă unui fenomen amplu dezbătut în istoriografia franceză și europeană – laicizarea. Acest fenomen reprezenta evoluția statului francez de la statul profund religios, la unul laic și apoi către unul anticlerical și antireligios. Cu toate acestea, statul avea numeroase drepturi asupra Bisericii (numirea episcopilor, impunerea de taxe doar pentru o anumită categorie de slujitori din ierarhizarea ecleziastică). În perioada mișcărilor revoluționare Biserica reprezenta un organism al statului care trebuia să se conformeze noii mentalități a timpului, mentalitate plămădită pe spiritul iluminist, raționalist și anticatolic [1, p.91].

Imediat după lovitura de stat Brumaire, Napoleon făcuse deja gesturi de conciliere către biserică prin detensionarea legilor aspre împotriva clerului refractar, eliberând un număr de preoți închiși. În septembrie 1800, în urma victoriilor din campania Marengo, Napoleon a pornit să „reconstruiască altarele”, însă cu condiția ca această religie să fie în mâinile guvernului [2, p.91]. Bisericile au fost declarate bunuri naționale și le-au fost confiscate averile, s-a introdus salarizarea clerului, mănăstirile au fost desființate, iar numărul episcopilor a fost redus de la 134 la 83. Pentru preoți s-a introdus „Constituția civilă a clerului”, pe care trebuiau să jure toți și prin care

erau scoși de sub ascultarea papei și puși sub cea a arhiepiscopilor. Preoții de orice confesiune urmau să fie aleși de popor, iar episcopii – de către organele administrative. Aproximativ 1/3 din tot clerul Franței a semnat această „Constituție”, însă majoritatea n-au vrut să se conformeze. În consecință, aproximativ 40 000 de preoți au fost exilați în 1792, mulți fiind considerați dușmani ai regimului [3, p.263].

Imediat după aceste represalii se interzise portul preoțesc, s-a introdus căsătoria civilă, permițând și divorțul. De asemenea, s-a desființat celibatul, s-au eliminat sărbătorile creștine, fiind înlocuite cu cele laice, iar apogeul acestor represalii a fost declararea creștinismului ca superstiție [4, p.181]. În perioada directoratului 1795-1799, preoților care nu au semnat constituția civilă li s-a permis oficierea slujbelor, iar preoții exilați au primit dreptul de a se reîntoarce spre a sluji. Cu toate acestea, problema religioasă în societatea franceză nu dispăruse, căci după ocuparea Italiei Bonaparte avea misiunea de a reglementa raporturile dintre Roma și Paris în privința reședinței Papei. Astfel, în urma acestor grele tratative s-a instituit primul Concordat Francez, care fusese legiferat oficial până pe data de 8 aprilie și proclamat public pe 18 aprilie 1802 [5, p.67].

Papa a recunoscut oficial Consulatul, cedând în fața insistențelor lui Napoleon. Printre cele mai reprezentative concesiuni ar fi de remarcat faptul stabilirii granițelor diecezelor și desemnarea episcopilor și preoților împreună cu Sfântul Scaun, dar sub brațul secular al statului: niciun act nu putea circula de la Roma sau spre Roma fără autorizația guvernului. Decretele străine nu aveau valoare în Franța până nu erau controlate de stat, supremația statului față de Biserică era atât de vizibilă, încât niciun episcop nu putea părăsi episcopia fără permisiunea primului consul. Napoleon insista ca toți episcopii să demisioneze și reinstaurarea lor să fie condiționată de un jurământ de loialitate către stat. Papa Pius refuzase însă să investească în episcopiile vacante pe cei nominalizați de Napoleon, de aceea în iunie 1811 Napoleon a convocat un consiliu național al episcopilor francezi și italieni la Paris, pentru a-i aproba rezoluția ca, în cazul unui refuz continuu din partea Papei, drepturile canonice de investitură să poată fi exercitate de către metropolitani francezi.

Indiferent de raporturile dintre ierarhia ecleziastică și cea laică, Napoleon urmărea ca episcopii să fie văzuți ca „primari în negru”, toți

lucrând în colaborare cu omologii lor civili. După întoarcerea din campania rusească din 1812, Napoleon a mai făcut o încercare de a impune o altă înțelegere bisericii – „Concordat de la Fontainebleau” din 1813, pe care Pius părea să-l fi semnat dintr-o constrângere intolerabilă, dar apoi l-a repudiat aproape imediat, fiind astfel, din start, doar un document mort.

Politica dusă împotriva ierarhiei ecleziastice nu a fost singura prioritate pentru împărat, Napoleon propuse o reformă ecleziastică, necesară, desigur, în scopuri politice, întrebările și răspunsurile noului catehism oficial, așa cum fuseseră amendate de către Napoleon personal, erau predate în toate școlile și purtau un mesaj de preamărire a împăratului și a puterii divine a acestuia.

Referințe:

1. DUMEA, E. *Teme de Istorie a Bisericii*. Iași: Sapiientia, 2011.
2. STILES, A. *Napoleon, Franța, Europa*, trad. Iuliu și Mihai Popescu. București: Bic All, 2001.
3. RĂMUREANU, I. *Istoria Bisericii Universale*. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1993.
4. MUNTEAN, V. *Istoria Creștină General. 1054-până astăzi*. București: Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 2008.
5. ELLIS, G. *Imperiul lui Napoleon*, trad. A. Raileanu. București: Artemis, 2008.

**CERAMICS DNEIPER-DONEZK CULTURAL
AREA FROME LYSA GORA CEMETERY**

*Marta ANDRIIOVYCH, Historical faculty,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

In bare loess terraces Kakhovka reservoir O.V. Bodyanskiy in 1961 opened Lysohirskyy cemetery. In the area of the burial ground was discovered 50 graves with support materials included pottery – near 80 pots. Studies have shown that the cemetery belongs to the late stage IIB period of Dnieper-Donets culture.

A characteristic feature of the Dnieper-Donets culture is its pottery. The most common is pointed base of a vessel, burrel form tops pots with slightly closed top. Less typical is deep and round pointed base bowl.

Most vessels characterized by thick walls (1 cm) and most of the organic inclusion. Levitsky IF speculated about the special flora frame, which was the basis for the pottery of this period.

From all different types of ceramics Dniepr-Donetsk cultural are on Lysa Gora cemetery we have different variety of one type – flat-bottomed pots around formed or biconic with straight, beveled inward collar crowns.

Pots quite different sizes – from quite small (diameter up to the top 8 cm) to very large volume (diameter 20 cm). Dominated small flat-pots with obliquely cut to the middle crowns or collars, at least – slightly profiled pots with collar. In the second period also apply biconic vessel. In connection with the funeral rites, pottery found at a burial ground broken into numerous pieces and scattered over an area cemeteries, and despite this, we can collect relatively aims to identify the main forms and types.

Feature of Azov-Dnieper ceramics is collar, in the second period – wide flat, often made on obliquely cut to the middle of the crown.

Ceramics made of clay with admixture of sand or crushed stone and plant remains, sometimes shells.

Elements of the ornament Dnieper-Donets ceramics and a few relatively simple. Ornament in the first period – prints comb dies, forming horizontal rows, tree, zigzag, tape, limited incised lines, reflections and comb filled with the latter Fig.1.; in the second period – influenced version of Kyiv-Cherkasy Dnieper-Donets culture area distributed triangular impression and incised horizontal lines, trees, grids, geometric compositions. Unlike Nadporizhzhya in the Azov Sea and in the second period, along with the new ornamentation survived Combs prints and tape composition.

The most common ceramic ornaments from Lysohirskoho cemetery are: comb stamp, impression and linear designs.

Comb stamp size and shape of the ‘teeth’ are not the same. There are big and small variety of comb. Big variety of comb stamp imprints ‘teeth’ are rectangular in shape and placed in a straight line. Small comb made of shell and have arc form. In some cases, the pattern edge on performed shells, resulting pattern arose as a pseudocomb cuts.

Impression pattern was applied to the surface of the dishes in cursive style (retreating blade), that is the job of the surface Chopsticks tableware. Pricked recesses have different shapes. Dominated under triangular when taken together with that rhombic or round visible. Pricked in shape and size have several variations.

Sometimes they are sharp-angled or rectangular, often resembling elongated shape and to whom.

Linear pattern consists of cut, or underlined or smooth lines. Most often it is straight lines, in some cases, there are curved tracks, sometimes wavy pattern.

In the second period, culture gaining cursive-impression ornament.

Pots second period of ornamented crown to the bottom. Sometimes the pattern comes to the inner surface of the neck and the bottom. Mostly rectilinear geometric style of the ornament, which often includes horizontal rows and stripes. These consist of a series of prints combs, impression short-cuts. Often prints combs, or the ranks of the notches in some incline to the right or to the left, causing the pattern looked like a Christmas tree.

An interesting selection of stories ornaments found in burial ceramics. The most common story is “Christmas tree” made one of the above described types ornament or with the combination of ornaments (only one piece of the entire collection, №45). Fig.2. Sometimes the story is performed with horizontal lines or notches comb stamp. Among relatively complex geometric themes, alternating with horizontal diagonal lines, and the place the largest diameter pot – wavy line (№12). Fig.3. Plot executed stroked decoration and stamps. Another original plot – horizontal alternating diagonal lines in latitude pot made large stroked decoration (№32) Fig. 4.

Among subjects ceramics also interesting to note ornamentation crown pot. Crown (often with collars) were decorated with one or both sides, preferably comb stamp or notches. The ornament formed diagonal or vertical lines. On top plane thinnest crown often contained a number of horizontal cuts.

An important feature of ceramic ornamented bottom. Patterns consisting of concentric circles, elongated-oval circles, radial lines. Mostly they are retreating in the technique of stroked decoration.

At the end of the second – early third period Dnieper-donetsk Culture principle of horizontal zoning in the distribution pattern is broken. A tendency to create a pattern with a predominance of vertical or oblique columns and stripes pattern is more common in single figures: triangles, diamonds that sparse cover the surface of the pot, motifs bordered zones and diamonds connected vertices. Ceramics inherent characteristic of the third period rarefied pattern.

DY Telegin ceramics Dnipro-Donetsk cultural region determines like close to ceramics hunting and fishing cultures of Eastern Europe and North-West Asia. The researcher compares a group of ceramic pottery from the northern zone. Closest pottery typology approaches the comb ceramic materials Poland, Valdai, Kamsky and late navsk' cultures.

Pottery found in cemetery Lysohirsk all property belongs to the second stage of the Azov-Dnieper culture.

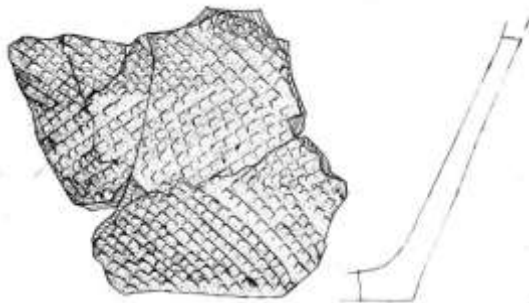

Fig.1. Pot № 30. Fragment

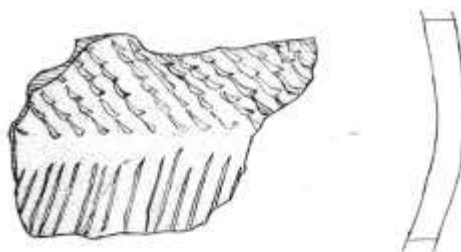
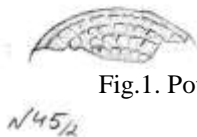

Fig.2. Pot №45. Fragment

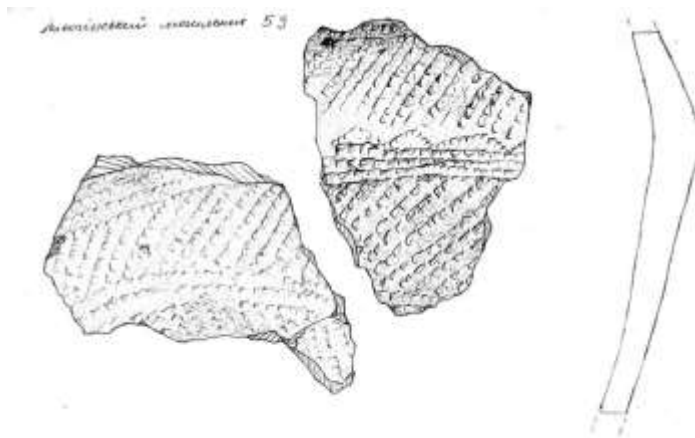

Fig.3. Pot № 12. Fragment

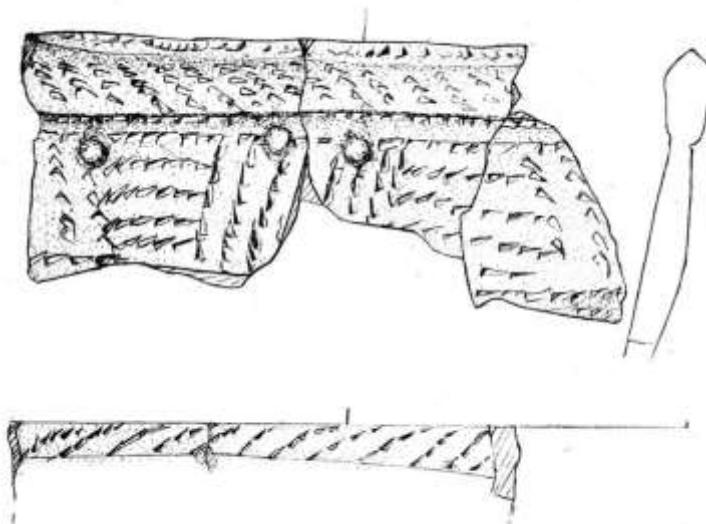

Fig.4. Pot №12. Fragment

Literature:

1. ТЕЛЕГІН, Д.Я. *Дніпро-Донецька культура*. К.: Наукова думка, 1968.
2. *Словник-довідник з археології/ за ред.. Н.О. ГАВРИЛЮК*. К: Наукова думка, 1996.

3. БОДЯНСЬКИЙ, А.В. *Лысогорский неолитический могильник*// КСИА АН УССР, 1961, вып. 11, с.32-37.
4. АНДРІЙОВИЧ, М.П. Кераміка другого періоду Азово-Дніпровської культури на прикладі матеріалів з Лисогірського могильника. Дні науки історичного факультету, присвячені 180 – річчю заснування Київського університету: матеріали VII Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених, 2014, Т.1, с. 365-368.
5. Коллекционная опись № 441, 1982 г.

*Recommended by
Paul SHIDLOVSKII, docent,
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

ATROCITĂȚILE REGIMULUI TOTALITAR COMUNIST ÎN SUDUL BASARABIEI (1940-1941, 1944-1953)

*Mariana BICHR, Facultatea de Filologie și Istorie,
Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul*

Dintotdeauna Imperiul Rus – fie că se numea Țarist, fie Sovietic – a însemnat o *închisoare a popoarelor*, o închisoare în care erau mutați cu forța dintr-o celulă în alta, după bunul plac al gardienilor; celulele erau gubernii și mai târziu republici, iar gardienii deveniseră reprezentanți ai poporului... prin NKVD.

Ideea comunistă, care în esență este de natură teroristă și expansionistă, în încercarea de a fi materializată, a afectat în mod direct aproximativ o jumătate din statele și popoarele lumii.

Enorme investiții efectuate în perspectiva realizării acestei idei au generat cea mai monstruoasă crimă contra umanității, lăsând după prăbușirea sa mai puțin decât o *tabula rasa*.

Pactul Ribbentrop-Molotov, operațiunile militare întreprinse de Armata Roșie între 10 iunie și 3 iulie 1940 au fost fatale pentru Basarabia. România a fost trunchiată de Stalin și Hitler. Pentru populația acestui teritoriu a început o viață foarte grea, plină de jertfe, chinuri, deportări în masă, foamete cruntă, genocid etnic, rusificare forțată și colonizare.

Teroarea Roșie reprezintă faza I a dictaturii proletariului și e justificată de autorități prin necesitatea eliminării inamicilor de clasă.

Potrivit ideologiei și propagandei oficiale, eliminarea dușmanilor de clasă și a contrarevoluționarilor nu se putea face decât pe căi violente.

Consecințele terorii se resimt și astăzi, când multe persoane, fiind pe atunci copii, acum, la apusul vieții mai așteaptă să fie reabilitate, să li se întoarcă o parte din averea confiscată, să primească o pensie pentru munca prestată în favoarea imperiului sovietic de-a lungul deceniilor de exil antiuman.

În cadrul comunicării autoarea prezintă atrocitățile regimului comunist în Basarabia de Sud prin prisma mărturiilor victimelor regimului totalitar: Tornea (Vulpe) Maria, Bostan Feodor, Antonina Grecu și ale altor persoane care au fost deportate din Basarabia de Sud în Siberia în anii 1940-1941 și 1944-1953.

Recomandat
Vitalie PONOMARIOV, lector

СТРУКТУРЫ ЖИЛЫХ СООРУЖЕНИЙ НА ПАЛЕОЛИТИЧЕСКИХ ПАМЯТНИКАХ НА СРЕДНЕМ ДНЕСТРЕ

Наталья ПАШЕНЧУК, факультет истории и философии

Группы древних людей проживали как в пещерах, естественных навесах, защищенных от ветров и дождей, так и в открытых поселениях, на которых впоследствии были исследованы многочисленные конструкции, использовавшиеся как жилища. Их наличие как палеолитических памятников позволяет определить уровень организации жизнедеятельности древнего человека, долгосрочность его проживания, а также эволюцию самих жилых сооружений палеолитического периода. Исследования жилых сооружений палеолитических памятников позволяют воссоздать образ жизни древнего человека, проживавшего в среднем течении реки Днестр.

На мустьерской стоянке Кетросы была исследована жилища конструкции удлиненной формы, состоящая из костей и бивней мамонта, известняковых камней, углистой массы и кремневых находок. Предположительно, строительство жилища началось с установления двух бивней. Далее была сооружена насыпь, на которую сверху были положены кости мамонта. Вероятно, жилище

сооружение имело легкую крышу (из камыша), поддерживаемую рядом столбов.

Жилое сооружение стоянки Молодова I (4 мустьерский слой) представляет собой скопление крупных овальных костей животных, образующих «кольцо» (пояс). Размеры сооружения 0,6-1,6 м. Отметим, что данное «кольцо» не образует компактного сооружения, а состоит из 6 свободных пространств. На поверхности сооружения, как в центре, так и на периферии, были исследованы остатки 12 очагов (кострищ) овальной формы и различных диаметров. По всей поверхности комплекса были обнаружены многочисленные остатки обломков костей, следы охры (красного оттенка), а также около 29 000 каменных предметов.

По мнению А. Пэунеску, жилое сооружение овальной формы на стоянке Молодова I является защитным сооружением от ветров, с высокими стенами, аналогичное жилому сооружению на стоянке Рипичень – Извор (в среднем течении реки Прут).

Жилой комплекс стоянки Молодова V (XI мустьерский слой) состоял из 50 больших костей (черепá, челюсти, бивни и т. д.), образующих полукруг (выпуклой частью обращен на восток). В западной части жилого сооружения наблюдалось разрежение костных остатков, предположительно это было привходовой зоной («топталищем»). Площадь комплекса составляла около 63 м². На площади жилого сооружения были обнаружены остатки нескольких кострищ, в границах которых наблюдались мелкие кусочки древесного угля, небольшие участки обожженной почвы. По всей вероятности, данный комплекс представлял собой жилое сооружение для защиты от непогоды и служил временным пристанищем древних людей.

Уникальным для данного региона является жилое сооружение на стоянке Климэуцы II. Было исследовано округлое скопление костей, в центре которого находилось очажное пятно овальной формы (диаметром 30-35 см) кирпичного цвета с небольшими вкраплениями золы. Рядом с очажным пятном находилась бытовая яма, заполненная остатками горения и мелкими костями. Бесспорно, это жилое сооружение костно – земляного типа, в строительстве которого использовались крупные кости мамонта и других млекопитающих, известняковые камни, а также древесина,

шкура и предположительно другие не сохранившиеся материалы. Вход жилища был обращен к юго-западу. На месте развала костей были обнаружены многочисленные кремневые предметы, обработанные кости, а также предметы искусства (раковины, предметы из мергеля, браслеты и заготовки из бивня и т.д.).

Таким образом, в рассматриваемой зоне были исследованы жилые сооружения на стоянках Кетросы, Молодова I и V, Климэуцы II, в строительстве которых использовались крупные кости мамонта, а также других млекопитающих, камни, древесина, шкура животных и другие материалы. Костное скопление на стоянке Кетросы, представляло, вероятнее всего, легкий шалаш, предназначенный для защиты от сильных ветров. Жилые сооружения на стоянках Молодова I и V представляли собой жилища для защиты от непогоды, а также являлись временным пристанищем охотников на крупных животных. На стоянке Климэуцы II была исследована сложная жилая конструкция, уникальная для всего Карпато-Днестровского региона. С развитием планиграфического анализа, изучение типологии и структуры жилых сооружений данной зоны позволит более подробно описать социально – экономический образ жизни древнего человека, населявшего долину среднего течения реки Днестр в палеолитическое время.

*Рекомендовано
Сергей МАТВЕЕВ, докт., конф. унив.*

**ПРОТЕСТАНТСКАЯ И НЕОПРОТЕСТАНТСКАЯ
ЦЕРКОВЬ НА ТЕРРИТОРИИ БЕССАРАБИИ.
СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ВЗАИМООТНОШЕНИЙ
МЕЖДУ ГОСУДАРСТВОМ И ОБЩЕСТВОМ**

Фёдор ТОНУ, факультет истории и философии

Для многоконфессионального Молдавского государства христианство, существующее в румынском пространстве свыше тысячи лет, во все времена являлось традиционной религией. Однако никакие другие конфессии на протяжении исторической эволюции Бессарабии, а также в современной Республике Молдова, не вызывали к себе столь противоречивого отношения, как западные направления христианства – *католицизм* и *протестантизм*. Уяснение данного феномена и осознание места протестантской и неопротестантской церквей в контексте истории Бессарабии и в культурно-историческом наследии многонациональной Российской империи представляется в этой связи весьма актуальным.

Интерес к данной теме сегодня, когда выявляется актуализация взаимоотношений церкви и государства, вполне закономерен и объясним возрождением духовного потенциала страны. Несмотря на то, что Республика Молдова, согласно Конституции, носит светский характер, вопрос о свободе совести и религиозных объединениях находится в центре внимания общества. Для современной конфессиональной ситуации в стране, характеризующейся напряжёнными взаимоотношениями между различными церквями и деноминациями, особо актуальна проблема исторического взаимодействия религиозных объединений. Оживление деятельности церквей, появление новых религиозных свобод, пробелы и коллизии в молдавском законодательстве о свободе совести привели к тому, что некоторые конфессии оказались в состоянии конфликта друг с другом. Нехватка элементарных базовых исторических знаний о религиозной ситуации в Бессарабии может привести к серьёзной опасности возникновения не только информационного вакуума и религиозоведческого невежества, но и межконфессионального противостояния. Религиозная нетерпимость, отсутствие должных исторических сведений не позволяют

целостно осмыслить, а тем более решить «непротестантский» или «протестантский» вопрос адекватно требованиям времени. От того, насколько исторически обоснованно и правомерно существование различных церквей, зависит конструктивность и действенность их сотрудничества, что является существенным фактором нормального функционирования гражданского общества.

В современной Республике Молдова нет единого мнения о месте и роли протестантской и непротестантской церквей в истории Бессарабии, о проблемах их взаимодействия с православием, обществом, государством. Возникновение идеологем и мифологизация истории католицизма и лютеранства как в Российской империи, так и в Бессарабии, были обусловлены не только отсутствием достоверной информации, но и определёнными политическими целями. Изменения в духовной жизни страны позволили иначе взглянуть на некоторые проблемы и обратиться к изучению истории церквей.

Переосмысление духовных ценностей в конце 80-х – 90-х гг. XX в. поставило церковь, как институт гражданского общества, на более высокую ступень. С начала 90-х гг., после принятия ряда новых законов, касающихся свободы совести, в Республике Молдова начался бурный рост активности многих конфессий. По результатам переписи 2004 г. в Республике Молдова впервые была получена информация о религиозном составе населения.

Из общей численности населения страны, 93,3% указали на свою принадлежность к православному вероисповеданию. Среди лиц, назвавших другие религии, следует отметить баптистов, доля которых составила около 1%; адвентистов седьмого дня – 0,4%; пентикосталов – 0,3%; доля лиц, указавших религии старохристианского обряда и христианскую по Евангелию составила по 0,15%, прочие религии, не перечисленные выше, – 1,1% от всего населения.

Изучения явления протестантизма, а также его частных форм, таких как баптизм, штундизм и более поздний штундобаптизм, помогает оценить и осознать влияние западных религиозных идей на ментальность рядового жителя провинции, а также проанализировать их роль в контексте глобальных социально – политических преобразований как в Российской империи, так и в

Бессарабии. Особый интерес вызывает отношение носителей идей протестантизма и неопротестантизма, которые в основной своей массе являлись немецкими колонистами, к идее власти, к отношениям между властью и человеком. Интересны также способы распространения немцами своего учения, их верность и приверженность своим идеалам, доказательством чему служит пример пастора Линдля и основание колонии Сарата, наиболее известной и влиятельной в регионе. Всё это в контексте поможет понять и осознать связь между заселением Бессарабских земель немецкими колонистами и социально-политическими и ментальными изменениями в образе жизни местных жителей, а также зарождение в регионе протестантской этики и духа капитализма.

Сегодня основная цель протестантизма – возрождение религиозного самосознания в исконных этнических группах на территории Республики Молдова.

Рекомендовано:

Ион ГУМЕНЬИЙ, докт. хаб., конф. унив.

КОНСТРУИРОВАНИЕ ОБРАЗА УКРАИНСКОЙ ТРАДИЦИОННОЙ КУЛЬТУРЫ В ЭТНОГРАФИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ XIX – начала XX в.

*Валентин ДОЛГОЧУБ, исторический факультет Одесского
национального университета им. И.И.Мечникова*

В связи со всплеском интереса к этническим традициям, который наблюдается на постсоветском пространстве в последние десятилетия, особую актуальность приобретает вопрос о том, как сформировался образ той или иной традиционной культуры. Любая из них – это результат отбора, классификации, публикации и популяризации проводившихся исследований. Данное исследование посвящено тому, как участники этнографического дискурса XIX – начала XX века конструировали образ украинской традиционной культуры.

В первую очередь, на основе контент-анализа фундаментального библиографического указателя «Литература украинского фольклора. 1777-1900», составленного Б.Д.Гринченко [1], мы попытались определить, какие источники для участников указан-

ного дискурса были приоритетными, какие тенденции были наиболее характерными при подборе материалов для публикации и тематики для изучения. Таковыми приоритетными группами источников оказались: песни (43%); легенды и предания (17%); записанные наблюдения либо нарративные источники о быте, материальной культуре, общественной жизни (15,6%); пословицы, поговорки и приметы (15%); записанные наблюдения за календарной обрядностью либо её элементами (13,5%); сказки (11,5%). Был рассмотрен также вопрос региональных приоритетов при подборе этнографического материала.

Пользуясь данными указателя, мы также проследили динамику внимания исследователей и собирателей «старины» к разным аспектам украинской традиционной культуры: от романтического интереса, часто приукрашенного идиллическими сюжетами и насильно притянутыми параллелями из других, «высоких» культур, до более систематических публикаций во второй половине XIX века. Последние находились под сильным влиянием европейских методологий, популярных в то время (позитивизм, эволюционизм, мифологическая школа). В этом контексте и происходила концептуализация украинской народной традиции, причём порой её осмысление шло противоположными по отношению друг к другу путями: от профессионального «восхищения» Ф.Вовка до умеренного скептицизма И.Франко.

Историография даёт возможность проследить интересные трансформации понимания самой *традиционности* как таковой: участники этнографического дискурса с 1870-х годов обращают всё больше внимания на то, что стихийное народное творчество продолжается и в связи с текущими историческими событиями (отменой крепостного права в Российской империи, эпидемией холеры или коронацией Николая II); переработанный и изданный в первой половине XIX века фольклор «возвращался» в массы, из-за чего исследователи сталкивались с явлением «вторичной фольклоризации» и т.д.

Трансформации образа украинской традиционной культуры в начале XX века были связаны, в первую очередь, с тем, что с помощью ограниченного круга источников он приобретал черты «примордиальных практик» украинских крестьян и в этом

качестве стал одним из конституирующих атрибутов украинской современной нации. Вместе с тем, советская культурная парадигма предполагала экзотизацию традиционной культуры, взгляд на отчётливо этнически маркированные её элементы как на «пережитки прошлого» или «внутреннюю экзотику» на фоне «победного шествия социализма» [2].

Образ украинской традиционной культуры, существующий сегодня, представляется результатом длительного дискурсивного конструирования.

Литература:

1. *Литература украинского фольклора. 1777-1900. Опыт библиографического указателя.* /Сост. Б.Д.ГРИНЧЕНКО. Чернигов: Земская типография, 1901. 322 с.
2. СОКОЛОВСКИЙ, С. Бремя традиции: прошлое в настоящем российской антропологии. В: *Антропологический форум*, 2011, №15, с. 205-220.

Рекомендовано

Наталья ПЕТРОВА, канд. ист. наук, доцент

ШТАМПОВАННЫЙ ОРНАМЕНТ НА АТТИЧЕСКОЙ ЧЕРНОЛАКОВОЙ КЕРАМИКЕ ИЗ ОЛЬВИИ

*Ирина ЧЕЧУЛИНА, Киевский национальный университет
им. Тараса Шевченко, Украина*

В античных государствах Северного Причерноморья находки аттической чернолаковой керамики являются одними из самых важных. Особенно значимой считается чернолаковая посуда со штампованным орнаментом, так как именно штамп позволяет установить наиболее точную датировку керамики. Поэтому важно определить точную классификацию, типы и виды штампов как основу для дальнейшей датировки отдельных археологических объектов.

Штампованный и врезной орнаменты – наиболее распространенный способ орнаментации чернолаковой керамики, которую начали использовать в Афинах в середине V ст. до н.э., преимущественно на керамике открытого типа.

Вероятно, что мастера адаптировали технику украшения металлургической посуды, а некоторые из орнаментов взяты из элемен-

тов классической афинской архитектуры середины V ст. до н.э. Таким образом, изначально врезной и штампованный орнаменты использовались в дополнение к росписям ваз. Сама техника довольно проста – использовали резец, линейку, циркуль и специальный керамический штамп с нанесенным на нем орнаментом.

Штампы всегда в разных вариациях состоят из пальметок, колец, геометрических фигур, линий и точек. Для V-IV ст. до н.э. характерны одиночные штампы, выполненные одним движением. Мастер, который сделал штамп некачественно, мог сделать его повторно, именно поэтому некоторые элементы орнамента могут выглядеть неопрятно. Штамп выполнялся круговыми движениями. При сильном надавливании орнамент становился более рельефным и объемным. Считается, что это был признак массового производства, более дешевого и быстрого. Чем изображение более тонкое и изящное – тем более точными и короткими движениями мастер наносил его. Расцвет этого стиля орнаментации приходит на 440-430 гг. до н.э.

Все типы штампованного орнамента условно можно разделить на следующие: с пальметками, лотосом, листьями плюща, оливковой ветвью, меандром, треугольниками.

Орнамент из ов – наиболее ранний, он использовался с конца V ст. до н.э. в комбинации с другими элементами – линиями, точками и пальметками. Последние можно встретить почти на каждой вазе. Исключительно для V ст. до н.э. характерны изображения лотоса, листьев плюща и оливковой ветви. Они встречаются довольно редко, как и орнаментация керамики открытого типа – амфорисков и лекифов, которые могли украшать меандром. К наиболее уникальным элементам относятся «бриллианты», вероятно стилизованные изображения каких-нибудь подвесок, и равносторонние, заштрихованные внутри треугольники, которыми украшали канфары в середине V ст. до н.э.

Следует отметить, что для ольвийской коллекции аттической чернолаковой посуды характерны те же черты, что и для классических афинских находок. Среди проанализированного материала чаще встречаются орнаменты на керамике открытого типа – на киликах, канфарах, скифосах. Штампованный орнамент на мис-

ках представлен посудой 430-350 гг. до н.э. Наиболее популярные элементы для этого типа керамики – центральная розетка из пальметок и окружности из ов. Подобными элементами украшали килики типа «болсал» в 20-х гг. V ст. до н.э. Чаще встречаются штампы в придонной части чашеобразных скифосов, которые датируют 420-350 гг. до н.э. Почти все фрагменты имеют розетку из пальметок, которые соединяются с рядами насечек, ов, очень редко появляются стилизованные изображения листьев. Подобные элементы наносились в придонной части чашевидных канфаров, одноручных чаш и тарелок с валикообразным венчиком конца V – IV ст. до н.э. Следует отметить, что со временем орнаменты становились более стилизованными, упрощенными, что хорошо иллюстрирует материал III ст. до н.э.

Среди открытых чаш со штампами отличаются килики «утонченного типа», которые справедливо считают наиболее изысканными, орнаменты геометрически правильные, четкие, симметричные. В центре орнамента изображают розетку из пальметок, вокруг которой идет круг из ов, насечки в форме листьев, либо звезду с исходящими из нее лучами. Орнамент мог идти в несколько уровней, например, правильная звезда посередине, вокруг – ряд пальметок или концентрические круги, меандр по кругу, следующий уровень – ряд перекрестных линий, создающих сетку, вокруг либо обычный круг, либо круг из ов.

Среди ольвийского материала наиболее редко встречаются изображения лотоса и плюща, известные по фрагментам 425 - 400гг. до н.э.

Таким образом, аттическая чернолаковая керамика является одним из хронологических маркеров при датировке отдельных комплексов. Кроме того, находки из Ольвии позволяют сделать выводы как о распространении этого вида керамики в регионе, так и о характере и динамике импорта из Афин в Ольвию.

Библиография:

1. SPARKES BRIAN, A., TALCOTT, LUCY, RICHER, GISELA, M. A. // The Athenian Agora. Vol. 12. Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C. Part 1. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1970. 466 p.
2. TALCOTT, LUCY, Attic Black-Glazed Stamped Ware and Other Pottery from a Fifth Century Well // Hesperia, Vol.4, №3. The American

Excavations in the Athenian Agora: Seventh Report. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1935. P.476-523.

3. GILL DAVID W.J. Stamped palmettes and an attik black-glazed oinochoe // Oxford Journal of Archaeology. Vol.9, issue 3. 1990, P.369-372.
4. CORBETT P., Palmette stamp from an Attik B.Glaz. Workshop // Hesperia, Vol.24. Princeton: American School of Classical Studies at Athens, 1955, P.172-186.
5. ЕГОРОВА, Т.Е. Чернолаковая керамика IV-II вв. до н.э. с памятников Северо-Западного Крыма. Москва: МГУ им.М.В.Ломоносова, 2009. 256 с.
6. ЕГОРОВА, Т.Е. Предварительный анализ комплекса чернолаковой керамики VI-II вв. до н.э. из раскопок Пантикапея 1945-1992 гг. В: *Древности Боспора*. Т.18. Москва: 2014, с.174-195.

Список иллюстраций:

Рис.1.Штампованный орнамент на миске с отогнутым наружу краем (0-46-2461)

Рис.2. Штампованный орнамент на чашеобразном скифосе (0-58-2349)

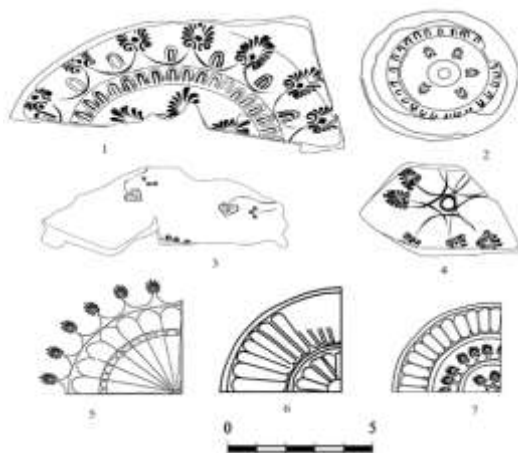
Рис.3. Штампованный орнамент с изображением плюща (0-62-3679)

Рис.4. Штампованный орнамент на кубкообразном канфаре (0-38-671)

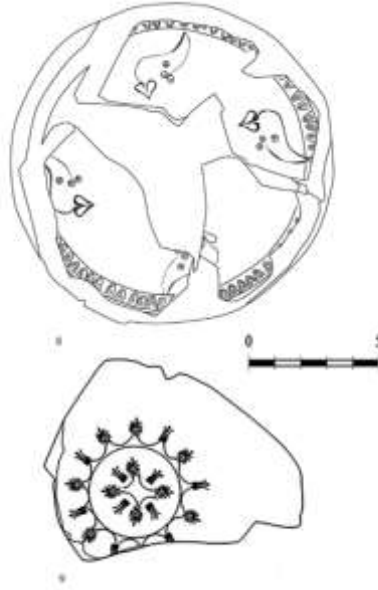
Рис.5-7. Штампованный орнамент «изысканного стиля» (0-46-1292, 0-61-б/н, 0-2014-Р-25/1557)

Рис.8. Штампованный орнамент с изображением плюща (0-2011-Р-25-17856)

Рис.9. Штампованный орнамент с изображением лотоса (0-58-823)

*Рекомендовано
Евгений СИНИЦА, кандидат исторических наук*

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПАРТИИ И ДЕЯТЕЛИ БЕССАРАБСКОГО ЗЕМСТВА

Сергей СЫЧЁВ, факультет истории и философии

Земство как орган местного самоуправления, существовавший в Бессарабии в период с 1868 по 1918 гг., представляет особый интерес на сегодняшний день. Обладая по закону только хозяйственной компетенцией, эта структура была включена и в политические процессы. Наблюдая за сегодняшними политическими событиями, следовало бы актуализировать прошлый опыт и сопоставить современную ситуацию с той, что была более века назад.

Тема хорошо раскрыта в историографии, но недостаточно для того, чтобы с уверенностью говорить о полном понимании сути земских учреждений. Из современников земств, живших в ту эпоху и являвшихся очевидцами земской жизни, можно назвать

Б.Веселовского, С.Приклонского, бессарабского губернатора С.Урусова, земских деятелей П.Леонарда и П.Горе. Советская историография в этом вопросе представлена трудом И.Будака, а современная молдавская историография по данной тематике отражена в работах Л.Коадэ.

Земство в Бессарабии было одним из тех институтов, где весь пореформенный период помещики были в абсолютном большинстве по отношению к другим категориям населения, а земская управа с самого начала и до последних дней своего существования состояла исключительно из дворян. М.Ревва сравнивал введение земств со «старым бюрократическим вином, разбавленным жиденькой водицей самоуправления», а со временем и вовсе говорил, что «это не есть даже самоуправление, а какое-то самоуправство дворянской партии».

В конце '80-х годов XIX в. агроном М.Неручев свидетельствовал, что «ни условия развития народа, ни условия его материального благосостояния ...бессарабских гласных не занимают». Для дворянских «партий» земства являлись оружием в их руках и одновременно служили филиалом дворянских собраний. По выражению А.Недолина, Бессарабское земство – это *alter ego* бессарабского дворянства. Вся Бессарабия находилась, по мнению Б. Веселовского, в руках нескольких фамилий, связанных родственными узами, и если в одном месте побеждала какая-либо из них, то и в других происходило то же самое. Победившая на выборах партия, как правило, отстраняла свою соперницу от всех должностей. Между собой вели борьбу 2 партии: «*Старогреческая*» и «*Молодая Бессарабия*».

Один из корреспондентов газеты «Одесский вестник» очень примечательно заметил, что «Старогреческая партия» – это партия крупных землевладельцев, гордящихся своим состоянием и погружённых в созерцание собственного совершенства, считая свой род чуть ли не от Комненов или Палеологов. Из-за малочисленности они искали людей, которые могли бы им слепо повиноваться. Здешные олигархи раздают таким людям различные блага за услуги, а сами удовлетворяют своё честолюбие в должностях. «Молодая Бессарабия» не отличалась более современными методами и также использовала подкуп гласных для

получения власти. Помощник начальника бессарабского губернского жандармского управления в своём обзоре за 1886 год писал, что «лица, стоящие в управлении земствами, полностью поглощены партийными интересами, заключающимися в том, как бы получить должность». Для этого они могут посредством подкупа удалить другое лицо, более полезное для дела, но не имевшее средств дать взятку.

В '80-х годах XIX в. «Старогреки» полностью побеждают «Молодую Бессарабию» и всецело захватывают власть, изгоняя оппонентов из всех властных органов, лишая их рычагов влияния.

В земствах нередкими были родственные связи. И одной из влиятельнейших семей были Крупенские. Если в 1881г. их было 2, то в 1902 уже насчитывалось 6. По мнению П.А. Крушевана, непримиримого противника Крупенских, их «клан» не только узурпировал полномочия земства и подавлял всякую неугодную инициативу, но создал режим «дикого восточного деспотизма» в Бессарабии. Губернатор С.Урусов в своих воспоминаниях делится тем, что семья Крупенских играла огромную роль и отчасти давила прочих общественных деятелей, за что их не любили, обвиняя в некоторой семейной исключительности. Однако в вопросах расширения местного самоуправления они отчасти оставались либералами.

Барон Стюарт как либеральный деятель старался идти в сторону демократизации земств. Пуришкевичи, благодаря своему состоянию, имели немалое влияние, а вкуче с ним и плохую репутацию. Лисовские оставались прогрессивной оппозицией, получавшей отпор со стороны земства на свои предложения. После 1881 г. партия Лисовских потерпела поражение и перешла к Крупенским. П.Горе и А.Котруцэ оставались в земствах борцами за национальные идеалы и отстаивали право на использование молдавского (румынского) языка.

Семейные узы создавали условия для злоупотреблений. Ярким случаем стал председатель Оргеевской земской управы Козак, похитивший все деньги из кассы уездного земства. Когда об этом стало известно земскому собранию, он застрелился.

Анализируемые опубликованные работы и архивные источники позволяют заключить, что Бессарабское земство – явление до-

вольно интересное, но ещё далеко не изученное. Исследованию подлежит ещё ряд аспектов, связанных с этим институтом власти. Данные тезисы лишь несколько отразили феномен земства, нуждающегося в дополнительном осмыслении.

Рекомендовано

Валентин ТОМУЛЕЦ, докт. хаб., проф. унив.

RESPONSABILITATEA UMANĂ ÎN CONTEXTUL REEVALUĂRII LIBERULUI ARBITRU

Costică SÎRBU, Facultate de Istorie și Filosofie

Dintre sintagmele filosofice, cele de *liber arbitru și responsabilitate umană* par a fi printre cele mai complexe, în ciuda vechimii și a analizei frecvente, ele rămân a fi mereu actuale, dar niciodată lămurite până la capăt. Acești termeni sunt deseori preluați de către cercetătorii din alte domenii, care îi folosesc după cum cred de cuviință. Fiind doi termeni cu implicații enorme în filosofie, teologie, antropologie, psihologie și alte discipline socioumane, acestora le-au fost oferite mai multe semnificații, în funcție de contextul în care au fost utilizați, cu toate acestea, nu și-au epuizat tensiunea semnificațiilor care apar atunci când sunt analizați în corelație cu alți termeni sau în anumite teorii complexe. Pentru a evita neînțelegerile, definim liberul arbitru ca fiind libertatea de a alege și de a acționa în conformitate cu propria dorință. Dacă ființei umane îi este proprie libertatea de alegere și de acțiune, atunci cu necesitate apare și responsabilitatea. Prin responsabilitate umană înțelegem necesitatea de asumare a răspunderii față de consecințele apărute în urma alegerilor sau acțiunilor făcute de ființa umană. Complementaritatea acestor concepte condiționează studierea în paralel a acestora, făcând cercetarea mai eficientă.

În lucrarea *Existențialismul este un umanism*, filosoful francez Jean-Paul Sartre (1905-1980) susține că „omul este condamnat să fie liber”. La prima vedere s-ar părea că în această afirmație noțiunile „condamnat” și „liber” se contrazic reciproc, dar în urma unei analize minuțioase înțelegem că Sartre sugerează faptul că, prin libertatea sa, omul este condamnat să fie responsabil de rezultatul acțiunilor sale liber consimțite. El este liber să voiască și să gândească ce vrea, să vorbească și să acționeze cum vrea, dar, dacă prin gândirea și voința

sa el își poate afecta doar propria persoană, atunci prin vorbirea și acțiunile sale el poate afecta și lumea înconjurătoare. Voința și gândirea sunt particularități ale libertății interioare, în mintea sa, omul poate alege dintre multitudinile de căi (ale voinței și gândirii), asemenea unei corăbii aflate în largul mării care poate fi direcționată pe o infinitate de căi. În cazul vorbirii și al acțiunii omul este limitat, aici apare acea libertate exterioară care este limitată și de constrângerile din exterior, și deci și responsabilitatea umană este extinsă și în exterior, astfel alegerile umane sunt strict condiționate de limitele impuse din exterior, asemenea unui automobil care se află într-o intersecție și poate merge doar pe căile care îi sunt puse la dispoziție. Concluzionând putem spune că omul este liber în lumea sa interioară și responsabil în fața conștiinței proprii, iar în raport cu lumea exterioară omul este mult mai constrâns și trebuie să fie mult mai responsabil în fața societății.

Pe parcursul istoriei au existat mai multe voci care au negat existența liberului arbitru, în consecință negând și responsabilitatea umană, dar abia în a doua jumătate a sec. al XX-lea au fost efectuate primele experimente care pretind a demonstra inexistența liberului arbitru. Patrick Haggard, unul dintre cei mai buni specialiști în neuroștiință din Marea Britanie, a demonstrat că prin stimulare magnetică transcraniană se poate acționa asupra unor neuroni care sunt responsabili de activitatea motorie a degetelor, obținând astfel o mișcare involuntară. După cum susține savantul, rezultatul experimentului pe care l-a desfășurat este o demonstrație că „omul este o mașinărie” lipsită de liberul arbitru. Prin stimulare magnetică se pot obține anumite mișcări involuntare, însă procesele complexe care se desfășoară în interiorul creierului uman nu pot fi manipulate electromagnetic, omul are o *instanță* superioară care determină prin propria voință efectuarea unor acțiuni complexe.

Cercetătorul american Benjamin Libet (1916-2007) a fost printre pionierii din domeniul neuroștiinței care au testat experimental ipoteza inexistenței liberului arbitru. În experimentul său, Libet a urmărit activitatea neuronală din cortexul voluntarului, oferindu-i în prealabil indicații de a se uita la ceas în momentul în care va conștientiza că a decis să apese pe butonul pus la dispoziție. După prelucrarea datelor, Libet a concluzionat că zona neuronală responsabilă de mișcarea

degetului (momentul apăsării pe buton) era activă cu trei secunde înainte ca voluntarul să conștientizeze că urmează să apese pe buton. Libet și alți cercetători s-au grăbit să declare inexistența liberului arbitru, uitând de conștientul pe care îl posedă ființa umană. Distincția pe care o face Sigmund Freud (1856-1939) dintre conștient, subconștient și inconștient sugerează faptul că acțiunile care își au originile în inconștient și în cea mai mare parte a subconștientului nu sunt libere, dar pot deveni atunci când intervine partea superioară a subconștientului și conștientul care cenzurează pulsunile și acțiunile ce sunt supuse analizei conștiente. Conștientizând, probabil, această capacitate de veto a conștientului, Libet a repetat experimentul, solicitându-i voluntarului să renunțe la apăsarea butonului în momentul în care devine conștient că vrea să-l apese. Rezultatul a demonstrat că omul are capacitatea de a alege liber și este responsabil de propriile acțiuni. Sartre afirmă că „nimic nu este impus, deoarece mai există întotdeauna soluția alternativă a abandonului sau a sinuciderii”, dar nu e asta soluția, îndemnul este de a deveni conștienți și mai responsabili.

*Recomandat
Eugenia BOGATU, dr., conf. univ.*

DESPRE VALOAREA PERSONALĂ ȘI BRANDING PERSONAL

Ruxanda CONSTANDACHI, Facultatea de Istorie și Filosofie

Imaginea pe care o creăm despre noi înșine și pe care o promovăm este la fel de importantă ca valorile personale care stau la baza ei. Pentru a ne crea propriul brand este nevoie de atitudine, vizibilitate, de a ieși în evidență, a fi distinct. Suntem percepuți și văzuți așa cum vrem să fim percepuți și văzuți. În prezent, este un mare avantaj pe care social-media ni-l pune la îndemână și de care trebuie să profităm din plin. Prin simplul fapt că este mult mai ușor să comunicăm cu oamenii, putem ajunge la un număr considerabil de mare de oameni cu un minim de efort, cu un singur click, suntem puși față în față cu o alegere foarte importantă. Vrem să fim vizibili sau vrem să rămânem în umbră? Este adevărat că și din umbră se pot face schimbări, însă

pentru o schimbare cu adevărat importantă și majoră, una la nivel de societate, este nevoie de vizibilitate.

Valoarea personală reprezintă valoarea intrinsecă și extrinsecă a unei persoane, a unei organizații sau a unei entități mai mari, și este dată de toate caracteristicile ce definesc un individ sau o entitate. Poate fi vorba aici de valori morale, spirituale, tradiționale, culturale. Sunt valori bine înrădăcinate și recunoscute la nivel general. Prin valoare, se stabilește poziția omului în societate, iar împărtășind sau neîmpărtășind anumite valori, ne stabilim apartenența la un anumit grup social. Confruntând valorile noastre cu ale altora, ne alegem partenerii de afaceri, de discuție sau de viață. Fiecare are o serie de principii adânc înrădăcinate în caracterul său, care îi spun cum ar fi bine să-și trăiască viața în așa fel încât să fie în armonie cu propria persoană. Tot ceea ce ne este drag în viață poate fi numit o valoare. Atunci când valorile în care credem în interiorul nostru diferă de cele conform cărora trăim, apare un conflict de valori. Acel conflict duce la un dezechilibru ce produce frustrare sau neîmplinire. Consider că cea mai bună cale de a obține ceea ce vrem în viață este de a stabili care sunt valorile noastre personale și a ne da silința să trăim în concordanță cu ele. Atunci când înțelegem ce e important pentru noi, e mult mai simplu să știm de ce să facem sau, dimpotrivă, să nu facem un compromis. Foarte puțini sunt cei care înțeleg cât de important este să învețe despre ei înșiși, despre ce este esențial în viață pentru ei și cum să ia decizii în conformitate cu dorințele lor, deoarece ceea ce pare important pentru unii poate irosi cei mai frumoși ani ai vieții altora.

Branding-ul personal reprezintă imaginea pe care o afișăm și o promovăm atunci când am ales să fim vizibili în loc să rămânem în umbră. Mai întâi de toate, pentru a promova o imagine benefică, este nevoie ca aceasta să se bazeze pe niște valori bine stabilite și recunoscute pe plan larg. Trăim într-o societate în care diferențierea este esențială atât pe plan profesional, cât și personal. Angajatorii aleg candidați care au ceva în plus față de ceilalți, ceva mai valoros. Sunt apreciate abilitățile mai dezvoltate și competențele mai ridicate, iar marile companii recrutează oameni competenți, care și-au construit de-a lungul timpului branduri personale de succes. Termenul de brand personal a fost folosit pentru prima dată de către Tom Peters în 1997 într-un articol intitulat "The brand called you", apărut în revista „Fast

Company””. În acest articol T.Peters afirmă că fiecare om este un brand și are oportunitatea de a ieși în evidență și că nu numai produsele de consum ale companiilor cu bugete mari de marketing sunt branduri. Un alt autor, Ryan Frischmann, vede brandingul personal ca procesul prin care indivizii și antreprenorii se diferențiază și ies din mulțime prin identificarea și valorificarea potențialului, fie profesional sau personal, evidențiindu-l prin mesaje coerente și relevante prin intermediul rețelelor sociale pentru a atinge un anumit obiectiv. În acest fel indivizii pot să-și câștige renume de experți într-un anumit domeniu, pot să-și consolideze reputația, să avanseze în carieră și să câștige credibilitate și încredere.

Indiferent de vârstă, de poziție, de businessul în care ești, toți oamenii trebuie să înțeleagă necesitatea brandului. Ești șeful propriei tale companii, iar ca să fii într-un business, în ziua de azi, cel mai important lucru este să te autopromovezi corect. Brandul personal este un element important prin care te poți diferenția de ambalaj și îți poți prezenta propria expertiză și experiență care te definește pe tine ca expert în domeniul în care lucrezi. Un management al brandului cere o înțelegere profundă a sinelui. În afaceri și în viață, calitățile și caracteristicile care te fac unic sunt adeseori cei mai buni aliați. Alegerea de a fi vizibili sau de a sta în umbră aparține fiecăruia dintre noi. Însă avantajul, dacă alegem să fim vizibili, este mai important decât ceea ce obținem prin rămânerea în anonimat. În primul rând, este nevoie să ne facem cunoscuți. Nu este de ajuns să fim valoroși, să cunoaștem multe lucruri, atâta timp cât nu le împărtășim cu alții. Iar în al doilea rând, și acesta credem că este cel mai mare avantaj, îi încurajăm pe ceilalți, prin exemplul personal, să facă la fel.

Recomandat

Anghelina SUCEVEANU, dr., conf. univ.

ÎNȚELESUL PRIMAR AL EDUCAȚIEI ȘI RESEMNICĂRILE ULTERIOARE

Vasile VÎSOȚCHI, an. II, Facultate de Istorie și Filosofie

La prima vedere, titlul prezentării date pare să trădeze ipoteza existenței unei educații originare, de care – de bine, de rău – ne-am îndepărtat pe parcursul istoriei. O astfel de ipoteză ar presupune, cel puțin, formularea prealabilă a unor serii de întrebări, cum ar fi: întrebarea cu privire la esența, alias *eidos-ul*, educației; întrebarea cu privire la origine; raportul dintre acestea etc. Toate aceste chestionări își au rostul lor – nu în ultimul rând, de a arăta că aici nu-i nicidecum vorba despre un alt mit al genezei și al decăderii – și merită pe deplin să le acordăm atenție. Însă reflecțiile noastre le va lua în considerație doar în mod implicit, fără o formulare amplă a problemei, întrucât căutarea noastră este ghidată de un alt lucru. Ajungem așadar să conturăm treptat câmpul cercetării noastre, precum și întrebarea centrală care o animă. Astfel, ceea ce noi urmărim nu se referă la vreo paradigmă formală a educației și, prin asta, nu ne atingem de problema metodologiei pedagogice – acestea ne interesează mai puțin aici. În schimb, parcela care ni se deschide și pe care ne vom întemeia considerațiile va fi cea a facticității, deci a ceea ce-mi este de fiecare dată propriu mie, unde eu îmi sunt prezent (mie) în chipul celei mai proprii ființe ale mele „și nicidecum în mod primar, ca *obiect* al intuiției și al determinării prin intuiție” [1, p.33]. Acesta e și locul din care ne vom desfășura expunerea cu privire la educație. Să tragem deocamdată concluziile: reflectând din însuși miezul facticității, nu putem privi educația ca pe un *obiect* exterior nouă, despuindu-l și întorcându-l pe toate fețele într-un mod „obiectiv”. Educația e o posibilitate, proprie nouă, de a fi. Nu putem observa dintr-o parte procesul nostru educativ, întrucât suntem din plin angrenați în el. De aceea, nici nu putem să reflectăm educația ca pe ceva separat de ființa noastră, care-i de fiecare dată factică. Astfel, nu-i putem analiza determinațiile ei, tot așa cum nu putem ieși din noi înșine pentru a ne privi din afară.

Întrebarea propriu-zisă de la care pornim, o formulăm astfel: în cadrul unui proces educativ, cum putem ști dacă avem parte de o educație veritabilă, altfel zis, de o educație care nu-și eludează propriul scop?

(Scopul educației este ceea ce înțelegem a fi definitoriu și esențial în ea, adică ceea ce stă la temeiul educației, originea sa.)

(„Origine înseamnă aici acel ceva prin care și de la care pornind un lucru este ceea ce este și este așa cum este. Numim ceea ce este ceva, în felul în care este, esență a sa. Originea unui lucru este proveniența esenței sale.” [2])

Or, în acest caz ni se cere, întâi de toate, chestionarea prealabilă a înseși mizei educației. Însă cum putem ști care este scopul educației și, astfel, cum ajungem la originea acesteia, dacă am exclus din capul locului orice punct de referință exterior? Răspunsul rezidă cumva în chiar formularea întrebării: educația nu-și este niciodată suficientă sieși, ea mereu e în vederea a ceva. Antichitatea greacă, bunăoară, și-a conceput *paideia* (termenul elin pentru desemnarea educației) în vederea educării omului bun (*agathos*) și frumos (*kalos*) – *kalokaghatia*. Latinii, putem presupune, au întrevăzut drept unica ființă ce poate fi educată întru idealul etic și estetic ca fiind omul, traducând *paideia* prin *humanitas*. Cu alte cuvinte, educația este în vederea educării Omului.

Nu putem însă educa pe cineva în vederea unui ideal uman, al acelui Om generic, decât știind în prealabil spre ce mergem. Dar totodată vedem că acest ideal uman nu e decât rezultatul însuși al actului educativ. În încercarea de a scoate în evidență specificul educației originare, cea care nu se eschivează de la mizele sale, am ajuns la acest cerc hermeneutic.

Felul în care putem depăși acest cerc este să recunoaștem că nu știm ce este Omul. Unei atari recunoașteri îi stă în putință demistificarea pedagogiei restrictive, cea care își face regulă din așezarea discipolului într-o matrice prestabilită, tăind ceea ce nu se încadrează în limitele ei și alungind acolo unde nu-i suficient. Spre deosebire de această practică procustiană, educația originară are ca miză înțelegerea, și nu simpla învățare, conștientizarea, și nu simplul fapt de a ști, dezvăluindu-și, astfel, caracterul ei maieutic.

Referințe:

1. HEIDEGGER, M. *Ontologie. Hermeneutica facticității*. București: Humanitas, 2008.
2. HEIDEGGER, M. *Originea operei de artă*. București: Humanitas, 2011.

Recomandat

Alexandru LUPUȘOR, lector universitar

ANTROPOLOGIE POSTORGANICĂ ȘI TRANSUMANISM

Valeria CAVAȚI, an. III, Facultate de Istorie și Filosofie

Antropologie virtuală, antropologie tehnologică, antropologia cyberculturii, antropologia culturii artificiale, antropologie postumană și multe alte variante (inclusiv antropologie postorganică), veți găsi în literatură referitor la un domeniu nou al preocupării antropologului. Postorganic și/sau postuman sunt termeni folosiți curent de antropologii culturali pentru a desemna aria care studiază impactul tehnologiilor digitale în condițiile sociale contemporane.

În 1991 David Tomas a scris: „S-ar putea de văzut contururile unei forme postorganice a antropologiei, în curs de dezvoltare, în contextul spațiului virtual, o antropologie în mod specific angajată în rezolvarea problemelor legate de ingineria formelor de inteligență cyberspațială opusă omenirii convențional umaniste, moderniste și postmoderniste”. Ca o formă de „științe aplicate” tehnologia este considerată a fi autonomă de societate și ca o valoare neutră, deoarece nu este văzută nici ca bine, nici ca rău în sine, nu poate fi acuzată de modul în care oamenii folosesc produsele ei.

Instituționalizarea antropologiei științei și a tehnologiilor a avut loc în perioada anilor 1992-1993 la întâlnirea anuală organizată de Societatea de Studii Sociale a Științelor, care a încercat să creeze un Comitet de Știință în cadrul AAA. La această întrunire au fost discutate teme ca: antropologia cyborgului, cybercultura, bariere culturale în folosirea inovațiilor tehnologice, comunități virtuale, consecințe ale tehnologiei informării interactive pentru cultură și educație, femeia și cyborgul. Arturo Escobar în articolul său „Welcome to Cyberia” menționează: „nu este întâmplător faptul că acestea au atins o proeminență simultan”. În timp ce calculatorul și tehnologiile de informare aduc, cu privire la un regim de tehnosocialitate, un amplu proces de construcție socioculturală pusă în mișcare cu ajutorul noilor tehnologii, biotehnologii – dau naștere biosocialității, o ordine nouă pentru producția vieții, naturii și a corpului prin invenții tehnobiologice. Acești factori întruchipează realizarea că trăim din ce în ce mai mult și ne producem în medii techno-bio-culturale structurate de forme novelistice ale științei și ale tehnologiei. Tot ei reprezintă niște concepte-cheie ale altui curent, numit TRANSUMANISM.

Acesta este o mișcare intelectuală și culturală care profetizează și lucrează în scopul transformării fundamentale a condiției umane prin dezvoltarea tehnologiei pentru a elimina îmbătrânirea și pentru a spori foarte mult capacitățile intelectuale, fizice și psihologice ale oamenilor. Scopul final este de a susține viața pentru totdeauna și, probabil, de a-i “învia” pe cei morți. Ideea din spatele transumanismului este dorința oamenilor de a se folosi de mașini nanometrice care să optimizeze inteligența, să repare celule, să vindece instant orice boală sau să sincronizeze procesele mentale cu computere superinteligente. Extrapolând legea lui Moore, adepții transumanismului presupun că în cei 100 de ani ai secolului al XXI-lea vom asista la o evoluție comparabilă cu 20 000 de ani precedenți, dacă se menține curba exponențială.

Totuși există nu doar adepți, dar și critici ai transumanismului. Spre exemplu, Olga Cetverikova consideră că transumanismul își are originile în umanism, care la rândul său este atomul unor principii ocultiste și gnostice ale elitelor masonice, mascate cu ajutorul raționalismului, pozitivismului și darwinismului aruncat spre digestive publicului larg. Dar există și oameni în afara oricăror idei religioase, ca spre ex. Alain de Botton, care propune crearea unui templu al ateilor unde printre alte probleme se va discuta și despre moralitatea roboților.

Cyberspațiul nu există în afara celor ce îl populează. Identitatea noastră în Rețea este o identitate simulată, susține Cristian Pralea în articolul său „Antropologie Postorganică”. Michael Heim în opera „The Erotic Ontology of Cyberspace” afirmă că realitatea virtuală are o esență ascunsă, „ezoterică”, iar această esență este concretizată de ceea ce reprezenta mitul Graalului pentru creștinătatea medievală – căutarea unui remediu, am putea spune, universal. Dincolo de diversele unghiuri de abordare a problemei însă, putem distinge o caracteristică esențială a lumii virtuale, și anume simularea/simulacrul.

Auzind aceste cuvinte, putem înțelege multe lucruri. Vom încerca să explicăm prin două exemple:

1) Triunghiul Penrose. Acest exemplu reflectă o simulare a imaginației, o simulare cognitivă produsă cu ajutorul iluziei optice.

2) Testul Turing. În cazul dat simularea reprezintă un adevărat artefact al experienței digitale și al realității virtuale.

Transumanștii propun soluția cyborgului, care ar funcționa în continua interacțiune în și cu simularea care seduce subiectul (fiind la rândul său subiect simulat), îl ține captiv și îi influențează direct identitatea. După cum afirmă Cristian Pralea, „Omenirea este supusă unei provocări”. Pralea consideră că rezolvarea constă în intenționalitatea simulacrului și formarea a ceea ce Roy Ascott încearcă să numească prin Ciberpercepție.

Putem adăuga că trebuie să revenim la grija de sine, astfel ca potențialul și slăbiciunile individului să nu fie canalizate de către altcineva în biopotere, precum încerca să ne avertizeze Michel Foucault.

Recomandat

Victoria VRABIE, lector universitar

ФЕНОМЕН АККУЛЬТУРАЦИИ В СОВРЕМЕННОМ МИРЕ

Михаил ЧЕБАНУ, факультет истории и философии

Сегодня процесс миграции людей в поисках лучшего места проживания, где человек мог бы ощущать себя защищенным и счастливым, по-прежнему сохраняется, как и тысячи лет назад. В этом явлении соприкосновения культур происходит обмен традиций, особенностей. Для характеристики этих контактов и их последующего изучения введено понятие *аккультурации*, в результате которой сложные культурные отношения дополняют друг друга лучшими продуктами, взаимно адаптируясь и достигая совместимости со средой.

Если в XX веке феномен аккультурации получил свое развитие на просторах Америки в процессе изучения слияния культуры Запада с индейскими и афро-американскими традициями, то XXI век ставит перед человечеством новый вопрос на тему разнообразия культурного наследия Земли. Миграция людей сегодня – это мультимиллионный трафик, изменяющий окраску «культурных пузырей». Особенно интересно обратить внимание на процесс взаимодействия культуры германо-франко-саксонской Европы с культурой стран передней Азии. Необходимо рациональнее рассматривать феномен аккультурации со всех ракурсов и выработать скорейшее решение, а также действовать в направ-

лении благополучной интеграции, пока культура-реципиент не сепарировалась от культуры-донора или наоборот, т.к. на данном этапе ситуация не сильно продвигается и находится в повисшем состоянии, вызывая очаги фрустрации у участников этого соприкосновения. Аккультурация не может ограничиваться синтезом культур в рамках одного фиксированного пространства, а представляет собой глобальный феномен, затрагивающий все человечество, в развитии которого элемент межкультурного взаимодействия играет особую роль.

В научном обороте термин аккультурация закрепился в первой четверти XX в. во время расцвета культурной антропологии, когда ученые М. Мид, Р. Линтон, Ф. Боас, А. Малиновский и др. занимались изучением контактов между культурой-реципиентом и культурой-донором на территории Северной Америки. В ходе изучения этой проблемы было выявлено три основных реакции культуры-реципиента: принятие – полное замещение старой культуры; адаптация – частичное изменение старой культуры; реакция – полное отторжение новой культуры. Появилась также новая проблема – "*культурный шок*", проблема приспособления одной культуры к другой, которая проявлялась в виде психических расстройств у переселенцев.

В процессе аккультурации человек вынужден одновременно решать две проблемы – сохранение своей культурной идентичности и включение в чужую культуру. Решение проблемы достигается разными стратегиями: *ассимиляцией* – когда человек полностью принимает ценности и нормы иной культуры; *сепарацией* – отрицанием чужой культуры при сохранении идентификации со своей культурой; *маргинализацией* – потерей идентичности с собственной культурой и отсутствием идентификации с культурой большинства; *интеграцией* – идентификацией как со старой культурой, так и с новой.

Если масштабировать процесс аккультурации на уровне отдельного человека, то он проявляется в усвоении знаний и навыков, необходимых для жизни в чужой культуре. Эффект аккультурации проявляется в виде изменений на различных уровнях. *Физические изменения*: новое место проживания, другой тип ведения хозяйства, урбанизация. *Биологические изменения*: новые

диетические особенности, незнакомые заболевания. *Политические изменения*: в ходе них недоминирующие группы попадают под определенный контроль и теряют часть своей автономии. *Экономические изменения*: уводят людей от традиционных занятий к новым формам работы, занятости. *Культурные изменения*: языковые, религиозные, образовательные и технические устои меняются, включая межгрупповые и межличностные отношения.

Важнейшей целью и результатом миграции является долговременная адаптация к жизни в чужой культуре, характеризующаяся стабильным изменением сознания в ответ на требования окружающей среды. Эта адаптация рассматривается в двух аспектах. *Психологическая адаптация* представляет собой достижение психологической удовлетворенности в рамках новой культуры. *Социокультурная адаптация* заключается в умении свободно ориентироваться в новой культуре и обществе, решать повседневные проблемы в семье, в быту, на работе.

Когда встречаются представители двух разных культур, то они, намереваясь найти общий язык, пытаются понять друг друга. Таким образом, аккультурация является индикатором прогресса в глобальном обществе. Она предполагает обучение нормам другой культуры, ознакомление с ее историческим наследием, позволяет найти эффективную технологию общения людей.

*Рекомендовано:
Ангелина СУЧЕВЯНУ, докт., конф. унив.*

Științe sociale

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

ACTUALITATEA TEMEI VS INTERESUL PUBLIC. STUDIU DE CAZ: DEZBATEREA TELEVIZATĂ ȚARA LUI DOGARU

*Vera PLEȘCA, Facultatea de Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

Spectacularizarea realității prin intermediul mass-mediei este fenomenul considerat și un secret de marketing mediatic, după care se ghidează majoritatea instituțiilor media naționale și internaționale. Această capacitate și putere de a spectaculariza realitatea social-politică se manifestă în mod deosebit în televiziune, coagulând în mesaj cuvântul, sunetul și imaginea. După cum menționează Gerard Namer, gândirea magică este cea căreia i se adresează dincolo de rațiune imaginile de televiziune; în acest mod emoționalitatea este afectată fără ca intelectul să fie capabil de a interveni [1, p.311].

Televiziunea din Republica Moldova pune pe tavă telespectatorului de astăzi emisiuni cu pretenții de a fi dezbateri și talk-show-uri, în realitate manifestându-se ca discuții/dezbateri TV. Or, aceste emisiuni televizate ne pot forma viziuni eronate față de formatul, conținutul emisiunii, față de realitatea vieții și interesul public veridic față de o anumită tematică pretinsă a fi actuală doar pentru că „așa a arătat la televizor”. Iar „ecranul nu este doar o interfață din sticlă și plastic, ci o fereastră deschisă spre lumi imaginare sau reale, demult apuse sau cât se poate de contemporane, tot atâtea «universuri paralele» care îi ajută pe oameni să trăiască puțin și viețile altor semeni, să retrăiască evenimente la care au participat cândva sau să creeze evenimente posibile doar în imaginație” [2, p.113].

Talk-show-ul, ca orice piesă de teatru, nu constă în problematizarea sau înțelegerea acesteia, ci are la bază un „conflict” în cadrul căruia „instanța mediatică construiește schimburile înscenării de confruntare, cu o vagă problematizare – cadru lipsit de limite precise care permite doar recentrarea numeroaselor digresiuni. Motivul controversării constă în faptul că participanții în astfel de emisiuni sunt aleși în calitatea lor de tipuri combative sau de victime care își pot interpreta

perfect rolul care le-a fost oferit” [3, p.110]: să plângă atunci când nu o pot face sau să „aprendă focul” atunci când nu mai sunt chibrituri. Talk-show-ul reprezintă acea punere în spectacol a cuvântului care poate să sensibilizeze și să emoționeze spectatorul chiar dacă acesta este dezlănțuit.

Dezbaterea TV reprezintă o formă organizată în așa mod încât să scoată la iveală adevărul, chiar dacă acesta are o configurare aparte în raport cu tema problematizată. În cadrul dezbaterii are loc o confruntare acerbă între participanții ei, o confruntare a unor idei/concepții diferite asupra subiectului discutat. Contribuind la încingerea atmosferei de spectacol, în ajutor vine modul de organizare a emisiunii, gesturile invitaților și punerea lor în scenă. Astfel, putem afirma cu toată certitudinea că dezbaterea corespunde unei puneri în scenă a cuvântului, aptă să contureze o viziune relativ rațională a „descoperirii adevărului” [3, p.112].

Discuția TV este o conversație liniștită între interlocutori care examinează, pun în discuție aceeași problemă și încearcă să o evalueze împreună pentru a identifica modalități de soluționare a acesteia [4, p.30].

Țara lui Dogaru, difuzată de „Publika TV”, este prezentată drept un talk-show unde sunt abordate subiecte importante pentru oameni, punând în dezbatere probleme sociale, politice, economice care ne marchează ziua. După părerea noastră, această emisiune nu corespunde parametrilor adecvați talk-show-ului, ci este mai degrabă o dezbatere TV, care uneori degenerază în discuție cu prezentarea unor informații și explicații la o anumită problemă socială prin intermediul invitaților. Aici vom întâlni rar polemici ca atare cu toate formele spectaculosului unei dezbateri, cu atât mai mult al unui talk-show. Mai degrabă, se atestă o formă educativ-informativă tipică discuției TV.

Pornind de la părerile experților prezente în literatura de specialitate, ce țin de realizarea, structura și caracteristicile emisiunilor televizate, în special a talk-show-ului TV și, totodată, de subiectivismul și obiectivismul mediatic la nivelul actualității media vs interesul public, am observat în emisiunile de talk-show *Țara lui Dogaru* de la Publika TV diverse abateri, atât din punctul de vedere al structurii, cât și al desfășurării pretinsului talk-show: lipsa spectatorilor în studio, actualitate și pseudoactualitate, lipsa spectaculosului și a polemicii

care trebuie să fie prezentă conform rigorilor unei dezbateri la unele teme, pentru care nu întotdeauna există un interes public larg, știrbind astfel din actualitatea și noutatea ei. Deși regulile nu sunt „bătute în cuie” și ele există pentru a fi încălcate ca ulterior să fie descoperite noi tendințe media, totuși, se atestă o îndepărtare de la rigorile unei dezbateri, cu atât mai mult ale unui talk-show TV, în cazul dat, *Țara lui Dogaru*. Această derogare influențează desfășurarea unei emisiuni complexe din punct de vedere organizațional, provocând astfel apariția unor hibridi care nu sunt nici pe departe ceea ce pretind a fi. De altfel, se omite partea cea mai importantă în realizarea emisiunii – dialogul, atacurile spectaculoase. Or, neglijarea acestei componente, în funcție de problema discutată, de actualitatea subiectului și interesul publicului, duce la rezultate așteptate, în mare parte, cunoscute de public, care poate fi surprins doar de imprevizibil, spectacol, situații dramatice. Interesul spectatorului se naște nu din ceea ce i se prezintă la ecran, ci din faptul că telespectatorul are trăirea sentimentului de a avea acces la „acel ceva” care există în viața cotidiană unde acesta se regăsește de fiecare dată. Or, nevoia de transparență, de coparticipare, de coeziune socială sunt importante pentru un stat democratic. În acest sens, *Țara lui Dogaru*, realizând toate aceste misiuni, contribuind la bulversarea mai multor probleme de interes public larg, ar putea, în viziunea noastră, să exploateze mult mai eficient potențialul unei adevărate dezbateri televizate.

Referințe:

1. PĂNIȘOARĂ, I.-O. *Comunicarea eficientă*. Iași: Polirom, 2008. 422 p.
2. BĂLĂȘESCU, M. *Manual de producție de televiziune*. Iași: Polirom, 2003. 205 p.
3. CHARAUDEAU, P., GHIGLIONE, R. *Talk-show-ul. Despre libertatea cuvântului ca mit*. Iași: Polirom, 2005. 226 p.
4. ПАРФЕНТЬЕВ, Б. *Жанры аналитической и художественной тележурналистики*. Кишинэу: СЕР USM, 2016, 101 с.

*Recomandat
Dumitru ȚURCANU, dr., conf.univ.*

CIBERSPAȚIUL CA MEDIU NOU DE FORMARE ȘI COMUNICARE: OPORTUNITĂȚI ȘI PERICOLARE

*Evghenii STEPANOV, Facultatea de Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

Apariția spațiului informațional de alternativă, numit ciber spațiu, a substituit activitățile tradiționale și a condus la apariția anumitor tipuri de acțiune pozitivă, cu efecte constructive, precum și la apariția anumitor tipuri de acțiune negativă, cu efecte distructive. Ciber spațiul a generat noi forme de violență, fraude, escrocherii virtuale, care afectează grav entități reale și spații reale. Ceea ce îngrijorează cel mai mult este tocmai faptul că violența în spațiul virtual sau provocată de acest spațiu se amplifică și se extinde dincolo de hotarele virtualului. Delincvența cibernetică a devenit un fenomen al zilelor noastre, cu importante repercusiuni în viața socială cotidiană, pentru că rețelele de comunicare și calculatorul modern prezintă caracteristici specifice care sunt de mare utilitate pentru infractori. Ele implică variate dificultăți pentru potențialele victime și pentru aplicarea legii, determinate de: securizarea sistemelor, pluralitatea sistemelor hard și soft, lipsa de experiență a multor utilizatori, anonimatul comunicării, criptarea și mobilitatea internațională etc.

Computerul este un factor criminogen care, pe de o parte, pune la dispoziția conduitei criminale obiectul infracțiunii – informația, conținută și procesată de sistemele informatice, iar, pe de altă parte, – instrumentarul necesar pentru săvârșirea delictului cibernetic. Or, „el oferă un repertoriu deosebit de tehnici și strategii de înfăptuire a infracțiunilor, dar în același timp îmbogățește sfera criminalității cu noi infracțiuni” [1]. Astfel, în baza criteriului *rolului avut de sistemele informatice în comiterea infracțiunii* deosebim infracțiuni săvârșite cu ajutorul sistemelor informatice și infracțiuni săvârșite prin intermediul sistemelor informatice. Pentru infracțiunile din prima categorie sistemele informatice constituie un instrument de facilitare a comiterii unor infracțiuni. Este vorba de infracțiuni “tradiționale” perfecționate prin utilizarea sistemelor informatice. Pentru cel de-al doilea tip de infracțiuni, sistemele informatice constituie ținta infracțiunii, mai bine zis, informațiile și datele stocate în acest sistem.

Astfel, infracțiunile informatice pot fi definite drept orice infracțiune în care un calculator sau o rețea de calculatoare este obiectul unei infracțiuni, sau în care un calculator sau o rețea de calculatoare este instrumentul sau mediul de înlăptuire a unei infracțiuni. Lato senso, această definiție include toată paleta de fraude, nu numai de natură informatică, ce pot fi săvârșite cu ajutorul sistemelor informatice. În aceste cazuri, în sensul larg, au fost incluse și acele fapte în care sistemul informatic este pe post de instrument, precum utilizarea acestuia, de exemplu, la falsificarea banilor. Stricto senso, prin infracțiune informatică se înțelege orice infracțiune în care făptuitorul interferează, fără autorizare, cu procesele de prelucrare automată a datelor. Cel mai frecvent, infracțiunile informatice sunt orientate spre viața privată a indivizilor sociali, spre domeniul economic și spre securitatea națională.

Actualmente, în contextul extinderii infracțiunilor informatice, securitatea cibernetică devine unul dintre obiectivele majore ale gestionării ciberspătiului, care are menirea să prevină războiul cibernetic sau să minimizeze efectele acestuia. Războiul în ciberspățiu este diferit de conflictele armate tradiționale din cauza că el nu este localizat geografic și depășește atât dimensiunile spațiale, cât și pe cele temporale ale unui conflict clasic. Aceste caracteristici fac ca problema securității informatice să se extindă, să crească în amploare și să cuprindă noi și noi aspecte ale vieții socioeconomice.

Apărarea cibernetică solicită metode noi sau, cel puțin, îmbunătățite și net superioare celor existente în prezent pentru identificarea riscurilor la adresa securității spațiului virtual, or, „abordarea defensivă care este astăzi larg folosită pentru apărarea sistemelor informatice este inefficientă și, de aceea, atacurile cibernetică au o rată de succes semnificativă” [3]. V.-V. Patriciu susține că, în cazul incidentelor de securitate, acest fel reactiv de acțiune nu este suficient pentru protejarea sistemelor critice, deoarece poate duce la pagube ireversibile (furturi de date, compromiterea sistemelor, distrugerea acestora, afectarea imaginii organizației afectate etc.). Totodată, apărarea cibernetică solicită și măsuri proactive de securitate. „O altă abordare pentru protecția sistemelor informatice este securitatea ofensivă. Acest concept se referă la o organizație care își testează în mod activ propriile sisteme și găsește

vulnerabilitățile înaintea atacatorilor. Această abordare permite organizației să remedieze în mod proactiv problemele de securitate și să fie cu un pas înaintea atacatorilor” [3].

În prezent, ciberspațiul constituie un mediu foarte diferit, fără precedent, în care implementarea ultimelor realizări tehnice trebuie să meargă în paralel cu adoptarea de noi soluții juridice care să monitorizeze efectele negative ale impactului utilizării TIC [2] și să reglementeze acest domeniu, precum și cu adoptarea de noi coduri de etică care să autoreglementeze utilizatorii spațiului virtual.

Referințe:

1. DOBRINOIU, M. *Infracțiuni în domeniul informatic*. Disponibil: <http://e-crime.ro> (Accesat: 12.12.2015).
2. DRĂGĂNESCU, M. *Societatea informațională și a cunoașterii. Vectorii societății cunoașterii*. Disponibil: <http://www.racai.ro/~dragam> (Accesat 1.09.2015).
3. PATRICIU, V.-V. *Securitatea națională trebuie redefinită, luându-se în considerare impactul pe care-l au noile tehnologii TIC și noile riscuri de natură informațională*. Disponibil: <http://www.mta.ro/old/interviuCWpatriciu.pdf> (Accesat 10.03.2016).

Recomandat

Mariana TACU, dr., lector

FUNCȚIA DE INFORMARE ȘI MECANISMELE DE FORMARE A OPINIEI PUBLICE

*Marionela ADAM, Facultatea de Jurnalism
și Științe ale Comunicării*

Trăim într-o societate a cunoașterii în care informația reprezintă o forță deosebită, din motivul că: formează fluxul comunicațional în care se reflectă viața social-politică și economică a societății, distribuie produsul mediatic și asigură circuitul informațional, circuit ce catalizează dezvoltarea continuă atât a sistemului mass-mediei, cât și a societății în general.

În contextul comunicării de masă, informația reprezintă direcții și căi sigure de atingere a unor scopuri, fie de informare – generale, influențare și/sau chiar de manipulare – particulare.

În această ordine de idei, noutatea științifică a studiului de față vizează prezentarea detaliată a mecanismului de formare a opiniei publice și consolidarea acesteia, prin prisma funcției de informare.

Comisia internațională UNESCO definește în Raportul interimar asupra problemelor comunicării în societatea modernă (anul 1978) cinci funcții de bază ale mass-mediei, și anume:

1) *funcția de informare propriu-zisă*, care se bazează pe colectarea și difuzarea informațiilor;

2) *funcția de persuasiune, de interpretare*, legată de exercitarea controlului social;

3) *funcția de educație și de transmitere a moștenirii social-culturale*, ce are ca obiectiv educarea publicului prin informația de presă;

4) *funcția de socializare*, menită să faciliteze participarea indivizilor și a grupurilor sociale la viața publică;

5) *funcția de loisir și de divertisment*, care este foarte variată din perspectiva serviciilor oferite. Ea corespunde necesităților indivizilor de a se relaxa în timpul liber [1, p.129].

În parametrii cadrului funcțional mediatic, funcția de informare joacă un rol principal și este un element determinant, prezent și în cadrul celorlalte segmente, aceasta contribuie la formarea imaginii generale a mediului, influențând direct modul de percepere a lui de către public.

Datorită funcției de informare, mijloacele de comunicare în masă sunt considerate instrumente principale în procesul de formare a opiniei publice. Și aceasta deoarece ele:

➤ pot oferi simultan același flux de informații unui public larg, alcătuit din oameni foarte diferiți, dispersați, fără legături între ei;

➤ pot oferi acestora un centru comun de interes, subiecte de dezbateră similare, la un anumit moment;

➤ prin informațiile și comentariile puse la dispoziție, pot genera reacții identice ale unor publicuri total diferite [2, p.89].

Relația dintre mass-media și opinia publică este prezentată amplu și în cadrul teoriilor comunicării de masă. Printre cele mai relevante în cazul cercetării de față, se numără:

Teoria „Stimul – Răspuns”, care pornește de la ideea că mesajele ajung direct la receptor, fără a fi filtrate de anumiți factori culturali,

cum ar fi tradițiile, conceptele despre lume, sau de un factor social, ca indivizii, grupurile.

Teoria „Dependenței”, care presupune crearea unui climat de interdependență între noutățile pe care le emite mass-media și publicul larg. Sistemele politice, economice sau de altă natură din societățile moderne depind de mijloacele de informare în masă în vederea stabilirii anumitor conexiuni la nivel informațional și comunicațional.

Teoria „Spirala tăcerii” presupune că opiniile minoritare dintr-o societate tind să se alinieze celor majoritare, făcute publice și promovate prin intermediul mass-mediei.

Teoria „Agenda – setting” joacă un rol determinant în procesul de formare și influențare a opiniei publice, deoarece prin informațiile emise, instituțiile media încearcă să inducă ordinea de zi a discuțiilor publice.

În concluzie, pornind de la premisele teoretice expuse anterior, putem afirma că:

- Mass-media reprezintă o parte din nucleul central în procesul de supraveghere a mediului și constituie o condiție intrinsecă a funcționalității societăților complexe, cum sunt cele contemporane bazate pe informare și cunoaștere.

- Mijloacele de informare în masă conferă legitimitate problemelor, persoanelor, instituțiilor, activităților care intră în sfera publică.

- Mediile de comunicare pot deveni instrumente de persuasiune și mobilizare, propagandă, dar și manipulare.

- Mass-media creează și menține un anumit public și o anumită opinie publică prin „definirea” actualității și a stării opiniei, imprimând o anume dinamică în sfera opiniilor („majoritară” – „minoritară”, „dominantă” – „dominată”).

Referințe:

1. STEPANOC, G. *Introducere în studiul jurnalismului*. Chișinău: CEP USM, 2010.
2. TOFFLER, A. *Puterea în mișcare*. București: Artet, 1995.

Recomandat

Mariana TACU, dr., lector universitar

FENOMENUL MIGRAȚIEI ÎN MASS-MEDIA AUTOHTONĂ

Irina CHIVIRIGA, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

Societatea contemporană este caracterizată de informare, cunoaștere, viteză și de o serie de dinamici demografice fără precedent. Pentru a rezista în acest circuit este nevoie de o permanentă schimbare, ceea ce presupune acomodarea rapidă la tot ceea ce se întâmplă în lume.

Migrația ilegală a crescut, în ultimii 25 de ani, cu 50%. În prezent, numărul migranților la nivel mondial reprezintă 3,2% din totalul populației. Conflictele armate din Siria, Irak sau Afganistan, dar și sărăcia lucie din unele țări ale continentului african sau din Asia au provocat în 2015 un flux migrator record spre Europa, unde astăzi se găesc 72 milioane de migranți [2].

Migrația a devenit un fenomen global cu care se confruntă statele din toate regiunile lumii. Procesele migratorii interne, dar și internaționale pot fi raportate direct la complexitatea evoluțiilor și involuțiilor pe plan politic, social, economic, ecologic și geografic. În Republica Moldova, migrația reprezintă un fenomen de amploare, dat fiind faptul că un număr considerabil de persoane apte de muncă este implicat în acest proces. Motivele ce determină accelerarea și amplificarea acestui fenomen în masă țin de mai multe aspecte. Printre cele mai importante se numără:

- a) problemele economice;
- b) calitatea vieții;
- c) mediul profesional dezamăgitor;
- d) gradul de independență ș.a.

Din perspectivă teoretică, migrația este prezentată ca un fenomen internațional, ce are ca punct de plecare țara de origine a emigrantului și ca punct de sosire țara în care se va stabili imigrantul. Alexandr Johnson definește migrația drept o „deplasare fizică a oamenilor înăuntrul sistemelor sociale și între ele” [1, p.21]. Această deplasare are o mare influență asupra compoziției sociale a populației, modificând relațiile de natură rasială, etnică și relațiile de clasă. În această ordine de idei, poate fi reținută și opinia profesorului Vasile Miftode, care susține: „migrația este o expresie spațială a mobilității sociale” [3].

Sub aspect practic, rolul mass-mediei este esențial în formarea imaginii despre realitatea socială. Reflectarea sistematică a fenomenului migrației implicând atât aspecte pozitive, cât și negative conduce la o prezentare echilibrată a tuturor dimensiunilor specifice acestui fenomen. În această ordine de idei, în parametrii cercetării realizate am monitorizat activitatea a patru instituții media naționale: un post de televiziune – „PRO TV”; un ziar – „Timpul”, un post de radio – „Radio Noroc” și un portal online – Unimedia.info, pe o perioadă de patru luni (octombrie, noiembrie, decembrie 2015 – ianuarie 2016). Selectarea instituțiilor media supuse investigației a fost determinată de câteva criterii, printre cele mai importante fiind: a) gradul de încredere acordat de către public, conform sondajelor de opinie și b) numărul de vizitatori înregistrați on-line.

Referitor la tipurile materialelor prezentate, am constat că în proporție de 95% subiectele mediatizate sunt prezentate sub formă de știri – 58 la număr. Mediile de informare au dat prioritate știrilor desfășurate despre migrație, reportajul și interviul fiind genurile jurnalistice la care s-a apelat foarte rar în procesul de mediatizare a evenimentelor, problemelor despre migrație. Articole de opinie și investigație lipsesc cu desăvârșire în perioada monitorizată.

Pornind de la anumite premise, în grila de monitorizare am inclus diverși itemi, atât specifici fiecărei instituții media, cât și comuni. În cea de-a II-a categorie se înscriu și cei referitori la tipurile de migrație frecvent mediatizate despre care, în urma analizei efectuate, am constatat că se împart în două mari categorii: 1) migrația legală pentru muncă, migrație legală pentru studiu, migrația etniilor; 2) migrație ilegală (ilegalitatea ieșirii din țara de origine și a intrării în țara de destinație, a rezidenței, a muncii și a locului de trai).

Tot în acest context, în parametrii acestei lucrări, însă din perspectivă aplicativă, am creat o platformă web: www.acasa.md, cu scopul de a uni cetățenii moldoveni într-o comunitate virtuală. Pe această platformă ei vor avea ocazia să-și împărtășească experiența lor din străinătate, ideile și experiența din domeniile în care activează. Beneficiarii proiectului pot fi considerați toți cetățenii Republicii Moldova, atât cei rămași în țară, cât și cei plecați peste hotare.

În concluzie, evidențiem faptul că: fenomenul migrației rămâne a fi unul extrem de actual, motiv pentru care mass-media este obligată să

reflecte sistematic și obiectiv tot ce se întâmplă în acest sens, atât la nivel național, cât și internațional. În general, de remarcat este că acestui fenomen îi sunt caracteristice materialele cu un caracter negativ și, în particular, o altă lacună este lipsa evidentă a materialelor analitice, care să prezinte detaliat aspecte ale acestui fenomen.

Referințe:

1. FERARU, P. *Români din Torino între integrare, dezintegrare și reintegrare*. Iași: Lumen, 2011.
2. *Moving to the European Union?* Disponibil: <http://ec.europa.eu/immigration/> [accesat: 03.02.2016].
3. *Despre migrație, rural-urban și invers*. Disponibil: <http://www.e-antropolog.ro/2013/02/despre-migratierural-urban-si-invers/> [accesat: 14.05.2015].

Recomandat
Mariana TACU, dr., lector superior

TENDINȚE ALE REPORTAJULUI ÎN PRESA AUTOHTONĂ

Daria CAPAȚÎNA, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

Jurnalismul de informare se desăvârșește prin textul care a devenit proba de foc a jurnalistului, și anume reportajul. Această lucrare își propune să analizeze din perspectivă teoretico-practică tendințele reportajului în presa autohtonă, având ca studiu de caz: „Analiza specificului reportajelor sociale din: „Ziarul Național”, „Timpul” și „Jurnal de Chișinău”. Ziariștii specializați descriu reportajul în cuvinte de tipul: imaginativ, creativ, neprevăzut, omenesc, distractiv și chiar literar, dar să nu uităm de faptul că acesta este un gen jurnalistic informativ. Astfel, se observă tendințele ziariștilor de a imprima amprenta subiectivității și a ambiguității. Drept motivație pentru a selecta tema în cauză mi-a servit afirmația lui Nicolae Iorga: „Ce trebuie să rămână în chip firesc după sfârșitul lumii? Un reporter!”.

În elaborarea acestei cercetări am pornit de la definirea conceptului de bază. Utilizând metode precum analiza calitativă și cantitativă, am realizat partea practică a lucrării, ce a constat din studiul reportajelor timp de o lună a fiecărei ediții a „Ziarului Național”, „Timpului” și „Jurnalului de Chișinău”. În cele din urmă, pentru a face anumite

concluzii, am supus analizei 58 de reportaje identificate în cele 12 ediții.

Pentru început, am relevat câteva aspecte definitorii ale reportajului. Din multitudinea de definiții am pus accentul pe cele date de Mihai Coman, Geo Bogza și J.D. Boucher, care reprezintă pilonii arhitecturii conceptului principal și care conturează esența reportajului ca gen jurnalistic informativ. „Întâlnirile” dintre jurnalism și literatură nu reprezintă o noutate, de aceea am abordat pragmatic binomul literatură – jurnalism, referindu-mă la diacronia și sincronia acestuia în lumina definițiilor.

Timp de o lună am analizat reportajele celor trei săptămânale naționale: „Timpul”, „Ziarul Național” și „Jurnal de Chișinău”. Am studiat în total 12 ediții, în care am identificat 58 de reportaje. Din numărul total de materiale jurnalstice ale fiecărei ediții am identificat reportajele și, categorisindu-le conform domeniilor, am constatat că predomină reportajele sociale. Din numărul total de reportaje am calculat numărul mediu pentru fiecare ediție și respectiv pentru fiecare ziar.

Așadar în ziarul „Timpul”, în perioada desfășurării analizei, din 202 materiale jurnalstice am analizat 15 reportaje, ceea ce constituie 8% din totalul materialelor, din ele 12 reportaje sociale.

În ceea ce privește „Ziarul Național”, din totalul de 107 materiale jurnalstice am identificat 20 de reportaje, număr echivalent cu 19 % din numărul total de articole, 14 fiind reportaje sociale.

„Jurnal de Chișinău”, în aceeași perioadă, propune cititorului 117 articole, dintre care 23 – reportaje, ceea ce s-ar egala cu 20% din numărul total de materiale jurnalstice, 21 din ele abordează tematica socială.

Efectuând analiza grafică a reportajelor sociale după criteriul amplasării în rubrici și pagini, cromatică, număr de fotografii și volum, am conchis că pentru „Ziarul Național” este specifică amplasarea reportajelor cu o dimensiune medie de o pagină și cu un număr de trei fotografii în rubricile „Viața bate filmul”, „Moldovenii în lume”, „Reportaj”, pe paginile 4, 8, 16 și 21, care sunt color. Pentru „Jurnal de Chișinău” este caracteristică amplasarea reportajelor ce ocupă în medie un volum de o pagină și au câte 1, 2, 3 fotografii în rubricile „Observator”, „Reportaj” și „Actualitate”, pe paginile 3, 4, 12, 13, 14, 19, care în mare parte sunt alb-negru. Referitor la ziarul

„Timpul” putem concluziona că el își poziționează cu regularitate reportajele în cadrul rubricilor „Social”, „Reportaj”, pe paginile 16 și 31, acestea fiind color, în volum mediu de o pagină și posedând o valoare medie de câte 4 fotografii. Întrucât „*reportajul descrie spectacolul unui eveniment*”, după cum afirmă Irene Joanescu, prezența fotografiilor color este primordială, fiindcă, după spusele lui Dorin Popa, „*Consumatorul așteaptă de la ziarist mai mult decât prezentarea unor evenimente, acesta dorește să devină coparticipant*”[4].

Am efectuat analiza de conținut după un anumit model pe care l-am respectat cu strictețe pentru toate articolele, așa încât să cercetăm dacă se manifestă și cât de sesizabilă este prezența reporterului la fața locului, câte surse sunt utilizate și dacă acestea sunt alese corect, cum sunt titlul, lead-ul și respectiv intertitlurile. Din perspectiva tematicii, am dedus că ziarul „Timpul”, „Jurnal de Chișinău” și „Ziarul Național” prezintă publicului reportaje sociale, punând accent pe emotivitate. Lipsesc greșeli ortografice și de stil. De apreciat este faptul că majoritatea reportajelor sunt scrise de unii și aceiași jurnaliști, care au un stil propriu și aleg unghiul de abordare potrivit. După clasificarea făcută de Mihai Coman, în medie de 53% titlurile sunt informative, 26% – incitative, 10% – citat, iar în alte 10% se încadrează titlurile interrogative, bazate pe valori stilistice sau jocuri de cuvinte. În conformitate cu clasificarea lui Michel Voirol, lead-urile sunt rezumative și narrative cu aproximare în procentaj de 40% la 40%, cele incitative se întâlnesc în suplimentele ziarului „Jurnal de Chișinău”. Prin intermediul fotografiei de presă cititorul sesizează prezența jurnalistului la fața locului.

Astăzi, când mai mult ca niciodată cititorul are nevoie să i se povestească despre lumea în care trăiește, reportajele sociale capătă note bine valorificate, substituind chiar și religia, după cum susține John Carey [3].

Referințe:

1. COMAN, M. (coordonator) *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, 2 vol. Iași: Polirom, 2000.
2. COMAN, M. *Introducere în sistemul mass-media*. Iași: Polirom, 2004.
3. GRIGORIAN, M. *Manual de jurnalism*. Chișinău: CJI, 2008.
4. http://dorin-popa.blogspot.md/2007/11/text-jurnalistic_13.html?m=1

Recomandat

Mariana TOACĂ, dr., lector universitar

GLOBALIZAREA INFORMAȚIONALĂ – EFECTUL PERSUASIV ASUPRA SOCIETĂȚII

Adelina TIHOLAZ, Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării

Prezentul nostru reprezintă germenul unui trecut fructuos, din care ne hrănim oră de oră, pas cu pas, înaintare cu înaintare, pentru a nu ne trezi flămânzi în ziua de mâine. Reprezintă un trecut din care ne hrănim cu *informație*. Informația este substanța din care s-a creat ziua de azi, fiind alimentul preferabil pentru o întreagă societate. Ea oferă gândurilor și acțiunilor noastre, întregii noastre personalități energie, prosperitate și dezvoltare în societatea ce s-a etichetat drept societate informațională, în care totul se cumpără și se plătește cu informație.

Făcând o analiză comparativă a zilei de astăzi cu ceea ce a fost cu secole în urmă, se poate observa cu ochiul liber evoluția și creșterea importanței informației. Dacă cu sute de ani în urmă o societate se baza pe dezvoltarea economică prin intermediul muncii manuale, societatea de astăzi nu se mai integrează în noțiunea de *tradițională*. Datorită perioadei istorice a secolelor XVII-XVIII, remarcabilă prin apariția noilor tehnologii și a descoperirilor științifice, astăzi existăm în această societate modernă. Necesitatea dezvoltării și perfecționării noilor tehnologii informaționale și de comunicație au schimbat cursorul lumii și al timpului, îndreptându-l spre un viitor mai luminat, drept sursă de energie fiind informația, care este predispusă unei explozii informaționale, ce ghidează mersul omului și al societății sale.

Conform lui John Naisbitt, noi, prezentul, suntem societatea care „Ne înecăm în informație, dar murim de foame după cunoaștere”. Omul simte nevoia de a cunoaște, pentru a ieși din rutina zilnică la care este predestinat, și pentru a intra într-o lume nouă, în care orele se scurg cu succes. Prin urmare, cunoștințele acumulate prin informare reprezintă motorul societății umane, care accentuează fenomenul de Globalizare, și anume Globalizarea Informațională.

Termenul de globalizare este unul complex și a cuprins întreaga omenire, realizând o tranziție de la „individual” la „colectiv,” o integrare națională mondială, care, potrivit lui Zygmunt Bauman, repre-

zintă „paspartu’ capabil să deschidă porțile tuturor misterelor prezente și viitoare”, prin care circulă în ritm liber capitalurile, informațiile, persoanele și mărfurile, oferind o mai bună funcționare a statelor, prin reducerea discrepanței dintre statele de sus și cele de pe nivelul inferior; o încercare de a unifica toate statele într-un singur stat, prin universalizare, modernizare și liberalizare. La baza eficacității fenomenului dat se află schimbul de informație. Respectiv, atribuindu-i determinativul „informațională”, Globalizarea capătă o nouă formă – Globalizarea Informațională – al cărei ingredient special este Internetul, care adună la aceeași masă oamenii din toate colțurile lumii, având în meniul zilei informații despre ce este și ce ascunde fiecare societate în parte. Impactul invenției lui Tim Berners-Lee este unul colosal, care a transformat o societate „trasă de un car cu doi boi” într-o societate digitală, a cărei realitate este trăită în spațiul virtual și care este cunoscută de întreaga lume. Anume Internetul este cel ce asigură posibilitatea ca întreaga lume să se regăsească într-o localitate, regiune, stat și, respectiv, întregul stat să se regăsească în întreaga lume. Prin urmare, acesta este și obiectivul de bază al republicii noastre – de a se integra în întreaga lume și de a funcționa în ritmul ei.

Fără să ne dăm seama, globalizarea s-a infiltrat perfect în viața fiecărui moldovean. Mass-media, într-o strânsă colaborare cu cei trei „www”, își îndeplinește misiunea și funcția de a scoate informația pe piață la o înaltă calitate și de a o vinde într-un timp redus, pentru a nu stagna înaintarea societății. Prin urmare, fiind un adept dependent al Globalizării Informaționale, omul își adoptă o proprie cultură informațională despre tot ceea ce îl înconjoară de după granițe, reușind să se alinieze lângă un rus, un italian, un american. Însă, potrivit legii universalității, un lucru are atât plusuri, cât și minusuri. Respectiv, globalizarea are și o latură negativă.

Este foarte vizibil faptul că omul de azi nu iese din casă dacă nu are în mână un telefon, dacă nu poartă în geantă o tabletă sau un laptop. Fără aceste tehnologii omul nu se simte în siguranță și nu își poate menține echilibrul în societate. În consecință, oamenii se molipsesc de „boala internetului”, aceasta ducând la omogenizarea, manipularea comportamentului uman. Suntem o țară cu un nivel slab de dezvoltare economică, în care, pe zi ce trece, criza se accentuează tot mai intens. Aflându-ne în acest impas, ne mulțumim cu ceea

ce ni se oferă și așteptăm să ni se dea drept „pomană”: proiecte noi, oferte de muncă, bani pentru construcție și reconstrucție. Și, atâta timp cât suntem un stat inferior, ne conducem după ceea ce se întâmplă în lume și cum dictează cei de sus. În acest fenomen de globalizare, țara noastră, în mare parte, se asigură doar cu importul de informație, acesta având un caracter persuasiv asupra noastră, care provoacă indignarea, solidaritatea și omogenizare aliantului social.

Prin urmare, informația a devenit sursa principală în dezvoltarea sau stagnarea unei societății. Și nu în zadar se spune că „Informația înseamnă putere!”, pentru că acest flux de schimburi informaționale garantează progresul tehnologic, satisfacerea nevoilor și a aspirațiilor sociale, consensul global, eticheta socială, bunăstarea și egalitatea. Însă, la momentul actual, efectele fenomenului au un caracter opus: se dezvoltă rasismul, corupția, perturbațiile sociale, declanșându-se noi atacuri teroriste, iar aceste efecte negative vor persista întotdeauna, pentru că informația este inepuizabilă și va continua veșnic să domine lumea.

Nouă nu ne rămâne decât să acceptăm prezența lor, dar să dăm prioritate efectelor pozitive. Scopul globalizării este manifestarea, individualizarea și indentificarea, un aspect care oferă șansa supraviețuirii ori, dimpotrivă, în cazul în care nu ești capabil să te adaptezi, riști să dispari. De aceea, Republica Moldova trebuie să se afirme pe arena internațională. În primul rând, trebuie să lupte pentru a-și păstra individualitatea, limba, valorile și tradițiile. Iar pentru aceasta trebuie să își aleagă, o dată și pentru totdeauna, drumul său, fie el îndreptat spre Europa, Rusia sau România. Anume indecizia, instabilitatea, criza economico-politică, conflictele din interiorul țării le permit marilor puteri ale lumii să aibă influență și putere asupra noastră.

Referințe:

1. PETRE, M.C.Nadia. *Informația – factor esențial al globalizării*. București: Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2012. 218 p.

*Recomandat
Inga CERNAT, lect. univ.*

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

REPERE METODOLOGICE ALE MANAGEMENTULUI INOVAȚIONAL ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL SUPERIOR

Ana BALTAG, masterandă, Facultatea de Psihologie
și Științe ale Educației

Schimbările ce se produc cu o viteză din ce în ce mai mare în lumea de astăzi descoperă rolul determinant al actului social pe care îl numim educație și o relație determinantă a rolului managementului în realizarea dezideratelor actului educativ într-o anumită societate, într-un anumit moment istoric și într-un anumit spațiu geografic. Rolul exclusiv al creației intelectuale și al inovării pentru destinele civilizației umane și activitatea antreprenorială, necesitatea încurajării proceselor de elaborare și implementare a inovațiilor, specificul și complexitatea dezvoltării bazate pe cunoaștere determină oportunitatea promovării unui nou tip de management.

Noțiunea de „inovație” a apărut pentru prima dată în cercetările culturologilor în sec. al XIX-lea și însemna introducerea anumitor elemente ale unei culturi în alta [5, p.8].

Cuvântul „inovație” este de origine latină: „*novus*” – *nou* și în traducere înseamnă înnoire, modificare, introducerea noului. Actualmente, în limba română se utilizează termenii de inovație și inovare, în timp ce în toate limbile occidentale avem de-a face cu unul singur – **innovation**. Prin inovație se înțelege ideea, elementul de noutate, iar prin inovare – procesul de implementare a inovației.

Uniunea dintre inovație și management printr-o intercalare strânsă a condus la apariția așa-numitei științe *Management inovațional*, definit de cercetătorii Sandrine Fernez-Walch și François Romon ca fiind „*ansamblul acțiunilor conduse de o întreprindere și al opțiunilor efectuate pentru a favoriza emergența proiectelor de inovare, a decide lansarea lor și a realiza comercializarea noilor produse sau implementarea de noi procese în întreprindere, pentru creșterea competitivității*” [4]. Prin urmare, transferul tehnologic este privit fie ca subproces al inovării, fie ca etapă ce urmează acesteia pentru completarea arhitecturii conceptului de inovare. O definiție concretă care explicitează pe scurt obiectul transferului de tehnologie este

formulată astfel: „transfer de tehnologie” se referă la toate activitățile care conduc la adoptarea unui nou produs sau a unei noi proceduri de către orice grup de utilizatori. În concluzie, managementul inovării și transferul tehnologic reprezintă o însumare de cunoștințe cu privire la un produs.

Învățământul superior din universități presupune învățământul profesiilor intelectuale și deprinderea pentru cercetarea științifică și pregătirea viitorilor cercetători. După cum menționează J.Ortega Gasset, învățământul universitar are trei funcții: transmiterea culturii învățământul profesional cercetarea științifică și educarea noilor oameni de știință. În acest proces se întâlnesc trei factori: *știința, profesorii/cadrele didactice și studenții* [1].

Analiza definițiilor ne permite identificarea principalelor caracteristici ale inovației în învățământ, precum:

– *inovația propune o ameliorare care poate fi măsurată* (creșterea nivelului de educație al populației, a ratei de participare școlară, a rezultatelor, a performanțelor educaționale obținute de elevi/studenți la diferite examene, teste naționale sau/și internaționale etc.);

– *inovația trebuie să fie durabilă* (descentralizarea învățământului);

– *inovația trebuie să fie o acțiune deliberată* (prelungirea duratei obligatorii de școlarizare, care reușește să mențină în sistem și populația școlară expusă riscului abandonului școlar, programe educaționale de incluziune în sistemul de învățământ a persoanelor cu dizabilități, a celor defavorizați din punct de vedere socioeconomic și familial etc.) [2, p.112-113].

O universitate poate deveni inovatoare prin:

- strategia dezvoltării universității printr-un proces de inovare;
- principii manageriale de organizare a inovării;
- lansarea unui program de inovare;
- cadrele didactice pentru procesul inovării;
- principii ale implementării unei strategii de inovare;
- sarcinile implementării unei strategii de inovare;
- asumarea riscului în realizarea unei inovări [3, p.13].

Așadar, pentru ca universitățile să poată dezvolta programe de inovare, trebuie ca în mediul universitar să se facă simțită o cerință de inovare, să se formeze o agenție de inovare și transfer inovațional. De

asemenea, conducerea universității trebuie să devină conștientă de problematica inovării și de faptul că este necesar aportul ei în dezvoltarea unei culturi a inovării care să stimuleze cadrele didactice, precum și studenții.

Astfel, inovația acționează în învățământ la nivelul tuturor componentelor sale: structură și organizare, conținutul învățământului, mediul educațional.

Tabelul 1

Numărul de studenți care participă la conferința studentescă etapele I-II

Anii	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nr. de ateliere/secțiuni	3	3/13	5/13	5	4	3/17
Nr. de participanți, etapa I	232	195	189	210	368	600
Nr. de participanți, etapa II	200	193	171	180	223	250
Nr. de publicații	644	383	395	367	225	523
Participanți din cumul	5	1	9	22	4	16

Analizând datele din Tabelul 1 putem concluziona că numărul de participare a studenților la conferința studentescă la ambele etape începe a atinge cote înalte și implicarea activă a studenților se datorează importanței pe care o dețin publicațiile pentru anumite activități ale acestora. Este relevantă importanța de implicare în activități de cercetare pentru formarea profesională și inițială a studenților, în pofida faptului că numărul de înmatriculare la studii, comparativ cu anii precedenți, este mult mai mic, ceea ce denotă importanța inovației pe care o recapătă învățământul superior.

În concluzie am menționa că interesul pentru inovație în învățământ este generat de multitudinea de schimbări produse în economie și sfera socialului și se axează pe dirijarea proceselor inovaționale. În acest context, au fost analizate ideile, opiniile cercetătorilor care implică problema dirijării proceselor inovaționale în învățământ, restructurarea în instituțiile de învățământ etc. Tendințele actuale în învățământul superior, precum: masificarea, diversificarea demografică, educația permanentă, tehnologizarea,

globalizarea pieței învățământului superior, implică noi reinterpretări, noi atitudini, noi orientări, care, la rândul lor, introduc în circuitul conceptual un șir de noi noțiuni.

Referințe:

1. GUȚU, VI., CALLO, T. ș.a. *Integrarea științei și a învățământului superior. Concepții. Orientări. Strategii*. Chișinău: CEP USM, 2007. 164 p.
2. NEAGU, G. *Inovația în învățământ*. 222 p.
3. JALENCU, M., NICULIȚĂ, A., PALADI, F. *Sistemul inovativ al universității: intraprenoriatul mediului universitar (pe exemplul Universității de Stat din Moldova)*. Chișinău: CEP USM, 2015. 287 p.
4. FERNEZ-WALCH, S., ROMON, F. *Dictionnaire du management de l'innovation*. Paris: Vuibert, 2009.
5. СЛАСТЕНИН, В.А., ПОДЫМОВА, Л.С. *Педагогика инновационная деятельность*. Москва: Магистр, 1997. 230 с.

Recomandat

Otilia DANDARA, dr.hab., prof.univ.

MANAGEMENTUL TIMPULUI ȘI STRESULUI ACADEMIC LA STUDENȚI

Andriana DRAGAN, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Conform cercetărilor efectuate pe teritoriul Uniunii Europene, o treime din populația statelor membre UE este afectată de stres, indiferent de domeniul său de activitate. Unul dintre cei mai importanți factori generatori de stres este considerat timpul, și anume managementul defectuos al timpului. Paul R. Godin propune o definiție sugestivă și succintă a conceptului de management al timpului: „Un proces personal de programare, de anticipare și de reacție într-o manieră planificată, predictivă, efektivă și eficientă” [1]. Din această definiție rezultă esența managementului timpului, și anume cea de proiectare eficientă a propriilor activități pe o perioadă determinată de timp.

Stresul, după Lazarus și Folkman [2], este un efort cognitiv și comportamental de a reduce, stăpâni sau tolera solicitările externe sau interne care depășesc resursele personale. Studenții care urmează studiile superioare [3] raportează un nivel înalt de stres în privința performanțelor academice, laturii financiare, interacțiunilor cu facultatea, obiectivelor personale, activităților sociale și adaptării la

mediul campusului, ceea ce în sursele de specialitate se numește stres academic.

Conform cercetărilor efectuate, studenții anului trei de la Facultatea de Litere și Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației de la Universitatea Transilvania din Brașov și Universitatea de Stat din Moldova prezintă un nivel moderat de stres academic, ceea ce ne sugerează că, indiferent de nivelul încărcăturii academice, stresul persistă în ambele cazuri și poate fi generat de alți factori, precum managementul insuficient al timpului. Pentru a confirma această ipoteză avem la dispoziție rezultatele ce subliniază legătura invers proporțională dintre managementul timpului și stresul academic la aceleași grupe de studenți (Fig.1.). Din figura de mai jos observăm că la trei grupe din patru este un management nesatisfăcător al timpului. Studenții de la Facultatea de Litere din Chișinău, cu toate că notează un nivel satisfăcător de management al timpului, au un nivel de stres academic moderat, la fel ca și celelalte grupe de studenți.

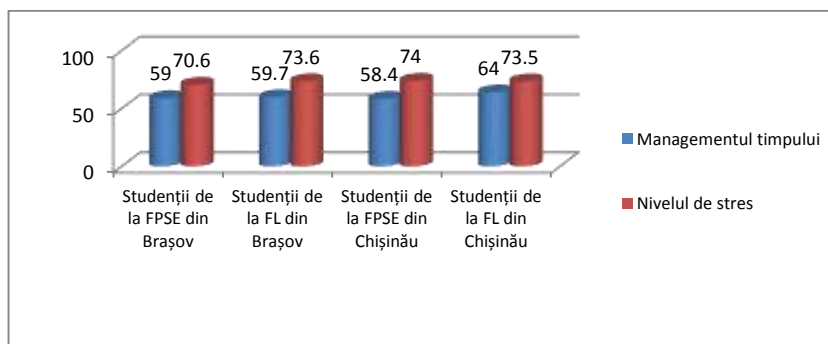

Fig.1. Managementul timpului și nivelul de stres, în medie, la studenții de la Universitatea Transilvania din Brașov și de la Universitatea de Stat din Moldova din Chișinău

Materialele investigațiilor realizate asupra determinării nivelului de stres academic la studenți în urma influenței managementului timpului insuficient ne permit să afirmăm că managementul timpului este o cauză a apariției stresului la studenți și totodată nu excludem probabila influență a altor factori asupra stresului. O probabilă presupunere că nivelul de încărcătură a studenților din România ar condiționa o diferență dintre nivelul de stres al acestora și al studenților din RM ar

fi una lipsită de veridicitate. Aceste constatări pot servi drept fundament pentru eventualele intervenții la capitolul managementul timpului și stres.

Astfel, pentru prevenirea și diminuarea situațiilor de stres sunt recomandate următoarele activități:

- identificarea factorilor de stres (supraîncărcarea, lipsa de suport, de resurse, probleme medicale, conflicte etc.);
- anticiparea perioadelor de stres și realizarea unui plan de acțiune pentru a face față mai bine solicitărilor;
- identificarea și exprimarea emoțiilor față de anticiparea evenimentului/ situației (precum anxietate, iritabilitate, disconfort, frustrare, deznădejde etc.);
- dezvoltarea asertivității, identificarea și rezolvarea conflictelor, utilizarea metodelor de luare a deciziilor, utilizarea metodelor de relaxare;
- stabilirea și menținerea unui suport social adecvat;
- utilizarea tehnicilor de management al timpului;
- dezvoltarea unui stil de viață sănătos;
- dezvoltarea încrederii în propria persoană și acceptarea necondiționată etc.

Referințe:

1. ARMSTRONG, M. *A Hand book of Human Resource Management Practic*. London: Kogan Page, 1999.
2. LAZARUS, R. *Stress, Appraisal and Coping*. New York: Springer Pub, 1984.
3. HOFFENBARTAL, D. *Dezvoltarea simțului coerenței în situațiile de predare la viitorii profesori pentru învățământul special*, iulie 2014, Cluj-Napoca: UBBCN.

Recomandat
Viorica REABOI, lector univ.

EFICIENTIZAREA LECTURII PRIN INTERMEDIUL METODELOR INTERACTIVE LA ELEVII CLASELOR PRIMARE

Ana BIȚA, an. III, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Explozia informațională din societatea actuală se reflectă, în primul rând, asupra sistemului de învățământ, prin implicarea activă a procesului instructiv-educativ în formarea unui profil al elevului, caracterizat prin abilități de lucru cu informația corespunzătoare cerințelor sociale. În actualul cadru sociocultural caracterizat de o explozie a culturii media, lectura pierde tot mai mult teren în fața preferințelor, preocupărilor și interesului manifestat în rândul elevilor.

Analiza rezultatelor PISA 2012 demonstrează plasarea Republicii Moldova pe ultimul loc în rândul celor 65 de țări testate la lectură, date care atenționează probleme la capitolul «alfabetizarea lecturii», având în vedere capacitatea elevilor de a înțelege diverse tipuri de texte scrise, de a reflecta asupra celor citite pentru a-și dezvolta potențialul și pentru a participa ulterior în viața socială.

Prin definiție, lectura este „o metodă esențială de învățare, cu rol de a-i introduce pe cei care învață în tehnica utilizării textului scris (manuale, opere literare sau științifice, dicționare, enciclopedii, culegeri de texte)” [1, p.158]; „... un proces cognitiv complex de decodificare a simbolurilor în intenția de a deduce semnificații, a interpreta înțelesuri și a conferi semnificații” [1, p.155]; „... o parte esențială a învățării, o activitate de studiu foarte personală și formativă” [3, p.124].

Astfel, lectura este modalitatea de achiziționare a limbajului, comunicare și împărtășire a ideilor.

Eficiența lecturii este determinată de anumite contexte:

- *contextul psihologic* presupune stimularea motivației, interesului și intenției pentru lectură;
- *contextul social* stabilește interacțiunea dintre cititor și alte persoane;
- *contextul fizic* determină condițiile materiale (suportul didactic pentru lectură) și de mediu (de ex. lumina) ale cititorului.

În acest context, tehnologia învățării impune aplicarea, în cadrul demersului didactic, a metodelor interactive de eficientizare a lecturii

cu accent pe citirea rapidă, înțelegerea și interpretarea mesajului textului [5].

Prin urmare, cadrul didactic are menirea de a utiliza metode interactive de lectură în cadrul lecțiilor.

Metodele interactive sunt modalități de stimulare a învățării și dezvoltării personale, care favorizează interschimbul de idei, de experiențe, de cunoștințe [2, p.10].

Există un șir de metode interactive care contribuie la eficientizarea lecturii la elevii claselor primare. În continuare sunt prezentate câteva dintre ele.

- Metoda „Punctul verde” – la mijlocul textului care urmează a fi citit se pune un punct de culoare verde. Textul se citește fără a scăpa din vedere acel punct. Exersările repetate contribuie la mărirea câmpului vizual.

- Metoda „Degetul” – se citește textul, acoperindu-se concomitent cu degetul mare al mâinii stângi cuvintele citite, aspect care previne/evită regresia.

- Metoda „Creionul” – textul se citește ținând un creion între dinți, modalitate care evită citirea cu voce.

- Metoda „Întrebări la text” – se citește textul, se calculează viteza citirii, apoi se răspunde la întrebări în baza textului citit, metodă care evidențiază viteza citirii și înțelegerea textului.

- Metoda „Cine? Ce? Când? Unde? Ce fel de?”, metodă de ghidare a lecturii: fiecare întrebare indică informația pe care trebuie să o căutăm în text.

În cadrul acestor metode interactive textul se citește o singură dată. După citirea textului se calculează viteza de citire. Prin raportarea numărului de cuvinte la timp. Activitățile de citire rapidă încep cu exerciții fizice, pentru o irigare sangvină mult mai bună a creierului, urmate de metode de citire rapidă [4, p.51].

În **concluzie**, susținem următoarele:

- ✓ metodele interactive eficientizează lectura la elevi;
- ✓ importanța lecturii reflectă anumite aspecte educaționale:

aspectul cognitiv: prin lectură elevii își îmbogățesc cunoștințele despre lume, despre realitate, *aspectul educativ*: lectura contribuie esențial la educația copiilor în dimensiuni etice și estetice, *aspectul formativ*: lectura are drept consecință formarea și consolidarea deprin-

derilor de muncă intelectuală, dezvoltarea gândirii, a imaginației, a capacității de exprimare corectă și expresivă.

Referințe:

1. FOCȘA-SEMINOV, S. *Învățarea autoreglată*. Chișinău: Epigraf, 2010. 359 p.
2. CARTELEANU, T. *Formarea de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău: Pro Didactica, 2008. 204 p.
3. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. București: Polirom, 2006.
4. SILVIU, V. *Curs gratuit de citire rapidă*. Iași: PIM, 2011. 98 p.
5. <http://habrahabr.ru/post/204858/>.

Recomandat

Nina Bîrnaz, dr., conf. univ.

INFLUENȚA STILULUI DE COMUNICARE ASUPRA SATISFACȚIEI MARITALE ÎN FAMILIILE TINERE FĂRĂ COPII

Valeria CIOBANU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

În ultimul timp, în categoria marilor probleme cu care se confruntă omenirea intră și una dintre cele mai grave „maladii” ce afectează familia, și anume divorțul. Presupunem că una dintre cauzele principale este stilul de comunicare ineficient care provoacă neînțelegeri, situații tensionate, determinând, la rândul său, satisfacție maritală scăzută cu repercusiuni asupra ratei divorțialității. În urma analizei datelor statistice, am depistat că rata divorțurilor în familiile tinere fără copii, pe republică, este de 9936 în 2012, iar în 2014 s-a evidențiat o creștere până la 10 513, constatându-se raportul de un divorț la trei căsătorii [5]. Astfel, considerăm că analiza teoretică a acestei probleme ar permite constatarea influenței stilului de comunicare asupra satisfacției maritale în familiile tinere fără copii.

În literatura de specialitate conceptul de *comunicare* este definit ca o „relație interpersonală în care oamenii dau sens și valoare mesajelor primite” [2, p.323], sau ca „ansamblul proceselor prin care se efectuează schimburi de informații și de semnificații între persoane aflate într-o situație socială dată” [1, p.56]. În acest sens, manifestările caracteristice unei persoane în procesul de comunicare, reflectând modalitățile specifice de recepționare a mesajului reprezintă *stilul de comu-*

nicare. Psihologul român S.Marcus clasifică stilurile de comunicare în patru categorii: 1) non-assertiv; 2) agresiv; 3) manipulator; 4) assertiv. În lucrarea „Elemente de psihologie a cuplului”, Iolanda și Nicolae Mitrofan menționează clasificarea stilurilor de comunicare maritală propusă de Jean Perez: 1) înțelegerea; 2) dezaprobarea; 3) supunerea; 4) indiferența; 5) intelectualizarea [3, p.116]. Analizând clasificările stilurilor de comunicare menționate anterior am identificat că stilurile ineficiente de comunicare (dezaprobare, supunere, agresiv, pasiv) se caracterizează prin lezarea drepturilor celorlalți, evitarea situațiilor conflictuale, atacarea problemei, iar cele eficiente (assertiv, înțelegerea) reflectă o atitudine constructivă, echilibru, respect reciproc în actul comunicării maritale.

J.L. Hawkins definește satisfacția maritală ca „sentimentul subiectiv de fericire și plăcerea experimentată de către soți, atunci când se analizează toate aspectele căsătoriei lor actuale”, menționând și anumiți factori ce determină variația acesteia, printre care identificăm și abilitățile de comunicare [3, p.156]. Relația dintre comunicare și satisfacție maritală a fost abordată și în lucrarea „Marriage in motion” de A.V. Troost, (Belgia), 2005, unde au fost incluse rezultatele unui studiu în care s-a cercetat influența abilităților comunicaționale asupra satisfacției maritale pe un eșantion de 646 de familii. În urma aplicării instrumentelor de identificare a tipului de comunicare (negativă sau deschisă) și a nivelului de satisfacție marital, s-a constatat o relație directă dintre abilitățile comunicaționale și nivelul satisfacției maritale. În opinia autorilor, comunicarea deschisă se referă la manifestarea sentimentelor constructiv, interacțiunea în maniere necritice, iar comunicarea negativă se caracterizează prin atacarea partenerului în discuții, lezarea drepturilor celorlalți și lipsa cooperării în luarea deciziilor [6, p.34]. Presupunem, comunicarea negativă ar putea fi asociată cu stilul agresiv, manipulator și pasiv, iar cea deschisă cu stilul assertiv, constructiv, deoarece dețin caracteristici comune.

În opinia Iolande Mitrofan, orice disfuncție conjugală este cauzată de un „deficit” de comunicare interpersonală, având ca efecte dominarea partenerului de puternice stări de frustrație, nemulțumire, insatisfacție, iar atunci când se menține o comunicare eficientă, assertivă, apar trăiri stenoase de tipul mulțumirii, satisfacției, împlinirii, echilibrului, armoniei, ceea ce denotă gradul înalt al satisfacției maritale [4, p.123].

Astfel, considerăm că în familia tânără în care nu au apărut copii este importantă menținerea unei comunicări deschise, stimulative și comprehensive între soți, deoarece anume în această perioadă se pun bazele cunoașterii reciproce, se constituie un set de reguli comune, se adaptează reciproc, se repartizează rolurile, ceea ce le poate influența pe viitor gradul de satisfacție maritală.

Referințe:

1. ABRIC, J.C. *Psihologia comunicării. Teorii și metode*. Iași: Polirom, 2002. 208 p.
2. CUZNEȚOV, L. *Tratat de educație pentru familie. Pedagogia familiei*. Chișinău, 2008. 624 p.
3. HAWKINS, J.L. *Association between companionship, hostility and marital satisfaction*. Journal of marriage and the family, 1968. 700 p.
4. MITROFAN, I., N. *Elemente de psihologie a cuplului*. București: Șansa, 1994. 190 p.
5. Rata divorțialității în Republica Moldova pentru anii 2012, 2014. Disponibil: <http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/02%20POPPPO06/POP06.asp>
6. TROOST, A.V. *Marriage in motion*. Belgia, 2005. 230 p.

Recomandat

Dorina BOSTAN, lector universitar

**PARTICULARITĂȚILE CONSUMULUI DE TUTUN ÎN
RÂNDUL ELEVILOR DIN FAMILIILE TEMPORAR
DEZINTEGRATE DIN MEDIUL RURAL**

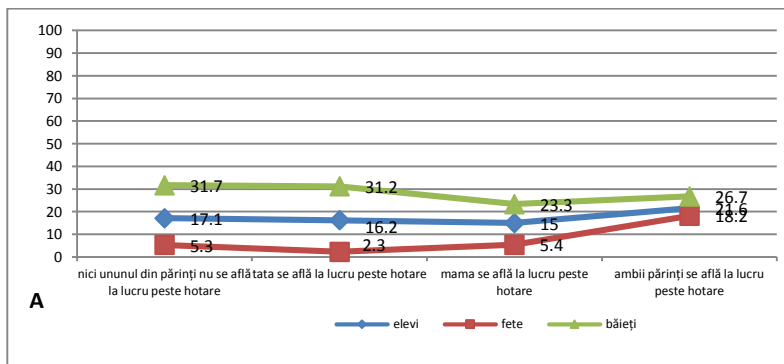
*Veronica GÎSCĂ, Larisa ȚURCAN,
Centrul Național de Sănătate Publică*

Introducere. Familia reprezintă mediul care asigură copilului protecție, afecțiune și confort psihic, constituind factorul primordial al formării și socializării copilului, ea deține rolul deosebit atât în fixarea celor mai adecvate deprinderi comportamentale, cât și în asigurarea unor condiții psihologice. Poziția social-economică a țării noastre a creat o situație destul de dificilă în relațiile familiale, ceea ce a dus la dezintegrarea temporară a familiilor, influențând negativ asupra dezvoltării și creării personalității preadolescentului. S-a observat că pentru restabilirea respectului de sine, zdruncinat ca rezultat al separării de părinți, și pentru învingerea stresului, copiii din familiile

temporar dezintegrate, mai des decât semenii lor din familii cu nucleu puternic, recurg la consumul de alcool, droguri, tutun [1, 2, 3].

Materiale și metode. Studiul a cuprins un eșantion de 783 de elevi din clasele V-VIII (băieți – 358, fete – 425) și 742 de elevi din clasele IX-XII (băieți – 313, fete – 419) din 10 licee din localitățile rurale ale Republicii Moldova. Instrumentul de studiu a fost un chestionar ce a inclus întrebări referitor la caracteristici ale componenței familiilor și particularitățile consumului de tutun în rândul elevilor.

Rezultate. Elevii din clasele V-VIII, ai căror ambii părinți se află la muncă peste hotare, au fumat cel puțin o dată o țigară întreagă, într-o proporție mai mare decât cei cu nici un părinte sau cu un părinte ce se află la muncă peste hotare. Diferențe semnificative ($p < 0,05$) sunt atestate între cota fetelor de această vârstă, care au fumat cel puțin o dată o țigară întreagă, din familiile cu ambii părinți la lucru peste hotare (18,2%) și familiile cu nici un părinte la lucru peste hotare (5,3%) (Fig.1, A). La elevii din clasele IX-XII nu există diferențe între proporția elevilor, care au fumat cel puțin o dată o țigară întreagă din familii dezintegrate și familii în care nici un părinte nu se află la muncă peste hotare (Fig.1,B).

Pentru elevii din clasele V-VIII mai este caracteristic faptul că mai mulți dintre elevii cu ambii părinți peste hotare (5,6%) fumează sau au fumat vreodată în mod regulat decât dintre cei cu nici un părinte la lucru peste hotare (3,1%). La elevii din clasele IX-XII situația cu practicarea fumatului în mod regulat este inversă, cei din familiile cu ambii părinți la lucru peste hotare au fumat vreodată în mod regulat

într-o proporție de 7,4%, iar cei din familiile cu nici un părinte la lucru peste hotare – 10,2%.

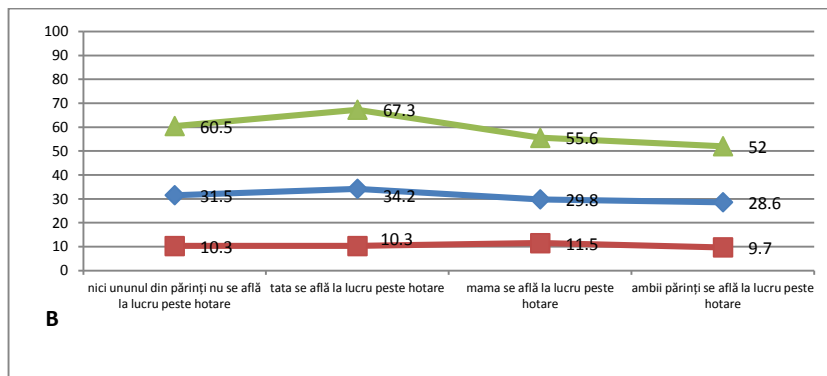

Fig.1. Proporția elevilor ce au fumat cel puțin o dată o țigară întreagă:
A – clasele V-VIII; B – clasele IX-XII

Elevii din clasele V-VIII din familiile dezintegrate, care au fumat cel puțin o zi din ultimele 30 de zile sunt într-o proporție mai mare decât cei din familiile complete, diferența fiind de 1,3%. În lotul elevilor din clasele IX-XII este aceeași situație, diferența în acest caz fiind la fel de 1,3%.

Concluzii: Consumul de tutun în rândul elevilor din familii temporar dezintegrate și complete din mediul rural este la același nivel.

Referințe:

1. TURCHINĂ, T., CIUBOTARU, C. Stil de atașament și satisfacția comunicării în relația copil – părinte. În: *Psihologie. Seria – Psihologia dezvoltării*, Chișinău: 2012, nr. 2, p. 3-13.
2. PERJAN, C. Particularitățile dezvoltării afectivității la preadolescenții din familii temporar dezintegrate. În: *Psihologie. Seria – Pedagogie Specială, Asistență Socială*, 2006, nr. 4 , p. 23-27.
3. MÎNĂSCURTĂ, T. „Abandonați” acasă... (Aspecte ale dezvoltării psihosomatice a adolescenților). În: *PRO DIDACTICA*, p. 22-25, nr. 5-6 (45-46), 2007.

Recomandat
Victor ZEPKA, dr., conf. univ.

MODALITĂȚI DE EFICIENTIZARE ȘI INTEGRARE SOCIALĂ A COPIILOR DELINCVENȚI

Mihaela JOSAN, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Delincvența juvenilă constituie în prezent una dintre cele mai grave probleme sociale cu care se confruntă Republica Moldova, a cărei amploare este evidențiată atât de statisticile oficiale, cât și de mass-media. În Republica Moldova, infracțiunile comise de copii constituie actualmente circa 10% din numărul total al infracțiunilor înregistrate.

Noțiunea de delincvență exprimă încălcarea normelor juridice cu caracter penal prin care sunt protejate cele mai importante valori și relații sociale. Delincvența este o formă de devianță socială negativă, definită adesea și prin termenii de criminalitate și infracționalitate. În ce privește termenul delincvență juvenilă, în literatura de specialitate există mai multe opinii. Conform legislației Republicii Moldova, minorul delincvent este o persoană cu vârsta cuprinsă între 14-18 ani, care a comis o crimă sau o acțiune pasibilă de pedeapsă. Delincvența juvenilă este o componentă a criminalității. Ea este un fenomen de devianță, manifestat prin incapacitatea unor minori/adolescenți de a se adapta la normele de conduită din societate.

Penitenciarul este principala instituție folosită pentru resocializarea delincvenților. Pentru orice persoană, minor sau adult, privarea de libertate în mediul penitenciar constituie o situație deosebită, cu ample rezonanțe în mediul său de viață, atât pe durata detenției, cât și după aceea, în libertate. Studiile de specialitate evidențiază faptul că la minorii care intră pentru prima dată în penitenciar apar multiple somatizări (slăbesc, au insomnii, plâng, au dureri ale membrilor inferioare, sunt dezorientați în timp). În acest caz șocul depunerii într-un penitenciar este pentru minori direct proporțional cu dezordinile emoționale preexistente depunerii, cei sensibili, cei imaturi în plan social și afectiv, cei bolnavi suferă în general cel mai mult. În această perioadă dezamăgirea ia locul disperării, întrucât minorii sunt părăsiți de familie, li se iau cu forța bunurile personale, iar contactul cu mentalități și stiluri de viață greu de înțeles pentru ei îi fac pe minori să adere destul de repede la norme și valori neoficiale care sunt în contradicție cu cele promovate de administrația penitenciară. Un lucru negativ constatat la minorii care execută pedeapsa într-un penitenciar pentru adulți este procesul de “obișnuință” cu detenția, ceea ce îi face pe

minori să nu mai perceapă efectele privării de libertate ca pe ceva rău și insuportabil, iar adaptarea la acest mod de viață este aproape totală.

Psihologul italian Gabriela Bortolotti în lucrarea „Psihologia Comunității” identifică următoarele obiective strategice ale serviciilor comunitare de prevenire a comportamentului deviant și delincent:

- Serviciile comunitare de prevenire a comportamentului delincent trebuie să fie orientate spre dezvoltarea instituției familiale. Familia, ca obiect-țintă al intervențiilor comunitare, trebuie să devină capabilă și competentă să conducă procesele educative ale membrilor săi. Este importantă dezvoltarea capacității familiei de a ajuta un copil de orice vârstă și în cazul oricărei probleme (de identitate, integrare, criză de valori, conformism sau nonconformism etc.).

- Serviciile comunitare de prevenire a comportamentului delincent trebuie să fie orientate spre școală. În acest caz se impune necesitatea de a ridica la cel mai înalt nivel importanța școlii ca instituție socială, ca centru de comunicare pentru „copii diferiți”.

În Republica Moldova serviciile comunitare de prevenire a comportamentului delincent nu sunt prezente într-o formă specială, ci sunt regăsite în totalitatea serviciilor rezidențiale de protecție a copilului aflat în situație de risc.

Școala trebuie să formeze copilului abilități multilaterale, de aceea este necesar ca ea să devină un actor important în viața psihosocială a copilului. Prin intermediul asistenților sociali și al psihologilor, specialiști astăzi neglijați de autoritățile sistemului de învățământ școlar din Republica Moldova, școala poate controla pulsul vieții de stradă și familie a copilului.

Este importantă și implicarea continuă a părinților în proiectele educaționale extracurriculare ale școlii. Pentru a valida aceste propuneri, este necesar ca în școlile din Republica Moldova să se introducă, de rând cu unitatea de psiholog, și unitatea de cadru didactic de sprijin, aceștia lucrând împreună cu copiii ce manifestă comportament delincent. Cadrele didactice de sprijin vor stabili legătura între manifestările dezvoltării personalității copilului și familia lui, utilizând metode și tehnici care valorifică potențialul familiei. În afară de conținutul programelor școlare și viața de familie, pedagogii și psihologii ar trebui să-și îndrepte atenția spre rolul grupurilor de referință în formarea personalității delincente și al mediului comunitar – sursă de factori generatori de comportament delincent.

Referințe:

1. ANDRONACHE, A. *Justiția juvenilă: Man. de curs*; Acad. de Poliție “Ștefan cel Mare”. Chișinău: Combinatul Poligrafic, 2014.
2. DOLEA, I. ș.a. *Fenomenul delincvenței juvenile în Republica Moldova*. Chișinău: Cartea Juridică, 2014.
3. STĂNIȘOR, E. *Delincvența juvenilă*. București, 2003.
4. ZANI, B., PALMONARI, A. (coord.). *Manual de Psihologie a Comunității*. Iași: Polirom, 2003.

Recomandat

Maia ȘEVCIUC, dr., conf. univ.

INFLUENȚA VIOLENȚEI DOMESTICE ASUPRA SOCIALIZĂRII FEMEILOR

Maria CREȚU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Violența domestică este un fenomen actual și răspândit în societatea contemporană. Studiile recente au arătat că violența domestică se manifestă în întreaga lume, are loc în toate grupurile etnice, rasiale, economice și religioase [4, p.16]. Pe plan mondial, 25% din totalul infracțiunilor sunt cele de violență domestică. Doar 5% din atacurile violente asupra femeilor sunt raportate la poliție, iar mai puțin de 1% sunt pedepsite. Peste 90% dintre agresori sunt bărbați, 82% dintre abuzatori sunt cunoscuți ai victimei, iar 19% sunt chiar rude. În Republica Moldova, conform datelor statistice, 6 din 10 femei s-au confruntat de la vârsta de 15 ani cu cel puțin o formă de violență domestică [3].

Ipoteza noastră, ulterior confirmată, susține ideea precum că femeile supuse violenței domestice au un nivel scăzut de socializare. Violența domestică influențează socializarea femeilor, ele devenind anxioase, fără încredere în sine, incapabile de a construi relații de comunicare, întrețin relații defectuoase și tensionate cu cei din jur. Menționăm că socializarea este actul de pregătire a individului pentru participarea la viața de grup, fiind un proces foarte complex ce începe în copilărie și continuă de-a lungul vieții prin învățarea modului de trai din societate și din diferite grupuri.

Teoriile de referință care ne-au ghidat în cercetarea violenței domestice sunt: *teoriile psihologice* – teoria ciclului violenței, teoria

sindromului femeii bătute, teoria Sindromului Stockholm, teoria atașamentului traumatic; *teoriile sociologice* – teoria sistemelor familiale, teoria învățării sociale, teoria resurselor, teoria schimbului și teoria etichetării; *teoriile feministe* [4].

În cercetarea realizată abordăm formele și factorii violenței domestice. Analiza literaturii de specialitate a permis identificarea următoarelor forme ale violenței domestice: *violența fizică*, *violența sexuală*, *violența psihologică*, *violența economică*, *violența spirituală* [1, p.15-17]. În același context facem referință la factorii care condiționează violența domestică, și anume: *factorii economici* determină dependența economică a femeii față de bărbați, la fel și sărăcia este un motiv pentru agresori de a-și descărca furia asupra victimelor [5, p.42]; *factorii culturali* – familia privită ca o sferă privată, aflată sub controlul bărbaților; *factorii juridici* – funcționalitatea inadecvată legislației existente [2, p.16]; *factorii politici* – subestimarea problemei la nivel național și lipsa voinței politice de a întreprinde pași radicali întru eliminarea violenței domestice și tratarea instituției familiei drept o chestiune privată care se află în afara controlului statului [1, p.24].

În scopul verificării ipotezei lansate am aplicat un chestionar pentru determinarea gradului de socializare a femeilor supuse violenței domestice la Centrul maternal „*Pro Familia*” din orașul Căușeni, care oferă plasament la 15 femei, victime ale violenței domestice. Rezultatele chestionării au demonstrat că femeile supuse violenței domestice nu se simt bine, ba chiar se simt rău în sânul familiei – 33.33 %, de cele mai multe ori au relații tensionate cu familia de origine – 46.67%, ceea ce denotă faptul că ele nu au un sprijin din partea familiei, ci, din contra, sunt înjosite și învinuite. Neavând un sprijin social cum este familia, femeile victime ale violenței domestice întrețin relații defectuoase cu cei din jur – 40%, simțindu-se permanent vinovate și înjosite, foarte des se incomodează să stabilească o relație de comunicare – 40%. În procesul de socializare subiecții testați întâmpină mari dificultăți, deoarece le vine foarte greu să stabilească relații de comunicare cu persoane necunoscute – 26.67%, să vorbească despre viața personală – 33.33%, să discute cu cineva față în față – 33.33%, caracterizându-se prin neîncredere în sine și grad înalt de anxietate, având frica de a merge la petreceri unde sunt mai mulți oameni cu care ar putea interacționa – 40%.

Victimele violenței domestice se simt incomodate, izolate și nepuțincioase, au nevoie de un program de resocializare, din care să reînvețe a stabili relații fructuoase, productive de comunicare, de încredere.

Violența comisă de bărbați împotriva femeilor este atât de frecventă, încât fiecare femeie poate fi afectată. În scopul prevenirii unor acte de violență am elaborat un set de recomandări: să refuze întâlnirile cu agresorul, în ciuda rugămintelor și promisiunilor de a rezolva problemele sau de a îndeplini promisiuni, întrucât asemenea invitații pot constitui capcane pentru noi acte de violență; să urmeze programul de consiliere stabilit cu psihologul; să se adreseze organelor de drept sesizând violența în familie; să se încadreze în câmpul muncii; să încerce să stabilească noi relații de prietenie.

Referințe:

1. BODRUG-LUNGU, V., ZMUCILA, L. *Violența domestică: strategii de prevenire și combatere*. Chișinău: CEP USM, 2007. 147 p.
2. BODRUG-LUNGU, V. *Violența prin prisma de Gender*. Chișinău: CE USM, 2003. 105 p.
3. CHEIANU-ANDREI, D. (coord.). *Bărbații și egalitatea de gen în Republica Moldova*. Chișinău: Bons Offices, 2015. 128 p.
4. RĂDULESCU, M.S. *Sociologia violenței intrafamiliale, victime și agresori în familie*. București: Luminalex, 2001. 350 p.
5. SCHORNSTEIN SHERRI, L. *Violența domestică și asistența medicală*. Chișinău: Epigraf, 2003. 204 p.

Recomandat

Diana CHEIANU-ANDREI, dr., conf. univ.

INFLUENȚA REȚELELOR DE SOCIALIZARE ASUPRA RELAȚIILOR INTERPERSONALE LA ADOLESCENȚI

Maria Rotaru, an. II, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

Relațiile interpersonale reprezintă un fundament pentru structura personalității, personalitatea fiind și rezultat al interrelațiilor, și creatoare de interrelații [10]. Problema ce ține de rețelele de socializare, care creează dificultăți în cadrul relațiilor interpersonale, modul de comunicare, relațiile interpersonale revine tot mai frecvent în atenția cercetătorilor. În același timp, rețelele de socializare oferă adolescenților posibilitatea de a interacționa cu mai multe persoane și de a face schimb de informații într-un timp mult mai scurt.

Considerată obiect al numeroaselor investigații psihologice, pedagogice etc., problematica privind rețelele de socializare este valorificată în lucrările cercetătorilor *Sion Grațîela*, *Romeo Cemîrtan*, *Marshall McLuhan*. Merită atenție problema abordată de către cercetătorii *Kory Floyd*, *Mielu Zlate*, *Tinca Crețu*, care au analizat manifestările relațiilor interpersonale. Investigațiile savanților în domeniu ne stimulează să cercetăm acest subiect mai amplu.

Analizând literatura de specialitate, putem menționa că anume în această perioadă se observă „un șir de schimbări în sistemul de relații”, și anume: *în familie* nu mai este considerat copil și se poartă bucura de o autonomie mai crescută. *În școală*, profesorii îl tratează ca elev mare, respectându-i punctele de vedere, opțiunile, sugestiile. *Între adolescenți și profesori* pot apărea relații de cooperare. Poate relaționa *cu persoane din afara familiei* și școlii, îmbogățindu-și experiența de viață. Toate schimbările în activitatea și relațiile adolescenților la care ne-am referit generează solicitări noi, ocazii și condiții de manifestare, altele decât în copilărie [2, p.31-32].

În vederea identificării unor trăsături personale ce ajută la stabilirea relațiilor interpersonale aplicăm testul: „Cum te văd ceilalți”. În baza prelucrării datelor s-au conturat rezultatele exprimate în tabel.

Tabel

Rezultatele testului „Cum te văd ceilalți ”

<i>Varianta</i>	1	2	3	4	5	<i>Total</i>
A	5	7	11	7	2	32
B	10	5	2	10	10	37
C	5	8	7	3	10	33

Concluzia la care ajungem în acest context este că adolescenții au sete de viață și sunt capabili să stabilească relații interpersonale de prietenie. Adolescența aduce cu sine o creștere a abilităților sociale.

Pentru a identifica dependența de rețelele de socializare, am aplicat chestionarul pe care l-am elaborat. Ipoteza lansată în cercetarea noastră este că adolescenții din mediul urban au un nivel mai înalt al dependenței de rețelele de socializare decât adolescenții din mediul rural. Rezultatele obținute în urma aplicării chestionarului reflectă manifestări ale relațiilor interpersonale în funcție de utilizarea rețelelor de socializare prin intermediul analizei comparative. Constatarea la care ajungem este confirmarea ipotezei că adolescenții ce provin din

mediul urban manifestă o dependență mai mare de rețelele de socializare în comparație cu cei din mediul rural. Considerăm că una din cauze ar fi că adolescenții din mediul rural își ocupă timpul liber cu diferite activități, altele decât cele practicate de adolescenții din mediul urban. Totodată nu toți au acces la Internet și majoritatea timpului liber sunt ocupați cu treburi casnice.

Astfel ajungem la concluzia că în această lume dependentă de tehnologii informaționale adolescenții sunt cei mai afectați. Dependența de rețelele de socializare este reprezentată ca “un drog modern”, punând în valoare viața virtuală și ignorând frumusețea vieții reale.

Referințe:

1. CEMÎRTAN, R. *Comunicarea și mass media*. Chișinău, 2006. 144 p.
2. CREȚU, T. *Psihologia adolescenței și adulțului*. Ministerul Educației și Cercetării, 2005. 144 p.
3. FLOYD, K. *Comunicarea interpersonală*. Iași: Polirom, 2013. 504 p.
4. *Psihologia adolescenței și a vârstei adulte. Note de curs*. 116 p.
5. SION, G. *Psihologia vârstelor*. București: Editura Fundației România de Măine, 2003. 256 p.
6. ZLATE, M., MITROFAN, N. *Manual de Psihologie pentru clasa a X-a*. București: Aramis, 2005. 160 p.
7. CUM TE VĂD CEILALȚI. [Accesat la 15.11.2015]. Disponibil pe: <http://www.unica.ro/articol/cum-te-vad-ceilalti-2-15649>

Recomandat

Maia Șevciuc, dr., conf. univ.

COMPORTAMENTUL CU RISC AL ELEVILOR DIN MEDIUL RURAL ÎN FUNCȚIE DE INTEGRITATEA FAMILIALĂ

*Larisa ȚURCAN, Aculina TOPADA
Centrul Național de Sănătate Publică*

Introducere. Familia mereu a fost, este și va fi microuniversul natural și biologic al societății de la care pornesc toate, de aceea părinții trebuie să crească alături de ei copiii, care sunt stindardul și flacăra zilei de mâine, să nu uite că mâine vor îmbătrâni, de aceea ei trebuie să le ofere în fiecare zi cele mai de preț valori: prezența, căldura și afecțiunea de părinte, ca peste ani să dea roadă [1].

Orice despărțire îndelungată poate duce inevitabil la schimbări radicale în funcționarea familiei, fapt ce se răsfrânge asupra calității vieții și personalității membrilor săi, în special asupra copiilor. Separarea pe termen lung reprezintă un traumatism sever cu implicații imediate sau tardive asupra dezvoltării intrapsihice a copilului și asupra procesului de integrare a acestuia [2, 3].

Scopul: Studiarea comportamentului cu risc la elevi (consumul de tutun, alcool și violența fizică) în relație cu integritatea familiei (familii temporar dezintegrate din cauza plecării părinților la lucru peste hotare).

Materiale și metode: Studiul a cuprins un eșantion de 783 de elevi din clasele V-VIII (băieți – 358, fete – 425) din 10 licee din localitățile rurale ale Republicii Moldova. Instrumentul de studiu a constituit un chestionar ce a inclus 43 de întrebări din care 5 referitoare la comportamentul cu risc al elevilor.

Rezultate. Conform datelor studiului efectuat, 57,7% de elevi locuiesc în familii complete, 42,3% – în familii incomplete (locuiesc cu mama – 21,7%, cu tata – 10,4%, lipsesc ambii părinți – 10,2%). Dintre elevii care s-au îmbătat până în prezent, locuiesc în familii complete – 26,4% și în familii incomplete – 32,6% (cu mama – 32%, cu tata – 37,5%, cu ambii părinți plecați – 29%). Au fumat vreodată în mod regulat, adică cel puțin o țigară zilnic timp de 30 zile, 3,1% de elevi care locuiesc în familii complete și 5,1% în familii incomplete (cu mama – 5,3%, cu tata – 2,5%, cu ambii părinți plecați – 6,3%). Au purtat asupra lor în ultimele 30 de zile cel puțin o zi vreo armă rece (cuțit, bătă), 5,8% de elevi care locuiesc în familii complete și 5,3% în familii incomplete (cu mama – 2,5%, cu tata – 5,1%, cu ambii părinți plecați – 12,2%). S-au bătut în ultimele 12 luni 36,9% de elevi care locuiesc în familii complete și 41,1% în familii incomplete (cu mama – 40,6%, cu tata – 40,7%, cu ambii părinți plecați – 42,5%). Pentru prima dată au băut alcool mai mult decât câteva înghițituri: la vârsta de 9 ani – 7,5% de elevi din familii complete și 9,1% din familii incomplete; la vârsta de 9-10 ani – 6,2% de elevi din familii complete și 8,5% din familii incomplete; la vârsta de 11-12 ani – 13,7% din familii complete și 14,3% din cele incomplete; la vârsta de 13-14 ani – din familii complete – 14,6% și 14,3% din cele incomplete; la vârsta de 15-16 ani – 2,0% din familii complete și 2,7% din cele incomplete.

Concluzii:

Nu există o diferență semnificativă între comportamentul cu risc (consumul de alcool, fumat și agresivitate) al elevilor din familiile complete față de cele incomplete.

Referințe:

1. HACINA, L. Familia-sursă de părinte. În: *Ghid metodologic (științifico-practic) pentru cadrele didactice și elevi/studenți*. Chișinău: 2013, p.115-116.
2. VÎRLAN, M., VÎRLAN, M. Impactul separării temporare de părinți asupra comportamentului preadolescenților. În: *Psihologie. Seria „Psihologia dezvoltării”*, 2012, nr.2, p.3-8.
3. COIFU, C. *Interacțiunea părinți-copii*. București, 1998.

Recomandat

Victor ZEPCA, dr., conf. univ.

NIVELURI DE CONȘTIINȚĂ

*Victoria COJOCARU, Facultatea de Psihologie
și Științe ale Educației*

Obiectivul nostru trebuie să fie orientat spre conștiință însăși, care este creatoare. Prin urmare, concentrându-ne pe politicieni, societate, războaie și instituții de învățământ, nu se va schimba realitatea, pentru că aceste elemente sunt doar o reflexie a conștiinței noastre.

Când ne pieptănăm părul dimineața, nu încercăm să pieptănăm reflexia din oglindă, pentru că știm că ea este doar o imagine virtuală a noastră. Deci, când ne periem, știm că reflexia din oglindă automat se va schimba. Dar adevărul este că în viața reală suntem confuzi și încontinuu încercăm să pieptănăm oglinda. Pentru a ne schimba realitatea în ceva ce am dori să experimentăm, trebuie să ridicăm frecvența vibrațiilor conștiinței noastre ca să o eliberăm din capcana vibrațiilor joase. Dar ce sunt de fapt aceste vibrații?

După legile fizicii clasice, fiecare circuit electric formează un câmp magnetic. La fel se întâmplă și cu circuiturile noastre neuronale, ale căror impulsuri sunt de natură electrică. Prin urmare, fiecare individ își creează propriul câmp magnetic, care răspândește în jur unde de anumite frecvențe.

Pentru a elibera conștiința din această capcană a vibrațiilor joase, trebuie să ne reconectăm sufletul cu o gândire și cu aspecte atât înalte cât și profunde. În așa fel, conștiința se integrează în forma sa

originară. Când procesul de reconectare și integrare e complet, mintea, sufletul și corpul lucrează în armonie ca un singur sistem.

David Hawkins (1913-2002) este psihiatrul și kinesteziologul care a creat un sistem ce poate măsura conștiința unei persoane. El posedă ani de experiență clinică și a efectuat studii extensive în acest domeniu. Dr. Hawkins este creatorul „Piramidei conștiinței” (Fig.1) care utilizează tehnica de testare musculară numită Kinestiziologie Aplicată pentru a măsura biovibrațiile corpului.

Studiul a fost validat științific și publicat în teza de doctorat „Calibrarea și analiza calitativă și cantitativă a nivelului de conștiință umană”. Acest studiu explică cum lideri de-a lungul istoriei au condus bazându-se pe nivelul lor în Piramida Conștiinței. Niveluri joase, precum cel al fricii, conduc lumea spre haos. Spre exemplu, Hitler: a condus poporul prin frică și teroare care a generat fiorosul genocid Holocaust, ce a ucis milioane de evrei și alte naționalități.

Fig.1. Piramida conștiinței după Dr. D.Hawkins

În piramidă sunt utilizați ca unitate de măsură logaritmiile numerelor ca putere a conștiinței, iar acest sistem arată că o conștiință la nivele mai înalte este cu mult mai puternică decât una la nivele joase.

Piramida conștiinței arată că la nivelul 200 persoana este la limita transformării într-un nivel de conștiință mai înalt și mai pozitiv, doar dacă persoana alege să o facă. Această transformare are loc doar atunci când individul vrea să-și schimbe perspectiva asupra vieții, înțelege nivelul de conștiință la care este, vrea să devină mai bun și începe a acționa.

Persoanele sub nivelul 200 simt rușine, vină, durere, frică, furie, frustrare. Nivelul 300 este pentru cei pozitivi, care nu judecă pe alții, optimiști și își rezolvă cu ușurință conflictele. Cei de la nivelul 400 sunt armonioși, iertători și și-au găsit un scop al vieții. O persoană la acest nivel contrabalansează 400 000 de persoane sub nivelul 200. La nivelul 500 sunt persoane conștiente spiritual, înțeleg și practică dragoste și iertare necondiționată, sunt recunoscători pentru tot ce au. O persoană la acest nivel contrabalansează 750 000 de persoane sub nivelul 200. Cei de la nivelul 600 se simt binecuvântați în toate domeniile. Sunt pacifiști și au dorința de a-i ajuta pe alții să atingă același nivel. O persoană la acest nivel contrabalansează 10 milioane de persoane sub nivelul 200. Exemple la ultimul nivel sunt Isus Hristos, Buddha, care în acele timpuri, deși fără televizor, radio, internet și alte surse de mediatizare, au reușit să convingă milioane de oameni să le împărtășească apartenența religioasă. Acest fapt se datorează atitudinii lor pline de dragoste, iertare, pace și bună-înțelegere.

Hawkins a descoperit că pentru susținerea vieții pe pământ este necesară o medie de 200 a nivelului de conștiință. Dacă acest nivel scade, pământul se îndreaptă spre autodistrugere.

Pentru a trece nivelul de conștiință de la 200 la 300, este nevoie de a lucra asupra problemelor personale, de a înfrunța fricile și de a se elibera de ele, de a lua responsabilitate asupra propriei experiențe de viață și, nu în ultimul rând, de a-și concentra atenția asupra conștiinței și de a ridica frecvența ei de vibrație.

Ridicându-și propriul nivel de conștiință, persoana va descoperi o dorință de a-i ajuta pe alții și va fi o sursă de schimbare pentru sine și pentru lume.

Referințe:

1. http://www.academiavirtutilor.com/421249262/3138157/posting/piramida_-constiintei?b=A62FB00DA7755CBCE6B953C38DB427139CC3232
2. <http://personality-development.org/theories-personality-development/david-hawkins>
3. <http://www.thelaratouch.com/levels-of-consciousness/>
4. http://projectavalon.net/The_Holographic_Universe_Michael_Talbot.pdf

*Recomandat
Tatiana TURCHINĂ, lect.*

INFLUENȚA INTELIGENȚEI EMOȚIONALE ASUPRA POTENȚIALULUI DE LIDER

Ioan ZÎCU, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației

În contextul contemporaneității sunt apreciate la un nivel înalt abilitățile de conducere, dirijarea într-o manieră diplomatică, lipsită de tensiuni în relaționarea dintre grup și lider. Liderul este responsabil de administrarea stărilor afective precum: capacitatea de motivare, empatizare și gestionare a trăirilor și stărilor emoționale proprii, cât și a altor persoane.

Inteligența emoțională joacă un rol din ce în ce mai important, contribuind la realizarea unui management de calitate, a unei comunicări pe orizontală eficientă, care să reușească să inspire și să motiveze ceilalți membri în obținerea succesului. Printre numele de referință care au studiat inteligența emoțională menționăm: P.Salovey, D.Goleman, H.Gardner, R.Mihaela ș.a., iar printre cei care au fost preocupați de studiul liderismului: D.N. Boțane, M. Vlăsceanu ș.a.

Inteligența – facultatea de a înțelege cu ușurință fenomenele, faptele și evenimentele, de a sesiza relațiile dintre acestea, de a rezolva probleme noi pe baza experienței anterior acumulate. J.Mayor și P.Salovey afirmă că inteligența emoțională (EQ) reprezintă „*abilitatea de a monitoriza propriile emoții și cele ale altor persoane, de a face distincția între ele și de a folosi informațiile pentru a ghida modul de gândire și de acțiune al unei alte persoane*”. D.Goleman consideră că inteligența emoțională determină două tipuri de competențe: personale (autocunoașterea, autogestionarea și automotivarea) și sociale (conștiința socială și managementul relațiilor). P.Salovey evidențiază cinci abilități esențiale, specifice inteligenței emoționale: introspecția emoțiilor, stăpânirea emoțiilor, motivarea personală, empatia, gestionarea emoțiilor celorlalți. Abilitățile respective asigură comprehensiunea și managementul trăirilor afective la nivel personal și de grup, determinând o relaționare interpersonală eficientă.

Liderismul reprezintă interacțiunea dintre lider și membrii grupului, exercitând influență reciprocă și împreună tinzând spre schimbări reale și obținerea de rezultate care reflectă scopuri comune. La temelia modelului de personalitate al liderului stau cinci factori: extroversiunea (încredere în sine, inițiativă, sociabilitate); sensibilitatea (a compă-

timi, a se încrede, a accepta alt punct de vedere); conștiinciozitatea (orientarea spre scop și insistența în realizarea lui); stabilitatea emoțională (a fi calm în situație de stres, controlul emoțional, promptitudinea decizională); deschiderea spre noua experiență (sfere largi de interese, receptivitate la inovații).

În cadrul activității de leadership sunt nominalizate următoarele trăsături definitorii: influența intenționată sub aspect cognitiv, social și politic; existența grupului de adepți; prezența unor scopuri; reprezintă un proces de inspirație/charisma; proces dinamic ce implică activism, inițiativă, previziune; contextul mediului organizațional influențează competențele liderului și nivelul de responsabilitate a acestuia (poziția în ierarhia organizației).

Prezentăm mai jos rezultatele experimentului psihopedagogic în etapa preexperimentală.

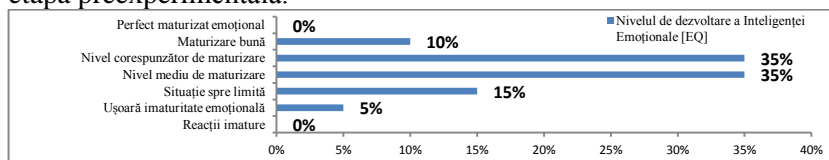

Fig. 1. Nivelul de maturitate emoțională după scala Friedmann

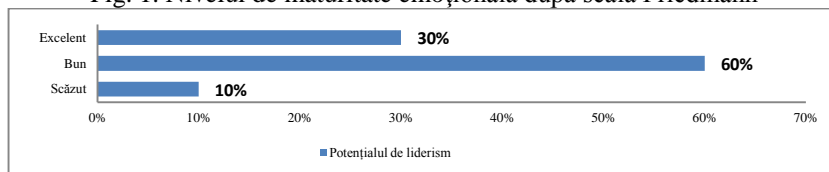

Fig. 2. Potențialul de liderism al chestionaților

Concluzii. Subiecții cu un nivel de EQ mai sus de medie, inclusiv cu un nivel mediu (80% în total, Fig. 1), posedă și un potențial „Bun” (60%) și chiar potențial „Excelent” (30%) de lider (Fig. 2). EQ se dovedește a fi un element central care determină potențialul de lider și se înscrie în lista competențelor profilului de personalitate a unui lider. Inteligența emoțională și potențialul de lider se află în strânsă relație de interdependență, întrucât persoana nu poate da dovadă de un potențial de lider în lipsa unui nivel cel puțin mediu de EQ.

Referințe:

1. BIANCA, A. *Lucrare de dizertație. Inteligența emoțională în rândul recrutorilor din România*. București: Universitatea din București, 2012.

2. BOȚANE, D.N. *Leadership și Comportament Civic Organizațional*. Sibiu: Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2011. 226 p.
3. DIMA, E., COBEȚ, D. *Dicționarul explicativ ilustrat al Limbii Române*. Chișinău: Arc & Gunivas, 2007. 2240 p.
4. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*. București: Cartea Veche, 2001. 415 p.
5. ROCO, M. *Creativitatea și Inteligența Emoțională*. Iași: Polirom, 2004. 245p.
6. SEGAL, J. *Dezvoltarea Inteligenței Emoționale*. București: Teora, 1999. 185p.
7. VLĂSCEANU, M. *Sectorul nonprofit: Contexte, organizare, conducere*. București: Paideia, 1996. 211 p.
8. ЖИЗДАН, О.А. *Руководство по развитию лидерства*. Кишинев: Типографя „Гырляну С.”, 2010. 99 с.

Recomandat
Nadejda BUTNARI, lector univ.

РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ СНОВИДЕНИЙ В ПСИХИЧЕСКОЙ ЖИЗНИ ИНДИВИДА

Петр СТЕПАНОВ, факультет психологии и педагогических наук

Со времен глубокой древности ум человека занимали вопросы: что такое сон, чем он вызван и почему все люди и животные испытывают в нем непреодолимую потребность? Объект нашего исследования – сон и сновидения. Предмет исследования – роль сновидений в психической жизни индивида. Цель работы – рассмотрение роли сновидений в жизни.

В работе «Толкование сновидений» З.Фрейд описал, каким образом сновидения помогают психике защищать себя и достигать чувства удовлетворения. «Сновидение – это способ высвобождения неосуществленных желаний человека посредством его сознания без пробуждения физического тела» [1]. Дневные переживания трансформируются в сновидения посредством деятельности сновидения, и таким образом сновидение является невинной платой за возможность сна. Деятельность сновидения – это в целом все процессы, которые преобразуют необработанный материал сна, как то: физические раздражители, дневные переживания, различные мечты, с тем чтобы все это было воспроизведено в реальном сновидении. Почти каждое сновидение может быть понято как осуществленное желание. З.Фрейд – один из первых, кто попытался анализировать сновидения как проявление

ние вытесненных в подсознание нежелательных факторов. Сновидения, с его точки зрения, это способ действия на действующие во сне раздражители. Сновидение есть прямое, неприкрытое исполнение желания сновидца, а функция сновидения – не нарушать сон, а оберегать его. Процессы, благодаря которым из скрытых мыслей сновидения, соматических раздражителей, остатков дневных впечатлений формируется явное содержание сновидения, используют четыре основных механизма: сгущение, смещение, вторичную обработку и образное изображение мыслей, особенно абстрактных понятий. Сновидение – это альтернативный путь для удовлетворения требованиям бессознательного. Фрейд сумел показать, что деятельность сновидения – это процессы сгущения; смещения (главное средство искажения сновидения); отбора искажения; трансформации; перестановки; перемещения и других модификаций первоначального желания.

Карл Г. Юнг [2] общую функцию снов определяет как попытку восстановить психологический баланс человека посредством продуцирования материала сна, который восстанавливает трудноуловимым способом общее психическое равновесие. Юнг подходит к сновидениям как к живым реальностям, которые изучают посредством опыта и внимательного наблюдения. Иначе понять сновидения невозможно. Юнг разделяет сны на «большие» (очень важные, запоминающиеся на всю жизнь), «средние» (средней важности, с сюжетом) и «маленькие» (флуктуации психического баланса).

Джереми Тейлор постулирует основные предположения относительно снов следующим образом: все сны служат здоровью и целостности; сны не просто рассказывают сновидцу то, что он или она уже знает; только сновидец может с уверенностью сказать, может ли произойти то, что означает сон; не бывает сна только с одним значением; все сны говорят на универсальном языке, языке метафоры и символа.

Биологическое значение сна заключается в восстановлении работоспособности организма, утомленного в период бодрствования. Во время сна организм не замирает, а восстанавливается после длительного бодрствования [3]. Сон особенно необходим для восстановления функций нервной системы, главным образом головного мозга.

Во время сна дыхание человека становится более глубоким и редким, медленнее бьется сердце. Все органы отдыхают и восстанавливают свои функции. Только мозг во время сна пользуется относительным покоем.

Традиционно современные психологи выделяют два периодических состояния психики, присущих всем людям: бодрствование – состояние, характеризующееся активным взаимодействием человека с внешним миром, и сон – состояние, рассматриваемое, прежде всего, как период отдыха. Имеется множество научных данных, свидетельствующих о том, что сон – отнюдь не пассивное тормозное состояние, способствующее лишь восстановлению сил и энергии, а сон – это специфическое активное состояние мозга, способствующее полноценному использованию имеющегося опыта и приобретенной информации в интересах более совершенной адаптации организма в период бодрствования. В этом заключается жизненно важная функция быстрого сна и его неотъемлемого компонента – сновидений.

Библиография:

1. ФРЕЙД, З. *Введение в психоанализ: Лекции*. СПб.: Питер, 2001. 384 с.
2. ЮНГ, К.Г. *Синхронистичность*: Сборник. /Пер. с англ. Москва, «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997. 320 с.
3. СМЕРНОВ, Т. *Психология сновидений*. Москва: «КСП+», 2005. 598 с.

Рекомендовано

Л.М. АНЦИБОР, докт., конф. унив.

ВЗАИМОСВЯЗЬ МОТИВАЦИИ АФФИЛИАЦИИ И СКЛОННОСТИ К ДЕВИАНТНОМУ ПОВЕДЕНИЮ У ПОДРОСТКОВ

Алина СЫЧЕВА, факультет психологии и педагогических наук

В настоящее время общество все чаще уделяет особое внимание проблематике поведения людей, которое не соответствует общепризнанным или официально установленным социальным нормам. Значимость данного явления в особенности обусловлена значительным ростом числа подростков с девиантным поведением.

Девиантное поведение личности – это поведение, которое не соответствует общепринятым или официально установленным

социальным нормам (законам, правилам, традициям и социальным установкам). Проблема девиантности рассматривается в работах таких авторов, как М. Вебер, Р. Мертон, Р. Миллз, Т. Парсонс, Э. Фромм, Б.С. Братусь, Л.И. Божович, Л.С. Выготский, И.С. Кон и др. [1].

В подростковом возрасте ведущей деятельностью является общение со сверстниками. Межличностное общение в пубертатный период предполагает отношения, в которых подросток стремится заслужить уважение и признание сверстников, подкрепить чувство эмоциональной сопричастности, слитности с группой. Необходимость принятия группой сверстников обусловлена тем, что на этой основе формируется самооценка подростка и осуществляется процесс самоутверждения его как личности. Подросток, стремящийся к взаимоотношению со сверстниками, в той или иной мере испытывает мотив аффилиации.

Аффилиация – потребность человека, проявляющаяся в его желании и стремлении постоянно быть с людьми, устанавливать и сохранять положительные взаимоотношения с ними. В аффилиации выделяют две стороны, одна из которых связана со стремлением к принятию (СП) — позитивная сторона аффилиации, или собственно аффилиация, а другая – со страхом отвержения (СО) – негативная сторона аффилиации [2].

Аффилиативное поведение и факторы, на него влияющие, рассмотрены в работах Б.Г. Ананьева, С.Маргулис, Н.Б. Шкопорова, Дж.П. Фландерса, С.Шахтера, А.Голднера [3].

Целью нашего исследования было изучение взаимосвязи мотивации аффилиации и склонности к девиантному поведению у подростков. В качестве гипотез исследования нами было выдвинуто два предположения: 1) существует взаимосвязь мотивации аффилиации и склонности к девиантному поведению у подростков; 2) существуют гендерные различия в проявлении мотивации и склонности к девиантному поведению у подростков, а также в характере их взаимосвязи.

Для проверки выдвинутых гипотез были использованы две методики: 1) Опросник для определения склонности к отклоняющемуся поведению (А.Н.Орел); 2) Опросник для диагностики мотивов аффилиации (А.Мехрабиан).

В соответствии с полученными результатами, можно заключить, что существует взаимосвязь мотивации аффилиации и склонности к девиантному поведению у подростков. А именно, нами была выявлена связь стремления к принятию и склонности к аддитивному поведению у подростков, коэффициент корреляции 0,2 (при $p \leq 0,05$). Была выявлена также связь страха отвержения и волевого контроля эмоциональных реакций при коэффициенте корреляции -0,3 (при $p \leq 0,01$).

Выявлены статистически достоверные различия в склонности к девиантному поведению у мальчиков-и девочек-подростков. Так, мальчики наиболее склонны к преодолению норм и правил, а также к аддитивному поведению, а девочки наиболее склонны к установке на социальную желательность, к агрессии и насилию, а также к делинквентному поведению. Выявлено также, что чем выше стремление к принятию у мальчиков, тем выше у них склонность к самоповреждающему и саморазрушающему поведению. У девочек же чем выше стремление к принятию, тем ниже волевой контроль эмоциональных реакций. Чем выше страх отвержения у мальчиков, тем выше их склонность к преодолению норм и правил и тем ниже уровень волевого контроля эмоциональных реакций. Чем выше страх отвержения у девочек, тем в большей мере им свойственна склонность к самоповреждающему и саморазрушающему поведению.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что гипотезы нашего исследования нашли свое подтверждение. А именно, нами было выявлено, что существует взаимосвязь мотивации аффилиации и склонности к девиантному поведению у подростков, а также гендерные различия в характере их взаимосвязи.

Результаты нашего исследования могут быть использованы педагогами, психологами, а также родителями в качестве фактического материала. Они также могут пригодиться при подготовке лекционных курсов по социальной психологии, возрастной психологии, а также применяться на практике индивидуального, семейного консультирования. Результаты нашего исследования могут также иметь свое продолжение в дальнейшем рассмотрении и изучении проблематики наркомании, суицида, насилия и преступности в подростковой среде.

Библиография:

1. УСОВА, Е.Б. *Психология девиантного поведения*: Учебно-метод. комплекс. Минск: Изд-во МИУ, 2010. 180с.
2. ИЛЬИН, Е.П. *Психология общения и межличностных отношений*. СПб.: Питер, 2013. 576 с.
3. КУЗНЕЦОВА, И.В. *Мотив аффилиации в межличностных отношениях*.: Дисс... канд. психол. наук: 19.00.05. СПб, 2006. 178 с.

О ПРОБЛЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ БЕРЕЖНОГО ОТНОШЕНИЯ К ЗДОРОВЬЮ У ПОДРОСТКОВ

Ксения БАНУЛ, факультет биологии и химии Тираспольского государственного университета

Подростковый возраст является не только важным периодом для формирования бережного отношения к здоровью, но и периодом большого риска для него из-за особенностей психоэмоционального и социального развития подростков, вследствие чего легко формируются отрицательные модели поведения.

Здоровье подростков, как и здоровье детей и взрослых, зависит от тех же факторов: здоровое и сбалансированное питание, соблюдение правил личной гигиены, благоприятная социальная среда и др. Важно также формировать у подростков потребность быть здоровым, прививая навыки бережного отношения к своему здоровью. Как показывают исследования, у подростков преобладает пренебрежительное отношение к своему здоровью. У современного подростка не сформировано бережное отношение к здоровью, что выражается в отсутствии потребности в здоровом образе жизни, в стиле поведения, обеспечивающем здоровье [1, с.10]. Парламент Республики Молдова утвердил Национальную стратегию по профилактике и контролю неинфекционных заболеваний на 2012–2020 годы [3]. В этом документе опубликованы следующие тревожные данные: 72% населения старше 15 лет употребляли алкоголь на протяжении последних 12 месяцев; результаты национальных исследований показали, что пробовали курить в возрасте до 10 лет почти половина (49,2%) учащихся в возрасте 13–15 лет, из них 54,1% – мальчики и 40,5% – девочки.

От решения проблемы обеспечения бережного отношения к

здоровью детей, подростков и молодежи зависит не только состояние их здоровья, но и здоровья последующих поколений. Так как сегодняшние подростки – это будущее взрослое население страны, а здоровое население – это залог успеха и процветания нации, поэтому здоровью подростков необходимо уделять пристальное внимание [2, с.15]. В связи с этим очевидна роль образовательных учреждений в процессе формирования бережного отношения к здоровью. Основными направлениями работы общеобразовательных учреждений по формированию бережного отношения к здоровью является учебно-воспитательная, диагностическая, профилактическая, коррекционная работа.

Особую роль в этом процессе мы отводим внеклассной воспитательной работе, так как она обладает большими воспитательными возможностями в процессе привития подросткам правильных моделей поведения (желание заниматься физической культурой и спортом, активным отдыхом, рационально питаться, соблюдать правила гигиены и т.д.), таких, чтобы бережное отношение к здоровью стало нравственной ценностью и потребностью подростка.

В ходе исследования нами разработана и экспериментально апробирована на базе Тираспольского медицинского колледжа им. Л.А. Тарасевича программа «Наше здоровье в наших руках», рассчитанная на два года обучения. Ее реализация осуществлялась посредством ряда последовательных этапов: мотивационно-познавательного; деятельностно-поведенческого; результативно-оценочного. В ходе первого этапа решалась задача разработки совместных целей деятельности педагогов и учащихся, направленной на осознание значимости здоровья для полноценной жизни, понимание ответственности каждого за свое здоровье. Второй этап был направлен на воспитание стремления к самосовершенствованию. На этом этапе организовывались разнообразные формы внеклассной работы: проектная деятельность; соревнования, спортивные праздники, экскурсии и др. Проводились рефлексивные беседы, аутотренинги, разрабатывались индивидуальные программы здоровья. Третий этап был направлен на активизацию приобретенного учащимися опыта

поддержания своего здоровья, самостоятельного проектирования условий и способов укрепления и оздоровления собственного организма. На данном этапе учащийся выступал в роли инициатора деятельности, направленной на сохранение и укрепление своего здоровья. Роль педагога при этом заключалась в поддержке учащихся, когда те демонстрировали готовность вести здоровый образ жизни, понимали ценность здоровья, замечали изменения в состоянии их организма, внешнем виде.

Планируя систему внеклассной работы по формированию бережного отношения к здоровью подростков, необходимо учитывать их возрастные и индивидуальные особенности, стадии полового развития мальчиков и девочек, верно оценивать психологическую ситуацию в семье и в группе сверстников. Это позволит воспитать стремление к становлению себя как здорового человека, формировать качества, позволяющие осуществлять гармоничное и полное удовлетворение своих потребностей и достижение телесного, душевного и духовного благополучия.

Библиография:

1. ВАЙНЕР, Э. *Основы демографического воспитания школьников: беседы классного руководителя*. Москва: Чистые пруды, 2007. 32 с.
2. МАРКОВ, В.В. *Основы здорового образа жизни и профилактика болезней*. Москва: АСАСЕМІА, 2001. 319 с
3. *Национальная стратегия по профилактике и контролю неинфекционных заболеваний на 2012–2020 годы*. Monitorul Oficial al RM, 22.06.2012, № 126-129, статья № 412.

*Рекомендовано
Тудор КОЗАРЬ, докт. хаб., проф. унив.*

КОНФОРМНОСТЬ КАК ФАКТОР, ПРЕПЯТСТВУЮЩИЙ САМОАКТУАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТИ В ПЕРИОД ЗРЕЛОСТИ

Татьяна НЕРЧУ, факультет психологии и педагогических наук

Изучение конформности является одним из важных направлений социальной, возрастной и гендерной психологии. В последние десятилетия эта проблема становится наиболее актуальной и популярной. Это обусловлено тем, что люди склонны к изменению своих взглядов и позиций вслед за теми, которые преобладают в данном обществе, группе или просто значимы для окружающих. Под конформностью следует понимать склонность человека к добровольному сознательному или произвольному изменению своих ожидаемых реакций для сближения с реакцией окружающих вследствие признания большей их правоты. Социологов, психологов и педагогов интересуют вопросы, почему люди придерживаются мнения большинства, а не отстаивают свое, что этому способствует и как влияет конформность на особенности личности. Данные вопросы поднимались в работах Л.Фестингер, Б.Н. Филлипс, С.Э. Аш, М. Шериф, С. Милгрэм, М. Бригс, Н.А. Бердяева, Н.В. Новикова.

Проблема самоактуализации является насущной, так как современному обществу, с ростом и развитием технологий, нововведений, требуется креативная, гибкая, разносторонне развитая и самоактуализирующая личность. Самоактуализация – это и способность высказать противоположную точку зрения, умение пойти наперекор своим слабостям, это накопление «приобретений», которые впоследствии могут стать достоинствами личности. Данный феномен рассматривается в работах таких авторов, как К.Голдстейн, А.Маслоу, Р.Ассагиоли, Б.С. Братусь, Д.А. Леонтьев, Е.А. Климов, И.В.Ромазан, Л.Г.Брылева, А.В.Либин.

Целью нашего исследования являлось выявление взаимосвязи между конформностью и самоактуализацией личности в период зрелости. *Гипотеза нашего исследования* в том, что существует взаимосвязь между конформностью и самоактуализацией личности: чем выше уровень конформности, тем ниже самоактуали-

зация. *Частная гипотеза* нашего исследования состоит в том, что существуют различия в проявлении конформности у мужчин и женщин.

Для проверки выдвинутых гипотез были использованы две методики: 1) Диагностика конформизма внушаемости – автор: В.П. Прядеин; 2) Опросник самоактуализации (САМОАЛ) – автор Э.Шостром (адаптация на русский язык выполнена Л.Я. Гозманом и Н.Ф. Калиной). В исследовании принимало участие 30 человек, из которых 15 мужчин и 15 женщин. Возраст участников исследования – от 30 до 60 лет.

В соответствии с результатами корреляционного анализа, можно сделать вывод о том, что существует взаимосвязь конформности и самоактуализации. Нами было установлено, что чем выше уровень внешней конформности, тем ниже уровень автономности. Это говорит о том, что чем больше человек внешне соглашается с большинством и подавляет личную точку зрения, тем ниже доверие к себе, своему мнению, взгляду, а также ниже уровень спонтанности. Более низкий уровень автономности и спонтанности прослеживается и при внутренней конформности, когда человек убежден в правоте группы. Важно заметить, что чем выше уровень внешней конформности, тем ниже аутосимпатия, то есть положительное отношение к себе. Можно сделать вывод о том, что чем чаще человек принимает позицию большинства и подавляет личную позицию, тем хуже становится его отношение к самому себе.

В соответствии с результатами проверки частной гипотезы было выявлено, что различия по уровню конформности у мужчин и женщин незначительны. Данное явление может быть связано с тем, что основное количество участников – из сельской местности, где людям более свойственна конформность, нежели городскому населению. Другое объяснение данного факта может заключаться в том, что на современном этапе развития общества мужчины и женщины все меньше придерживаются полоролевых норм, свободно переходят от традиционно мужских занятий к женским, и наоборот. Все чаще происходит интеграция мужского руководящего стиля с женским, эмоционально-экспрессивным. Отметим, что на протяжении развития психологической науки всегда проводились биологические и социально-психологические

различия между полами. Мужчинам отводилась роль лидеров, женщинам – позиция подчинения. Но в настоящее время жесткие границы между полами стираются, и женщины пытаются занять в обществе место, равное с мужчинами. Поэтому сегодня все чаще наблюдается самореализация женщин в типично «мужских» профессиях. Исходя из полученных данных, можно сделать вывод: частная гипотеза о том, что женщины более конформны, нежели мужчины, не подтвердилась.

Результаты нашего исследования могут быть использованы психологами и социологами в качестве фактического материала. Они также могут использоваться при подготовке лекционных курсов по социальной психологии, социологии, возрастной психологии, гендерной психологии. Результаты могут применяться в практике индивидуального, группового и семейного консультирования, связанного с вопросами самоактуализации личности в период взрослости.

ВЗАИМОСВЯЗЬ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО БЛАГОПОЛУЧИЯ ЛИЧНОСТИ И ПРОСОЦИАЛЬНЫХ УСТАНОВОК У МОЛОДЕЖИ

*Анастасия ИВАНОВА, факультет психологии
и педагогических наук*

Психологическое благополучие личности, как феномен, изучается сравнительно недавно, со второй половины 20 века. Его появление в науке тесно связано с концепцией позитивного функционирования человека, которая берёт своё начало в теориях гуманистического направления психологии (А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл), экзистенциальной психологии (Дж. Бьюдженталь, А. Лэнгле, Р. Мэй) и уже позднее выделившейся в отдельное направление позитивной психологии (М. Селигман, Э. Динер). В основу положен тезис о позитивном функционировании человека, его потребности и способности в развитии и самоактуализации. Психологическое благополучие личности рассматривается как «полнота самореализации человека в

конкретных жизненных условиях и обстоятельствах, нахождение «творческого синтеза» между соответствием запросам социального окружения и развитием собственной индивидуальности» [2].

Личность невозможно определять вне социума и вне контекста социальной активности, т.к. это понятие выработано для отображения социальной природы человека. Поэтому научный интерес, на наш взгляд, представляет проблема субъективного благополучия личности в контексте социальных взаимоотношений. Актуальность нашего исследования определяется также тем, что в современном мире социальные установки больше направлены на индивидуализм, приобретение материальных благ, личностный рост, чем на просоциальные модели поведения. Под просоциальным поведением Э. Аронсон, Т. Уилсон, Р. Эйкерт понимают «любые действия, совершенные с целью принести пользу другому» [1].

В нашем исследовании мы остановились на изучении альтруизма как одного из компонентов просоциальной установки личности, с целью выявления его взаимосвязи с психологическим благополучием личности.

Объектом исследования являлась взаимосвязь между психологическим благополучием и просоциальной установкой у молодежи. В качестве *гипотезы исследования* нами было выдвинуто предположение о том, что существует взаимосвязь между психологическим благополучием и просоциальной установкой у молодежи. Для проверки выдвинутой гипотезы были использованы *методики*: «Шкала психологического благополучия» К.Рифф, адаптированная на русский язык Н.Н. Лепешинским, и «Методика диагностики социально-психологических установок личности в мотивационно-потребностной сфере» О.Ф.Потемкиной.

В исследовании приняли участие 36 человек: 18 девушек и 18 юношей, в возрасте от 20 до 30 лет.

В результате исследования альтруизма было выявлено, что наибольшее количество человек (56%) обладают средним уровнем альтруизма, т.е. многие будут готовы прийти на помощь другим, когда не придется жертвовать своими интересами. Высокий уровень альтруизма, как и низкий, встречается у 22% респондентов. У женщин, в отличие от мужчин, наблюдается

более высокий средний уровень выраженности альтруизма – 72% и 39% соответственно. Однако интересно заметить, что количество мужчин с высоким уровнем альтруизма намного больше, чем женщин – 28% и 17% соответственно. Возможно, это связано с женской эмансипацией и новой тенденцией женщин, направленной на самореализацию, самостоятельность и независимость.

К.Рифф выделила следующие компоненты психологического благополучия: позитивные отношения с другими, самопринятие, автономия, контроль над окружающей средой, наличие целей и личностный рост, уровень которых мы диагностировали.

Анализируя данные диагностики психологического благополучия, мы получили следующие результаты. Наиболее выраженные баллы наблюдаются по шкалам *автономии* (6,8) и *личностного роста* (6,6). Можно сделать вывод о том, что современная молодежь ориентирована на самостоятельность и личностный рост. Это говорит об особенностях данного возраста, так как в этот период приоритет отдается трудовой мотивации и саморазвитию. Для многих наличие работы является условием для самоактуализации и достижения материальных благ. Мотивацию занятости во многом определяет место труда в системе жизненных ценностей человека, а также наличие социально значимых дел и социального взаимодействия.

Анализируя особенности взаимосвязи психологического благополучия личности и альтруизма, можно сделать вывод о том, что у респондентов с низким уровнем альтруизма наблюдается тенденция к высокому уровню автономии и личностному росту. Т.е. личность, сконцентрированная на саморазвитии и реализации своих желаний и целей, в меньшей степени ориентирована на бескорыстную помощь другим людям.

Согласно результатам корреляционного анализа, не было выявлено значимых взаимосвязей между альтруизмом и психологическим благополучием личности. Однако наблюдается тенденция к взаимосвязи позитивного отношения с другими и альтруизма ($r = 0,234$). Таким образом, чем выше уровень позитивного отношения с другими, тем чаще человек проявляет заботу о благополучии других, сопереживает и оказывает помощь.

Основываясь на результатах нашего исследования, мы можем сделать вывод о том, что психологическое благополучие личности является одним из условий для формирования активной социальной позиции, направленной на помощь и поддержку тех, кто в этом нуждается.

Библиография:

1. АРОНСОН, Э. *Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме* / АРОНСОН Э., УИЛСОН Т., ЭЙКЕРТ Р. СПб: Прайм-Еврознак, 2002. 560 с.
2. СОЗОНТОВ, А.Е. Гедонистический и эвдемонистический подходы к проблеме психологического благополучия // *Вопросы психологии*, 2006, №4, с.115.

SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ

CERȘITUL – ÎNTRE NEPUTINȚĂ ȘI AFACERE

Anna DZENGAN, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

În Republica Moldova, în ultima perioadă a luat amploare cerșitul. Este o activitate practică cu precădere de o categorie de persoane care se află în dificultate și care nu au găsit o altă modalitate de a face față problemelor cu care se confruntă. În perioada ianuarie-iunie a anului 2015, la Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă (ANOFM) au fost înregistrate 24 140 de persoane, acesta fiind de fapt numărul oficial al șomerilor, al persoanelor lipsite de sursa principală de venit – un loc de muncă. La 1 ianuarie 2016 la evidența organelor de protecție socială se aflau 679 877 de persoane. Mărimea pensiei pentru limita de vârstă este de 1191 de lei, iar a celei de dizabilitate – de 933 de lei. Totodată, în 2015 coșul minim de existență pentru pensionari constituia 1444,6 lei. Raportând veniturile acestor categorii de populație la cheltuielile strict necesare, precum încălzire, în 2016 un cetățean trebuia să achite pentru o tonă de cărbune 4600 de lei, pentru un cub de lemne – 487 de lei. E știut, de asemenea, că în luna ianuarie 2016 s-au înregistrat creșteri semnificative ale prețurilor la unele produse alimentare: legume, fructe proaspete, pește, paste făinoase, produse lactate etc. Or, cele menționate demonstrează că veniturile unor anumite categorii de cetățeni nu acoperă cheltuielile strict necesare pentru a-și întreține existența, o parte dintre ei fiind nevoiți să recurgă la cerșit. Există însă și persoane pentru care cerșitul este o afacere în scopul îmbogățirii. Cu toate acestea, cerșitul până în prezent nu este abordat ca o problemă care necesită să fie rezolvată, considerându-se că fiecare cetățean are dreptul să-și câștige pentru existență așa cum poate.

Ne-am propus drept scop să cercetăm fenomenul cerșitului în orașul Chișinău din perspectiva neputinței și a afacerii. Principalele metode aplicate în studiu au fost *observația și interviul semistructurat*.

Prezentul studiu este elaborat în baza a nouă interviuri realizate cu persoane care practică cerșitul și a discuțiilor cu specialiști din diverse domenii de activitate, privind fenomenul cerșitului. Rezultatele studiului demonstrează că în Republica Moldova nu există o statistică

cu referire la numărul de persoane care practică cerșitul sau a persoanelor cu statut de victimă a traficului de persoane cu scop de implicare în acțiuni de cerșit. De fenomenul cerșitului se preocupă Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane a MAI, Centrul de Investigații Jurnalistice, Centrul Internațional „La Strada”, care are ca reper intervenirea în caz de trafic de ființe umane cu scopul de implicare în acțiuni de cerșit, oferind și serviciul „linia fierbinte”.

Prin intermediul interviului, am constatat că două persoane practică cerșitul doar în zilele libere și nu au un loc stabil: *„les la cerșit sâmbăta și duminica. Nu am un anumit loc unde să plec, azi am venit aici, lângă magazinul „Sport” (I._B._73 ani), „...cerșesc în fața Bisericii Sf. Teodora de la Sihla, practic cerșitul de mai bine de o lună, doar de sărbători, pentru că atunci oamenii dau năvală la biserică” (N._F._62 ani).* Șase din respondenți au locuri stabile și practică cerșitul în mod regulat în toate zilele săptămânii, de dimineața până seara; un respondent practică cerșitul sezonier, doar pe timp de iarnă: *„Vara lucrez, vând flori, însă acum vânzările nu merg și o prietenă mi-a zis să pun o cutie și să cer ajutor de la oameni. Pe zi adun 30-40 de lei, însă dacă se întâmplă să adun mai mult, separ bani pentru a achita datoriile”, a relatat (L._F._56 ani) „înlăcrimată”.* Majoritatea persoanelor au afirmat că cerșesc deoarece *„...Am o pensie de 500 de lei. Nu-mi ajunge” (N._F._62 ani); „...sunt invalid de război și nu pot să merg, de aceea nu pot avea un post de muncă” (P._B._58 ani).* Am observat că cerșetorii sunt, de regulă, persoane de vârstă a treia, minori și „mame cu copii”, patru respondenți fiind urmăriți de un individ care regulat îi solicita la o parte pentru a le lua ceea ce au adunat.

Specialiștii din diverse domenii consideră că cerșitul „e o problemă pe care nimeni nu o ia în considerare”; „cerșitul nu contravine legii, deci nu există bază legală pentru ca polițiștii să le interzică oamenilor să cerșească”; „sistemul social de protecție nu deține pârgii care ne-ar permite să amendăm sau să tragem la răspundere mama care stă cu copilul în stradă”; „în spatele cerșitului se face un business murdar și negru”. Opiniile specialiștilor sunt susținute și de unele relatări ale persoanelor care practică cerșitul: *„...Niciodată nu mi-am închipuit că oamenii bogăți ar putea să facă bani pe spatele cerșetorilor. Mă țineau foarte bine sub papuc. Îmi mai dădeau niște bani, ca să închid*

gura și să cumpăr ceva la copil, dar asta era mărunțiș în comparație cu ce câștigam eu. La fiecare câteva ore venea un om și-mi lua banii, iar altul era cu ochii pe mine non-stop. Îmi era frică să nu-mi vândă copilul pentru organe. Nu știam cum să ies din această situație. Era un coșmar”, spune O._F._32 ani, care observase că în situația ei mai erau și alte persoane.

În vederea diminuării cerșitului, considerăm necesar a fi realizate următoarele măsuri:

- racordarea ajutorului social la principiul cost-beneficiu;
- îmbinarea ajutorului oferit cu controlul modului de administrare al acestuia;
- sensibilizarea societății civile privind impactul negativ al cerșitului;
- crearea și diversificarea parteneriatelor durabile între instituțiile de stat și ONG-uri pentru a combate traficul de ființe umane în scop de cerșit;
- crearea unui cadru legislativ riguros cu referire la pedepsirea persoanelor care practică cerșitul având șanse de angajare, dar renunțând în favoarea cerșitului.

Referințe:

1. *Codul penal al Republicii Moldova*. Chișinău: Farmec-Lux, 2014. 166 p.
2. UNGUREANU, R.-N. (coord.) *Studiu privind exploatarea prin cerșetorie în relație cu traficul de persoane*. București, 2013. 90 p.
3. *Câștigul salarial mediu, după activități economice, ani* [Accesat pe 26.02.2016] Disponibil: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=5069>

Recomandat

Maria Bulgaru, dr.hab., prof.univ.

EPECTELE MEDIULUI REZIDENȚIAL ASUPRA DEZVOLTĂRII COPILULUI

Alina STANCIU, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Problema copilului instituționalizat și a efectelor acestei măsuri asupra creșterii și dezvoltării lui constituie o preocupare permanentă a specialiștilor pe plan internațional și național. De la începutul reformării sistemului rezidențial de protecție a copilului din Republica Moldova, numărul micuților plasați în instituții s-a diminuat de la 11500 în anul 2007, la 3326 în 2014. Incluziunea copilului în cadrul unei instituții îl poate priva pe acesta de satisfacerea unor trebuințe primare (de îngrijire, securitate afectivă) și psihosociale (de apartenență, identificare, comunicare). Consecințele se vor manifesta pe plan biologic, motric și psihic, și vor fi cu atât mai severe, cu cât vârsta la care are loc separarea copilului de familie este mai mică.

Scopul studiului a constat în identificarea și analiza influenței diferitor aspecte ale aflării copiilor în mediul rezidențial asupra dezvoltării lor psihosociale. Pentru realizarea scopului propus a fost ales demersul calitativ. Metodele și tehnicile de cercetare aplicate au inclus: *interviul individual aprofundat* – au fost realizate cinci interviuri cu specialiștii din cadrul Gimnaziului internat din or. Leova și patru cu copii din aceeași instituție; *studiu de caz* – au fost realizate două studii de caz care au creat posibilitatea de a cunoaște în profunzime situația copiilor instituționalizați; *tehnica desenului* a fost aplicată pentru copiii de vârstă mică (7-9 ani) în scopul cunoașterii problemelor cu care se confruntă ei.

Copiii instituționalizați sunt o categorie de copii în circumstanțe deosebit de dificile. Prin aceasta se înțelege că majoritatea dintre ei au de făcut față unui **triplu dezavantaj**: *experiența* care a făcut ca ei să se afle în imposibilitatea de a crește în propria familie, *experiența traumatizantă* în toate variantele sale; *dezavantajul de a fi îngrijiți într-un mediu instituțional*, care adesea eșuează în a răspunde nevoilor lor fizice, sociale și psihologice de bază și îi pune în fața unor experiențe în care li se încalcă drepturile; *se confruntă* cu nesiguranța viitorului lor [1, p.34].

Motivele invocate de specialiști și copii drept cauză a instituționalizării țin de disfuncțiile familiale, care pot lua diferite

forme; abuzurile la care este supus copilul; sarcina nedorită a mamei; neasumarea răspunderii de a crește un copil etc. – „.....motivele sunt din cele mai diverse. De la sărăcie, iresponsabilitate a mamelor tinere, lipsa suportului de orice fel și până la decăderea din drepturile părintești sau deces al părinților” (E_C._45 ani).

Consecințele plasării unui copil în cadrul gimnaziului internat menționate de cele mai multe ori sunt următoarele: „întârzieri în dezvoltarea fizică și psihică, copiii nu au dezvoltate deprinderile de viață, absolvenții școlilor internat de multe ori nu sunt capabili să se integreze în societate; devenind adulți, unii dintre ei nu pot să întemeieze o familie din cauza dificultății de a manifesta atașament, responsabilitate, dragoste ” (V_A._52 ani).

Părerile specialiștilor cu privire la efectele instituționalizării asupra copiilor sunt diverse. Ei încearcă să susțină că „mediul rezidențial este o formă bună de protecție a copiilor aflați în situație de risc și că depun o muncă enormă pentru ca să contribuie la o creștere și dezvoltare armonioasă a copiilor, dar aceștia nu neagă că totuși mediul rezidențial nu e tocmai un mediu favorabil pentru o creștere și educare adecvată a unui copil” (E_C._45 ani).

Cu ochii copiilor internatul este privit cu totul altfel, unii copii văd anumite beneficii că se află într-un internat, susținând că „se simt bine, că sunt bucuroși că au ce mânca, unde dormi și cu ce se juca”. (B_C._7 ani). Alții, dimpotrivă, nu se simt bine în instituția rezidențială și nu se simt la egal cu toți copiii, afirmând „că viața de la internat și cea din familie este diferită, că aici nu au atâtea posibilități, că este greu să trăiești cu cineva în cameră, dar că trebuie să se mulțumească cu ce au” (G_A._12 ani).

Separarea de familie și instituționalizarea produce o traumă profundă, cu consecințe grave pentru dezvoltarea și sănătatea copilului. Pornind de la multitudinea factorilor ce condiționează instituționalizarea, prevenirea acestui fenomen ar fi eficientă prin intervenția activă asupra cauzelor instituționalizării:

la nivelul familiei – prin măsuri de protecție socială a familiei, asistență medicală și psihopedagogică a copiilor și a părinților aflați în dificultate, prin suport financiar, juridic, social;

la nivelul școlii – prin elaborarea unor programe eficiente de dezvoltare, educație și recuperare a copiilor aflați în situație de risc;

la nivelul comunității – prin implicarea autorităților locale în majorarea numărului de servicii alternative de îngrijire, educație și recuperare a copiilor aflați în situație de risc, prin schimbarea atitudinii și mentalității societății în raport cu acești copii, prin facilitarea accesului la serviciile alternative de îngrijire și educație;

la nivel național – prin restructurarea modelului actual de instituționalizare, prin elaborarea unor programe pentru formarea și dezvoltarea profesională a personalului implicat în educarea, recuperarea și integrarea copiilor aflați în situație de risc, prin crearea alternativelor la instituționalizare, îndeosebi în localitățile rurale.

Referințe:

1. BRĂȚIANU, I., ROȘCA, C. *Copilul instituționalizat între protecție și abuz*. Iași: Lumen, 2005.
2. Studiu *Asigurarea drepturilor copiilor din instituțiile rezidențiale pentru o viață mai bună și echitabilă în Republica Moldova*, 2014. [Accesat 1 martie 2016] Disponibil pe: [<http://www.lifecare-essentials.com/wp-content/uploads/2015/01/Studiu-Asigurarea-drepturilor-copiilor-aflati-in-dificultate.pdf>]

Recomandat

Aliona ONOFREI, dr., conf.univ.

ROLUL SERVICIULUI DE ÎNGRIJIRE SOCIALĂ LA DOMICILIU ÎN PREVENIREA INSTITUȚIONALIZĂRII PERSOANELOR VÂRSTNICE

Natalia DIMCEA, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Pentru Republica Moldova devine tot mai evident procesul de îmbătrânire demografică a populației. În structura populației se atestă creșterea constantă a ponderii populației vârstnice, în special în mediul rural. Specifice țării noastre sunt și tendințele de „ruralizare” și „feminizare” a populației în vârstă, de creștere a numărului persoanelor în etate care locuiesc singuri, precum și a celor pentru care a fost determinat un grad de dizabilitate.

La începutul anului 2015 în Republica Moldova locuiau 576,6 mii de persoane în vârstă de 60 de ani și peste, ce constituie 16 la sută din numărul total al populației stabile. Prognozele demografice care au fost realizate de Centrul de Cercetări Demografice demonstrează că până în 2025, ponderea persoanelor vârstnice din totalul populației se

va majora până la 25%, iar către anul 2050, fiecare a treia persoană va fi în vârstă de 60 de ani și peste. Republica Moldova a pierdut trei poziții în topul calității vieții persoanelor în vârstă, realizat la nivel Internațional (Global AgeWatch Index). Astfel, în acest an, țara noastră se situează pe locul 77, în comparație cu locul 74 pe care l-a ocupat anul trecut. Bătrânii îndură foame și sărăcie în Republica Moldova, iar fiecare a cincea persoană vârstnică își apreciază nivelul de trai ca fiind „rău și foarte rău” și doar 5% ca „bine și foarte bine”.

Scopul cercetării constă în evaluarea serviciului de îngrijire socială la domiciliu în vederea prevenirii instituționalizării persoanelor vârstnice.

În opinia specialiștilor în domeniul persoanelor vârstnice, cele mai stringente probleme cu care aceștia se confruntă sunt: *venitul lunar insuficient, lipsa atenției și ajutorului din partea familiei extinse, lipsa de ocupație, discriminarea, starea precară a sănătății, singurătatea*, (G. I. 48 ani).

Nici vârstnicii nu se eschivează să vorbească despre problemele lor și să acuze societatea și statul de indiferență față de problemele cu care ei se confruntă: *...banii nu ne ajung, pensia asta mizerabilă, nici pe medicamente nu îmi ajunge, nemaivorbind de produse, e tare greu... Am impresia că Statul a uitat de noi... Societatea nu este preocupată de soarta vârstnicilor, precum nici de alte categorii vulnerabile. Tânăra generație nu admite faptul că vor îmbătrâni și ei, în genere oamenii nu sunt toleranți față de bătrâni, nu au respectul pentru vârsta înaintată* (V. D. 72 ani).

Persoanele vârstnice lipsite de îngrijirea propriilor copii sunt adesea plasați în cămine familiale care le asigură acestora acoperiș, îmbrăcăminte curată, lenjerie, regim alimentar echilibrat, căldură pe perioada rece a anului... însă ceea ce nu pot oferi este căldură pentru suflet, mai ales celor ce au copii și i-au uitat, iar ei își vor sfârși zilele în singurătate printre străini.

În prevenirea instituționalizării vârstnicilor funcționează serviciul *Îngrijirea Socială la Domiciliu*, care oferă beneficiarilor următoarele facilități:

- ✓ suport în efectuarea activităților gospodărești;
- ✓ prepararea mâncării;
- ✓ consiliere psihologică;

- ✓ produse alimentare proaspete;
- ✓ procurarea medicamentelor prescrise de medic;
- ✓ achitarea serviciilor comunale;
- ✓ însoțirea la medicul de familie.

Odată cu pensionarea se modifică și situația materială a persoanelor vârstnice. În prezent, cuantumul pensiilor este de numai 26% în raport cu salariul mediu pe economie. Astfel, circa 90% din pensionari au o pensie mai mică de o mie de lei, ceea ce afectează foarte mult starea materială a persoanelor vârstnice și le împiedică să aibă un trai decent. Prin urmare, statul trebuie să realizeze strategii ample de îmbunătățire a situației. „Doar 3-4 la sută dintre bătrânii moldoveni sunt cât de cât asigurați cu cele necesare, restul existând la limita sărăciei.”

În vederea îmbunătățirii calității vieții persoanelor vârstnice este nevoie de măsuri precum:

La nivel național – prin elaborarea politicii de asigurare a persoanelor în vârstă cu venituri, ca una din condițiile de bază pentru o îmbătrânire decentă și oportunități de autorealizare, precum și îmbunătățirea coordonării măsurilor de ajutor și de îngrijire oferite vârstnicilor de serviciile sistemului de ocrotire a sănătății și de asistență socială, precum și între diferite niveluri de ajutor medico-sanitar, prin instruirea corespunzătoare a resurselor umane implicate, având în vedere nevoile specifice ale vârstnicilor.

La nivel local – prin colaborarea intersectorială în domeniul acordării serviciilor de calitate persoanelor vârstnice, de asemenea este necesară desfășurarea unor cursuri de instruire a persoanelor implicate în asistența oferită persoanelor vârstnice.

Referințe:

1. PALADI, G., GAGAUZ, O., PENINA, O. *Îmbătrânirea populației Republicii Moldova: consecințe economice și sociale*. Chișinău: Inst. Integrare Europeană și Științe Politice, 2009. ISBN 978-9975-9742-2-6.
2. Hotărâre Nr. 1034 din 31.12.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru al Serviciului de îngrijire socială la domiciliu și a Standardelor minime de calitate.

Recomandat
Aliona ONOFREI, dr., conf. univ.

ROLUL ACTORILOR COMUNITARI ÎN IDENTIFICAREA ȘI ASISTAREA VICTIMELOR VIOLENȚEI DOMESTICE

Elena CEBOTARI, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Violența în familie este un fenomen răspândit în toate țările lumii și Republica Moldova nu face excepție. Violența este prezentă zilnic în stradă, în școli, în mass-media și, cel mai grav, în familii. În Republica Moldova există puține date privind violența asupra femeilor și copiilor (datele oficiale fiind frecvent denaturate), această situație fiind caracterizată prin „*existența unei culturi a tăcerii*”. Violența în familie este tradițional acceptată și de cele mai multe ori are loc în „intimitatea” casei, nefiind percepută ca o încălcare a drepturilor omului, ci mai degrabă ca o problemă personală [1, p.113]. Violența față de femei și copii rămâne o problemă actuală pentru majoritatea țărilor, inclusiv pentru Moldova. Pe parcursul celor 12 luni ale anului 2015, în funcție de calificarea juridică a faptei, în sfera relațiilor familiale au fost comise *2040 de infracțiuni*. Victime au devenit 1760 de femei dintre care 72 de copii de gen feminin și 280 de bărbați dintre care 30 de copii de gen masculin. Respectiv calitatea de agresori din această categorie le revine la *1894 de bărbați și 146 de femei*.

În cadrul studiului realizat, autorul a utilizat următoarele metode praxiologice: *ancheta sociologică în bază de chestionar*, aplicată la 113 respondenți, primari și colaboratori ai Birourilor de Informare și Servicii din raioanele: Cahul, Ungheni, Șoldănești, Strășeni, Călărași, Nisporeni, Rezina, Telenești (realizat în perioada 19.09.15-25.10.15) „*Atitudinea actorilor comunitari față de fenomenul violenței domestice*” în cadrul Proiectului „COMMIT” implementat de Asociația Împotriva Violenței în Familie „Casa Mărioarei”, scopul căruia constă în analiza atitudinii, gradului și modului de implicare a actorilor comunitari în identificarea și asistarea cazurilor de violență în familie întru formularea recomandărilor de rigoare; *interviul* realizat cu cinci specialiști din cadrul Centrului Casa Mărioarei și un specialist al Asociației Promo-Lex; interviuri cu beneficiarii (cinci beneficiare) în scopul analizei barierelor întâlnite de femei în momentul adresării după ajutor către actorii comunitari.

Conform studiului „*Atitudinea actorilor comunitari față de fenomenul violenței domestice*”, actorii comunitari au un interes sporit față de

soluționarea cazurilor de violență (70%), dar din păcate printre ei sunt și unii care consideră fenomenul violenței domestice o problemă privată (20%), iar 10% sunt indiferenți față de problema dată, considerând că aceasta este problema celor care direct se confruntă cu ea, nu a societății.

Cel mai important segment în procesul de identificare și soluționare a cazurilor de violență, în opinia Elenei Burcă, directorul Asociației Împotriva Violenței „Casa Mărioarei”, „...sunt actorii sociali și administrațiile publice locale, care reprezintă autoritatea instituțională și garantul respectării drepturilor oamenilor în comunitate”.

În urma analizei răspunsurilor beneficiarelor din cadrul Asociației Împotriva Violenței „Casa Mărioarei” și a observațiilor făcute asupra actorilor comunitari, am atestat o multitudine de probleme în procesul de identificare și asistare a victimelor violenței în familie:

- toleranța actorilor comunitari față de acest fenomen;
- lipsa colaborării dintre actorii comunitari;
- numărul redus de specialiști ce pot fi implicați în asistarea victimelor;
- posibilități reduse de pedepsire a agresorilor;
- lipsa unei pregătiri temeinice în domeniul asistării victimelor;
- indiferența comunității.

Neimplicarea actorilor comunitari în prevenirea și combaterea fenomenului de violență în familie este cauza primordială a răspândirii fenomenului, a rămânerii femeii în acest cerc, mod de dezvoltare a fenomenului prin creșterea noilor generații într-o cultură a violenței [2, p.176]. În urma metodelor aplicate, a multiplelor materiale studiate, în încercarea de a preveni și de a combate acest fenomen, pot fi propuse următoarele *recomandări*:

- 1) ratificarea de către Republica Moldova a Convenției de la Istanbul;
- 2) prevenirea răspândirii fenomenului de violență în familie prin schimbarea atitudinilor, rolurilor și stereotipurilor care fac ca violența împotriva femeilor să fie acceptată;
- 3) instruirea specialiștilor care să lucreze cu victimele;
- 4) cooperarea cu ONG-urile, mass-media și sectorul privat pentru informarea publicului privind această problemă;
- 5) protecția victimelor violenței domestice prin asigurarea ca nevoile și siguranța victimelor să fie pe primul plan în orice măsură întreprinsă;

6) dezvoltarea serviciilor comunitare pentru integrarea și susținerea victimelor violenței, și copiilor în situații de risc de violență, și susținerea familiilor și părinților vulnerabili.

Referințe:

1. BODRUG-LUNGU, V., ZMUNCILA, L. *Violența domestică: strategii de prevenire și combatere*. Chișinău, 2007. ISBN: 978-9975-70-435-9.
2. NECULAU, A., FERREOL, G. *Violența. Aspecte psihosociale*. Iași: Polirom, 2003. ISBN: 973-681-261-8

Recomandat

Aliona ONOFREI, dr., conf.univ.

CARACTERUL ȘI CONȚINUTUL LECTURII: STUDIUL REALIZAT ÎN RÂNDUL ELEVILOR

Alexandra BEJAN, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Lectura nu încetează să facă parte din modul de a fi al omului contemporan, iar în viața tinerilor ar trebui să fie prioritară, pentru că îi formează ca personalitate. Cu fiecare lectură tânărul însușește norme noi, se adaptează acestora și astfel își modifică „orizontul de așteptare”.

Este bine cunoscut faptul că fenomenul lecturii a fost obiect de analiză pentru mulți cercetători ai teoriei lecturii. Cercetătorii consacrați teoriei lecturii, dezvoltatori ai teoriilor hermeneutice: H.R.Jauss, W.Iser, J.-P. Sartre, J. Derrida, U. Eco etc., au abordat problema complexității receptării comunicărilor textuale, atribuind un rol esențial consumatorului de lectură. Pe de altă parte, teoria comunicării stabilește, prin prisma filosofiei limbajului, că există două puncte-cheie specifice oricărui proces de comunicare: emițătorul și receptorul mesajului. Astfel, semnatarul comunicării tipărite este emițătorul, iar cititorul – receptorul ei, care trebuie să descopere mesajul transmis.

Studiile desfășurate în plan național, printre care *Studiul privind situația tinerilor din Republica Moldova* (2008), efectuat de Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” cu suportul financiar al UNICEF Moldova, relevă faptul că tinerii nu încetează să citească zilnic sau de câteva ori pe săptămână (55,4%), însă un procent foarte mare de tineri nu citesc deloc sau citesc foarte rar (44,6%) [2, p.72]. În același context, studiul *Lectura în rândul studenților USM: atitudini*

și practici (2014) evidențiază că studenții intervievați consideră lectura o trăsătură definitorie a omului (97,3%), iar la 83,1% dintre studenții USM le place să citească, în special pentru a afla ceva nou (83,7%) [1, p.102-114].

Data fiind importanța lecturii în formarea unei personalități integre cu un orizont vast de cunoștințe și cu o identitate stabilă, a fost realizat studiul sociologic *Practici de utilizare a computerului*, una dintre componentele cercetate s-a referit la caracterul și conținutul lecturii. În calitate de metodă de culegere a datelor s-a utilizat metoda anchetei pe bază de chestionar, aplicată prin procedeul autoadministrării. Eșantionul cercetării a cuprins 204 elevi din clasele liceale (X-XII), care își fac studiile în cadrul a trei licee din mun.Chișinău. Perioada de culegere a datelor a fost 01-09.12.2015. Indicatorii cercetați s-au referit la: opinia privind rolul lecturii în viața elevilor, motivații pentru lectură, periodicitatea lecturii și timpul acordat acesteia.

Rezultatele cercetării ne evidențiază că în rândul elevilor există dorința de a lectura: acest fapt este caracteristic în mod special elevilor din clasa a XII-a, indicând în proporție de 60% că le place să citească. Pe de altă parte, studiul relevă că elevii claselor a XI-a sunt impuși de a citi mai des de părinți decât o fac din plăcere (22,9%). Aceste rezultate pot fi explicate prin faptul că cei din clasele mai mari, fiind în prag de absolvire, consultă mai multă bibliografie.

Analiza datelor cu privire la numărul de cărți citite pe parcursul unui an evidențiază faptul că majoritatea elevilor nu citesc deloc (60%). Totodată 21,6% dintre elevi au indicat că citesc 1-5 cărți, iar 18,4% lecturează mai mult de 5 cărți. Putem conchide că o bună parte din elevi plasează pe prim-plan alte activități, cititul regăsindu-se printre preocupările secundare.

Studiul relevă că 50% dintre elevi alocă zilnic timp pentru cititul cărților din afara curriculumului școlar. În cele mai dese cazuri, profesorii sunt cei care influențează elevii în alegerea cărților, prin oferirea cu împrumut a cărților pentru lectură (54,5%). La fel, un număr relativ mare de elevi (43,2%) iau cărți pentru a le citi de la bibliotecile publice. Mai puțin se adresează elevii după cărți la prieteni și cunoscuți (21,4%).

O tendință actuală identificată și prin intermediul studiului se referă la citirea cărților online. Analiza corelațională relevă că mai des

sunt citite cărțile de către elevii cu media între 7,00-8,99 (66,6%), iar într-un număr mai redus sunt cei cu media cuprinsă între 5,00-6,99 (11,1%). Datele prezentate supra evidențiază un interes al elevilor de a accesa cărțile on-line, fapt explicat prin ușurința și rapiditatea accesării cărții necesare.

Putem conchide faptul că lectura devine o obligație școlară și, cu regret, în zilele noastre rolul lecturii cărților se diminuează. În același timp, nu există diferențe esențiale între elevii de diferite clase liceale cu referire la motivația pentru lectură, majoritatea dintre ei mai des fiind impuși de cineva să citească, iar un procent mare dintre elevi înlocuind cartea cu cititul online. Internetul este cel căruia elevii îi dedică cel mai mult timp și reprezintă una din barierele care îi împiedică să frecventeze bibliotecile publice.

În același timp, putem menționa că elevii confundă funcțiile noilor tehnologii și ale internetului: ele nu au fost create pentru a diminua interesul pentru lectură, ci pentru a democratiza accesul la informație, pentru a veni în sprijinul pasionaților de lectură, care au posibilitatea de a parcurge simultan mai multe documente aflate la distanță unele de altele. Pentru tineri nu există un instrument de instruire și cunoaștere mai bun decât lectura, dar persistă o slabă conștientizare a rolului cărții în pregătirea tinerilor și crearea unui solid fundament cultural.

Referințe:

1. *Sociologia și Asistența Socială: Interferențe și perspective de dezvoltare.* Materialele Conferinței științifice internaționale din 15 mai 2014. Chișinău: CEP USM, 2014, p.102-114. ISBN 978-9975-71-514-0.
2. *Studiu privind situația tinerilor din Republica Moldova în anul 2008.* [Accesat 2 martie 2016]
Disponibil:www.unicef.org/moldova/022009_Rom_Youth_in_Moldova_SitAN.doc

Recomandat

Anastasia OCERETNÎI, dr., conf. univ.

PRACTICI DE NAVIGARE PE INTERNET ÎN RÂNDUL LICEENILOR

Victoria POTÎNGĂ, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

Utilizarea computerului a devenit o practică necesară atât pentru specialiști, cât și pentru utilizatorii de rând. Astfel, odată cu dezvoltarea tehnologiilor informaționale crește interesul față de acestea. Elevii sunt categoria de persoane care manifestă un interes sporit față de noile tehnologii. Prin urmare, ei se orientează către utilizarea computerului ca un mijloc de informare și de asistare în procesul de învățare, dar și mijloc de petrecere a timpului liber. Totodată, practicile de utilizare a internetului au nu doar avantaje, dar și efecte negative asupra elevilor. Drept argument pot servi datele *Studiului privind siguranța copiilor online*, efectuat de Centrul Internațional pentru Protecția și Promovarea Drepturilor Femeii „La Strada” (2011-2012). În același timp, proiectul *Net Children Go Mobile*, cofinanțat prin Programul Safer Internet al Comisiei Europene, a permis investigarea utilizării internetului mobil de către copiii în șapte țări (Danemarca, Italia, Marea Britanie, România, Belgia, Irlanda, Portugalia).

Pornind de la cele menționate, ne-am propus drept scop evidențierea practicilor de navigare pe internet în rândul elevilor prin: identificarea celui mai folosit utilaj tehnic pentru navigare, evidențierea timpului petrecut pe internet, determinarea scopurilor principale în utilizarea internetului etc. Baza empirică a lucrării a cuprins studiul sociologic *Practici de utilizare a computerului*, care a avut ca metodă de culegere a datelor ancheta pe bază de chestionar, aplicată prin procedeul autoadministrării. Eșantionul cercetării a cuprins 204 elevi din clasele liceale (a X-a – a XII-a), care își fac studiile în cadrul a trei licee din mun. Chișinău. Perioada de culegere a datelor a fost 01-09.12.2015. Rezultatele studiului nu pot fi extrapolate la întreaga populație a elevilor de clase liceale, dat fiind sporul redus de reprezentativitate al eșantionului. În același timp, studiul ar putea fi dezvoltat în continuare prin aplicarea altor metode de cercetare prin care s-ar putea releva opiniile și atitudinile cadrelor didactice, părinților ș.a. cu referire la tematica investigată.

Rezultatele cercetării evidențiază că elevii cel mai des accesează internetul prin intermediul telefonului mobil (33,0%). Pe a doua pozi-

ție în rândul preferințelor elevilor se află laptopul și computerul de masă (24,0%), iar pe a treia poziție se află tableta (11,0%). Datele studiului relevă preferința tinerilor de accesare rapidă a internetului, în acest sens telefonul mobil este un mijloc eficient, date fiind performanțele tehnologice de ultimă generație.

Studiul realizat a permis determinarea **duratei de timp** pe care elevii o petrec pe internet. Astfel, cea mai mare parte din elevi petrece în jur de 3-4 ore pe internet (33,9%). Totodată sunt elevi care petrec în jur de 1-2 ore pe zi (18,4%). Alarmant este faptul că 13,2% din elevi utilizează internetul mai mult de 8 ore pe zi. Acest fapt se explică prin accesibilitatea și performanța telefoanelor mobile, care le permit elevilor oriunde și oricând să acceseze internetul.

Atât în decursul săptămânii, cât și în zilele de odihnă cea mai mare parte din elevi accesează internetul în intervalul orelor 18.00-22.00, după care urmează intervalul 14.00-17.00. În același timp, se atestă practici de accesare a internetului în zilele de odihnă într-o pondere mai mare în orele de noapte (23.00-02.00) – 20,6% – comparativ cu zilele lucrătoare – 13,8%. Aceste practici ar putea cauza probleme de sănătate elevilor, ceea ce impune necesitatea unui control mai riguros din partea părinților al modului de petrecere a timpului nocturn.

Analiza datelor cu privire la **scopul navigării pe internet** scoate în evidență că elevii navighează pentru: căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor (13,2%), vizitarea profilului personal pe rețelele de socializare (12,5%), ascultarea muzicii pe internet și vizionarea filmelor online (11,0%). În același timp, fiecare al treilea elev a menționat că descarcă foarte des muzică și fotografii de pe internet. În rândul elevilor, de asemenea, se practică descărcarea programelor de calculator, a referatelor. În schimb, doar 10,0% dintre respondenți au declarat că descarcă cărți și articole științifice. Astfel, observăm un interes al elevilor față de referate, care reprezintă niște produse elaborate, și un interes mai scăzut față de lucrări care ar necesita un timp mai îndelungat pentru analiză. Jocurile online prezintă, la fel, un interes scăzut pentru respondenți, fapt explicat prin vârsta și interesele elevilor. E de menționat faptul că 41,2% dintre elevi au menționat că internetul micșorează timpul alocat altor activități.

Un interes deosebit a suscitat analiza **stărilor** resimțite de către respondenți în timpul navigării pe internet. În acest context, fiecare al

cincilea elev simte plăcere de la utilizarea internetului. Totodată 19,2% din respondenți simt plictiseală, iar 10,2% – oboseală. Un aspect identificat în cadrul cercetării s-a referit la faptul că stările negative precum: dependența, neatenția și agresivitatea persistă la elevii care petrec mai mult de 8 ore pe internet timp de o zi. Aceste date reprezintă un semn de alarmă, mai ales că din numărul total de elevi 48,8% și-au exprimat acordul referitor la afirmația că prin intermediul internetului tinerii trăiesc în viața virtuală. Îngrijorător este faptul că dependența de internet este considerată de 46,5% o boală a tinerilor.

Deci, putem concluziona că elevii petrec mult timp pe internet în decursul zilei fapt ce duce la efecte negative asupra stării de sănătate și împiedică încadrarea acestora în alte activități mult mai utile. Prin urmare, am putea recomanda ca adulții să monitorizeze timpul petrecut pe internet de către copii și să implice elevii în activități extracurriculare (sport, dans, voluntariat etc.) în vederea dezvoltării unei personalități armonioase.

*Recomandat
Anastasia OCERETNÎI, dr., conf.univ.*

ROLUL VOLUNTARIATULUI ÎN FORMAREA ASISTENTULUI SOCIAL (cazul Misiunii Religioase Diaconia)

Irina SURDU, an. II, Facultatea de Sociologie și Asistența Socială

Importanța voluntariatului în societatea contemporană este o concepție individualizată, reprezentând cea mai înaltă formă de sensibilizare socială și ofertă devenind din ce în ce mai importantă, pentru că exprimă responsabilitatea socială a persoanei active față de semenii săi. Până în prezent, voluntariatul echivala cu munca patriotică, lucru ce nu era deloc voluntar, deoarece nu oferea satisfacție personală, pe când în cultura occidentală voluntariatul avea accepțiunea unei activități pe care o făceau persoanele din propria inițiativă, realizată în folosul altor oameni, având o satisfacție atât profesională, cât și personală [1, p.63].

Treptat, s-a ajuns ca și la noi voluntariatul să obțină această accepțiune. Problema implicării tinerilor în activități de voluntariat

este deosebit de importantă pentru asistentul social, deoarece permite însușirea unor abilități și deprinderi practice necesare în munca profesionistă.

Termenul „voluntar” derivă chiar din verbul „a decide”, care provine din latinescul „decaedere” care înseamnă a tăia, a întrerupe, a acționa într-un mod radical.

Voluntarul este persoana care decide să acționeze într-o manieră liberă, autonomă și coordonată cu alți voluntari, cu membrii unui sistem sau instituții, cu alți participanți din partea societății, având scopul de a contribui la *îmbogățirea, păstrarea și valorificarea* bunurilor comune, dar și pentru atingerea prin realizare a binelui comun, iar implicarea cetățenilor în activități de voluntariat dezvoltă o serie de abilități și competențe sociale, cum ar fi de exemplu solidaritatea, toleranța, încrederea, spiritul civic și responsabilitatea socială.

Așa cum afirmă BNS, implicarea populației în activitățile voluntare este un fenomen destul de răspândit în Republica Moldova.

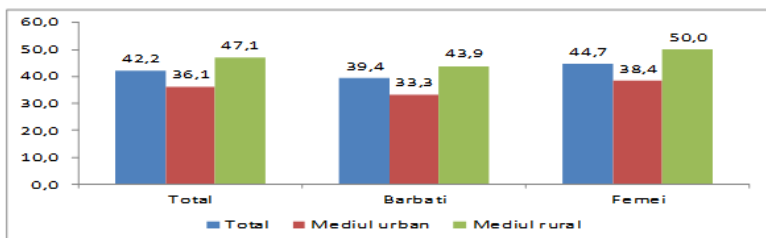

Fig.1. Ponderea voluntarilor în totalul populației de 15 ani și peste pe sexe și medii, procente

Sursă: <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4917>
(Accesat pe 27.02.2016)

În fig.1 este prezentat că 42 la sută din totalul populației de 15 ani și peste au ajutat persoanele defavorizate, efectuând diferite activități comunitare, fiind răspândite într-o proporție mai mare în rândul femeilor (44,7% din totalul femeilor de 15 ani și peste) decât în cel al bărbaților (39,4% din totalul bărbaților de 15 ani și peste), având o pondere mai mare în localitățile rurale (47%) față de cei din mediile urbane (36% din totalul persoanelor de 15 ani și peste) [2].

Dimensiunea *educativă* este cea în care voluntariatul promovează valențe educative extraordinare, fiind o formă de învățare prin *acțiune*

practică, care poate genera dobândirea de cunoștințe și abilități. Tinerii profesioniști care s-au implicat în activități de voluntariat cu diferiți beneficiari au avut posibilitatea să experimenteze direct munca cu beneficiari, determinând categoria cu care pot lucra, devenind foarte buni profesioniști [3, p.27].

Misiunea religioasă „Diaconia“ se înființează în anul 2001, la sugestia Înalț Preasfințitului Petru Arhiepiscop al Chișinăului, Mitropolit al Basarabiei și Exarh al Plaiurilor, fiind formată inițial doar din 25 de voluntari, care ofereau mai mult servicii sociale, spirituale și psihologice diferitor categorii social-vulnerabile. *Scopul* acesteia la momentul actual este de a susține cetățenii aflați în situații de risc, fiind implicată echipa multidisciplinară de specialiști care coordonează diferite proiecte sociale din diferite domenii (asistență socială, pedagogie, medicină, psihologie etc.). În aceste activități se implică destul de activ persoane de diferite vârste, profesii, promovând ajutorul propriu în susținerea persoanelor defavorizate. Pe parcursul promovării voluntariatului, serviciile sociale oferite: cantina mobilă, cazarea mamelor tinere fără adăpost/ gravidelor în centrul maternal, susținerea familiilor defavorizate la distanță, au produs schimbări, în viața categoriilor defavorizate.

Aportul personal în diferite activități, ne-a determinat să ne implicăm în prestarea serviciului de cantină mobilă, care își desfășoară programul în fiecare zi lucrătoare, oferind un prânz cald bătrânilor și persoanelor cu dizabilități din mun. Chișinău. Am o plăcere deosebită discutând cu aceste persoane despre problemele, experiența de muncă pe care au avut-o, relaționarea dificilă cu copiii lor, fapt care le creează probleme continue.

Referințe:

1. MUNTEAN, A., SAGEBIEL, J. *Practici în asistența socială. România și Germania*. Iași: Polirom, 2007. 411p.
2. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=4917>
(Accesat pe 27.02.2016).
3. COJOCARU, Ș. *Evaluarea programelor de asistență socială*. Iași: Polirom, 2010. 225 p.

Recomandat
Liliana SALCUȚAN, lector universitar

BONA – ÎNTRE PRESTATOR DE SERVICII ȘI AGENT AL SOCIALIZĂRII

Daniela PETROV, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială

În ultimul timp, tot mai des întâlnim anunțuri on-line prin care părinții solicită bone pentru copiii lor, iar persoanele interesate de prestarea acestui serviciu își plasează ofertele. Solicitățile cresc de la an la an, tot mai multe persoane fiind interesate să lucreze în acest domeniu. În vremea când se produce o îmbinare a vieții profesionale cu cea familială, tot mai puțini părinți se implică în îngrijirea copiilor lor, iar bona devine o soluție pentru ei, un angajat ce îngrijește copilul. Astfel, delegând o mare parte a atribuțiilor părintești bonei, aceasta ia treptat locul părinților.

Scopul studiului a constat în identificarea și analiza riscurilor și oportunităților angajării unei bone de către familiile cu copii mici, precum și evidențierea consecințelor secundare care vor deveni un subiect de intervenție asistențială. Studiul realizat a fost unul explorativ, iar analiza efectuată s-a centrat pe două aspecte: economic, și anume „bona ca prestator de servicii”; social – „bona ca agent al socializării”.

În urma cercetării realizate am identificat că motivele pentru care părinții accesează serviciile unei bone sunt: a) quantumul mic al indemnizațiilor de care beneficiază familiile cu copii; b) insuficiența creșelor și a grădinițelor; c) numărul mare de copii ce îi revin unei educatoare și dădace-infirmiere la creșă; d) dorința ca îngrijirea să fie realizată 1 la 1.

Analizând în mod comparativ quantumul salariului mediu nominal în sectorul real (4814,6 lei), în sectorul bugetar (4125,3 lei) și quantumul indemnizației pentru îngrijirea copilului până la vârsta de trei ani (1096,6 lei), pentru anul 2015, reiese clar motivația și rentabilitatea reîntoarcerii femeii în câmpul muncii în vederea sporirii bugetului familial ce ar acoperi necesitățile creșterii și îngrijirii copilului. Pe de altă parte, costurile serviciilor de bonă sunt mult mai accesibile decât serviciile unei grădinițe private, costul cărora ajunge până la 250 de euro lunar. Serviciile unei bone variază în funcție de timpul de lucru, sarcinile ce îi revin și nivelul de studii, costul lor fiind de 20-50 de lei ora pentru program part time și 4-6 mii de lei lunar pentru program full time.

Din aceste considerente, se impune instituționalizarea și conceptualizarea serviciului de bonă. Prin urmare, este necesar a clarifica semnificația noțiunii de bonă și a serviciilor prestate de către aceasta. În primul rând, trebuie menționat faptul că în arealul societății moldovenești termenul de bonă este utilizat prin sinonimele sale – dădacă și nianecă (un derivat de la vechiul neneacă). Serviciile prestate de bonă, de îngrijire și supraveghere a copilului, sunt denumite babysitting.

Dacă ar fi să analizăm doar din punct de vedere economic meseria de bonă, atunci putem spune că bona, prin serviciile pe care le prestează, nu poate fi decât un beneficiu pentru părinții cu copii mici. Însă dacă includem și perspectiva socială în analiză, atunci este destul de clar că avantajele serviciilor bonei sunt contracarate de efectele secundare ale acestui serviciu, care vor fi vizibile în timp, pentru că bona este persoana care are o influență semnificativă în dezvoltarea personalității copilului. Ea este un agent activ al socializării primare, pentru că formează primul univers social al copilului, concepția și atitudinea față de lumea înconjurătoare. Locuind mai mult de o treime din zi în casa familiei și stabilind niște relații afective cu copilul și părinții lui, bona socializează copilul în corespundere cu propria cultură și propriul sistem axiologic-normativ. Or, tocmai aici este punctul sensibil, „călcâiul lui Ahile”, în ceea ce privește serviciile bonei.

Tot în acest context trebuie să subliniem și un alt aspect al problemei: bona ca membru al grupului primar al copilului. Din funcțiile pe care le îndeplinește un membru al acestui tip de grup – solidaritate și interacțiune cu ceilalți membri ai grupului, scopuri comune, afectivitatea relațiilor, unitate morală, același sistem de valori, norme, credințe, concepții și viziuni, coduri și ritualuri, sistem constituit de relații cu exteriorul, echilibru intern – reiese că bona este responsabilă de formarea copilului ca ființă socială și creionarea caracterului și personalității acestuia.

De ce este important acest lucru pentru asistența socială? Pentru că vor apărea conflicte intrafamiliale, generate nu de diferența intergenerațională, ci de viziuni diferite asupra lumii înconjurătoare, se va schimba concepția despre statutul și rolul de părinte – care va fi perceput doar ca o sursă de venit, fără multe drepturi asupra copilului. Practic, copilul va domina sistemul familial.

Concluzii. Prin studiul realizat am încercat să evidențiem oportunitățile pe care le are părintele cu copil mic (sub trei ani) prin accesarea serviciilor unei bone, precum și riscurile pe care le poate genera acest tip de serviciu. Din datele analizate am dedus că oportunitățile acestui serviciu de babysitiing sunt de natură economică, pe când riscurile sunt determinate de latura socială a fenomenului, și anume de educația și formarea copilului.

Recomandări. Pornind de la specificul acestei meserii, în ceea ce privește implicarea activă în formarea și dezvoltarea personalității copilului, sugerăm: instituționalizarea serviciilor bonei ca o meserie economică și reglementarea ei prin intermediul legislației naționale; înființarea unei Școli de pregătire a bonelor, unde persoanele ce-și doresc să profeseze în calitate de bonă să dobândească abilitățile necesare și cunoștințele corespunzătoare în lucru cu copiii, înființarea unei baze de date a bonelor, crearea unei comisii care ar monitoriza prestarea serviciilor de babysitting.

Referințe:

1. Indemnizații adresate familiilor cu copii. [Accesat pe 18 februarie 2016], Disponibil: <http://www.cnas.md/index.php?l=ro>
2. Tot mai mulți copii sunt crescuți de bone. [Accesat pe 20 februarie 2016] Disponibil: www.timpul.md
3. Serviciile de dădacă. Prețuri.Control. [Accesat pe 20 februarie 2016] Disponibil: <http://mamaplus.md/posts/8701/>

Recomandat
Aliona CHIRA, lector

**СОЦИАЛЬНЫЕ И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ РИСКИ
В РАБОТЕ СОЦИАЛЬНЫХ РАБОТНИКОВ И ИХ
ВЛИЯНИЕ НА ЭФФЕКТИВНУЮ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ СОЦИАЛЬНЫХ СЛУЖБ**

*Алена ЧОЛАК, Тараклийский государственный
университет им. Григория Цамблака*

Сущность эффективной деятельности социальных служб выражается в способности целостной системы или ее отдельных элементов позитивно реагировать и отвечать на запросы, потребности населения, прежде всего – социально уязвимой его

части. Поэтому понятие эффективность деятельности социальных служб можно сформулировать следующим образом: это максимально возможное в данных условиях достижение целей по удовлетворению социальных потребностей населения (бенефициара) при оптимальных затратах. Другими словами, речь идет о необходимости осуществления в той или иной форме сравнительного анализа, в ходе которого сопоставляются новейшие данные об объекте – бенефициаре, в процессе терапии терапевтом либо социальным органом, учреждением, ведущими социальную работу, с информацией, полученной ранее. Это позволяет соотнести количественно-качественную оценку нынешнего и прежнего состояния дел на определенном участке социальной работы и сделать соответствующие выводы о степени ее эффективности [3, с. 85].

Социальные и профессиональные риски представляют актуальную проблему социальной работы. Профессия «социальный работник» сопряжена со специфическим риском, потому что в своей деятельности такой работник имеет дело с неблагополучными, страдающими, переживающими стресс людьми. Поэтому деятельность социального работника, независимо от разновидности исполняемой работы, относится к группе профессий с повышенной моральной ответственностью за здоровье и жизнь отдельных людей, групп населения и общества в целом. Постоянное проникновение в суть социальных проблем клиента, морально-психологические факторы, физические нагрузки, личная незащищенность, стрессовые ситуации, в которые попадает социальный работник в процессе сложного социального взаимодействия с клиентом, оказывают негативное воздействие на его здоровье.

Существуют различные теоретические подходы к определению сущности социальных и профессиональных рисков. В целом, принято считать, что природа социальных рисков – опасные, неблагоприятные события, в том числе социально-экономические процессы. К ним относятся ухудшения социального положения и степени удовлетворения социальных потребностей граждан, т.е. материального уровня и качества их жизни [3, с. 88].

Профессиональный риск определяется как риск, связанный с

профессиональной деятельностью человека. Сутью доктрины «приемлемый риск» является принципиальная невозможность полного исключения профессионального риска в процессе трудовой деятельности, что требует, с одной стороны, оценки и определения уровней «приемлемого риска», с другой – принятия мер по исключению чрезмерного или «недопустимого риска» [2]. Возможность работать и зарабатывать на полноценную жизнь, реализовывать с помощью трудовой деятельности потенциал творческой личности и достигать при этом желаемого социального статуса – одна из базовых ценностей современного общества. Поэтому сохранение здоровья человека, его профессиональной способности к труду – основная задача защиты работников от рисков профессионального труда.

Социальная работа предъявляет жесткие требования к психофизиологическим особенностям специалиста-профессионала и требует научно обоснованных методов отбора, адаптации и профилактики профессиональных рисков. Психологический профессиональный отбор имеет большое психогигиеническое значение при работах, связанных со сложными условиями. Немногие люди испытывают желание лицом к лицу сталкиваться с несчастьем других [1, с.380]. Социальный работник идёт на огромный риск, на него воздействует вся гамма общественных явлений: от нищеты до благополучия, от власти до анархии. Важно обладать профессионально значимыми качествами, чтобы в процессе помощи другим предотвратить собственное «саморазрушение».

К основным социальным и профессиональным рискам нужно отнести недостойное вознаграждение за труд (низкая заработная плата), риск опасности на рабочем месте, риск нарушений условий труда, профессиональные болезни, стрессы, в том числе (как следствие неуправляемого течения стрессов) развитие синдрома эмоционального выгорания и профессионального кризиса [3, с. 95]. Их развитие постепенно приводит к необратимым изменениям личностной структуры специалиста, что препятствует успешному осуществлению им профессиональной деятельности. Все это позволяет говорить о необходимости проведения мероприятий, направленных на предотвращение или

смягчение негативных сторон профессиональной деятельности социальных работников.

Библиография:

1. PETROVICI, S, BELOSTECINIC, *Gr. Marketing*. Chişinău: ASEM, 1998. 380 p.
2. РОИК, В.Д. *Профессиональные риски*. М.: АНК ИЛ, 2004.
3. РОГИНСКАЯ, Т.И. Синдром выгорания в социальных профессиях. В:// *Психологический журнал*, 2002, № 3, с. 85-95.

Рекомендовано

Елена ДАРМАНЧЕВА, ст. преп.

СОЦИАЛЬНАЯ РАБОТА ПО ПРОФИЛАКТИКЕ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ У ПОДРОСТКОВ

*Зинаида ОРЛИОГЛО, Тараклийский государственный
университет им. Григория Цамблака*

В современных условиях вряд ли может существовать общество, в котором все его члены вели бы себя в соответствии с общими нормативными требованиями. Девиантным называется поведение, противоречащее установленным в обществе моральным и правовым нормам, влекущее изоляцию, лечение или наказание человека, нарушающего принятые правила. Основные формы девиантного поведения – преступность, алкоголизм, наркомания, сексуальные извращения, проституция, самоубийства. При этом под социализацией понимают процесс постепенного интегрирования индивида в социум посредством познания, присвоения и принятия общественно значимых отношений [1, с.21]. Одни исследователи относят к девиантным любые поступки, не одобряемые общественным мнением, другие – только нарушение правовых норм (т.н. делинквентное поведение) [2]. Большое внимание данной проблеме уделяется в Кодексе Республики Молдова от 24 октября 2008 года № 218-XVI «О правонарушениях» [3].

По данным прокуратуры АТО Гагаузии, 12 преступлений в 2015 г. было совершено несовершеннолетними, которые находились в состоянии алкогольного опьянения.

Тревожной остается статистика по количеству преступлений среди детей, не достигших возраста уголовной ответственности. Среди 2963 задержанных за шесть месяцев 2015 года, 10 нарушителей – младше 10 лет, 38 – в возрасте 11-13 лет, 215 – в возрасте 14-15 лет.

За отчетный период прокуроры передали на рассмотрение в судебные инстанции 541 уголовное дело, в которых фигурируют несовершеннолетние [4]. Согласно статистике Республики Молдова, среди подростков сократилось число краж и преступлений сексуального характера.

За первый семестр 2015 года в отношении несовершеннолетних граждан Молдовы возбуждены 1096 уголовных дел, что несколько ниже показателей предыдущего года (1163 дела). Таковы данные Генеральной прокуратуры республики. В то же время отмечен рост тяжких и особо тяжких преступлений. Так, за первую половину 2015 года выявлено два случая убийств (одно в 2014 году), семь разбойных нападений (против трех в 2014 году), 14 случаев торговли и употребления наркотиков (10 в 2014 году). В последнее время предпринято немало мер для предупреждения и пресечения правонарушений среди несовершеннолетних детей. Одной из них является операция «Забота». В период с 27 февраля по 08 марта 2016 года на территории Автономии Генеральный инспекторат полиции МВД РМ в сотрудничестве с Управлением полиции АТО Гагаузия, инспекторатами полиции и Министерством просвещения вновь запустили в действие операцию «Забота», целью которой является предупреждение и пресечение правонарушений среди несовершеннолетних, так как с началом весенних каникул детей подстерегает повышенная опасность на дорогах, у водоёмов, в лесу, на игровых площадках, в садах, во дворах. Этому способствует, прежде всего, отсутствие должного контроля со стороны взрослых и незанятость детей организованными формами отдыха.

В связи с этим Управление полиции АТО Гагаузия совместно с органами местного самоуправления проводят рейды на обслуживаемой административной территории (в развлекательных заведениях и местах скопления несовершеннолетних, особенно в ночное время). Целью данных рейдов является выявление детей, оставшихся без попечения родителей, а также профилактика

употребления алкоголя, наркотиков и других психотропных веществ, документирование случаев продаж табачных изделий и алкогольных напитков несовершеннолетним [5].

Программа профилактики девиантного поведения подростков должна помочь детям в формировании у них должного уровня социально-психологической компетентности. Подростки должны понимать границы дозволенного и четко различать способы решения важных для них проблем.

Для профилактики девиантного поведения используются следующие способы:

- забота о материальной обеспеченности несовершеннолетних и членов их семей;
- организация досуга подростков;
- проведение образовательных курсов и программ, способствующих просвещению молодежи и отвращению подростков от алкоголизма, курения и употребления наркотических веществ [6].

Таким образом, можно заключить, что подростки с девиантным поведением – это те, кто недостаточно усвоил ценности, социальные нормы общества, особенно в первичном коллективе: семье, школе и т.п. В силу сложного характера поведенческих нарушений, их предупреждение и предотвращение требуют хорошо организованной деятельности системы социальных и психологических профилактических воздействий. Психологическая помощь является одним из уровней этой системы и играет в ней связующую роль.

Библиография:

1. ЗМАНОВСКАЯ, Е.В. *Девиантное поведение личности и группы*. СПб.: Питер, 2010. 352 с. (Серия «Учебное пособие»).
2. КЛЕЙБЕРГ, Ю.А. *Психология девиантного поведения: Учебное пособие для вузов*. М.: ТЦ Сфера, при участии «Юрайт-М», 2001. 160 с.
3. КОДЕКС РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА от 24 октября 2008 года № 218-XVI «О правонарушениях».
4. <http://ru.sputnik.md> [citat 21 february 2016]
5. <http://upatogagauzia.md> Управление полиции АТО Гагаузия. [accesat 21 february 2016]
6. <http://womanadvice.ru> Журнал WomanAdvice – советы на все случаи жизни. [accesat 25 february 2016]

*Рекомендовано
Мария КОЛАРЬ, ст. преп.*

УСЫНОВЛЕНИЕ – ПРИОРИТЕТНАЯ ФОРМА УСТРОЙСТВА ДЕТЕЙ-СИРОТ

*Елена ВИТКОВА, Тараклийский государственный
университет им. Григория Цамблака*

Дети-сироты – одна из самых обездоленных категорий населения. В последние годы в Молдове наблюдается их рост. Причем лишь небольшое число таких детей остались без попечения родителей в результате их смерти. Остальные – это явление так называемого «социального сиротства», то есть дети являются сиротами при живых родителях. Усыновление, будучи одним из самых старейших правовых институтов, существует во всех современных правовых системах [1].

За последние два года количество сирот в РМ сократилось на четверть. Большие надежды возлагаются и на утвержденный молдавским парламентом закон об юридическом статусе усыновления, призванный упростить эту процедуру. В соответствии с документом, создан Национальный комитет по усыновлению, регулирующий процесс усыновления несовершеннолетних граждан. Параллельно с этой структурой работает Консультативный комитет по международному усыновлению. Срок процедуры усыновления детей-граждан Молдовы иностранцами сокращен с 2 лет до 1 года [5].

Порядок передачи детей на усыновление, а также осуществления контроля за условиями жизни и воспитания детей в семьях усыновителей на территории РМ определены постановлением Правительства РМ № 114 от 07.02.2013 [4] и законом Республики Молдова от 14 июня 2013 года №140 «Об особой защите детей, находящихся в ситуации риска, и детей, разлученных с родителями» [3].

РУСОЗС Тараклийского района в 2015 г. передало сведения о 28 несовершеннолетних детях в региональный банк данных о детях, оставшихся без попечения родителей. Из них 15 детей устроено в учреждения для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, 13 – передано под опеку. Из 28 детей, внесенных в банк данных в 2014 году, — 11 новорожденных,

родители которых, дав согласие на усыновление, оставили детей в лечебном учреждении.

Данные Отдела по защите прав ребёнка РУСОЗС Тараклийского района в 2015 году:

- выявлено и поставлено на учёт 9 детей, оставшихся без попечения родителей (в 2014 году – 16);
- передано под опеку (попечительство) – 12 детей (в 2014 г. – 14);
- усыновлены – 4 ребенка (в 2014 г. – 2);
- переданы родителям 5 детей (в 2014 г. – 2);
- устроены в учреждения здравоохранения и образования для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей, – 3 ребенка (в 2014 г. – 1);
- устроены на полное государственное обеспечение в учреждения начального профессионального образования – 5 детей (в 2014 г. – 4);
- выбыли по иным основаниям – 2 ребёнка (на другие территории).

В настоящее время в Тараклийском районе проживает 140 детей-сирот и детей, оставшихся без попечения родителей. Из них 112 детей воспитываются в семьях (77 – под опекой, 35 – в семьях усыновителей, 28 – в приемных семьях), 5 детей воспитываются и обучаются в учреждениях всех типов, включая учреждения профессионального образования [6].

Приоритетной формой устройства детей, оставшихся без попечения родителей, является устройство на воспитание в семьи под опеку и усыновление. С целью устройства детей на воспитание в семьи, согласно закону № 99 «О правовом режиме усыновления» от 28.05.2010 г. [2], РУСОЗС Тараклийского района ведёт учёт лиц, желающих усыновить ребёнка, и детей со статусом усыновления, оставшихся без попечения родителей. В региональный банк данных была своевременно передана 91 анкета и включены 62 дополнения и изменения в ранее направленные анкеты детей [7].

В целях обеспечения достойной жизни и соблюдения прав ребёнка, усилия центральных и местных органов власти должны быть и в дальнейшем сосредоточены на обеспечении мер защиты и надзора за детьми, находящимися в затруднительном положении, посредством:

- разработки и продвижения механизма межведомственного и многопланового сотрудничества в области социальной защиты, что повысит эффективность работы по идентификации и поддержке целевой группы на уровне сообщества;
- развития со стороны органов местного самоуправления службы семейной поддержки и служб семейного типа;
- повышения эффективности системы установления и выплаты социальных пособий семьям с детьми и детям, находящимся в затруднительном положении.

Библиография:

1. АЗАРОВ, Ю.П. *Семейная педагогика*. – М.: Политиздат, 1985.
2. Закон № 99 от 28.05.2010 *О правовом режиме усыновления*. В: *Monitorul Oficial al RM*, 2010. Nr. 131-134, статья №: 441. Дата вступления в силу: 30.01.2011. Изменен ЗП283 от 13.12.12, МО83-90/19.04.13. ст. 267
3. Закон Республики Молдова от 14 июня 2013 года №140 *Об особой защите детей, находящихся в ситуации риска, и детей, разлученных с родителями*. В: *Официальный монитор Республики Молдова*, 2013, №167-172, ст. 534.
4. Постановление Правительства 114/07.02.2013 о проекте закона *Об особой защите детей, находящихся в ситуации риска, и детей, разлученных с родителями*. В: *Мониторул Официал al RM*, 31-35 /159, 15.02.2013
5. http://ru.publika.md/link_16851.html [acces. 25 february 2016]
6. <http://www.raiontaracalia.md/index.php/12385> [acces. 23 february 2016]
7. http://raiontaracalia.md/index.php/file:///Desktop/Raport_III_2015_rus.pdf [acces. 25 february 2016]

*Рекомендовано
Адина ПЛЭТИКЭ, ст. преп.*

Cuprins

Științe umanistice

LITERE

<i>Aurelia FEDORCEA (CURELARU),</i> Limbajul documentului oficial la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Studiu de caz: Dimitrie Eustatievici, Scurt izvod pentru scrisori, Sibiu, 1792	5
<i>Felicia NISTOR</i> Limbajul tinerilor în rețeaua Facebook	7
<i>Mariana POZDIRCA</i> Interferența lumilor absurde în dramaturgia lui Matei Vișniec	9
<i>Constanța SOLTAN</i> Elemente intertextuale de origine biblică în <i>Flori de Salcâm</i> (<i>Balade creștinești</i>) de Ion Druță	12
<i>Victoria SOTNIC</i> Aspecte ale expresionismului în poezia română contemporană	15
<i>Полина ЛАМБОВА</i> А.А. Шахматов как лексикограф	18
<i>Анастасия ГОНЧАРУК</i> «Фламандские пословицы» П. Брейгеля старшего (мужицкого) и их русские эквиваленты	21

LIMBI ȘI LITERATURI STRĂINE

<i>Doina TALCHIU</i> Dezvoltarea competenței sociolingvistice la nivelul B1	25
<i>Victoria CUCU</i> Motivul șahului în literatură (Analiză comparativă în baza romanului <i>Apărarea lui Lujin</i> de Vladimir Nabokov, a nuvelei <i>Jucătorul de șah</i> de Stefan Zweig și a povestirii <i>O luptă</i> de Patrick Süskind)	26

<i>Viorica MARCU</i>	
Numere cardinale în frazeologismele din limba germană/română	29
<i>Ludmila CREȚU</i>	
Constrângerile socioculturale în comunicarea interlinguală. Aspecte lingvopragmatice	31
<i>Elena NANI</i>	
Simbolul ca semn multivalent în publicitate	33
<i>Adelina MERIACRE</i>	
Dimensiunile competenței de comunicare	35
<i>Victoria NEGRUȚA</i>	
Formarea cuvintelor în limba germană, în baza „Denumiri de flori”	38
<i>Irina MOISEENCO</i>	
Conceptul demoniului în cadrul literaturii romantice	40
<i>Diana JALBĂ</i>	
Despre traducerea arhaismelor în piesa lui William Shakespeare <i>Romeo and Juliet</i> din limba engleză în limba română	43
<i>Daniela BERLINSCHI</i>	
Analiza conceptului „desert” în engleză și română	45
<i>Claudia PANUȚĂ</i>	
Polisemia unităților gramaticale	46

ISTORIE ȘI FILOZOFIE

<i>Elena ȚURCANU</i>	
Aportul Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni în predarea limbii române (moldovenești) la Seminarul Teologic din Chișinău	49
<i>Mariana BUBUIOC</i>	
Stabilirea relațiilor politico-diplomatice între Republica Moldova și Republica Turcia: 1991-1994	51
<i>Diana ENACHE</i>	
Fenomenul corupției în Țara Moldovei (sec. XVIII)	54
<i>Sorin ȘCLEARUC</i>	
Modul socialist de viață reflectat pe paginile revistei „Chipăruș” (1958-1968)	56

<i>Nicoleta NICHIFOR</i>	
Viața familială a lui Henric al VIII-lea	59
<i>Rodion RUSNAC</i>	
Armele nucleare în secolul XXI – un pericol permanent	62
<i>Igor TURCEAC</i>	
Cauzele imediate ale războiului transnistrean	64
<i>Mihai CHIRIAC</i>	
Plastica antropomorfă din complexele de cult cu rol de sanctuar din aria culturilor Precucuteni-Cucuteni	66
<i>Aliona ROȘCA</i>	
Trăsăturile social-economice ale județului Cahul în perioada interbelică (1918-1940)	67
<i>Viorica OLTEANU</i>	
Întemeierea și evoluția coloniilor germane în județul Cahul: 1880-1940	70
<i>Andrei CHICIUC</i>	
Cu privire la activitatea căminelor culturale în Basarabia anilor 1918-1940: cazul căminului „Deșteptarea” din comuna Colibași, județul Cahul	74
<i>Ana CRASILNIC</i>	
Fenomenul deportărilor staliniste din raionul Leova: cazul familiei Rusu	75
<i>Sergiu MORARU, Maria VETRILA</i>	
Cercetări arheologice recente în fortificația Butuceni	77
<i>Cristina RAILEAN</i>	
Statutul ontologic și epistemologic al <i>Privirii</i>	79
<i>Ana CUCULESCU, Nelea COGÎLNICEAN</i>	
Statul și religia în antichitate: interdependentă și controversă	82
<i>Vasile MANICĂ</i>	
Impactul revoluției franceze asupra domeniului ecleziastic	85
<i>Marta ANDRIIOVYCH</i>	
Ceramics Dnieper-Donetsk cultural area from Elysa Gora Cemetery	87

<i>Mariana BICHIR</i>	
Atrocitățile regimului totalitar comunist în sudul Basarabiei (1940-1941, 1944-1953)	92
<i>Наталья ПАШЕНЧУК</i>	
Структуры жилых сооружений на палеолитических памятниках на среднем Днестре	93
<i>Фёдор ТОНУ</i>	
Протестантская и неопротестантская церковь на территории Бессарабии. Сравнительный анализ взаимоотношений между государством и обществом	96
<i>Валентин ДОЛГОЧУБ</i>	
Конструирование образа украинской традиционной культуры в этнографическом дискурсе XIX – начала XX в.	98
<i>Ирина ЧЕЧУЛИНА</i>	
Штампованный орнамент на аттической чернолаковой керамике из ольвии	100
<i>Сергей СЫЧЁВ</i>	
Политические партии и деятели Бессарабского земства	104
<i>Costică SÎRBU</i>	
Responsabilitatea umană în contextul reevaluării liberului arbitru	107
<i>Ruxanda CONSTANDACHI</i>	
Despre valoarea personală și branding personal	109
<i>Vasile VÎSOȚCHI</i>	
Înțelesul primar al educației și resemnificările ulterioare	112
<i>Valeria CAVAȚI</i>	
Antropologie postorganică și transumanism	114
<i>Михаил ЧЕБАЛУ</i>	
Феномен аккультурации в современном мире	116

Științe sociale

JURNALISM ȘI ȘTIINȚE ALE COMUNICĂRII

<i>Vera PLEȘCA</i>	
Actualitatea temei vs interesul public. Studiu de caz: dezbaterea televizată Țara lui Dogaru	121

<i>Evghenii STEPANOV</i>	
Cyberspațiul ca mediu nou de formare și comunicare: oportunități și pericole	124
<i>Marionela ADAM</i>	
Funcția de informare și mecanismele de formare a opiniei publice	126
<i>Irina CHIVIRIGA</i>	
Fenomenul migrației în mass-media autohtonă	129
<i>Daria CAPAȚÎNA</i>	
Tendențe ale reportajului în presa autohtonă	131
<i>Adelina TIHOLAZ</i>	
Globalizarea informațională – efectul persuasiv asupra societății	134

PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI

<i>Ana BALTAG</i>	
Repere metodologice ale managementului inovațional în învățământul superior	137
<i>Andriana DRAGAN</i>	
Managementul timpului și stresului academic la studenți	140
<i>Ana BIȚA</i>	
Eficientizarea lecturii prin intermediul metodelor interactive la elevii claselor primare	143
<i>Valeria CIOBANU</i>	
Influența stilului de comunicare asupra satisfacției maritale în familiile tinere fără copii	145
<i>Veronica GÎSCĂ, Larisa ȚURCAN</i>	
Particularitățile consumului de tutun în rândul elevilor din familiile temporar dezintegrate din mediul rural	147
<i>Mihaela JOSAN</i>	
Modalități de eficientizare și integrare socială a copiilor delincvenți	150
<i>Maria CREȚU</i>	
Influența violenței domestice asupra socializării femeilor	152

<i>Maria Rotaru</i>	
Influența rețelelor de socializare asupra relațiilor interpersonale la adolescenți	154
<i>Larisa ȚURCAN, Aculina TOPADA</i>	
Comportamentul cu risc al elevilor din mediul rural în funcție de integritatea familială	156
<i>Victoria COJOCARU</i>	
Niveluri de conștiință	158
<i>Ioan ZÎCU</i>	
Influența inteligenței emoționale asupra potențialului de lider	161
<i>Пётр СТЕПАНОВ</i>	
Роль и значение сновидений в психической жизни индивида	163
<i>Алина СЫЧЕВА</i>	
Взаимосвязь мотивации аффилиации и склонности к девиантному поведению у подростков	165
<i>Ксения БАНУЛ</i>	
О проблеме формирования бережного отношения к здоровью у подростков	168
<i>Татьяна НЕРЧУ</i>	
Конформность как фактор, препятствующий самоактуализации личности в период зрелости	171
<i>Анастасия ИВАНОВА</i>	
Взаимосвязь психологического благополучия личности и просоциальных установок у молодежи	173

SOCIOLOGIE ȘI ASISITENȚĂ SOCIALĂ

<i>Anna DZENGAN</i>	
Cerșitul – între neputință și afacere	177
<i>Alina STANCIU</i>	
Efectele mediului rezidențial asupra dezvoltării copilului	180
<i>Natalia DIMCEA</i>	
Rolul serviciului de îngrijire socială la domiciliu în prevenirea instituționalizării persoanelor vârstnice	182

<i>Elena CEBOTARI</i>	
Rolul actorilor comunitari în identificarea și asistarea victimelor violenței domestice	185
<i>Alexandra BEJAN</i>	
Caracterul și conținutul lecturii: studiu realizat în rândul elevilor	187
<i>Victoria POTÎNGĂ</i>	
Practici de navigare pe internet în rândul liceenilor	190
<i>Irina SURDU</i>	
Rolul voluntariatului în formarea asistentului social (cazul Misiunii religioase „Diaconia”)	192
<i>Daniela PETROV</i>	
Bona – între prestator de servicii și agent al socializării	195
<i>Алена ЧОЛАК</i>	
Социальные и профессиональные риски в работе социальных работников и их влияние на эффективную деятельность социальных служб	197
<i>Зинаида ОРЛИОГЛО</i>	
Социальная работа по профилактике девиантного поведения у подростков	200
<i>Елена ВИТКОВА</i>	
Усыновление – приоритетная форма устройства детей-сирот	203

**Sesiune națională
de comunicări științifice studențești**

21-22 aprilie 2016

Rezumatele comunicărilor

**Științe umanistice
Științe sociale**

*Redactori: Antonina Dembișchi
Ana Ferafontov
Valentina Mladina*

*Procesare computerizată: Tatiana Bulimaga
Ana Baltag
Marianna Savva*

Semnat pentru tipar 05.04.2016

Format 60x84 1/16

Coli de tipar 13,3,0 Coli editoriale 13,0

Comanda 213. Tirajul 100 ex.

*Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str. Al.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009*